This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

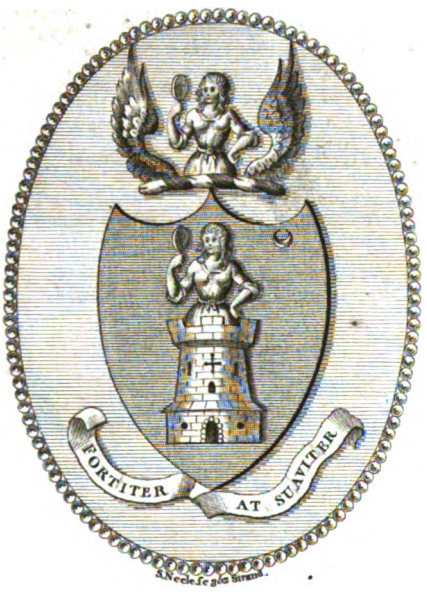

Rev.d Daniel Augustus Beaufort LL.D.

Digitized by Google

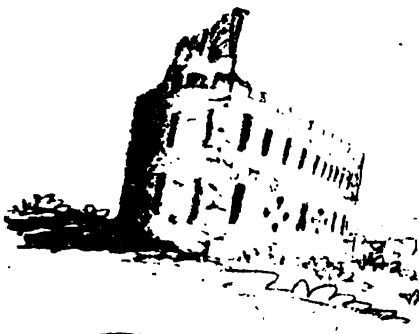

Presented to the Bodleian Library
by Edward S. Dodgson, M.A.,
June 29, 1911.

Digitized by Google

21

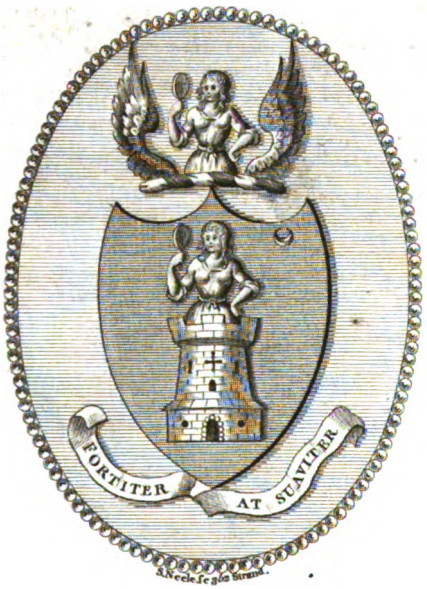

Rev.d Daniel Augustus Beaufort LL.D.

5.
Digitized by Google

Presented to the Bodleian Library
by Edward S. Dodgson, M.A.,
June 29, 1911.

Digitized by Google

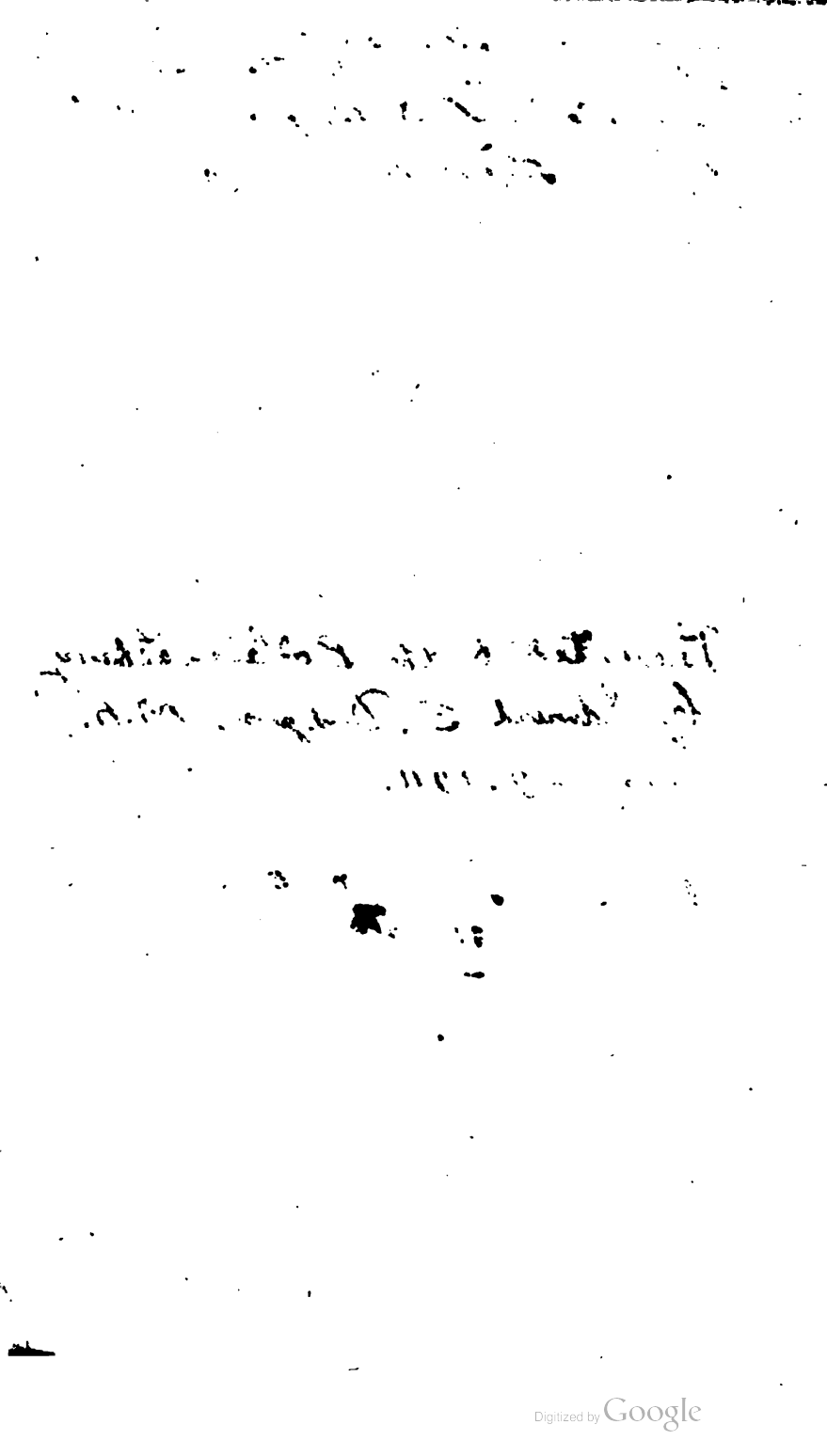

Digitized by Google

William Lewis Beaufort H.D.
December 19th
1789

W. Beaufort began Sat 3 - 10 - 13 - 14
Sept 1829

Digitized by Google

Digitized by Google

W. Beaufort. December 19th 89

D. JUNII JUVENALIS

ET

A. PERSII FLACCI

SATIRÆ

EXPURGATÆ:

IN

USUM SCHOLARUM.

ADDUNTUR

JUVENALI ANNOTATIUNCULÆ LUD. PRATEI ET JOS. JUVENTII.

SUBJICITUR

PERSIO, INTERPRETATIONIS LOCO,

VERSIO BREWSTERI.

NIL DICTU FOEDUM AUT VISU HÆC LIMINA TANGAT INTRA QUÆ PUER EST.

MAXIMA DEBETUR PUERIS REVERENTIA. JUV.

LONDINI:
IMPENSIS CAROLI DILLY.
MDCCLXXXIV.

Digitized by Google

30 6 1911

Digitized by Google

CONTENTS.

I. Engliſh Preface.

II. Life of Juvenal by Juventius.

III. Life of Juvenal by Suetonius, &c.

IV. Life of Perſius, &c.

V. The Satires of Juvenal with Notes.

VI. Fragments of Sat. VI. et IX.

VII. The Satires of Perſius.

VIII. The Notes to Perſius from Juventius.

IX. Brewſter's Tranſlation of Perſius.

X. Dr. Johnſon's London; or Imitation of the Third Satire of Juvenal.

XI. Dr. Johnſon's Vanity of Human Wiſhes; or Imitation of the Tenth Satire of Juvenal.

XII. Smith's Tables of Roman Money, reduced to Pounds Sterling.

Digitized by Google

Digitized by Google

PREFACE.

Ολως μὲν οὖν ἀισχρολογίαν ἐκ της πόλεως ὥσπερ ἄλλό τι δεῖ τοῦ νομοθέτην ἐξορίζειν. ἐκ του γὰρ ἰυχερῶς λέγειν ὁτιοῦν των αἰσχρῶν, γίνεται καὶ τὸ ποιεῖν συνήθυς. ARISTOT.

TO inſtitute a formal compariſon between Horace, Perſius and Juvenal, and to enlarge with all the parade of erudition, on the origin of Satire, both with reſpect to its nature and its name, would be to travel in a beaten road, and to revive a ſubject which has been nearly exhauſted. Dryden has expatiated agreeably enough, though not without ſome degree of prolixity, on the three great Roman Satiriſts, and Caſaubon has written a very elaborate and very excellent treatiſe on the Roman ſatire.*

I ſhall

* The following is Scaliger's account of the Satire.—" Satiram non eſſe Latinam rem ſuo loco monuimus. Eſt autem poëma liberum, ſimiléque ſatiricæ naturæ; omnia ſuſque deque habens, modo aliquid dicat.

" Tribus modis ſatirarum ſpecies agnoſcuntur: à generibus carminum, (ſcilicet vel ſenariorum Dactylicorum vel Iambicorum:) à ratione poëmatis: à characteribus. A ratione poëmatis tres ſunt. Vel narratio eſt ſimplex, ex perſonâ Auctoris; ut prima Juvenalis. Vel activa et ex perſonis conſtituta; ut prima Perſii. Vel miſta; ut illa Horatii pleniſſima munditiarum: *Ibam fortè viâ ſacrâ.* A characteribus ſpecies duæ. Altera ſedatior, qualis Horatiana, ac ſermoni proprior: altera concitatior, quæ magis placuit Juvenali et Perſio. Hi ſtrictam habent cuſpidem, illi veluti contectum fronde gerunt thyrſum, Satirorum more, quo feriant imprudentes. Juvenalis ardet, inſtat apertè, jugulat. Perſius inſultat. Horatius irridet. Idcircò Satiras inſcripſêre illi; hic ſermonis titulo contentus fuit.

" Partes

I ſhall not repeat what they have written, but merely premiſe a few remarks on the characters of Horace, Perſius and Juvenal; ſuch as lead to a ſubject which more immediately belongs to this preliminary addreſs, the conſideration of what is intended, and of what is done, in the preſent edition.

Of Horace I ſhall have occaſion to ſpeak on another occaſion; and I ſhall only obſerve at preſent, that he is the genteeleſt and the politeſt author of the three; and that he has the additional merit of being a great lyric poet as well as a ſatiriſt, a merit to which neither of the others made pretenſions.*

Quintilian gives a high character of Perſius; and the judgment of Quintilian is entitled to peculiar reſpect †. Martial alſo has written an epigram, from which it may be fairly concluded, that Perſius was highly eſteemed by the Romans ‡. Caſaubon, like the majority of Editors, has extolled his author in the higheſt terms of commendation. But notwithſtanding the praiſes beſtowed by very reſpectable writers, there are few authors of antiquity who have been

" Partes in Satirâ nullæ; nullum procemium, ſi non vis. Abrupta omnia, non tamen non cohærentia. Nam aut ejuſdem vitii multos damnas; aut multorum unum; aut miſces.

" Verba vulgaria aut ſordida interdum, æque macello petita.

" Stylus tametſi pro re aut depreſſior, aut laſcivior, tenuis tamen atque humilis, ac de medio ſumptus; longè tamen meliùs arridet, ſi cum Romanâ puritate junctura ſint molliuſculæ: quales Juvenalis feliciſſimè eſt conſecutus. Duriuſculus Perſius." SCALIGER.

Every ſcholar knows that the word Satira ſignifies ſtrictly and properly a *miſcellany*, though it now conveys an idea of an invective only: ſome of Juvenal's and many of Horace's Satires have little in them of invective.

* Multo eſt terſior, ac purus magis Horatius et ad notandos hominum mores præcipuus. *Quint.*

Lyricorum idem Horatius ferè *ſolus legi dignus.* Nam et inſurgit aliquando et plenus eſt jucunditatis et gratiæ, et variis figuris et verbis feliciſſime audax. *Quint.*

Scaliger, I think, is greatly miſtaken, when he prefers Juvenal to Horace.—Juvenalis candidus ac ſatiricorum facile princeps. Nam ejus verſus longè meliores quam Horatiani: Sententiæ acriores, phraſis apertior.—The truth is, that the ſeverity of Juvenal was more congenial to the diſpoſition of Scaliger, than the gentleneſs of the poliſhed Horace.

† MULTUM ET VERÆ GLORIÆ quamvis uno libro Perſius meruit. *Quintilian.*

‡ Sæpius in libro memoratur Perſius uno
Quam levis in totâ Marſus Amazonide. *Martial.*

Digitized by Google

been so severely censured as Persius. Several of the most celebrated among modern critics have given an unfavourable opinion of him: and indeed perspicuity is so indispensibly requisite in all composition, that a work totally destitute of it must be greatly reprehensible. But it is certain that Persius, whether from fear, as some think, or from a defect in judgment, as others believe, is singularly obscure. Bayle calls him the Lycophron of Latin poets.*

This obscurity has excited the indignation of many, who have attempted, without success, to develope his latent meaning; and S. Hieronymus is said to have thrown his book into the fire with resentment, and with this exclamation, Si non vis intelligi, non debes legi.

If I might venture, after so much has been said on the subject, to advance my opinion, I would express it in the following imperfect sketch of his character:

The want of perspicuity in Persius can never be defended. For what is the use of writing, if it communicates no ideas? But yet I cannot think Persius totally destitute of merit as several have affirmed. He possesses the acer spiritus ac vis *in a great degree. Vivacity is his distinguishing characteristic.*

He

* Satiricus sæpe plusquam ferreus, imo saxeus; nam satirica ejus dictio supra modum horrida est, et Juvenali, ætate licet inferiori, postponenda. *Morhoff.*

Sequitur Horatium Persius, qui idem interjectus est, et tanquam medius inter ætates hujus et Juvenalis: de quo cum tam honorifice video prædicari et a Quintiliano et Martiale: miror quidem, quod isti tale ac tantum sex in satiris deprehenderint, quod nos tam longo intervallo, ne suspicione quidem assecuti sumus.... Nec tamen occurrit quidquam Persianum, quod laudem a nobis præcipuam, nedum admirationem, magnopere efflagitet. Nam mihi quidem, ut verum dicam, *nihil se offert insignius ipsâ obscuritate scriptoris*, ex quâ fortasse nata est opinio eruditionis et doctrinæ... In quam obscuritatem, si auctor incidit imprudens, magnum vitium: si de industria quæsivit; non apparet cur plerique scripta mirentur, quæ non intelligunt, aut cur scriptorem laudent, qui intelligi noluit.... Josephus Scaliger miserrimum auctorem Persium dixit, qui studeat obscuritati, et qui minime pulchra habeat ipse, cum in eum possunt scribi pulcherrima. *Vavasser.*

Neque ignotum est quod passim narratur de S. Hieronymo, qui non capiens ejus tenebras *intellecturis ignibus illa dedit*, abjectoque libro, dixit "*si non*," &c. *Ernestus.*

Persii stylus morosus; et ille ineptus; qui eum legi vellet quæ scripsisset; intelligi noluit quæ leguntur. *Julius Scaliger.*

Digitized by Google

He is animated even to rage, and he communicates the flame to his intelligent reader. He is not deſtitute of ſtrong expreſſions and ſentiments equally manly and juſt. He convinces his reader that he is in earneſt *. *The laſt lines of the ſecond ſatire are among the moſt beautiful reliques of antiquity. Never was a better ſentiment expreſſed in ſtronger language. Indeed I am not ſure that theſe lines are not worth all the reſt* †. *It cannot be denied that there are in every part of Perſius marks of* Juvenility.

Perſius was an imitator of Horace's phraſe; yet nothing can be more unlike the Horatian manner. Horace approaches his patient with all the gentleneſs of a polite phyſician; Perſius treats him with the roughneſs of an executioner. Caſaubon in his Perſiana Horatii Imitatio, *has pointed out ſeveral paſſages which are doubtleſs imitations of Horace, but he has mentioned others which are but caſual coincidences. I cannot but wiſh that Perſius had choſen to imitate the polite manner of Horace, rather than to have ſtolen a few of his expreſſions only, which in the hands of Perſius loſe their grace.*

As Perſius is confeſſedly the obſcureſt among the Roman claſſics ‡, *and as he is alſo juſtly reprehended for a tumour and a harſhneſs of manner, I ſhould not have inſerted his ſatires in a* SCHOOL BOOK *from choice. I cannot recommend them as particularly adapted to boys; but Perſius has uſually been added to Juvenal, and the book would have been conſidered by many as inexcuſeably defective, if the general example had not been followed.* To

* There is a ſpirit of ſincerity in all he ſays. You may eaſily diſcern that he is in earneſt, and perſuaded of that truth which he inculcates. *Dryden.*

† Qui liber (Perſii) etſi obſcuritate et reconditis ſenſibus eſt plerumque refertus, nihilominus *bonis eſt annumerandus auctoribus.* Lilius Gyraldus.

Ignoſcendum Perſio quod et crebris et audacioribus utatur tranſlationibus. Nam, uti animus, ita dictio nobiliſſimi Juvenis grandia tantum ſpectabat. *Veſſius.*

‡ Magna vis eſt obſcurarum rerum etiam poſt commentationes tot doctiſſimorum hominum apud Perſium, ita ille farciendis multis in pauca verba *inſanivit.* Barthius.

With reſpect to the labour beſtowed by the commentators in explaining Perſius, a French writer ſays,—On peut dire neanmoins que leur travail n'a pas eté entierement inutile, puis qu'il a ſervi du moins a faire connoitre le *peu de merite de* leur auteur.

Digitized by Google

To obviate the inconvenience of peculiar difficulty, I have ſubjoined to Perſius, the tranſlation of Brewſter. To an author whom the greateſt critics have found it difficult to underſtand, it is certainly not improper to affix ſuch an illuſtration, though in general it is not to be approved. Brewſter underſtood Perſius much better than Dryden, and has rendered his meaning more accurately. Indeed ſuch are the obſcurities of Perſius, that a few ſhort notes could not poſſibly illuſtrate him ſufficiently; and a prolix comment was inconſiſtent with the deſign of this publication. I know no method by which I could aſſiſt the young reader ſo effectually, as by ſubjoining what may be called a paraphraſe or perpetual commentary; and though I am an enemy to literal tranſlations, and indeed to all tranſlations in ſchools, when the original is eaſy, yet in the preſent caſe, where the author preſented to ſchool boys has perplexed the moſt ſagacious ſcholars, I was of opinion, that a paraphraſtic tranſlation, like Brewſter's, was not only an allowable, but the moſt deſirable method of illuſtration. I have only to add on the ſubject of Perſius, for the information of the mere learner, that he was conſiderably prior in time to Juvenal, though his work is uſually placed at the end of the volume; a circumſtance, which at firſt ſight, has induced young readers thoughtleſsly to conclude that Juvenal was the earlier.

I proceed to the conſideration of Juvenal; who, though he appeared at a very late period, and in an age rather unfavourable to the cultivation of poetry, exhibits more of its true ſpirit than Perſius and ſeveral others who preceded him. Quintilian is ſuppoſed to allude to Juvenal, when he ſays, Sunt clari hodie quoque et qui olim nominabuntur.

Juvenal writes with the moroſe, yet honeſt ſincerity of a rigid philoſopher. His ſentiments are ſingularly bold, and his diction approaches to the declamatory. He has little delicacy, but he abounds with maſculine beauty. Every part of his ſatires breathes a noble indignation §. *It cannot be denied that*

§ Juvenalis haud paulo quam Horatius et Perſius elatior et ſonantior; graviores ponderoſioreſque ſententiæ; et joci amariores; ſtomachus in inſolentiam

that his ſtyle partook of the corruption of the age, but yet it is always ſtrikingly expreſſive, and often elegant, beautiful and pure. Its diſtinguiſhing character is a Force, a Fire, a Nerve, which never fails to excite and animate the reader. There is often a manly muſic in this verſe, and a luminous colouring of expreſſion, which renders many paſſages truly poetical. He has always maintained an honourable place among the claſſics, and has been a favourite author in the beſt ſchools of England as well as among claſſical ſcholars in their libraries.

*Indeed the fine morality of his writings, has recommended him no leſs than his merit as a writer. It has often been compared to the pureſt philoſophy of Seneca and Epictetus, and there is a ſublimity in it which nearly approaches to the evangelical. It is well known that a biſhop *, whoſe virtues and abilities adorned this nation, recommended the peruſal of Juvenal to the clergy as a very proper part of their ſtudies preparatory to divinity. And if any have objected to the reading of Juvenal at ſchools, I apprehend their objection aroſe from the exceptionable paſſages, and not from a perſuaſion that his work, in general, is unfit for the peruſal of learners. I will not however aſſert that his gold is ſo pure and unmixed with alloy, as that of writers who flouriſhed in the age of Auguſtus.*

Learners

inſolentium hominum indignitatem faſtidioſior. Cujus non oculi, non aures ferre perditos civitatis mores queant, meditatur ipſe et adornet fugam in ultimas terrarum oras, ubi ne Romanum quidem nomen exaudiat: interim incurrat in quemvis obvium, et proſternat et conculcet: non modo figat aculeis aut morſu frangat. *Vavaſſor.*

Juvenalis ardet, inſtat, aperte jugulat. *Julius Scaliger.*

In taxandis moribus, noſtrorum patrum memoriâ, primum locum habere putabatur adeo, ut is tunc doctior exiſtimaretur, *qui plures ejus verſu memoriter recitaret.* Lil. Gyraldus.

Jucunda et utilis Juvenalis evolutio futura eſt: continet enim multas graves, et utiles ſententias, optimis verbis, et genere quodam dicendo ſalſo, feſtivo, hilari, et ut ita dicam, *vivido*, quod huic poetæ proprium ac perpetuum eſt, celebratas. *Muretus.*

* "The ſatirical poets, Horace, Juvenal and Perſius, may contribute wonderfully to give a man a deteſtation of vice and a contempt of the common methods of mankind; which they have ſet out in ſuch true colours, that they muſt give a very generous ſenſe to thoſe who delight in reading them often. Perſius's ſecond ſatire may well paſs for one of the beſt lectures in divinity." *Burnet's Paſtoral Care.*

Digitized by Google

Learners ſhould be inſtructed to diſtinguiſh with taſte between the language of Juvenal and that of Horace and Virgil. I am attached to Juvenal, but I will avoid the common exaggeration of editors, who extol the author whom they publiſh beyond the limits of truth and impartiality.

But in the midſt of the encomium of Juvenal on the topic of morality, it is neceſſary to pauſe. The reader is ready to exclaim againſt the juſtice of it; and I wiſh it had been poſſible * *to affirm that his boaſted morality as well as his diction is not greatly depreciated by a baſe mixture.*

Every man of ſenſe, virtue and delicacy has lamented, that in the freedom of ſatirical invective, he has made uſe of expreſſions, and introduced paſſages, which cannot be read by the young and inexperienced without injury †. *No arguments are required to prove how pernicious to the morals muſt be an acquaintance with crimes at an early age, of which it would be happy if men could be preſerved in a ſtate of total ignorance during their lives. Many maſters have probably diſmiſſed Juvenal from their ſchools, becauſe they could not retain him conſiſtently with one of the juſteſt of his own obſervations, "That the greateſt decency is to be obſerved in the preſence of boys." The poet himſelf, if he were conſiſtent, would reprobate*

* It has been ſaid in defence of Juvenal that he imitates the *old comedy* in the lincentiouſneſs of his expreſſion:

Quod ad genus ſatiræ attinet, in eâ imitatus eſt comœdiam Græcam antiquam et dum voluit vitia inviſa reddere, aſperius atque etiam obſcenius ſcripſit, neque enim amore obſcenitatis ſcripſit, &c. *Fabricius.* His imitation, it muſt he owned, was too cloſe. When we ſee imitation carried ſo far, we may juſtly exclaim, *O imitatores, ſervum pecus.*

† ——— "Akerum eſt non minoris pretii preceptum; ut, ne dum vitia inſectamur, eas ponamus voces, e quibus qui legunt, evadunt deteriores; nam ſane fœditates nemo bonus nominare debet, nedum ut literis mandet. Quid enim cogitet adoleſcens, qui certarum ignarus obſcenitatum, audiat verba aut vocabula tam nefanda? quam monſtroſo ſunt ingenio ii qui ea ſcriptis ſuis audent inferere? Malo igitur non reprehendere vitia deteſtanda, quam in execrandâ oratione mereri reprehenſionem. Siquis igitur aliena peccata inſectatur: ea modeſtia utatur ne ſuum librum efficiat eo nequiorem de quo verba facit. Quid enim tetrius quibuſdam verſibus Juvenalis, propter quorum inſolentiam, VEL JUSSERIM VEL OPTARIM TOTA OPERA ABSTINERE VIRUM PROBUM." *Scaliger.*

Digitized by Google

bate the practice of placing his works unabbreviated *in the hands of those who are receiving their education. It is indeed a very extraordinary phænomenon, in the moral world, that a man who is supposed to have censured vice with the sincerest abhorrence, should use expressions, and display scenes* * *so extremely indelicate as to promote the very vices which he professed and intended to discountenance.*

This age is said to display great delicacy in scenic representations. Nothing grossly indelicate is endured by a modern audience. But shall schools admit what the play-house rejects? Shall boys be initiated in vice, where they ought to learn every thing virtuous and amiable? There is too much danger, lest the world, co-operating with their own passions, should corrupt them on their first entrance on the busy scene; but let not the superintendants of education begin the work, whom it behoves to remove every thing from the view, which has the least tendency to promote the growth of moral evil.

It

* Ὁ ἰατρὸς γὰρ σπουδὴν ἐκβάλλειν βουλόμενος, οὐ σκοπεῖ, πῶς καθαρὰς διατηρήσει τὰς χεῖρας, ἀλλ' ὅπως ἀὐλον ἀπαλλάξει σπουδὴν. *St. Chrysostom.*—An insufficient apology.

Ita palam dico, says Lubin, *et sentio, nisi quis malum animum, malos mores jam ante hac adferat, neutiquam hinc abiturum.*——This is a poor defence, because it is certain that youth often have a tendency to the *malus animus et malos mores*; which must be increased by presenting them with improper images and ideas; for what is this but according to the adage, *Oleum addere camino?*—I believe the fear of being charged with hypocrisy—puritanism—of being classed with those who insincerely *castigant turpia et de virtute loquuntur*, has deterred many from such an edition as this; but the calumny and detraction of the malevolent must be patiently born by him who would oppose prevailing vice.—Let any individual *of character* justify, if he can, the placing of indecent passages in the *hands of boys*. Let adults *(quorum mores in tuto sunt)* read what their judgment approves, but I think it right to purify all school books, for from them the rising generation is to form its sentiments, principles, and conduct. Lubin abuses the *expurgatores obscœnorum authorum*, with the utmost virulence; with language so opprobrious, as fully proves that he had undertaken a bad cause, and from the defect of argument, is obliged to have recourse to scurrility. But let no superintendant of youth be deterred from his duty of preserving purity of morals, by ridicule or malice.—— The abusive reproaches of Lubin seem to be levelled at the Jesuits, of whom the *Expurgatores* sometimes consisted, but whose care in education, deserves the highest praise, and is acknowledged to have produced excellent scholars and good men. Such editions as theirs and mine have the honour to be disapproved by Monsieur Bayle.

Digitized by Google

Knowing how much a master may be disconcerted when a passage occurs in a lesson, of an indelicate nature, and how easily the imaginations of youth are inflamed, I thought I should perform a service, both acceptable to the superintendants of schools, and favourable to the cause of virtue, if I prepared an edition of Juvenal, adapted to school boys alone, and from which the exceptionable passages should be expunged.

It must be confessed, that some passages, which considered merely with respect to the beauty of composition and style, are excellent, must be omitted in publishing the works of a licentious poet, so as to exclude whatever in a moral view is reprehensible. But let a father, or a faithful instructor, weigh the importance of reading a few poetical beauties with that of entertaining pure and uncorrupted principles. Even Martial says, Tanti non erat esse te disertum. *I have not entirely rejected the Sixth and Ninth Satires, but have inserted them, in an abbreviated state, as fragments at the close.*

Such is the edition now offered to the public. There is little doubt, but that those who wish to promote the moral, as well as the intellectual advantage of the pupils committed to their care, will be pleased with an opportunity of exhibiting the fine morality of Juvenal, uncontaminated with a mixture of licentious ideas and language. This edition is intended as an experiment, whether or not school books, thus purged, will be adopted in England as they have been in France. I do not recollect any edition of this kind printed in England; though there have been several in a neighbouring nation, by no means celebrated for the severity of virtue. In honour of that nation it must be observed, that the ecclesiastics who have presided over education, have paid peculiar attention to the preservation of moral purity: and as an apology for masters in England, it may be added, that they were often under a necessity of using* unabbreviated editions, *because others were not to be procured. That difficulty is now removed, and*

* By Rodellius, Juvencius, and others.

there is no doubt but that the maſters of claſſical ſchools, who, are not only chriſtians, but frequently clergymen, will favour a deſign, which contributes to preſerve a purity of heart at the moſt dangerous age. I moſt willingly confeſs that the omiſſion of improper paſſages conſtitutes the chief merit of this publication, and is the only plea on which the editor claims any merit; and it is the merit of a good intention.

Explanatory notes are added. I wiſhed to have exhibited an edition in which the attention of the ſcholar ſhould not be diverted from the text of the author, to the annotations of a commentator. But the writings of Juvenal are often truly difficult, and he is certainly one of thoſe claſſics whom ſchool boys cannot reaſonably be expected to underſtand, without the illuſtration of explanatory notes. In the taſk of ſelecting notes from a variety of commentators, the difficulty aroſe from the abundance of them and not from their ſcarcity. Inopem me copia fecit. *I had begun a ſelection from the notes of the various commentators in the prolix edition of Henninius; but though their matter was greatly compreſſed, there ſtill remained too much to be conſiſtent with my plan. I therefore laid aſide that laborious work, and abbreviated the notes of Ludovicus Prateus, the editor of the edition* in uſum Delphini. *In the midſt of this employment the edition of Juventius came into my hands; a work in which a ſimilar deſign had been purſued. I found it would ſuit my purpoſe with little other alteration than that of expunging the interpretation. My labour was thus leſſened, but I hope, at the ſame time, the advantage of the ſcholar has been equally conſulted.*

I cannot but think that improvement is retarded, rather than promoted by a marginal interpretation. The eye and attention of the ſcholar are attracted from the text, to a verboſe paraphraſe, totally deſtitute of claſſic elegance. The ſcholar ought always to be permitted to exerciſe his own ſagacity in developing the author's ideas; but experience proves that when he ſhould be reading the celebrated words of D. Junius Juvenalis,

Digitized by Google

Juvenalis, he is entirely engaged in contemplating the inelegant Latin of Ludovicus Prateus. A ſcholar after having gone through a claſſic, by attending to the interpretation, may indeed retain a compleat idea of the matter, but he will be unacquainted with the peculiar beauties of the author's language. The text makes but a ſlight impreſſion, and being at the ſame time difficult, it is an object of diſlike rather than admiration. His taſte is in ſome degree injured; for the beauty of writing often conſiſts in conciſeneſs of expreſſion, while the interpretation is induſtriouſly diffuſive. It is a bad model for imitation and preſents the ſtudent with a diſtorted image of claſſical beauty.

It is certain that theſe obſervations are juſtified by actual experience. For many boys have gone through a claſſic with interpretations and prolix notes, without receiving ſo clear and deep an impreſſion of the author himſelf, as others whoſe attention has been directed to the text alone, nor ſuffered to be diverted from it either by a marginal interpretation or a ſuperfluity of notes.

Mr. Pope appears by his imitations to have underſtood Horace, and to have entered into his ſpirit much better than many learned commentators; though he uſed to declare, that he never underſtood Horace as read at ſchool, nor perceived the connection and full meaning of his writings till he peruſed them without a commentary or paraphraſtic explanation.

Long notes, though they may be very valuable and inſtructive to a ſcholar at a mature age, and ſtudying in the leiſure of his library, are certainly diſadvantageous to ſchool boys, who have always at hand a living inſtructor, *who can illuſtrate real obſcurity* vivâ voce, *and in a more agreeable method, than by a tedious annotation. In ſome editions, which, as works of labour and learning, have great merit, there are notes extending to the number of fourſcore lines cloſely printed, when the text which they are to illuſtrate, conſiſts only of four verſes. A ſchool boy is diſcouraged by ſo formidable an appearance; and as the difficulty of going through ſuch tedious comments appears inſurmountable, he takes a courſe more agree-*

Digitized by Google

able to his indolence, and reſolves to pay them no attention. In many capital ſchools, the boys ſeldom think of examining the note which fills ſo much of the page. They give it up as impracticable. The time allowed for learning a leſſon would ſometimes be too ſhort for an accurate peruſal of the notes; and it is by no means certain, that the peruſal would be beneficial, as their prolixity diſtracts the attention of boys, and cauſes the text to occupy but a ſmall ſpace in the mind, when compared to the comment. Add to this, that the notes in the largeſt comment, often wander from the point in queſtion and deviate into ſubjects foreign to the purpoſe. I wiſh the jewel, for ſuch we may call the text of a good author, to be preſented to the view in its full brilliancy unincumbered with incruſtation. I would preſent the fruit without the huſk. I even adviſe the ſcholar never to turn from the text to the notes, in this edition, but when a real difficulty occurs, niſi dignus vindice nodus. *The more he is able to find out,* proprio marte, *or by his own efforts, the greater pleaſure will be receive from the author, the more will his natural abilities be exerciſed, and the better his improvements ſecured.*

I believe I am right in thinking that there is no edition of Juvenal printed in England from which the exceptionable paſſages are excluded. Some editions indeed omit the interpretation of thoſe parts, and fill up the marginal chaſm with aſteriſms; a mode, which points out the very lines which ought to eſcape notice, and which has for that reaſon, long been diſapproved by judicious obſervers.

There are indeed ſome who will object to the mutilation of a celebrated author. But before they venture to condemn, they ſhould make a due diſtinction between a book deſigned ſolely for boys, *and one which is to be placed* in the library of a man of letters, *whoſe judgment is mature,* and whoſe morals * are out of danger. *I am not certain, that the paſſages omitted in this edition, ought to be regretted by any man of any age, or in any*

* Mores in tuto ſunt. *Quint.*

circum-

Digitized by Google

circumſtances; but though it were true, that he who is attached to all the remains of antiquity, might be reaſonably offended to find any part omitted by the authority of an Index expurgatorius; yet ſurely he cannot with juſtice object to the removal of whatever tends to injure young perſons, from books which are put into their hands by thoſe inſtructors, who ought to be no leſs ſolicitous in the promotion of moral than of mental improvement. The connection will ſometimes be interrupted by ſuch omiſſions; but it is better that it ſhould be entirely loſt, than preſerved to the detriment of a riſing generation.

When the paſſages which are diſapproved are removed, I cannot help thinking that Juvenal is a very proper author for the higher claſſes of claſſical ſchools. He introduces young men to the knowledge of the world. The manners of Rome, at the time at which Juvenal wrote, were, in many reſpects, ſimilar to the manners of London and Paris at this hour, and a ſenſible inſtructor, while he reads Juvenal to his pupils, will naturally be led to apply many paſſages to the glaring vices and follies of his own age. But I will not enter on the ſubject of Juvenal's merit, or the utility of reading him, having already touched on that topic, and the point being for the moſt part fully acknowledged.

And now let the Editor be permitted to repeat, that he does not pride himſelf on this edition, or flatter himſelf that he has done any thing extraordinary, from which he can juſtly claim any other praiſe than that of a good intention. His aim was no higher than to publiſh a valuable ſchool-book, in ſuch a manner as that it might be univerſally adopted, not only without injury to morals, but with the probability of moral improvement. And if he has done this, every candid reader will conſider, that though no oſtentation of critical accuracy or erudition is diſplayed, he has accompliſhed all that he undertook; and that, humble as his taſk has been, he has effected a purpoſe which may be more generally uſeful to learners than the moſt profound diſquiſitions of verbal criticiſm. He is conſcious that the work will poſſeſs no value with the Bentleys

Bentley's of the age. He entertains the higheſt reſpect for Bentley, that ornament of Engliſh literature, and for a Græ-vius, a Gronovius, a Burman, and a Markland, but conſiders their labours as better calculated for the learned than for the learner, for the adept, than for the novice. Let the pupil begin his acquaintaince with the claſſics by uſing editions like this, and complete it in thoſe of ſuch ſcholars as have united to profound learning the moſt penetrating ſagacity. Could any thing tend to give a ſchool boy a diſguſt for learning more, than to direct his attention to the diſputes of critics on the ſubject of a particle? At his age, if not at all ages, it is far better to attend to the meaning and ſpirit of an author as he is generally underſtood, than to look with microſcopic eye on the minutiæ of the text, or the variantes Lectiones. *There is certainly nothing which can render the moſt entertaining of all authors dull and tedious, but the reading them, in the animated age of youth, with the* ſang froid *of a mere verbal critic.*

If any are diſpoſed to aſk, with a diſpoſition to cenſure, what manuſcripts have been collated, what new meanings elucidated; I hope it will be deemed a ſufficient anſwer to ſay, that a work is not culpable in which all was produced that was intended and profeſſed. The editor of this book never had the leaſt intention to furniſh an edition for the amuſement of verbal critics; but merely a book for boys at ſchool, and ſuch an one as he was led to conclude, from many obſervations, would be generally acceptable.

They, certainly, who delight in nothing but reſearches into the ſtate of the text and in verbal controverſy, will not find themſelves pleaſed or gratified with this edition; but let it be remembered, that ſuch ſtudies are of little value in a ſchool, and that the commentary, which gives the moſt received ſenſe, is the moſt deſirable to the learner.

It was not any part of my deſign to enter into verbal * *criticiſm,*

* When minutiæ of this kind are too much dwelt upon in ſchools, we may apply—Turpe eſt difficiles habere nugas et ſultus labor eſt ineptiarum.

ticism, or to affect novelty of interpretation. If this edition had been intended for oſtentation more than for uſe, it would have been eaſy to have ſwelled the volume; for the comments are voluminous. Some editors ſeem to have conſidered every word in the antient writers as an ænigma, requiring to be expounded by a note. It was my firſt wiſh to have exhibited the edition without any notes; but upon conſulting experience, it was found that ſuch an edition would not be eaſily admitted into ſchools. *And it muſt be owned, that there are difficulties from alluſions to antient cuſtoms, antient geography, and antient hiſtory, which cannot be removed by the ſcholar, without recurring, more frequently than is often compatible with the time allotted to learning a leſſon, to his dictionary and archæologia. There are alſo ſome difficulties which theſe books would not enable him to ſurmount: notes are therefore ſubjoined, but I have already expreſſed a wiſh that the ſcholar would not inſpect them, except when he finds himſelf involved in a difficulty inſurmountable by his own powers.*

If I might take the liberty, I would recommend to the maſters *or* preceptors *themſelves a more copious comment; this book being only deſigned for their ſcholars. The editions of Henninius, Lubin, Schrevelius, or that* in Uſum Delphini, *may be uſed by them with the greateſt advantage, in aſſiſting their oral explanation* *.

In this edition aſſiſtance is certainly given to learners; but, at the ſame time, care is taken that their own exertions ſhould not be precluded, and that they ſhould have an opportunity of improving their natural ſagacity, by exerciſing it in the diſcovery of the author's ſenſe. *Boys are ſent to ſchool, not ſo much to read any one particular author, as to learn* how to read *any author, and to improve their abilities.*

When the elegant poets of antiquity who have unfortunately ſullied their beauties by indelicacy of ſentiment and expreſſion, are placed in the hands of boys or young men without defalca-

* Quintilian ſays however—*Inter virtutes Grammatici eſt quædam neſcire.*

Digitized by Google

tion, we may ſay with Cicero: Videsne poetæ quid mali afferant? ... Ita ſunt dulces, ut non legantur modo, ſed etiam *ediſcantur*. Sic ad malam domeſticam Diſciplinam, vitamque umbratilem et delicatam, cum acceſſerunt etiam poetæ, nervos virtutes elidunt. Recte igitur a Platone educuntur ex eâ civitate, quam finxit ille, cum *mores optimos*, et *optimum Reipublicæ Statum* quæreret. At vero nos, docti ſcilicet a Græcia, hæc a pueritiâ legimus et didicimus. Hanc ERUDITIONEM LIBERALEM et doctrinam putamus.

I find a Preface, which was intended only as a preliminary advertiſement gradually increaſing to an undue extent. I will therefore add but little. I think it fair however to avert the anger of thoſe, who, though they profeſs to ſtudy the Literæ humaniores, *have often diſplayed an acrimony in literary diſputes, utterly inconſiſtent with the gentleneſs of humanity. If an edition of a claſſic diſpleaſes them, they uſually treat the editor with contumelious reproaches, and ſuch bitterneſs of wrath, as an atrocious crime againſt the community can ſcarcely deſerve. I will beg leave to quote the words of a very eminent, but neglected verbal critic, Jeremiah Markland. He ſaw; and reprobated, the abuſive language with which editors and verbal critics had uſually treated each other. He indeed is ſpeaking in defence of verbal criticiſm; but his ſentiments are applicable to all who in the elegant diſquiſition of polite learning, exhibit a vehemence and irritability which would diſgrace the vulgar, the* AMOYΣOI KAI AMΥΗΤΟΙ. "Inhumaniter me gerere, dum literas humaniores colere præ me fero! Laudem mihi ex aliorum vituperio quærere! quod ſi literarum politiorum et eruditiones hic ſic fructus, libenter *male dicere* et quod placet, *acriter elatrare*, libros poſthac ſibi ſuas res habere jubebo; *mitem et benevolam ignorantiam* prælaturus petulanti iſti omnium Rerum Scientiæ, mihi ipſi et aliis in moleſtiam tantum ceſſuræ. *To thoſe who are inclined to conſider only the* ſtate of the text *with the angry temper of a Bentley, or a Warburton, let me ſay with Markland,* ΟΥΧ ΥΜΙΝ ΕΠΟΝΟΥΝ.

Sed

Digitized by Google

Sed manum de tabulâ. *I will not weary the reader with apologies. If the book be useful, it will ultimately want no apology; and if it be not, no apology can render it acceptable. I think it may be useful, or I should not offer it; but at the same time, I presume not to arrogate the least merit in the superintendance of it. I have performed little more than, what Mr. Pope denominated, the dull duty of an editor. Even that duty should have been better performed, had it been my lot to enjoy the happiness of literary leisure. In a life full of action and solicitude, the labour of collation, correction, and transcription, requires a greater portion of time, than can be bestowed, consistently with health, and the perpetual recurrence of professional employment. If there had been in England any edition in use, already cleared of the offensive passages, I should not have obtruded mine, nor undertaken a task for which I had little time, and, I confess, no peculiar inclination. But, under every disadvantage, I was desirous of introducing into schools a valuable classic in such a manner, as that the good to be derived from it might not be overbalanced by the evil. In this instance, as it ought in all, the improvement of morals has been my object, rather than the advancement of letters. I own, and am not ashamed to own, that on the present occasion at least, I have renounced all pretensions to fame, and have been contented with being humbly useful. I hasten however to conclude, and only add, with a sentiment of regret,* FECI QUOD POTUI NON UT VOLUI.

Digitized by Google

Digitized by Google

DECII JUNII
JUVENALIS
VITA.

Ejus Satiræ quales, et quo anno ſcriptæ.

AUTORE JUVENTIO.

DECIUS JUNIUS JUVENALIS, Italus fuit; patriam habuit Aquinum, urbem ejuſdem Italiæ, ut patet e tertia Satira. Obſcuro fuiſſe loco natum indicat Martialis, deſcribens eumdem potentiorum limina obeuntem ſalutandi causâ, quod ſolebant clientes et humilioris fortunæ cives. Ad aliquas tamen opes evaſiſſe argumento eſt, quod cohortis præfectura fuerit ipſi mandata, cùm in Pentapolim Lybiæ ablegatus eſt, opera Paridis pantomimi et ſcurræ, Domitiano gratioſi quem, ſatiricis verſibus, in Satira 3, carpſerat. Hinc patet ſcriptam ab eo Satiram tertiam ſub Domitiano: quo demortuo, et reſciſſis a Senatu ejus actis, revocatis etiam quos exſulare juſſerat, in Italiam rediit Juvenalis. Duas ultimas Satiras in exſilio ſuo Africano videtur ſcripſiſſe: alias aliis temporibus, pleraſque ſub Trajano: quod affirmari de prima certò poteſt, cùm in ea de exſilio Marii Priſci meminerit, quem, coram Trajano jam tertium annum imperante, ab Afris fuiſſe accuſatum conſtat, cauſam contra eum agente Plinio, qui rem totam diſertè narrat in ſuis

Digitized by Google

Epiſtolis, Libro 2, Epiſtola 11. Sub eodem Trajano conſcriptas meritò dixeris ſecundam, quartam, ſextam, octavam, et undecimam. In ſecunda quippe et quarta vocat Domitianum adulterum tragico pollutum ſtupro, eumdem Calvum Neronem appellat, Lamiarum percuſſorem cerdonibus timendum, &c. Quis autem hæc potuiſſe ſcribi Domitiano vivo putet? Porrò Nervæ imperium brevius fuit, quàm ut ſpatii ſatis haberet Juvenalis ad redeundum ex Africa, et iſtas Satiras ſcribendas: ita ſcriptas oportuit, imperante Trajano, qui Nervam proximè excepit.

In ſexta Satira mentionem facit vaſorum in quibus eſſent cælati vultus imperatoris, cum titulo et cognomento Dacici, et Germanici. At in nullo vetere monumento, vel nummo, nullo antiquo ſcriptore Domitianus legitur cognominatus fuiſſe Dacicus, ut teſtatur Joſ. Scaliger. Trajanum Dio ſcribit, victis Dacis, Dacici cognomen accepiſſe: quem etiam Germanicum appellant inſcriptiones antiquæ non paucæ. Denique in eadem Satira Juvenalis non obſcurè innuit expeditionem Trajani in Parthos et Armenios, ac memorabilem terræ motum quo tota prope Antiochia, non ſine graviſſimo ipſius Trajani periculo, concuſſa eſt, ut non immeritò Lipſius exiſtimavit. In Satira octava de Mario Priſco meminit, quem ſub Trajano condemnatum diximus: meminit etiam Prætoris Celſi quem, Trajano imperante, Prætorem factum refert Plinius Epiſt. 5, Lib. 6.

Satiram 13, poſt imperatoris Adriani, qui Trajano ſucceſſit, annum tertium fuiſſe compoſitam dubitari non poteſt, cùm Calvinus ad quem eſt ſcripta, dicatur ſexaginta jam annos vixiſſe, et eſſe natus Fonteio Conſule: is enim conſulatum geſſit anno Neronis quinto; a quo ſi numeres annos ſexaginta, incides in annum Adriani tertium.

In Satiris 10, et 11, ſenem ſe teſtatur eſſe, qualis non niſi ſub Trajano, aut ipſo etiam Adriano exſtitiſſe potuit. Quo tempore apparet complures ex aliis Satiris fuiſſe compoſitas; cùm nullus reperiatur ex iis ſcriptoribus, qui, Domitiano imperante, floruerunt, a quo Juvenalis nomen fuerit prodi-

Digitized by Google

tum, quod tamen, si exiissent ejus Satiræ, celebrari potissimùm debuerat.

Neque obest iis quæ diximus, quòd Juvenalis quædam referat sub Nerone gesta, quasi nunc, nuper, aut dum ipse scriberet fuissent facta, verbi gratiâ, cùm Satira 1, quam probavi non fuisse compositam ante Trajani tempora, de Tigellino loquitur tanquam superstite, de Christianis in arena mori, et tædarum instar lucere per noctem jussis, quod sub Nerone contigisse perspicuum est. Rursum, quòd Satirâ 8, pariter editâ sub Trajano, videatur alloqui Plancum Rubellium, qui tamen ante annos 40, exsilio damnatus a Nerone ac mori jussus erat. Id enim solenne Satiricis vatibus est, ut exempla sumant a mortuis, quò minus habeant invidiæ, tametsi eadem a vivis et præsentibus non rarò petant.

Ex istis omnibus conjici videtur posse Juvenalem circa Neronis initia natum Aquini, Romam venisse, ibi literis operam et eloquentiæ dedisse; cùm Paridem versibus amaris pupugisset, relegatum fuisse in Lybiam, natum annos admodum triginta. Post Domitiani cædem Romam rediisse quadragenarium: circa secundum aut tertium Trajani annum se ad scribendas Satiras aut in lucem edendas seriò accinxisse; annos deinde viginti ac fortasse plures vivendo explevisse.

Ingenio fuit acri, elato, vehementi: ingenio respondet stylus, sublimis, eloquens, incitatus, plenus iræ et contentionis, copiosus, illuminatus, et oratorio propior: cùm Horatianus Satirarum stylus propior quotidiano sermoni sit, festivus et jocosus magis, quàm acer et serius: in quo tamen sunt qui putent Horatium Juvenali præferendum. Viderint eruditi. Ego id esse statuo inter utrumque discriminis, quod inter aulicum elegantem, et vehementem e schola oratorem intercedit.

Quod ipsius mores attinet, fuisse probos apparet ex eo, quo improbos ubique insectatur, ardore atque impetu. Ignoscendum Ethnico si vitiorum fœdas imagines objecit, quas ab oculis adolescentum removere studuimus, ut impunè ac tutò vates egregiùs legi posset.

Digitized by Google

JUVENALIS

VITA,

Ex Antiquorum monumentis; aut Probo Authore, [uti ſcribit Georgius Valla in ſuo proœmio] imò Suetonio; quod quibuſdam placere tradit Pithoeus.

JUNIUS JUVENALIS *(a)* Liberti locupletis incertum filius an alumnus, ad mediam ferè ætatem declamavit, animi magìs causâ, quàm quòd ſcholæ aut foro præpararet. Deinde paucorum verſuum ſatyrâ non abſurdè compoſitâ in Paridem pantomimum poëtámque [*(b)* Claudii Neronis,] ejus ſemeſtribus militiolis tumentem, genus ſcripturæ *(c)* induſtriosè excoluit. Et tamen bene diu ne modico quidem auditorio quicquam committere eſt auſus. Mox magnâ frequentiâ tantóque ſucceſſu bis ac ter auditus eſt, ut ea [*(d)* quoque,] quæ prima faceret, inferciret novis *(e)* ſcriptis:

Quod non dant proceres, dabit hiſtrio, tu Camerinos
Et Bareas: tu nobilium magna atria curas.
Præfectos Pelopea facit, Philomela tribunos.

Erat *(f)* tum in deliciis aulæ hiſtrio, multìque fautorum ejus quotidie provehebantur. Venit ergo Juvenalis in ſuſpici-

(a) Libertini.
(b) deeſt.
(c) induſtriè.
(d) deeſt.
(e ſcripturis.
(f) tamen tunc.

onem,

Digitized by Google

onem, quasi tempora figuratè notâsset. Ac statim per honorem militiæ, quanquam octogenarius urbe summotus est, missúsque ad præfecturam cohortis *(g)* tendentis in extremam Ægypti partem. Id supplicii genus placuit, ut levi atque joculari delicto par esset. Verùm intrà brevissimum tempus angore et tædio periit. *(b)* Temporibus Domitiani floruit ad Nervæque tempora pervenit; quod quoniam ejus carmen planè indicat, multáque præterea testimonia, nobis non est longâ disputatione confirmandum.

" At ut aliis placet, hic Paris histrio Neronis gratissimus " primùm quòd principis luxum intendere solitus esset. " Pòst, sunt qui tradant, ab eo occisum quasi gravem ad- " versarium; ut histrionicâ videretur excellere. Domiti- " anus quoque adeò huic histrioni infestus fuit, ut discipulum " ejus puberem adhuc, velut Tranquillus inquit, et tum " maximè ægrum, quòd arte formâque non absimilis ma- " gistro videbatur, occiderit. Sanè Horatius scribit Paridem " pantomimum à Domitiâ Neronis filiâ decem, quæ ei ses- " tertia pro libertate dederat, repetiisse per judicem: nec " fuisse quæsitum an Domitia sciens liberum accepisset; " unde deprehenditur non ampliùs à Nerone dilectum. " Juvenalis verò post Domitiani imperatoris mortem vixit; " ut in quartâ hujus libri Satyrâ multis rationibus convin- " cetur. Vixit ergo Nervæ Trajaníque temporibus. Quî " potuit igitur aut propter Paridem, quem perstrinxerit, " Domitiano invisus esse, aut ab eo in exilium mitti; ut " summotus ab urbe perierit, velut Probus, ut jam dixi- " mus, pùtavit? Aquinatem fuisse conjectare possumus, quòd " in tertiâ hujus libri Satyrâ Umbritium ita sit allocutus:

Ergo vale nostrî memor, et quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino,
Me quoque ad Elvinam Cererem nostrámque Dianam
Convelle à Cumis.——

(g) Pithoe. et Cl. Morel. in extremâ parte tendentis Ægypti;
(b) Post vocem [periit] *Georgius Valla in proœmio suo addit hæc.*

" Martiali

" Martiali et consuetudine et amicitiâ conjunctum fuisse, " cùm ex aliquot apud Martialem ipsum Epigrammatis " constat, tum ex illo :

Cum Juvenale meo quæ me committere tentas, &c.

Petrus Crinitus scribit Juvenalem primùm audivisse Frontonem Grammaticum ; neque deesse, qui referant eruditum fuisse præceptis atque institutionibus Quintiliani. Inter amicos præcipuo affectu coluit Volusium Bithynicum et Corvinum.

Pithoeus ex Vetustiss. exempl. de vitâ Juvenalis hæc legi affirmat :

" Juvenalem aliqui Gallum propter corporis magnitudi- " nem, aliqui Aquinatem dicunt. Ea tempora Domitiani " Tyranni, quibus etiam ipse vixit, eò quòd in aulâ ipsius " plus histriones quàm bonæ vitæ homines possent, graviter " carpsit. Hos autem libros in exilium missus ad civitatem " ultimam Ægypti. * Hos ab ipso Domitiano scripsit. " Ideo autem in exilium missus est, quia dixit versum " illum :

Quod non dant proceres, dabit histrio.

" Nunc autem hoc inducit quasi carptum se per figuras à " miseris poëtis, qui nil novum, sed omnibus notas fabellas " recitarent ; et dicit magìs ideo Satyram se scribere, ut " possit mores illius temporis demonstrando notare."

De Juvenale Suidas sic scribit.

Ἰουβενάλιος, ποιητὴς Ῥωμαῖος. Οὗτος ἦν ἐπὶ Δομετιανοῦ βασιλέως Ῥωμαίων. Ὁ δὲ Δομετιανὸς ἐφίλει τὸν ὀρχηστὴν τῆ Πρασίνῃ μέρει τὸν λεγόμενον Πάριν. Περὶ ὃ καὶ ἐλοιδορεῖτο ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ Ἰουβενάλιος τὸ ποιητὸ. Ὅτις βασιλεὺς ἐξώρισε τὸν Ἰουβενάλιον, ἐν Πενταπόλει ἐπὶ τὴν Λιβύην. Τὸν δὲ ὀρχηστὴν πλουτίσας ἔπεμψεν εἰς Ἀλιόχειαν ὃς κτίσα, οἶκον καὶ λουτρὸν ἔξω τῆς πόλεως ἐκεῖ τελευτᾶ.

* *Pithœus monet pro* Hos, *civitatis illius Ægypti nomen reponendum* Oasa *sive* Oasin *peninsulam exiliis celebrem.*

PERSII

PERSII

VITA,

Utì habetur in Editionibus 1482.

AULUS PERSIUS FLACCUS, patre Flacco, matre Fulviâ, Olympiade 203. imperante Tiberio, Volaterris (ut Eusebius; ut ipse de se scribit) Lunæ potiùs natus est. Mediocri autem staturâ, insigni formâ, probatis moribus, ingenio et doctrinâ præstanti fuit. Primâ adolescentiâ patre mortuo, Qu. Remnium Palæmonem grammaticum Vicentinum audivit. Mox Rhetoricæ sub Virginio Flavo incubuit. Indè se ad Cornutum philosophum conferens, familiariter secum ad interitum usque vixit. Anno verò ætatis 29°. regnante Nerone interiit: unum hunc Satirarum relinquens librum, in quo veræ laudis plurimum meruit.

Eadem, utì ex Glossis veteribus edidit Pithoeus: à vetustissimo authore (ut scribit Casaubon) sive Probus sive alius fuit.

AULUS PERSIUS FLACCUS natus est pridiè Nonas Decembris, Fabio Persico, L. Vitellio Coss. decessit VIII. Kalendas Decemb. Rubrio Mario, Asinio Gallo Coss. decessit VIII. Kalendas Decemb. Rubrio Mario, Asinio Gallo Coss. Natus in Etruriâ Volaterris, Eques Romanus, sanguine et affinitate primi ordinis viris conjunctus decessit ad octavum

Digitized by Google

milliarium viâ Appiâ, in prædiis suis. Pater ejus Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum ferè sex. Fulvia Sisennia mater nupsit postea Fusio, Equiti Romano: et eum quoque extulit intrà paucos annos. Studuit Flaccus usque ad annum XLI. Volaterris: indè Romæ apud Grammaticum Remmium Palæmonem, et apud rhetorem Verginium Flaccum. Cùm esset annorum XVI. amicitiâ cœpit uti Annæi Cornuti, ita ut ab eo nusquam discederet: à quo introductus aliquatenus in philosophiâ est. Amicos habuit à primâ adolescentiâ Cæsium Bassum, et Calpurnium (a) Staturam, qui eo vivo juvenis decessit. Coluit ut patrem Servilium (b) Numanum. Per Cornutum cognovit Annæum etiam Lucanum, æquævum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit, sectæ Stoicæ, qui libros philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeò mirabatur scripta Flacci, ut vix retineret se illo recitante à clamore, quin illa esse vera poëmata diceret. Serò cognovit Senecam, sed non ut capesetur ejus ingenio. Usus est apud Cornutum doctorum convictu doctissimorum, et sanctissimorum virorum: acriter tum philosophantium, Claudii Agaterni medici Lacedæmonii, et Petronii Aristocratis Magnetis, quos unicè miratus est et æmulatus, cùm æquales essent, et Cornuto minores. Ipse etiam decem ferè annis summè dilectus apud Trasæam est, ita ut peregrinaretur quoque cum eo aliquando, cognatam ejus Arriam uxorem habente. Fuit morum lenissimorum, verecundiæ virginalis, formæ pulcræ, pietatis erga matrem et sororem et amitam exemplo sufficientis. Fuit frugi et pudicus. (c) Reliquit circa H-SXX. matri et sorori: scriptis tantùm ad matrem codicellis, rogavit eam ut daret Cornuto sestertia, ut quidam dicunt centies: ut alii volunt, argenti facti pondera viginti, et libros circa septingentos, sive bibliothecam suam omnem. Verùm Cornutus sublatis libris, pecuniam sororibus, quas frater hæredes fecerat, reliquit. Et rarò, et tarde scripsit. (d) Hunc ipsum librum imperfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt in ultimo libri: et quasi finitus esset, leviter recitavit Cornuto: et

Cæsio

Digitized by Google

Cæsio Bassо petenti, ut ipse ederet, tradidit edendum. Scripserat etiam in pueritiâ Flaccus Prætextam, et Ὁδοιπορικῶν librum unum, et paucos *(e) sororum Thraseæ in Arriam matrem versus*, quæ se ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri ejus, ut aboleret. Editum librum continuò mirari homines, et *(f)* deripere cœperunt. Decessit autem vitio stomachi, *(g)* anno ætatis xxx. Sed mox ut à schola et magistris deverterat, lecto libro Lucillii decimo, vehementer Satyras componere studuit; cujus libri principium imitatus est: sibi primò, mox omnibus detractis, cum tantâ recentium poëtarum et oratorum insectatione, ut etiam Neronem culpaverit. Cujus versus in Neronem cùm ita se haberet,

Auriculas Asini Mida rex habet,

in hunc modum à Cornuto ipso tantummodo est emendatus, Auriculas asini quis non habet? ne hoc Nero in se dictum arbitraretur.

Casaubonus has habet emendationes in vitam præcedentem,

(a) *Lege forsan* Suram.

(b) *Scribendum* Novianum.

(c) *Scribi ita hæc debent* Reliquit circa H-S vicies matri et sorori: scriptis tantùm ad matrem codicillis, rogavit eam, ut daret Cornuto sestertia, ut quidam dicunt, centum; ut alii volunt, argenti facti pondo viginti.

(d) Si quid demptum est, dubio procul principium illuderat novæ Satiræ. Etsi verò certum est rectè Persii librum hodie in sex Satiras distingui, in antiquissimis tamen membranis aliam distinctionem invenimus. In multis enim codicibus quinque solùm Satiræ numerantur, quartâ ad tertiam adjunctâ; in quibusdam continuus est unus liber, nullâ Satirarum factâ distinctione. Sanè Priscianus atque alii Grammatici antiqui, quoties Persium laudant, librum nominant, non Satiras numerant.

(e) *Lege* paucos in socrum Thraseæ Arriæ matrem versus.

(f) *Scribe* diripere, *aut, ut doctis quibusdam videbatur*, diribere.

(g) Propriùs ad verum accedit Hieronymus, qui in Chronico Eusebii anno vitæ 29°. mortuum Persium adnotat.

Digitized by Google

Juvenalis Satyræ ſedecim in Editionib. quibuſd. diſtribuuntur in Libros quinque; quorum primus quinque priores, ſecundus ſextam, tertius tres proximas quartus 10am 11am et 12am quintus tres ultimas complectitur. *Pithoe. R. Steph.* 1616. *Diſtributio hæc Domitio Calderino non placet.*

Satirarum Tituli et Argumenta habentur oratione proſâ et versâ. *Pithoe. Cl. Morel. R. Steph.* 1616.

1. Præfatio, cur Satiras ſcribat.
   Prima docet Satiræ cauſam, formámque libelli.]
2. Hypocritæ. Seu De Philoſophis obſcœnis.
   Arguitur Satyrâ probitas ſimulata ſecundâ.
3. Urbis incommoda. Seu Quare Umbritius urbem deſerat.
   Effugit Umbritius diverſa pericula vitans.
4. Convivæ Domitiani. Seu De piſcis magnitudine. Vel De convivio Domitiani.
   Vitam Criſpinus laudat, ventrémque Neronis.
5. In Paraſitos de cœnis contumelioſis.
   Quot mala ſuſtineat Paraſitica vita, notato.
6. L. Furſedio Poſthumo. Mulierum flagitia et ſcelera.
   Sexta hæc infidas mulieres monſtrat abunde.
7. Artium neglectarum querela. Seu De ſterilitate ſtudiorum.
   Mendicant artes, ſic Roma coëgit avara,
8. De claritate natalium.
   Nobilitas propria eſt virtus, non acta parentum.
9. Querela Nævoli.
   Turpia qui tolerant, nonâ carpuntur iniqui,
10. De Votis Contrariis.
    Arguit hæc Satira et curas et inania vota.

Digitized by Google

11. Luxus. Seu De comparatione victûs.
Lauta reprobamus convivia, parca probamus.
12. Hæredipetæ. Seu De reditu Catulli.
Arguit hæc avidos nimiùm nimiúmque rapaces.
13. Scelera tandem punita. Seu De fraudibus ad Gabinium, cujus amicus abnegaverat depositum.
Mors cruciat pravos; sapiens fert damna modestè.
14. Parentum exempla. Seu De institutionibus. Seu ΠΕΡΙ ΑΝΑΓΩΓΩΝ ΠΡΟΣ ΦΟΥΣΚΙΝΟΝ.
His docet exemplis natos mala vita parentum.
15. Religiones peregrinæ. Seu De religionibus Ægypti. Seu De Superstitionibus Ægyptiorum.
Obtinet Ægyptus perversos impia ritus.
16. Militiæ privilegia. Seu De felicitate militum. Seu De castrensibus.
Militiæ mores et commoda magna videte.

Earundem Argumenta per Antonium Mancinellum.

Prima docet Satiræ causas, formámque libelli.
Qui simulant Curios, Satirâ patuere secundâ.
Ex urbe Umbritii digressum Tertia narrat.
Quarta quidem Crispinum odit, calvúmque Neronem,
Ganeo quæ tolerat parasitus, Quinta notavit.
Sexta hæc infidas mulieres pandit abunde.
Septima demonstrat Romam nil ferre poëtis.
Nobilis Octavâ propriâ virtute vocatur.
Turpia qui tolerant, Nonâ carpuntur avari.
Curæ hominum Decimâ rerúmque libido notantur.
Arguit Undecimâ Vates convivia lauta.
Bissenâ arguitur Satirâ captator avarus.
Tertia post decimam solatur damna dolentes.
In Decimâ quartâ dant prava exempla parentes.
Numina diversa Ægypti Penultima monstrat.
Ultima militiæ felicis præmia narrat.

Persius

Digitized by Google

Persius Satyris suis sex Prologum affixit, quem Editio quædam Primam nominavit Satiram, earúmque numerum unâ auxit.

Satyrarum quarundam Tituli circumferuntur in Edit, *Pithoe.* et *Casaub.*

2. Ad Plotium Macrinum, de bonâ mente, *seu* de vitâ honestâ. *Casaub. mavult*, περὶ ἀνιότητος.

3. Increpatio desidiæ humanæ. *Seu* In luxuriam et vitia divitum.

5. Ad Annæum Cornutum, cujus fuit auditor. *Seu* Ad magistrum suum Cornutum.

6. Ad Cestium (*al.* Cæsium) Bassum Licurium poëtam, *Sic Pithoe.*

DECII

Digitized by Google

Samuel Hayes Esq talking impro=
=perly to me this good Tuesday Evening

DECII JUNII

the 12th of January 1790

JUVENALIS

in his

room at Dunsink Observatory

SATIRÆ.

I

reading the second Satire of Persius

he

pretending to read Cicero

1790 W Beaufort

Witness present

A Nobody

allowed to be true by me

WB – S Hayes

Digitized by Google

Digitized by Google

D. JUNII JUVENALIS

SATIRÆ.

SATIRA PRIMA.

ARGUMENTUM.

Deliberanti Poetæ, jamque in animo habenti Temporis sui Poetis Tragœdias recitantibus Vicem referre, occurrant Urbis Romanæ Scelera, quæ ipsum a Tragœdiâ Epopœiâ; et omnibus aliis Poeseos Generibus ad Satiram; quasi Vi quâdam adhibitâ, abripiant. Est Præfatio Operis.

SEMPER ego auditor tantum; nunquamne reponam,
Vexatus toties rauci Theseide Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,

Hic

Semper ego auditor. Abruptè; uti decet Poetam indignabundum.

Auditor. Recitantium nempe Romæ Poetarum. De qua recitandi consuetudine et æmulatione Plinius abunde Epist. 13. l. 1.

Vexatus toties. Horat. ad Pisones.

Indoctum doctumque fugat recitator acerbus;

Quem vero arripuit, tenet occiditque legendo, &c.

Theseide. De Theseo ejusque factis Codrus Carmen scripserat adeo longum, ut Æneidem æquaret longitudine, multisque diebus recitandum esset.

Togatas. Horat. ad Pisones.

Seu qui prætextas, seu qui docuere togatas.

Digitized by Google

Hic elegos? impune diem consumpserit ingens
Telephus? aut summi plena jam margine libri
Scriptus et in tergo necdum finitus Orestes?
Nota magis nulli domus est sua, quam mihi lucus
Martis et Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani. Quid agant venti; quas torqueat umbras
Æacus; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ: quantas jaculetur Monychus ornos;

Frontonis

Prætextæ indicant Tragœdias, in quibus inducantur personæ prætextatæ et Nobiles gravia et publica tractantes negotia. *Togatæ* dicuntur Comœdiæ Latinæ, in quibus agunt Togati viri, et privatas res tractant. Ita etiam *Palliatæ* vocantur Græcæ Comœdiæ a Græcorum pallio.

Ingens Telephus et Orestes. Immensæ Tragœdiæ et ampullatis versibus contextæ.

Orestes. Qui Furiis agitatus ob interfectam matrem Clytemnestram, varias orbis regiones, comite Pylade, varioque obiit casus.

Nota magis nulli, &c. Id est, si velim scribere, et Carmen condere, tam scio Historias et Fabulas, quam Poëtastri illi qui impune id faciunt.

Lucus Martis. Seu *lucus Marti* sacer prope Albam, ubi Remus et Romulus e Rhea Sylvia nati sunt. Seu, ut volunt quidam, locus in Appia via, ubi Poëtæ recitare consueverant, *lucus Martis* appellatus. Vel alludit ad illud Hor. ad Pison.

Cum lucus et ara Dianæ, &c.
Et illud Persii.

Nec ponere lucum Artifices.

Æoliis rupibus. Liparæ sunt Insulæ septem in mari Tyrrheno, quæ et *Æoliæ* dictæ ab *Æolo*, qui illuc appulsus, in una earum regnasse fertur, Juvenalis rupes vocat, quia saxosæ sunt et scopulosæ saltem quædam illarum.

Vicinum antrum. Ætna mons in Sicilia.

Quid agant venti. Quæ natura et origo *Ventorum*, qui effectus, quæ potestates, quæ vulgaris Poëtarum Carminibus materia.

Æacus. Is Judex apud Inferos cum Minoë et Rhadamanto.

Unde alius furtivæ, &c. E Colchide in Thessaliam Vellus aureum abstulit Jason artibus Medeæ adjutus.

Monychus. Ponitur hoc nomen velut proprium alicujus a Centauris.

Jaculetur ornos. Id est, quantas arbores torserint Centauri adversus Lapithas.

Frontonis

Digitized by Google

Frontonis platani, convulſaque marmora clamant
Semper, et aſſiduo ruptæ lectore columnæ.
Expectes eadem a ſummo, minimoque poëta.
Et nos ergo manum ferulæ ſubduximus: et nos
Conſilium dedimus Syllæ, privatus ut altum
Dormiret. Stulta eſt clementia, cùm tot ubique
Vatibus occurras, perituræ parcere chartæ.
Cur tamen hoc libeat potius decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus:
Si vacat, et placidi rationem admittitis, edam.
Cum tener uxorem ducat ſpado: Mævia Tuſcum
Figat aprum, et nudâ teneat venabula mammâ:
Patricios omnes opibus cum provocet unus,
Quo tondente gravis juveni mihi barba ſonabat:
Cum pars Niliacæ plebis, cum verna Canopi

Criſpinus

Frontonis. Vir nobilis et eruditus, qui literatis amicis ſuam domum Poëtis recitantibus ultro commodabat.

Platani. Arbores umbram prætendentes illi ambulacro, ubi recitabant.

Expectes eadem, &c. Horatius in Arte.

Scribimus indocti doctique Poëmata passim.

Et nos ergo manum, &c. Ergo quidni etiam nos ſcribamus aliquid, cum Grammaticos et Rhetoras audierimus, omnemque illorum diſciplinam teneamus.

Conſilium dedimus Syllæ. Exercitationis cauſa, ut fit in ſcholis, fictas materias tractavimus, in triplici dicendi genere adeoque in ſuaſorio, *Syllæ* deliberanti ſuaſimus ut Dictaturam deponeret.

Privatus ut altum dormiret. Ut depoſito Imperii onere, et liber a curis publicis, animi tranquillitate frueretur.

Hoc decurrere campo. Allegoria. Id eſt, cur ea potiſſimum gaudeam exercitatione, ſcribendi Satiras, in qua Lucilius verſatus eſt.

Auruncæ. Aurunca urbs vetus Latii, in quâ Lucilius natus eſt.

Pars Niliacæ plebis. Unus e plebe Ægypti, ubi fluvius *Nilus.*

Canopi. Oppidum Ægypti libidinibus infame, ad Oſtium Nili.

Digitized by Google

Criſpinus, Tyriâs humero revocante lacernas,
Ventilet æſtivum digitis ſudantibus aurum,
Nec ſufferre queat majoris pondera gemmæ:
Difficile eſt Satyram non ſcribere. Nam quis iniquæ
Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat ſe?
Cauſidici nova cum veniat lectica Mathonis
Plena ipſo: et poſt hunc magni delator amici,
Et cito rapturus de nobilitate comeſâ
Quod ſupereſt: quem Maſſa timet; quem munere palpat
Carus; et a trepido Thymele ſummiſſa Latino.
Quid referam quantâ ſiccum jecur ardeat ira,
Cum populum gregibus comitum premat hic ſpoliator
Pupilli proſtantis? et hic damnatus inani
Judicio (quid enim ſalvis infamia nummis?)

Exul

Criſpinus. E ſervo factus Eques Romanus, ſive a Domitiano, a Nerone, ut volunt alii.

Tyrias. Purpureas. *Tyrus* enim urbs Phœniciæ maritima purpurâ celebris.

Humero revocante lacernas ventilet. Defluentes nempe, brachia et manus in aera jactando, quaſi ad refrigerationem, re autem vera ad annulorum oſtentationem.

Mathonis. Is Forum relinquerat, ut ad Delatiores a Domitiano foveri, et proſcriptorum ſpoliis locupletari.

Plena ipſo. Adeo vir erat craſſus, pinguis corpulentus.

Magni delator amici. Heliodorus aut Regulus.

Quem Maſſa timet. Maſſa morio, et Carus et Latinus mimi, omnes Cæſarum liberti et nequiſſimi, majorem alium quempiam delatorem metuebant. Et revera illi a Nerone interfecti ſunt delationibus Heliodori, aut ait vetus Schol.

Summiſſa. Ad conciliandum ſummi illius delatoris gratiam, deprecandumque ne deferret Latinum Thymeles ſeu maritum, ſeu amicum, ut volunt quidam.

Damnatus, Marius Priſcus Afros Proconſul depeculatus fuerat: illis autem accuſantibus, agente C. Plinio ſecundo, repetundarum damnatus eſt; et ſeptingenta millia nummum, quæ acceperat, inferre Ærario, atque urbe Italiaque cedere juſſus, ut fuſe ſcribit ipſe Plin. Lib. 2. Ep. 11.

Ab

Digitized by Google

Exul ab octavâ Marius bibit, et fruitur Dis
Iratis: at tu, victrix provincia, ploras.
Hæc ego non credam Venusinâ digna lucernâ?
Hæc ego non agitem? Sed quid magis? Heracleas,
Aut Diomedeas, aut mugitum labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem?
Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, et caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam: puer Automedon nam lora tenebat,

Ipse

Ab octava. Romæ lavabant hora octava, nona accumbebant mensæ et cœnabant. Alex. ab Alex. Lib. 5. cap. 21. Ergo Marius aliis præibat.

Venusina digna lucerna. Digna Satira nocturnis vigiliis et ad lychnum elucubrata, qualem scripsit Horatius, oriundus ex urbe Venusia: qui quidem fuit ad notandos mores præcipuus.

Quid magis? Heracleas, &c. An igitur malim et magis expedire credam fabulas texere?

Heracleas. Fabulas de Herculis laboribus et ærumnis.

Diomedeas. Vel, de *Diomede* Thraciæ Rege equos suos humanis carnibus pascente, quem Hercules devictum suis ipsum equis in pabulum dedit. Vel, de *Diomede* Ætoliæ Rege, ejusque sociis in aves conversis, ut docent Plin. lib. 10. cap. 44. Ovidius et alii.

Mugitum labyrinthi. De Minotauro qui in Cretensi labyrintho inclusus mugiebat, et de Theseo monstri hujus interfectore notæ Fabulæ.

Mare percussum puero. Historiam Icari altius volare tentantis, et solutis alis, liquefactaque Solis ardore cera, qua illæ adhærebant, decidentis in mare, quod exinde Icarium dictum est: estque pars maris Ægei, inter Samum et Myconem.

Fabrumque volantem. Dædalum Athenienſem artificem valde ingeniosum.

Dum pervolat axe citato Flaminiam. Cum ad Imperatoris villam celeriter currum agit: quippe ad viam Flaminiam illa sita erat.

Flaminiam. C. Flaminius Consul, M. Lepidi collega, Ligurum victor, viam strauit ab urbe per Thusciam Umbriamque ad Ariminum. Strabo Lib. 5.

Digitized by Google

Ipſe lacernatæ cum ſe jactaret amicæ.
Nonne libet medio ceras implere capaces,
Quadrivio? cum jam ſextâ cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nudâ penè cathedrâ,
Et multum referens de Mœcenate ſupino
Signator falſo, qui ſe lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, et gemmâ fecerat udâ.
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum

Porrectura

Puer Automedon. Currum Neronis, ut dictum eſt, rexit Fuſcus, ut Achillis *Automedon*, Virgil. Æneid. 2. Quapropter hic ponitur pro quolibet auriga nobili. Quod Juvenalis indignabundus dicit in Romanos adoleſcentes e prima nobilitate, qui exemplo Neronis aurigandi ſtudium ſectabantur. Seuton. Neron. cap. 22. Juvenal. Sat. 8.

Ipſe rotam ſtringit multo ſufflamine Conſul.

Ipſe lacernatæ cum ſe jactaret amicæ. Satirice habitu virili fœminam deſcribit, inquit vetus Scholiaſtes.

Lacernatæ. Lacerna veſtis exterior ſupra togam indui ſolita, ad propulſandum imbrem et frigus.

Ceras implere capaces. Libros integros implere, ſeu amplas tabulas ceratas, in quibus Antiqui ſcribebant.

Multum referens. Magnam habens ſimilitudinem cum delicatulis et luxu perditis.

Mecænate ſupino. Seneca Epiſt. 114. orationem Mæcenatis æque ſolutam dicit atque ipſe diſcinctus. Juvenal. Sat. 12. v. 39.

— — — — — *veſtem*
Purpuream teneris quoq; Mecænatibus aptam.

Signator falſo. Teſtamentorum corruptor.

Exiguis tabulis. Brevibus teſtamentis, in quibus cum ipſe ſe unum falſarius ex aſſe hæredem ſcriberet, multa non erat ſcriptio, ut in aliis, quibus legata plurima et varia diverſis attribuuntur. Juvenal. Sat. 12.

— — — *Atque omnia ſoli*
Forſan Pacuvio breviter dabit.

Gemma uda. Annulo ſignatorio, vel effigiata annuli *gemma*, qua plurimi obſignabant; madefacta vero, ad faciliorem in cera ſignaculi impreſſionem.

Occurrit matrona potens. Alia rurſum Satiræ materia, uxores quæ viros veneno interficiunt, et impune quidem.

Calenum. Vinum e *Cale* oppido Campaniæ, ſeu ex agro *Caleno.*

Rubetem.

Digitized by Google

Porrectura viro miscet fitiente rubetam,
Instituitque rudes melior Locusta propinquas,
Per famam, et populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris, et carcere dignum,
Si vis esse aliquis: Probitas laudatur, et alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, et stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurûs corruptor avaræ?
Si natura negat, facit indignatio versum,
Qualemcunque potest: quales ego, vel Cluvienus.
Ex quo Deucalion, nimbis tollentibus æquor,

Navigio

Rubetam. Venenum a *rubeta*.

Locusta. Venefica fuit insignis, cujus ope Claudium Imperatorem Agrippina de medio sustulit, ut quidam autumant.

Per famam, et populum. Non clam, ut Locusta, de qua mox, sed palam et fama rei adeo vulgata, ut nemo populi ignoraret.

Nigros maritos. Tabe et lue, atque idcirco colore livido, plumbeo, atro infectos, ob sanguinem veneno corruptum.

Efferre. Exportare ad rogum et ad tumulum. Vox funeri propria.

Aude aliquid brevibus Gyaris. Sed vis Romæ esse potens, fac digna exilio et carcere. Nam per scelera dumtaxat jam opes et dignitates acquiruntur.

Gyaris. Gyaros insula maris Ægei, una e Cycladibus.

Prætoria. Ædes Prætore non indignas.

Stantem extra pocula caprum. Vasa et pocula signis affabre incisis cælata. *Poculum* in quo sculptus *caper* tam artificiose et egregie, ut extare videatur. In calicibus olim cælabant vulgo *caprum*, vitibus scilicet noxium, arrodentem palmites. Hinc Ov. Fast. 1.

Rode caper vitem: tamen hinc cum flebis ad aram,
In tua quod spargi cornua possit, erit.

Cluvienus. Hunc ineptum Versificatorem sui sæculi carpit quemadmodum Virgil. in Bucol.

Qui Bavium non odit, amet tua carmina, Mævi.

Ex quo Deucalion. Invalescentia passim a diluvii tempore vitia, sunt materia nostri Satirarum Libri.

Deucalion. Thessaliæ Rex sub quo dicitur contigisse diluvium.

Discursus

Digitized by Google

Navigio montem ascendit, sorteſque popoſcit,
Paulatimque animâ caluerunt mollia ſaxa,
Quicquid agunt homines, votum, timor, ira, voluptas,
Gaudia, diſcurſus: noſtri eſt farrago libelli.
Et quando uberior vitiorum copia? quando
Major avaritiæ patuit ſinus? alea quando
Hos animos? neque enim, loculis comitantibus, itur
Ad caſum tabulæ, poſitâ ſed luditur arcâ.
Prælia quanta illic diſpenſatore videbis
Armigero! ſimplexne furor ſeſtertia centum
Perdere, et horrenti tunicam non reddere ſervo?
Quis totidem erexit villas? quis fercula ſeptem
Secretò cœnavit avus? nunc ſportula primo
Limine

Diſcurſus. Vel hominum inconſtantiam animi, vel caſus varios notat; imo et labores ad opes aut dignitates parandas.

Sinus. Laxitas, amplitudo, licentia. Metaphor. a velis.

Diſpenſatore armigero. Servo ſubminiſtrante ludi inſtrumenta, pecuniam, teſſeras, alveolum, &c. ſicut armiger parat portatque domino bellatori, arma, &c.

Horrenti. Algenti, et præ frigore trementi, ſpoliato nempe tunica ſua, quam in ludo herus perdidit etiam ut dictum mox: nec aliam reddidit indigenti ſervo. Vel ſimplicius intellige de luſore, qui impendit in aleam grandes pecunias et vix famulo veſtem neceſſariam ſuppeditat, Perſius Sat. 1.

Scis comitem horridulum trita donare lacerna.

Quis totidem erexit villas? An olim impenſæ tot fiebant, ut nunc, in inſanis ſubſtructionibus, quod ait Tullius pro Milone, loquens de P. Clodii fundo.

Sportula primo limine parva ſedet. Loco cœnæ rectæ, id eſt, plenæ, integræ, lautæ pridem exhiberi ſolitæ clientibus, pro impenſis officiis erga patronos, datur nunc ſolummodo ſportula ex Edicto Neronis.

Sportula. Sporta et ſportella receptaculum eſt munerum, inquit Aſcon. Pœd. metonym. pro dato munere ponitur, ſive pecunia ſit, ſive obſonium, et cibus, quæ dabantur olim in ſporta quæ propriè fiſcella eſt et corbis e ſporto herba, unde nomen.

Parvæ

Limine parva ſedet, turbæ rapienda togatæ.
Ille tamen faciem prius inſpicit, et trepidat ne
Suppoſitus venias, ac falſo nomine poſcas.
Agnitus accipies, jubet a præcone vocari
Ipſos Trojugenas: nam vexant limen et ipſi
Nobiſcum: da Prætori, da deinde Tribuno.
Sed libertinus prior eſt: prior, inquit, ego adſum,
Cur timeam, dubitemve locum defendere? quamvis
Natus ad Euphratem, molles quod in aure feneſtræ
Arguerint, licèt ipſe negem: ſed quinq; tabernæ
Quadringenta parant. Quid confert purpura majus
Optandum, ſi Laurenti cuſtodit in agro
Conductas Corvinus oves? Ego poſſideo plus
Pallante, et Licinîs: expectent ergo Tribuni.

Vincant

Parva. Quæ centum erat quadrantum dumtaxat.

Turbæ togatæ. Quoniam tenuiorum toga erat, veſtis nimirum vilior.

Trojugenas. Patricios majorum Gentium, inquit vetus Schol. Optimates Romanos a Trojanis oriundos, quod jactabant ipſi, et auctor eſt Virg. Æneid. 1.

Libertinus, Oriundus e ſervis in libertatem aſſertis.

Prior eſt. Prior acceſſit, videturque præferendus et Prætori Tribuno.

Prior, inquit, ego adſum. Proſopopœia ironica libertini adverſus nobiles contendentis.

Ad Euphratem. Natus vel ex Armenia, vel e Syria, alliiſque regionibus *Euphrati* proximis, e quibus ſervorum ingens proventus Romæ fuit.

In aure feneſtræ. Foramina ſcilicet, more patrio, e quibus *inaures* dependent.

Quadringenta parant. Si minus nobilitatem; at cenſum equeſtrem præſtant, quadraginta nempe ſeſtertia.

Laurenti. Laurentum oppidum eſt Latii, Lavinio proximum.

Corvinus. Vir e ſtirpe inſignis illius Valerii Corvini, paupertate adactus ad paſcendas oves alienas et conductitias, victûs habendi gratia.

Pallante. *Pallas* ortus ex Arcadia, Imperatoris Claudii libertus, eoque auctore Prætoria inſignia conſecutus a Senatu.

Licinîs. *Licinii* fuere plures, omnes opulenti.

Sacro

Vincant divitiæ, ſacro nec cedat honori,
Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
Quandoquidem, inter nos ſanctiſſima divitiarum
Majeſtas: etſi, funeſta Pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras,
Ut colitur pax, atque fides, victoria, virtus,
Quæque ſalutato crepitat Concordia nido.
Sed cum ſummus honor finito computet anno,
Sportula quid referat, quantum rationibus addat:
Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus hinc eſt,
Et panis, fumuſque domi? denſiſſima centum
Quadrantes lectica petit, ſequiturque maritum
Languida, vel prægnans, et circumducitur uxor.
Hic petit abſenti, notâ jam callidus arte,
Oſtentans vacuam, et clauſam pro conjuge ſellam
Galla mea eſt, inquit; citius dimitte: moraris?
Profer, Galla, caput. Noli vexare, quieſcit.

Ipſe

Sacro honori. Prætoriæ, vel Tribuniciæ Majeſtati, quam violare eſt nefas, et qui læſiſſet, ejus caput Jovi ſacrum erit, et familia venumdatur; ex lege.

Pedibus albis. Creta vel gypſo notatis pedibus mangonis ſeu heri ſigno, vel ſigillo Reipublicæ, ſi publica eſſent mancipia. Sic enim venum exponebantur in cataſta.

Salutato crepitat nido. Senſus eſt: Concordia in cujus ædis faſtigio aves nidificantes ſonitum edunt et crepitant, quoties ad nidos, redeunt, et pullos quaſi ſalutant, pabulum afferentes.

Sed cum ſummus honor, &c. Summi quique viri, Magiſtratus, Senatores.

Quantum rationibus addat. Quantum annuo reditui accedat e ſportularum proventu.

Fumus. Pro igniculo, aut lignis ad fovendum in camino ignem.

Inquit. Maritus videlicet.

Profer Galla caput. Inquit diſpenſator dolum cavens, quem alias jam deprehenderat.

Noli vexare. Reſpondet ille doloſus

Digitized by Google

Ipſe dies pulchro diſtinguitur ordine rerum.
Sportula, deinde forum, Juriſque peritus Apollo,
Atque triumphales, inter quas auſus habere,
Neſcio quis, titulos Ægyptius, atque Arabarches,
Cujus ad effigiem non tantum meiere fas eſt.
Veſtibulis abeunt veteres, laſſique clientes,
Votaque deponunt; quanquam longiſſima cœnæ
Spes homini: caules miſeris, atque ignis emendus.
Optima ſilvarum interea, pelagique vorabit
Rex horum, vacuiſque toris tantum ipſe jacebit.
Nam de tot pulchris, et latis orbibus, et tam
Antiquis, unâ comedunt patrimonia menſâ.
Nullus jam paraſitus erit: ſed quis feret iſtas
Luxuriæ ſordes? quanta eſt gula, quæ ſibi totos

Ponit

ſus vir, ne moleſtus ſis ægræ uxori, ne excita quieſcentem, ne languentem coge caput proferre, et male affectum corpus vexare.

Pulchro diſtinguitur ordine. Ironice.

Prima ſalutantes atque altera continet hora,
Exercet raucos tertia Caſidicos.
In quintam varios extendit Roma labores:
Sexta quies laſſis, ſeptima finis erit.
Sufficit in nonam nitidis octava palæſtris;
Imperat extructos frangere nona thoros.
Hora libellorum decima eſt. Mart.

Deinde forum. Deinde a clientibus Patroni deducuntur ad *forum* ubi templum Apollinis Palatini, et imagines triumphantibus poſitæ.

Juriſque peritus Apollo. An quia Juris Civilis Bibliothecam Auguſtus dedicârat in Æde Apollinis Palatini, ut ait Vetus Schol. An potius quòd Jus reddebatur ibidinem in Auguſti foro, ubi Apollinis ſtatua eburnea, cujus meminit Plin. tum alibi, cum Lib. 36. cap. 5. Unde Horat. Lib. 1. Sat. ü. ultimo.

—— *Sic me ſervavit Apollo.*

Arabarches. Arabiæ Præfectus, aut publicanum, qui vectigali de pecuariis ex Arabia in Ægyptum advectis præerat.

Non tantum meiere fas eſt. Velut in ſacro loco nefas ſordes et alvum exonerare; ſed hic fas.

Unde

Digitized by Google

Ponit apros, animal propter convivia natum?
Pœna tamen præsens, cùm tu deponis amictus
Turgidus, et crudum pavonem in balnea portas.
Hinc subitæ mortes, atque inteſtata ſenectus;
It nova, nec triſtis per cunctas fabula cœnas:
Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
Nil erit ulterius, quod noſtris moribus addat
Poſteritas: eadem cupient facientque minores.
Omne in præcipiti vitium ſtetit. Utere velis,
Totos pande ſinus. Dicas hîc forſitan, unde
Ingenium par materiæ? unde illa priorum
Scribendi quodcumque animo flagrante liberet
Simplicitas, cujus non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoſcat Mutius, an non?
Pone Tigellinum, tedâ lucebis in illâ,

Qua

Unde illa priorum, &c. Græcorum Comicorum, Eupolidis, Cratini, Ariſtophanis.

Simplicitas. Παρρησια, qua audebant ſcelus proſcindere ac ſceleratos, ſumma libertate. Sic Horat.

Sed in vitium libertas excidit, et vim
Dignam lege regi: lex eſt accepta chorusque
Turpiter obticuit, ſublato jure nocendi.

Quid refert. Reponit Juvenalis: Iraſcantur licet vitioſi ſtylo meo confoſſi; quid tum?

Mutius. Cui Lucilius nequaquam pepercit. Vide Sat. 1. Perſii ad v. 115.

Pone Tigellinum. Reſpondet Juvenali monitor quidam: jam Mutii Scævolæ tempora pridem abiere, jam longe mutata ſunt omnia. Enimvero ſi reprehendas ac notes v. g. Tigellinum, aliumve in Aula potentem, id non impune, ut olim, feceris.

Tigellinum. C. Fulcinius *Tigellinus* patre Agrigentino, juvenis egens at valde pulcher ob flagitia urbe ſummotus eſt. Deinde Neronis amicitiam nactus, ac poſtea Galbæ, ab hoc etiam vindicatus et ſervatus eſt, cum, mortuo Nerone, a Populo Romano ad ſupplicium depoſceretur.

Tedâ. Arbor reſinam abundantur exudans, unde flammis ac lumini ſacrorum grata dicitur, apud Plin. lib. 16. cap. 10.

Tedâ lucebis. Id eſt, vivus cremaberis juſſu Tyranni, et delatorum arbitrio.

Digitized by Google

Qua ſtantes ardent, qui fixo gutture fumant,
Et fatum mediâ ſulcum deducit arenâ.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehetur
Penſilibus plumis, atque illinc deſpiciet nos?
Cum veniet contra, digito compeſce labellum:
Accuſator erit, qui verbum dixerit, hic eſt.
Securus licet Æneam, Rutulumque ferocem
Committas: nulli gravis eſt percuſſus Achilles;
Aut multum quæſitus Hylas, urnamque ſecutus.

Enſe

bitrio. Hic alluſum volunt nonnulli ad Neronis in Chriſtianos immanitatem, de quâ Cornel. Tacit. Annal. 15. *Aut crucibus affixi*, inquit, *aut flammandi: atque ubi defeciſſet dies, in uſum nocturni luminis urebantur*, Chriſtiani nimirum.

Fixo gutture. Rectus enim erat gladii mucro ſub mento poſitus, quo vultum erigere cogebatur.

Et latum media ſulcum deducit arena. Verſus iſte creditur a nonnullis adulterinus. Legunt alii, *deducis*: alii *qui ducit*, ut fit continuus ſenſus. Et Lipſius ex vet. Cod. corrigit ſic:

Et latus mediam ſulcus diducit arenam. Interpretari licet vel de ſulco in arena facto cum Rei corpus eo quo dictum eſt modo raptabatur ad patibulum: vel de ſcrobe et foſſa, in qua defoſſus affixuſque palo vivus comburebatur.

Qui dedit ergo tribus patruis, &c. Indignabundus Juvenalis reſpondet monitori. Ergone mollis Tigellinus impune deſpiciet nos neque ſolum effœminatus ſed veneficus et nequam? Vide ſupra ad v. 67.

Cum veniet contra. Imo, inquit monitor, ſi forte obvius fiat tibi Tigellinus iſte, vide ne quid in illum mutias.

Securus licet Æneam, &c. Pergit monitor, quod ſi te carmina ſcribendi ſtudium tenet, licet nobilem animi ardorem ſequi; illuſtres mortuos verſibus tuis exorna, quod fecit Virgilius, minori periculo, majori gloria, quam ſcribendo Satiras.

Æneam Rutulumque. Certamina Æneæ Trojanorum ducis, et Regis Rutulorum Turni, de quibus in Æneide Virg. Lib. 7. et. ſeq.

Nulli gravis eſt percuſſus Achilles. Nemo offendetur carmine de Achillis morte, aut de Hylæ fato.

Quæſitus Hylas. Hic Herculis ſocius ad hauriendam aquam profectus, cum ad flumen Aſcanium ſe inclinaret,

Digitized by Google

Enſe velut ſtricto quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens eſt
Criminibus, tacitâ ſudant præcordia culpâ.
Inde iræ, et lacrymæ. Tecum priùs ergo voluta
Hæc animo, ante tubas: galeatum ſerò duelli
Pœnitet. Experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminiâ tegitur cinis, atque Latinâ.

naret, ſimul cum urna undis abreptus eſt. Ab Nymphis raptum fabulantur Poetæ ob pulchritudinem. Porro ſollicitè quæſitus Hylas cum non compareret, in ejus honorem Sacra inſtituit Hercules, in quibus ſolemnitèr inclamaretur. Hinc Virg. Eclog. 6.

His adjungit Hylam: nautæ quo fonte relictum
Clamâſſent, ut littus Hyla, Hyla omne ſonaret.

Lucilius. Vide Perſ. Sat. 1. ad v. 114.

—— *Secuit Lucilius urbem.*

Ante tubas. Metaphora a re bellica.

Quorum Flaminia, &c. Nobiles viros, quorum ſepulchra viſuntur ad utrumque latus viarum Flaminiæ ac Latinæ.

Flaminiâ. Scilicet Viâ de hâc ſupra.

Latina. Via lapidibus ſtrata, ut aiunt, ab urbe ad Sinueſſam, quod extremum eſt Latii oppidum.

SATIRA

SATIRA II.

ARGUMENTUM.

Reprehendit indignabundus Poeta Hypocrisin in fictis Philosophis, in Judicibus, Sacerdotibus, Ducibus, Nobilibus; qui omnes impie de Inferorum Suppliciis sentientes, Victores ipsi a victis Gentibus corrumpuntur, necnon alios corrumpunt.

ULTRA Sauromatas fugere hinc libet, et glacialem
Oceanum, quoties aliquid de moribus audent
Qui Curios simulant, et Bacchanalia vivunt.
Indocti primum: quanquam plena omnia gypso
Chrysippi invenias; nam perfectissimus horum est,
Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,
Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthis.

Fronti

Sauromatas. Aliter *Sarmatas*, qui populi Boristhenem inter ac Tanaim, fluvios, ultra paludem Mæotidem.

Curios simulant. Præseferunt vitam continentem et sanctam, qualem egit M. ille Curius Dentatus, Sabinorum, Samnitum, Lucanorum, et Pyrrhi Regis triumphator, interim vero Romanæ frugalitatis norma juxta ac fortitudinis specimen.

Gypso. Imagines e gypso quæ Chrysippum ejusque similes Sapientes repræsentant, collocant in Bibliothecis, et hinc videri volunt Chrysippi sectari virtutem, et sapientiam.

Chrysippi. Erat Stoicus Philosophus.

Aristotelem similem, vel Pittacon. Si quis effigiem habet in musæo suo, valde similem Aristoteli, vel Pittaco, aliisve Sapientibus, quæ ad vivum expressa factaque existimetur.

Aristotelem. Cui non notus is Platonis per annos viginti Discipulus, Alexandri Magni Præceptor, Peripateticorum Princeps, ob ingenii et eruditionis portentum, Naturæ Genius appellatus?

Pittacon. Pittacus Mityleneus, unus e septem Sapientibus.

Digitized by Google

Fronti nulla fides. Quis enim non vicus abundat
Triſtibus obſcœnis?
Rarus ſermo illis, et magna libido tacendi,
Atque ſupercilio brevior coma. Verius ergo,
Et magis ingenue Perſibomius. Hunc ego fatis
Imputo, qui vultu morbum, inceſſuque fatetur,
Horum ſimplicitas miſerabilis; his furor ipſe
Dat veniam.
Loripedem rectus derideat, Æthiopem albus.
Quis tulerit Gracchos de ſeditione querentes?
Quis cœlum terris non miſceat, et mare cœlo,
Si fur diſpliceat Verri, homicida Miloni?
Clodius accuſet mœchos, Catilina Cethegum;
In tabulam Syllæ ſi dicant diſcipuli tres?
Nonne igitur jure, ac merito vitia ultima fictos
Contemnunt

Verius ergo, &c. Ergo tolerabilior improbitas Peribomii, qui ſeſe oſtendit qualis eſt.

Loripedem rectus derideat, &c. Solus ille culpet aliorum vitia, qui ſine vitio eſt. Nec enim decet ut varicus varicum, niger nigrum derideat. *Loripes* dicitur is, qui pedes in modum lori tortos habet.

Gracchos. Et ipſos ſeditionibus et rebus novis ſemper ſtudentes.

Quis cœlum terris, &c. Quis non exclamat præ indignatione ut eſt apud Terentium, *O cœlum! ô terra! ô maria.*

Verri. Siciliæ deprædatori, dum ibi eſſet Proconſul.

Miloni. Qui P. Clodium interfecit.

Clodius Adulteriis, inceſtis, aliiſque flagitiis famoſus. Cicero pro Milone, et alibi.

Catilina Cethegum. Ejuſdem conjurationis participes et conſcii.

In tabulam Syllæ. In qua proſcriptionis leges erant ſcriptæ.

Diſcipuli tres. Cæſar, Pompeius, Craſſus, aut certe Auguſtus, Lepidus, Antonius.

Nonne igitur, &c. Quæ cum ita ſint, an non jure deteſtamur hypocritas, Scauri ſimiles?

Vitia ultima. Id eſt, vitioſiſſimi homines.

Scauros.

Digitized by Google

Contemnunt Scauros, et caſtigata remordent?
Non tulit ex illis torvum Laronia quemdam
Clamantem toties; ubi nunc lex Julia? Dormis?
Ad quem ita ſubridens: "Felicia tempora, quæ te
"Moribus opponunt: habeat jam Roma pudorem.
"Tertius è cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
"Hæc emis, hirſuto ſpirant opobalſama collo
"Quæ tibi? Ne pudeat dominum monſtrare tabernæ.
"Quod ſi vexantur leges, ac jura, citari
"Ante omnes debet Scantinia. Reſpice primùm
"Et ſcrutare viros: faciunt hi plura; ſed illos
"Defendit numerus; junctæque umbone phalanges.
"Numquid nos agimus cauſas? Civilia Jura
"Novimus? Aut ullo ſtrepitu fora veſtra movemus?
"Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ.

"Vos

Scauros. M. Æmilius Scaurus, homo nobilis, impiger, factioſus, potentiæ, honoris, divitiarum avidus, cæterum vitia ſua callide occultans. Salluſt. *de Bello Jugurth.* Vide Aſcon. Præd.

Laronia. Alibi legitur, *Lauronia*, alibi et *Latronia* mulier verbis procax, et nummis potens, de qua Martial. lib. 2. Epigram. 32.

Abnegat et retinet noſtrum Laronia ſervum;
Reſpondes, orba eſt, dives, anus, vidua.

Quemdam. Adverſus impuras mulieres debacchantem.

Lex Julia. Contra adulteros.

Ad quem ita ſubridens. Laronia per amarum et falſum jocum ulciſcitur Laronia, et viros infectatur.

Tertius Cato. *Tertius* quia duo fuere inſignes hujus nominis viri, alter M. *Cato* a cenſura cognominatus; alter M. item *Cato* Cenſoris pronepos, qui bello civili ſe ipſe interemit Uticæ in Africa, unde Uticenſis dictus.

Scantinia. Lex lata adverſus Scantinium virum impudicum ejuſque familes.

Coliphia. Horum meminit Plautus in *Perſa* Scen. 3. et Martial. lib. 7. Epigram. 66. panes athletarum fuiſſe dicuntur, appellati ſic, eo quod eorum membra Græce κωλα reddant ιφια, i. e. *robuſta.* Panes aiunt cum recenti

" Vos trahitis lanam, calathiſque peracta refertis
" Vellera: vos tenui prægnantem ſtamine fuſum
" Penelope melius, melius torquetis Arachne.
" De nobis poſt hæc triſtis ſententia fertur.
" Dat veniam corvis, vexat cenſura columbas."
Fugerunt trepidi vera ac manifeſta canentem
Stoïcidæ. Quid enim falſi Laronia? Sed quid
Non facient alii, cum tu multitia ſumas,
Cretice? Et hanc veſtem populo mirante, perores
In Proculas, et Pollineas? Eſt mœcha Fabulla:
Damnetur ſi vis etiam Carfinia. Talem
Non ſumet damnata togam. Sed Julius ardet,
Æſtuo. Nudus agas; minus eſt inſania turpis.

En

centi caſeo commixtos fuiſſe *coliphia*. Alii etymologiam deducunt a κωλιξ, quod paſtilli ſeu placentæ genus celebratur Athenæo lib. 3. Item lib. 14. cap. 13.

Penelope. Ulyſſis uxor lanificii peritiſſima, quæ procos abſente viro ſapienter eluſit, eis ſe promittens obſecuturam abſoluta tela, quam ſingulis noctibus retexebat.

Arachne. Lydia puella, quæ, ut fabulantur, in certamen artis textoriæ Palladem auſa provocare in araneam transformata temeritatem luit. Ovid. Met. 6.

Stoïcidæ. Sicut Priamidæ, Æacidæ, Scipiadæ. Veros autem Stoicos non indicat aut ferit, ſed hypocritas, qui Stoicam probitatem ſimulantes nefariè vivunt.

Quid non facient alii. Si tu Judex et Cenſor mollitiem præfers, quid alii non audebunt? Et molles qua fronte mollis ipſe damnabis.

Multitia. Veſtes bombycinas, ſubtiles, pellucidas.

Cretice. O Critice, ô Judex ſevere, inſtar Æaci, Minois, Rhadamanti, in Creta pridem, et nunc apud Inferos Judicum, ut aiunt. Porro fuit Julius Creticus ſub Cæſaribus, illuſtrium cauſarum actor, teſte Vet. Schol.

Proculas et Pollineas. Impudicas mulieres.

Fabulla, Carfinia. Nomina mulierum impudicarum, quarum hæc illâ videtur indicari et induci velut turpior, ac nequior.

Sed Julius ardet. Reſpondet et accuſat ſe Creticus.

Nudus agas. Reponit Juvenalis.

Minus eſt inſania turpis. Quamvis enim

En habitum, quo te leges ac jura ferentem
Vulneribus crudis populus modo victor, et illud
Montanum positis audiret vulgus aratris?
Quid non proclames, in corpore Judicis ista
Si videas? Quæro an deceant multitia testem.
Acer, et indomitus, libertatisque magister,
Cretice, pelluces. Dedit hanc contagio labem,
Et dabit in plures: sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, et porrigine porci;
Uvaque conspectâ livorem ducit ab uvâ.
Fœdius hoc aliquid quandoque audebis amictu.
Nemo repente fuit turpissimus. Accipient te
Paulatim qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, et toto posuere monilia collo,

Atque

enim ita nudum te insanum existiment, minor erit infamia, quam si mollis et flagitiosus per vestes illas sericas videare. Legunt quidam, *infamia* pari sensu. Utrobique amara est ironia et permissio.

Montanum vulgus. Quod montes et agros incolit, et in urbem confluere solet, ad triumphi pompam spectandam, aut ad leges quæ promulgantur, excipiendas.

Acer et indomitus, &c. Per sarcasmum et subsannationem crebram exagitat mollem Creticum Juvenalis: scilicet in isto habitu videar libertatis omnino videris, inquit.

Pelluces. Ut per togam sericam et subtilem perspiciuntur membra tua, sic et animus tuus virilis apparet, elucetque. Ironice.

Accipient te. Suum in consortium te assument impuri mystæ, quorum instituit Collegium Domitianus ad Quinquatria Minervæ quotannis in Albano celebranda: ex Scuton. Domit. c. 4. Horum lasciviam hic a Poëta potissimum reprehendi nonnulli contendunt.

Longa redimicula. Redimiculum, muliebris capitis ornamentum; fasciolæ seu taeniæ a mitra dependentes. Tull. Verr. 5. hæc civitas mulieri *redimiculum* præbeat. Vide Virg. Æneid. 9.

Et tunicæ manicas, et habent redimicula mitræ.

Digitized by Google

Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno cratere Deam : ſed more ſiniſtro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara Deæ maribus patet : ite profanæ,
Clamatur : nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia ſecreta coluerunt Orgia tedâ
Cecropiam ſoliti Baptæ laſſare Cotytto.
Ille ſupercilium madida fuligine tinctum
Obliqua producit acu, pingitque, trementes
Attollens oculos.
Reticulumque ille comis auratum ingentibus implet
Cœrulea indutus ſcutulata, aut galbana raſa ;
Et

Atque Bonam teneræ, &c. Deſcribit ritus a fœminis ſervari ſolitos in Sacris illis nocturnis.

Bonam Deam. Seu Maiam, ſeu Proſerpinam, Opem, &c. Macrob. lib. 1. Saturnal. cap. 12.

Abdomine porcæ. Porcæ ſumen opimum Antiqui abdomen vocabant.

Orgia. Bacchi Sacra, ſic dicta ab ὀργῇ *furore.*

Cecropiam. A *Cecrope* primo Athenienſium Rege denominatur ſæpe id omne quod ad Athenas atque univerſam Atticam regionem pertinet.

Cotytto. Accuſat. Græc. quartæ Declinationis. Ea fuit ſaltatrix ſpurciſſima, poſt mortem in Impudentiæ Deam conſecrata Athenis, et nocturnis Sacris omni libidinum genere plenis culta.

Laſſare. Ea nempe Sacra ſaltationibus ad ſatietatem uſque et laſſitudinem peragebantur.

Baptæ. Ἀπο του βαπτειν, *lavare,* dicti : quia aqua calida tingebantur illis Sacris Cotyttûs initiati.

Ille ſupercilium, &c. Quidam ex illis denigrant *ſupercilia.*

Reticulumque comis. Muliebris ornamentum capitis adhibet, *reticulo* aureo comam colligit ac religat. Plin. lib. 12. cap. 14. ſic habet : *Perſona adjicitur capiti, denſumve reticulum.*

Cœrulea indutus. Subauditur, *veſtimenta.*

Scutulata. Orbiculis notata. Plinius lib. 8. cap. 48. plurimis liciis texere, quæ polymita appellant, Alexandria inſtituit ; ſcutulis dividere, Gallia.

Galbana. A colore floris Galbana dicta

Digitized by Google

Et per Junonem domini jurante miniſtro.
Ille tenet ſpeculum mollis geſtamen Othonis,
Actoris Arunci ſpolium, quo ſe ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recenti
Hiſtoria, ſpeculum civilis ſarcina belli.
Nimirum ſummi ducis eſt occidere Galbam,
Et curare cutem ſummi conſtantia civis,
Bebriaci in campo ſpolium affectare palati,
Et preſſum in faciem digitis extendere panem,

Quod

dicta ſunt veſtimenta muliebria galbanei coloris, qui ſublucidus et ſubalbus eſt cum pallore. Hinc Martialis Lib. 1. Epigram. 97. effœminatum notas, *galbanus habet mores*, inquit De *Galbano* Plin. pluribus locis lib. 12. cap. 25. Dat et *galbanum* Syria, e ferula ejuſdem nominis, reſinæ modo. Salmaſius aliique legunt, *Galbina*, id eſt, viridis coloris.

Raſa. Non villoſa, pilos non habentia. Plin. lib. 8. cap. 48. mox citat. Togas raſas Divi Auguſti noviſſimis temporibus cœpiſſe, ſcribit Feneſtella.

Et per Junonem. Non domina tantum, ſed etiam miniſtro jurante, &c.

Per Junonem jurant. Hæc omnia muliebriter. Nam ſolæ mulieres per Junonem jurabant; viri per Jovem, per Herculem.

Geſtamen Othonis. Quo utebatur Otho Imperator.

Actoris Arunci ſpolium. Ironice locum hunc inſerit ex Æneide 12. ſenſus eſt: iſque tam gloriatur ſpeculo ab Othone accepto, quam Turnus prærepta Actori Arunco ingenti ſua haſta, apud Virgilium.

Summi ducis. Othonis, qui Galbam Imperii menſe ſeptimo, in medio urbis Romæ foro obtruncavit.

Summi conſtantia civis. Ejuſdem ſcil. Othonis.

Bebriaci in campo. Ubi Otho profligatus a Vitellianis. Oppidum eſt Cremonam inter et Veronam, in Ducatu Mantuano.

Palati. Id eſt, Imperii Romani, cujus pacificum regimen ſpondebat ſibi Otho victis hoſtibus, Vitellio cum ſuis, immemor a ſe illatæ non ita pridem Galbæ necis; ſuæ vero luxuriæ ſemper memor, et affectati decoris ſtolide tenax.

Et preſſum in faciem, &c. Super

Digitized by Google

Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe,
Mœsta nec Actiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hic turpis Cybeles, et fracta voce loquendi
Libertas, et crine senex fanaticus albo
Sacrorum Antistes, rarum ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Vicit et hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
Lustravitque

genas ac faciem extendere micam panis afinino lacte madidi, ad nitorem cuti procurandum.

Quod nec in Assyrio, &c. Quod quidem illæ mulieres bellatrices et luxuriosæ, Semiramis, et Cleopatra, non fecerunt in bello: quibus proinde Otho mollior et effœminatior extitit.

Assyrio. Assyria regio majoris Asiæ, Medis, Armenis, et Mesopotamiæ contermina.

Semiramis. Uxor Nini Assyriorum Regis fortis et bellicosa, unde pharetratam vocat.

Mœsta nec Actiaca. Nec Cleopatra Ægypti Regina, mœsta quod ab Augusto victa cum Antonio, navali prælio fuisset, ad Actium Epiri urbem, et promontorium, atque sibi mortem admotis aspidibus parans, ne duceretur in triumpho.

Hic nullus verbis pudor. Apud Albanos illos Sacerdotes Flaviales, de quibus supra, nulla moderatio luxuriæ: impudicitiæ, aut gulæ modus nullus.

Hic turpis Cybeles. Turpis enim sermonis libertas inter illos viget: obscœna quævis loquuntur, qualia usurpant et cantant Cybelæ Sacerdotes in ejus Sacris atque ludis. Diodorus Siculus lib. 4. cap. 5. Ovid Fast. 4.

Conducendusque magister. Quasi insignis gula et obscœnitatis præceptor, advocari dignus et pretio conduci, si abesset, aut forte ductus non esset, ex more.

Tunicati. Gladiatores induti simplici tunica decertabant, qua essent expeditiores. V. Sat. 8. v. 207.

Fuscina. Tridens telum quo utebatur Retiarius.

Fuscina Gracchi. Gracchus, vel quilibet aliis a Patriciis ac Nobilibus, armatus rei ac fuscina more Gladiatorum, ac tunica leviter obtectus, et in arena depugnans cum sordidis et infimis. In amphitheatro nempe componebantur Gladiatorum paria: alter Mirmillo dicebatur ac secutor; habebatque pro armis, gladium, clypeum,

Digitized by Google

Luſtravitque fugâ mediam gladiator arenam,
Et Capitolinis generoſior, et Marcellis, 95
Et Catulis, Pauliſque minoribus, et Fabiis, et
Omnibus ad podium ſpectantibus: his licet ipſum
Admoveas

clypeum, galeam: alter Retiarius reti ac fuſcina armatus, reti quidem involvere caput, Mirmillonis conabatur, ac fuſcina captare, humique affigere.

Luſtravitque fugâ, &c. Declinans Mirmillonem infeſta cuſpide appetentem. Vel intelligit Gracchum non Retiarium tantum egiſſe, ſed et Mirmillonem, qui fugam ſimulabat ante Retiarium: unde conſueverat Retiarius identidem increpare: non te peto, piſcem peto, quid me fugis, Galle? Nimirum vertici illius galeæ inerât piſcis effigies.

Arenam. Aream amphitheatri Rom. arena ſtratam, ne ſanguis ibi fuſus in Gladiatorio præſertim munere ſpectantibus horrori eſſet, ſi humi defluere ac decurrere cerneretur.

Capitolinis. Manliis, quorum unus defenſo Capitolini cognomen ac decus invenit. Tit. Liv. Lib. 5.

Marcellis. Quam Illuſtris Marcellorum familia Romæ fuerit, quorum unus Syracuſas expugnavit, quinquies Conſul fuit, Annibalem in Italia primus vicit; vide Plutarchum.

Catulis. Q. Lutatius Catulus primum bellum Punicum glorioſe confecit, demerſis aut captis hoſtium ſexcentis navibus.

Pauliſque. Paulus Æmilius fortiter in acie dimicans Cannenſi clade occubuit. Ejus poſteri pluribus triumphis nobilitati ſunt. Plut.

Fabiis. Hi numero ſex et trecenti ex eadem familia, cum viderent populum detineri Veientium bello, hoc ſibi mandari popoſcerunt: verum poſt multas victorias in inſidias delapſi omnes ſimul intercidêre. Ovid Faſt. Lib. 2.

Una dies Fabios ad bellum miſerat omnes:
Ad bellum miſſos perdidit una dies.

Ad podium ſpectantibus. Quibuſvis Nobilibus qui ludos ſpectant e podio Theatri loco, ubi primus ordo ſubſubſelliorum; ita ordinante Auguſto. Seuton. cap. 44.

Podium. Projectura quædam eſt, ſeu projectum e muro ædificium, a pede dictum eſt, quia velut pes e pariete ſæpius ab ima ædium parte extruitur podium, procedit, ac porrigitur. Vide Vitr. Lib. 5. Alex. ab Alex. Lib. 5. c. 16.

His licet ipſum admoveas. Ne excepto quidem Prætore vel Munerario, qui Gladiatorum munus edit. Neronem

Digitized by Google

Admoveas, cujus tunc munere retia miſit.
Eſſe aliquos Manes, et ſubterranea regna,
Et contum, et Stygio ranas in gurgite nigras,
Atque una tranſire vadum tot millia cymba,
Nec pueri credunt, niſi qui nondum ære lavantur.
Sed tu vera puta. Curius quid ſentit, et ambo
Scipiadæ? Quid Fabricius, maneſque Camilli?

Quid

ronem forſitan aut Domitianum notat: ac Nero quidem in Gladiatorem ipſe pugnavit, et cantavit in Scena, citharœdi habitu, et auriga fuit. Vetus Schol.

Cujus munere retia miſit. In cujus ludis ac munere Gladiatorio, Retiarium agens, retia immiſit, et Mirmillonis caput apprehendere ac impedire niſus eſt. Vide ſupra.

Eſſe aliquos Manes. Quare vero tot ſcelera graſſantur Romæ? Nimirum, inquit Poëta, quia metus Deorum nullus coercet, et Inferorum ſupplicia veluti anilia commenta et fabulæ accipiuntur.

Contum. Quo Charon impellit cymbam, ac tranſmittit Umbras ſeu Animas ad alteram Stygis ripam, qua pergant ad regnum Plutonis. Virgilius.

Ipſe ratem conto ſubigit, &c.

Stygio. *Styx*, fons in Arcadia nimio frigore tam exitioſus, ut ſtatim enecet potantes. Plin. Lib. 31. cap. 2. et Lib. 2. cap. 103. Vitr. Lib. 8. cap. 3. Poëtæ vero fabulantur Paludem eſſe Inferorum, e qua profluit Cocytus, Virgil. Æneid 6.

Cocyti ſtagna alta vides, Stygiamque paludem.

Ranas nigras. Atrum et nigrum appellatur quicquid Inferorum eſt. *Ranas* in palude Styge Poëtæ locant. Teſtis Ariſtophanes in *Ranis* Comœdia.

Vadum. Cocyti alveum.

Tot millia. Animarum, quæ locum non occupant, ut corpora.

Nondum ære lavantur. In Thermis nondum lavant; vel, quod pueri non ſolvunt balneaticum ſeu quadrantem. Vetus Schol.

Scipiadæ. Cneius et Publius Scipiones de quibus Tit. Liv. L. 23. et ſeq. Et Virg.

Duo fulmina belli Scipiadas.

Fabricius. Hunc laudat Valer. Max. Lib. 4. cap. 3. n. 6. honoribus atque auctoritate cunctis majorem, cenſu autem cuique pauperrimo parem dicens. Hic Samnitum et Pyrrhi dona ſprevit. Ejus filiæ de publico dotatæ, gloriam domeſticam viris dumtaxat cum publica pecunia detuleſunt.

Camilli. Is quinquies dictator fuit, Veios expugnavit, Gallos bis fregit,

tam

Digitized by Google

Quid Cremeræ legio, et Cannis consumpta juventus,
Tot bellorum animæ? Quoties hinc talis ad illos
Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur
Sulphura cum tedis, et si foret humida laurus.
Illuc heu miseri traducimur: arma quidem ultra
Littora Jubernæ promovimus, et modo captas
Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos.
Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
Non faciunt illi, quos vicimus.

tam clarus per omnia, ut alter Romulus diceretur.

Cremeræ legio. *Cremera* fluvius Hetruriæ, ad quem intercepti, ut dictum est, infidiis Velentium Fabii tantum non perdiderunt nomen, uno impubere domi relicto. Tit. Liv. Lib. 2. cap. 48. et seq. Ovidius Fast. 2.

Ut celeri passu Cremeram tetigere rapacem.

Cannis. Ad *Cannas* vicum Apuliæ Rom. exercitus, ipsosque Consules Paulum Æmilium, et Ter. Varronem, tanta clade affecit Annibal, cæsis quadraginta hominum millibus, et Equitibus Romanis tanto numero, ut annulorum tres modios miserit Carthaginem. Cannarum rudera etiamnum ostenduntur, vulgo, *Canna destructa.*

Talis umbra. Quales ante notavimus infames libidine ac sceleribus.

Sulphura cum tedis. De *tedis* ante diximus. *Sulphur,* ignis et aqua adhibebantur ad eos purgandos, qui contaminati fuerant aliquo piaculo. Ovid. Metam. 7. Fab. 2.

Terque senem flamma, ter aqua, ter sulphure lustrat.

De *Sulphure,* testatur etiam Plin. lib. 35. c. 15.

Humida laurus. Aspergillum e lauro, aqua intinctum.

Jubernæ. Alii *Juvernæ,* id est, Hiberniæ seu Irlandiæ.

Modo captas. Nuper ab Imperatore Claudio subactas. Is et de Britannis triumphavit eo tempore, et inde Britannicum vocari filium suum voluit.

Minima contentos nocte. Septentrionales terras ac Insulas intelligit ad Britanniam majorem pertinentes, ubi circa Solstitium æstivum non brevis est, sicut hyemali longior, et dies fere nullus: quod facit Sphæræ inclinatio, et Solis super Horizontem mora longior aut brevior.

SATIRA

SATIRA III.

ARGUMENTUM.

Fingit Poëta, Umbritium Haruſpicem amicum ſuum urbe cedere, tot vitia et Scelera, pertæſum, quæ Romæ graſſantur, et in dies ſerpunt.

QUAMVIS digreſſu veteris confuſus amici,
Laudo tamen vacuis quod ſedem figere Cumis
Deſtinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Baiarum eſt, et gratum littus amœni
Seceſſus. Ego vel Prochytam præpono Suburræ.
Nam quid tam miſerum, et tam ſolum vidimus, ut non
Deterius credas horrere incendia, lapſus
Tectorum aſſiduos, ac mille pericula ſævæ
Urbis, et Auguſto recitantes menſe Poëtas?

Sed

Cumis. Hæc eſt Campaniæ urbs maritima, non procul Puteolis, Sibyllæ antro et Sacello inclyta.

Janua Baiarum eſt. Hac itur Baias, et in amœnos illos ſeceſſus.

Baiarum. Hoc oppidum eſt Campaniæ, Puteolos inter et Cumas in ſinu illo qui dicitur nunc *Golfo di Pozzuolo*, et *di Napoli*. Ibi erant calentes aquæ valetudini perutiles, ſingularis autem amœnitas ac cœli temperies; et hinc magna Romanorum frequentia, atque ædificiorum nitor ac ſplendor. Strabo Lib. 5. Unde Horatius lib. 1. Epiſt. 1.

Nullus in orbe ſinus Baiis prælucet amœnis.

Prochytam. Hæc eſt inſula ad oſtium Baiani ſinus, hodie, *Procida*.

Tum ſonitu Prochyta altæ tremit, &c.

Suburræ. Suburra, vel *Subura*, quam Mart. clamoſam vocat, lib. 12. Epig. 18. Vicus eſt Romanus, etiam hodie, *la Suburra*.

Madidamque

Digitized by Google

Sed dum tota domus rhedâ componitur unâ,
Subſtitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ.
Nunc ſacri fontis nemus, et delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, fœnumque ſupellex.
Omnis enim populo mercedem pendere juſſa eſt
Arbor, et ejectis mendicat ſilva Camœnis
In vallem Ægeriæ deſcendimus, et ſpeluncas
Diſſimiles veris. Quanto præſtantius eſſet
Numen aquæ, viridi ſi margine clauderet undas
Herba, nec ingenuum violarent marmora tophum?
Hic tunc Umbritius, Quando artibus, inquit, honeſtis
Nullus in urbe locus, nulla emolumenta laborum,
Res hodie minor eſt, herè quàm fuit, ac eadem cras
Deteret exiguis aliquid; proponimus illuc
Ire fatigatas ubi Dædalus exuit alas:
Dum nova canities, dum prima, et recta ſenectus,

Dum

Madidamque Capenam. Quia ſuper eam aquæductus.

Capenam. Urbis porta, qua ibatur Capuam. Hodie *Porta de S. Sebaſtiano.*

Hic ubi nocturnæ Numa conſtituebat amicæ. Qui locus Numæ cum Ægeria Nympha ad conveniendum conductus et conſtitutus erat. De quo Tit. Liv. lib. 1. cap. 19.

Locantur Judæis. Judæi vel etiam Chriſtiani Domitiani Edicto urbe pulſi in ea ſe loca receperunt, et pro locatione mercedem pendunt.

Ejectis Camœnis. Quibus Numa pridem conſecrârat lucum, fontem, delubrum.

Ingenuum violarent marmora tophum! Tophus rudis eſt et ſcaber lapis in loco naſcens et concretus, cui videtur illata vis cum ſubmotus inde eſt, ad ſubſtituenda marmora.

Umbritius. Umbritii Haruſpicum peritiſſimi meminit. Plin. lib. 10. c. 6.

Illuc ire. Cumas nos conferte, quo Dædalus fugiens Minoia regna evolavit, ibique Phœbo ſacravit remigium

Dum ſupereſt Lacheſi quod torqueat et pedibus me
Porto meis, nullo dextram ſubeunte bacillo,
Cedamus patriâ: vivant Arturius iſthic,
Et Catulus: maneant qui nigra in candida vertunt;
Queis facile eſt ædem conducere, flumina, portus,
Siccandam eluviem, portandum ad buſta cadaver,
Et præbere caput dominâ venale ſub haſtâ.
Quondam hi cornicines, et municipalis arenæ
Perpetui comites, notæque per oppida buccæ,
Munera nunc edunt, et verſo pollice vulgi
Quemlibet

gium alarum, ut ait Virgilius initio ſexti Æneidos.

Lacheſi. Una Parcarum eſt.

Arturius et Catulus. Sordidi homines per adulationes et crimina ad opes evecti.

Iſthic. Romæ, per indignationem dictum.

Ædem conducere. Vel reficiendam, vel majori pretio deinde locandam.

Præbere caput dominâ venale ſub haſtâ. Venalem ſervum et ponere, mangonium exercere; vel publicis auctionibus præeſſe ac venditionibus ſervorum, accepta ad id poteſtate et auctoritate, et quæſtum hinc facere. Vel qui ſeipſos vendi patiuntur, ut vult. Turneb. L. 10. c. 27.

Dominâ ſub haſtâ. Vel quod emptoribus ut dominis cederent empti ſervi, vel quod heri ſervos venum exponerent ſub haſta, ex more, præcone venales proclamante. Vide Alex. ab Alex. L. 3. c. 16.

Hi cornicines. Arturius, Catulus, et ſimiles, cornu vel tibia canentes, dum gladiatores pugnant.

Municipalis arenæ perpetui comites. Qui per oppida vagati ſunt operam ſuam locantes, dum in Theatris ad gladiatoriam exercebantur municipes et oppidani.

Notæque per oppida buccæ. Arte ſua noti homines ſoliti per Italiam curſare, et buccas inflare; cornu, tibia, buccina canentes, dum in arena certabatur.

Munera nunc edunt. Gladiatorium munus dant populo, quod non niſi potentiores et opulenti faciebant, quin et Nobiles, et cenſum Equeſtrem habentes, ex Edicto Tiberii, et Senatuſconſulto. Cornel. Tacit. Annal. 4. Alex. ab Alex. Lib. 6. cap. 19.

Verſo pollice. Converſus retro pollex ſignum erat occidendi Gladiatoris qui ſuccubuerat: ſicut e contra preſſo pollice populus indicabat jubebatque parci victo et afflicto humi.

Ranarum

Digitized by Google

Quemlibet occidunt populariter: inde reverſi
Conducunt foricas. Et cur non omnia? Cum ſint
Quales ex humili magna ad faſtigia rerum
Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
Quid Romæ faciam? Mentiri neſcio, librum,
Si malus eſt, nequeo laudare, et poſcere: motus
Aſtrorum ignoro: funus promittere patris
Nec volo, nec poſſum: ranarum viſcera nunquam
Inſpexi: ferre ad nuptam quæ mittit adulter,
Quæ mandat, nôrunt alii: me nemo miniſtro
Fur erit: atque ideo nulli comes exeo, tanquam
Mancus, et extinctæ corpus non utile dextræ.
Quis nunc diligitur, niſi conſcius, et cui fervens
Æſtuat occultis animus, ſemperque tacendis?
Nil tibi ſe debere putat, nil conferet unquam,
Participem qui te ſecreti fecit honeſti.
Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
Accuſare poteſt. Tanti tibi non ſit opaci
Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur aurum,
Ut ſomno careas, ponendaque præmia ſumas
Triſtis, et a magno ſemper timearis amico.
Quæ nunc divitibus gens acceptiſſima noſtris;
Et quos præcipue fugiam, properabo fateri;

Nec

Ranarum viſcera nunquam inſpexi. Licet Haruſpex animalium viſcera conſulere aſſuevi, haud tamen unquam e ranarum ſeu rubetarum extis veneficia ſectatus ſum. Vide Sat. 1. ℞ 70.

Verri. Conſcelerato homini deprædatori, qualis Verres, de quo Sat. 2.

Arena Tagi. Tagus fluvius Hiſpaniæ nobiliſſimus, aureas volvere arenas decantatus.

Quamvis

Nec pudor obſtabit. Non poſſum ferre, Quirites,
Græcam urbem; quamvis quota portio fæcis Achææ?
Jampridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
Et linguam, et mores, et cum tibicine chordas
Obliquas, necnon gentilia tympana ſecum
Vexit, et ad Circum juſſas proſtare puellas.
Ite, quibus grata eſt picta lupa barbara mitra.
Ruſticus ille tuus ſumit trechedipna, Quirine,
Et ceromatico fert niceteria collo.
Hic alta Sicyone, aſt hic Amydone relicta,

Hic

Quamvis quota portio fæcis Achææ? Verum non Græci tantum, ſed et Syri mores noſtros corruptum venere: et horum Romæ eſt major quam illorum numerus.

Syrus in Tiberim defluxit Orontes. Orontes Syriæ fluvius eſt. Id eſt, jampridem Syrorum eluvies Romam invexit ſordes ſuas, et morum pravitatem, luxum, voluptates.

Chordas obliquas. Mores curvos ſimul cum incurvis inſtrumentis, cithara, aliiſque.

Gentilia tympana. Apud ſuam gentem uſitata maxime in Sacris Cybeles.

Circum. Circus dicitur planities rotunda, in qua pugiles equiteſque exercebantur, populo ad ſpectandum circumſedente.

Lupa. Ita meretrix apellatur, quod ſicut edendi lupa avida eſt, et obvios devorat; ſic meretrix quæſtui inhians, nec pudori parcit nec corpori, ac libidinoſos perdit.

Picta mitra. Quod eſt ornamentum capitis uſitatum Syris, Phrygiis, Ægyptis, aliiſque.

Ruſticus ille tuus. A paſtoribus originem trahens.

Trechedipna. Veſtem curſoriam, a τρεχω, *curro et* δειπνον, *cœna*, qua curſitent, vel ad cœnam rectam, vel ad ſportulam.

Quirine. Romuli cognomen eſt.

Ceromatico. *Ceroma* unguentum ex oleo et pulvere ſeu terra, quo uti ſolebant athletæ, Martial. Lib. 7. Epigram 31.

Vara nec injecto ceromate brachia tendis.

Niceteria. Græca vox præmia victoriæ ſignificans, ut torques, quæ colle pendentia ferre conſueverant, ut ait vetus Schol.

Hic alta Sicyone, &c. At Græci aliique exteri patria ſua relicta Romam venientes, noſtri, Romanis ſe multo præſtantiores oſtentant.

Sicyone. Urbs eſt Peloponneſi, Sicyoniæ quondam regionis primaria.

Amydone.

Digitized by Google

Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Alabandis,
Eſquilias, dictumque petunt a vimine collem,
Viſcera magnarum domuum, dominique futuri.
Ingenium velox, audacia perdita, ſermo
Promptus, et Iſæo torrentio: ede quid illum
Eſſe putes? Quemvis hominem ſecum attulit ad nos.
Grammaticus, Rhetor, Geometres, Pictor, Aliptes,
Augur, Schœnobates, Medicus, Magus, omnia novit.
Græculus eſuriens, in cœlum juſſeris, ibit
Ad ſummam non Maurus erat, nec Sarmata nec Thrax.
Qui ſumpſit pennas, mediis ſed natus Athenis.

Horum

Amydone. Quæ Macedoniæ civitas eſt in Pæonia regione.

Andro. Inſula maris Ægei, una Cycladum.

Samo. Inſula maris Icarii Junonis ſacra.

Eſquilias, dictumque petunt a Vimine collem. *Colles* urbis Romæ, *Eſquilinum* et *Viminalem* petunt, et in præcipuas ſe familias inſinuant.

Eſquilias. Hodie mons *S. Mariæ Majoris.*

A vimine. Hunc e ſeptem collibus Rom. dictum a *viminibus* circa Jovis aram exortis; ut refert Sext. Ruf.

Viſcera. Quaſi præcordia a quibus motus omnis, et vita.

Viſcera magnarum domuum. Quarum ſecreta penetrantes, etiam hæreditates captant per obſequia, et aſtus: unde etiam domini evadunt.

Iſæo. *Iſæus* Athenienſis Orator, Præceptor Demoſthenis. Quin. L. 12. cap. 10. *Iſæum* laudat.

Aliptes. Græca vox eum præcipue deſignans qui athletas et pugiles perungebat: ἀλείφω ungo.

Schœnobates. Σχοινος eſt funis e junco, βαινω *gradior.* Adverſus Græculos Græca vocabula non ſemel uſurpat Juvenalis.

Magus. Vox hæc Perſica Lingua Sapientem et Philoſophum indicat.

Omnia novit Græculus eſuriens. Perſius in Prologo,

Magiſter artis, ingeniique largitor venter.

Maurus. Mauritania Africæ regio, ubi nunc Barbaria Occidentalis.

Thrax. Thracia Europæ maxima pars ad maria Ægeum et Euxinum ac Propontidem, cujus caput Conſtantinopolis.

Qui ſumpſit pennas. Dædalus, de quo abunde ſatis, Sat. 1. v. 54.

Conchylia.

Digitized by Google

Horum ego non fugiam conchylia? Me prior ille
Signabit? Fultuſque toro meliore recumbet
Advectus Romam, quo pruna, et coctona vento:
Uſque adeo nihil eſt, quod noſtra infantia cœlum
Hauſit Aventini baccâ nutrita Sabinâ? 85
Quid, quod adulandi gens prudentiſſima laudat
Sermonem indocti, faciem deformis amici;
Et longum invalidi collum cervicibus æquat
Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?
Miratur vocem anguſtam, qua deterius nec 90
Ille ſonat, quo mordetur gallina marito.
Hæc eadem licet et nobis laudare: ſed illis
Creditur. An melior cum Thaida ſuſtinet, aut cum
Uxorem Comœdus agit, vel Dorida nullo

Cultam

Conchylia. *Conchylium*, ſeu murex, piſcis marinus, e cujus ſanguine purpura fit. Hic ſenſus eſt: an diutius manere poſſum Romæ, ubi Nobilium veſtimenta uſurpant Græculi?

Pruna. Damaſcena, ſeu in Damaſco monte nata.

Coctona. Sunt minores ficus Syriæ peculiares.

Aventini. Unus eſt e Romanis collibus, hodie, *Mons S. Sabinæ.*

Bacca nutrita Sabina. Fructibus in Italia provenientibus. Metonymia.

Sabina. Terra Sabina ſuum etiam nomen hodie retinens, Tiberi alluitur; at olim fines habuit ampliores.

Æquat. Æqualem Herculi dicit adulator luctatorem qui roboris tantulum oſtentarit.

Antæum. Gigantem Neptuni Terræque filium, quem certando feſſum vires reparare matris Terræ attactu ſenſit Hercules, quare ſublimem eum ſuſtulit, atque ita brevi confecit. Hoc egregie deſcribit Lucanus in fine Libri 4.

An melior, &c. Porro non adulatores ſolum ſed hiſtriones ſunt Græculi. Numquid enim quiſquam melius illis quamlibet in Scena perſonam agat, ſeu meretricis, ſeu honeſtæ fœminæ, ſeu Deæ, aut Nymphæ?

Thaida. Perſona eſt meretricis, Comica apud Terentium, *Eunuch.*

Dorida. *Doris* Oceani Thetyoſque filia, Nerei ſoror et conjux, Nereidum mater, ipſa maris etiam Nympha.

Nullo

Digitized by Google

Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,
Non persona loqui.
Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic
Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.
Natio comœda est. Rides? Majore cachinno
Concutitur: flet, si lacrymas aspexit amici:
Nec dolet. Igniculum brumæ si tempore poscas,
Accipit endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.
Non sumus ergo pares: melior qui semper et omni
Nocte dieque potest alienum sumere vultum;
A facie jactare manus, laudare paratus,
Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,
Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.

Scire

Nullo cultam palliolo. Nullo, velo, palla, aut fascia coopertam: sic enim pinguntur Nymphæ.

Nec tamen Antiochus. Neque vero isti præstantes, quos adeo miramur hic, Comœdiarum Actores Græculi, si fuerint illic in patria sua, laudem ullam auferent. Antiochus, inquam, Stratocles, Demetrius, Hæmus, in Græcia non erunt mirabiles, quia tota natio ad agendum in Comœdia comparata est, et laus est communis omnibus Græcis.

Stratocles, et Demetrius, &c. Hi tempore Juvenalis arte mimica et histrionia præstabant, insignesque erant Comœdi.

Molli Hæmo. Qui voce molli et magno decore fœminæ personam egregie sustinebat. Sat. 6.

Dicas hæc mollius Hæmo.

Endromidem. Vestem villosam, crassam, et arcendo frigori idoneam, e Gallia venientem.

A facie jactare manus. Vel gesticulando manus porrigere ad exhibendos simulatos affectus; vel manum osculari, et continuo extendere versus amicum, salutandi atque adblandiendi causa: vel etiam palpare eam ob rem illius genas et mentum.

Rectum. Legunt nonnulli, *lectum*: ex eo Horat. Lib. 1. Serm. 3.

Comminxit lectum potus.

Si trulla inverso, &c. Locus omnino ambiguus. Certe *trulla* modo est matula et scaphium; modo vas potorium. Horat. L. 2. Sat. 3.

Digitized by Google

Scire volunt ſecreta domus, atque inde timeri.
Et quoniam cœpit Græcorum mentio, tranſi
Gymnaſia, atque audi facinus majoris abollæ.
Stoïcus occîdit Baream, delator amicum,
Diſcipulumque ſenex, ripa nutritus in illa,
Ad quam Gorgonei delapſa eſt penna caballi.
Non eſt Romano cuiquam locus hic, ubi regnat
Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus,

Qui

Qui Veientanum feſtis potare diebus
Campana ſolitus trulla, vappamque profeſtis.

Si de poculo intelligere placet, ſenſus erit, divitem epoto calice, inverſi etiam vaſis labra fugere et ſua pariter, atque ita ſonitum edere. Turneb. Lib. 10. cap 27. vel, craterem e manu bibentis elapſum cadendo tinnire.

Tranſi gymnaſia. Vel dimitte gymnica certamina, de quibus vide Alex. ab Alex. Lib. 2. cap. 25. et Lib 3. cap. 9. vel, tranſi ad Scholas Græcórum, ipſoſque philoſophos ac ſapientes conſidera, et graviores noxas animadverte in iis qui gravitate morum et doctrinæ conſpicui videntur.

Majoris abollæ. Proverbialem hanc eſſe locutionem notat vetus Schol. quaſi majoris togæ: id eſt, potioris ſceleris, inquit. *Abolla*, diplois, ſeu veſtis duplex, qua utebantur Philoſophi, item viri Principes. Vide Seuton. *Caligul.* cap. 3. 35. et Juvenal. Sat. 4. v. 76.

Stoicus occîdit Baream, &c. Publ. Egnatius ſectam et diſciplinam Stoicorum amplexus occidit Baream Soranum; forſan et Heliodorus Licinium Silanum, de quibus Sat. 1. ad ver. 33. et Cornel. Tacit. tum alibi, tum præcipue Annal. Lib. 16. in fine.

Ripa nutritus in illa, &c. Oriundus e Tarſo Ciliciæ urbe, quam rigat amnis Cydnus.

Ad quam Gorgonei, &c. Tarſum condidiſſe a quibuſdam fertur Perſeus: urbique nomen impoſuit ex facto, quia ibi una ex talaribus pinnis ei excidit. Vet. Schol. a Græc. ταρσὸς.

Gorgonei Caballi. Perſeus nimirum Pegaſo equo alato vectus Meduſam unam e Gorgonibus obtruncavit. Vel quia Pegaſus e ſanguine capitis Meduſæ natus dicitur, atque illic ut ait Lubinus, plantam ſeu ungulam fregerit. Ταρσὸς nempe et alam avium, et plantam ſignificat.

Protogenes, Diphilus, Erimanthus. Adulatores Græci.

Cum

Qui gentis vitio, nunquam partitur amicum;
Solus habet. Nam cùm facilem ſtillavit in aurem
Exiguum de naturæ, patriæque veneno,
Limine ſommoveor: perierunt tempora longi
Servitii: nuſquam minor eſt jactura clientis.
Quod porrò officium (ne nobis blandiar) aut quod
Pauperis hîc meritum; ſi curet nocte togatus,
Currere, cùm Prætor lictorem impellat, et ire
Præcipitem jubeat dudum vigilantibus orbis;
Ne prior Albinam, aut Modiam collega ſalutet?
Divitis hic ſervi claudit latus ingenuorum
Filius.
Da teſtem Romæ tam ſanctum, quam fuit hoſpes
Numinis

Cum Prætor lictorem. Sex Prætori apparebant miniſtri, Conſuli vero duodecim: atque honoris cauſa comitabantur. De *Lictoribus* accurata quædam lege apud Lipſ. Elect. 1. c. 13.

Impellat. Præ feſtinatione, et aviditate ſportularum. Vide Sat. 1. v. 100.

Dudum vigilantibus orbis. Diu, et ſæpe fruſtra, ſportulas victui ſuo neceſſarias expectantibus egenis, ut fuſe dictum eſt Sat. 1. vel. ad fores Prætoris vigilantibus pupillis, ut ipſis det tutorem, quos Prætor deſpiciens ad ſportulas feſtinat. Vetus Schol.

Ne prior, &c. Ne alter Magiſtratus et Nobilis præveniat, prior ſalutet, et potior habeatur, ſeu in teſtamentis, ſeu in ſportulis. Vide Sat. 1. v. 117.

Albinam aut Modiam. Divites matronas.

Divitis hic ſervi, &c. Hic vel ſervi divitis, vel ingenuorum filius; eodem prope ſenſu.

Claudit latus. Ut comes et aſſecla, quia opibus inferior ingenuus; vel ut par ingenuo libertas ob æqualem cenſum. Horatius Serm. Lib. 2. Sat. 5. v. 18.

Utne tegam ſpurco Damæ latus.

Da teſtem, &c. De contemptu pauperum queritur, quibus vel ſanctiſſimis nulla fides Romæ haberetur.

Hoſpes Numinis Idæi. Scipio Naſica, vir optimus a Senatu judicatus, dignuſque in cujus ædibus deponeretur ſimulachrum Cybeles Romam ad-

Digitized by Google

Numinis Idæi : procedat vel Numa, vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam.
Protinus ad cenſum ; de moribus ultima fiet
Quæſtio : quot paſcit ſervos, quot poſſidet agri
Jugera, quam multa magnaque paropſide cœnat ?
Quantum quiſque ſuâ nummorum ſervat in arca,
Tantum habet et fidei : jures licet et Samothracum
Et noſtrorum aras, contemnere fulmina pauper
Creditur, atque Deos, Diis ignoſcentibus ipſis.
Quid, quod materiam præbet cauſaſque jocorum
Omnibus hic idem, ſi fœda et ſciſſa lacerna,
Si toga ſordidula eſt, et rupta calceus alter
Pelle patet ; vel ſi conſuto vulnere craſſum
Atque recens linum oſtendit non una cicatrix ;

Nil

vectum a Peſſinunte Phrygiæ oppido, donec ei Deæ Templum extructum foret.

Idæi. Mons *Ida* duplex, alter in Creta Inſula, alter in Phrygia, a quo Idæa vocata eſt mater Deum Cybele. De ea Ovid. Faſt. 4.

Numa. Qui Romanos inter Reges religione inclytus, et religionum auctor.

Vel qui ſervavit trepidam, &c. Lucius Metellus Pontifex, his Conſul, Dictator, &c. qui ex incendio Templi Veſtæ Palladium ſervavit proprio oculorum damno, flammis excæcatus per quas ierat medias.

Protinus ad cenſum. Omnium primum quæretur, quantus ſit ei teſti cenſus ; quam dives ille, non quam bonus expendetur.

Quantum quiſque ſuâ nummorum, &c. Dixerat Lucilius :

Tantum habeas, tantum ipſe ſies, tantique habearis.

Et Horatius :

Tanti, quantum habeas, ſis.

Samothracum. Samothracia maris Ægei Inſula, Thraciæ adjacens, hodie *Samandrachi.* Inde in Phrygiam Dardanus Penates Deos, e Phrygia in Italiam Æneas aſportavit. Qui vero illi Dei ? Jupiter, Juno, &c. μεγαλοι θεοι, *magni Dii*, Æneid 3. Hæc Macrob. l. 3. c. 4. addunt alii Minervam et Mercurium.

Et noſtrorum. Martis, Quirini, Deorum Romanis peculiarium.

Ecce

Nil habet infelix paupertas durius in se,
Quàm quòd ridiculos homines facit: Exeat, inquit,
Si pudor est, et de pulvino surgat equestri,
Cujus res legi non sufficit, et sedeant hîc
Lenonum pueri quocunque in fornice nati.
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes, juvenesque laniſtæ.
Sic libitum vano, qui nos distinxit, Othoni.
Quis gener hîc placuit censu minor, atque puellæ
Sarcinulis impar? Quis pauper scribitur hæres?
Quando in consilio est Ædilibus? agmine facto

Debuerant

Exeat inquit, &c. Inquit et jubet designator ordinibus in Theatro disponendis præpositus. Martial. lib. 5. Epigram. 8.

Jussit surgere Lætius lacernas.

Et Epigram. 26.

Quadringenta tibi non sunt, Chærestrate, surge,
Lætius ecce venit: sta, fuge, curre, late.

De pulvino surgat equestri. E quatuordecim Theatri gradibus *pulvino* instratis.

Cujus res legi non sufficit. Is cujus facultates sunt minores equestri censu, id est, quadringentis sestertiis, de quibus vide Sat. 1.

Legi. Roscize, qua L. Roscius Otho Tribunus plebis pauperes a divitioribus distinxit in Theatro; vetuitque ne quis in Theatro gradibus sederit nisi Eques, aut equestri censu pollens. Ascon. Pæd. Domitianus autem notatur hic, qui legem illam pæne abolitam revocarat; theatralemque licentiam premiscue spectandi sustulerat. Seutonii *Domitian.* cap. 8.

Pinnirapi. *Pinnirapus* dicitur Retiarius, qui Gladiatoris seu Mirmillionis galeam pinna insignitam arripere ac reti involvere nitebatur.

Othoni. Is Auctor Roscize legis, de qua mox. Horat. Epod. 4.

Sedilibusque magnus in primis Eques,
Othone contempto, sedit.

Quando in consilio est Ædilibus? An *Ædiles* suum in consilium advocant aliquando pauperes, bonos quantumvis et sapientes viros? Ovid.

Curia pauperibus clausa est: dat census honores.

Ædilibus. *Ædiles* alii erant Majores et Curules, alii Plebeii et Minores. Duo sæpius, sex aliquando fuere. Curatores erant urbis, an-

Digitized by Google

Debuerant olim tenues migraſſe Quirites.
Haud facile emergunt, quorum virtutibus obſtat
Res anguſta domi. Sed Romæ durior illis
Conatus: magno hoſpitium miſerabile, magno
Servorum ventres, et frugi cœnula magno,
Fictilibus cœnare pudet, quod turpe negavit
Tranſlatus ſubito ad Marſos, menſamque Sabellam,
Contentuſque illic Veneto duroque cucullo.
Pars magna Italiæ eſt (ſi verum admittimus) in qua
Nemo togam ſumit niſi mortuus. Ipſa dierum
Feſtorum herboſo colitur ſiquando theatro
Majeſtas:

nonæ, ludorum, ſacrarum etiam, rerum, &c. Nero ipſe *Ædilis* fuit.

Debuerant olim tenues migraſſe Quirites. Senſus eſt; bene profecto plebs olim Romana a potentioribus oppreſſa in Montem Sacrum ſeceſſit: et melius fortaſſe conſuluiſſet rebus ſuis, ſi nunquam rediiſſet in gratiam cum Magnatibus, a quibus ita contemnitur etiamnum et male habetur, quicquid Menenii Agrippæ auctoritas atque callida oratio ſuggereret. Vide Tit. Liv. l. 2. Dion. Halicarnaſſ. lib. 6.

Tranſlatus ſubito ad Marſos, &c. Quod ait, *ſubito*, videtur innuere M. Curium Dentatum: de quo vide Sat. 2. ver. 3. placet aliis Publ. Cornel. Scipionem hic intelligi. Aliis ego ſatis aſſentior qui accipiunt generaliter quemlibet Romanorum urbe recedentem, ad eos populos, qui frugali utuntur menſa, quales Sabini, Samnites, &c.

Marſos. Hi fuerunt Italiæ populi, ſub Samnitibus, ubi nunc pars Aprutii ulterioris, juxta lacum Fucinum, in regno Neapolitano, et in finibus ditionis Pontificiæ. Hactenus regiuncula nomen retinet, vulgo, *Ducato de Marſi.*

Sabellam. De Sabina terra jam dictum antea.

Veneto. Coloris cærulei, quo viliores panni tingebantur. Eo primum uſi *Veneti* piſcatores dicuntur. *Venetus* color, inquiunt, marinis eſt fluctibus ſimilis. Martial. lib. 14. Epig. 131.

Si Veneto praſinoque faves, qui coccina ſumis.

Nemo togam ſumit niſi mortuus. Ruri, aut in municipiis agentes tunicam vulgo induunt raro togam.

Ad

Majeſtas: tandemque redit ad pulpita notum
Exodium, cum perſonæ pallentis hiatum
In gremio matris formidat ruſticus infans:
Æquales habitus illic, ſimilemque videbis
Orcheſtram, et populum, clari velamen honoris.
Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ.
Hic ultra vires habitus nitor; hic aliquid plus,
Quam ſatis eſt, interdum aliena ſumitur arca.
Commune id vitium eſt: hic vivimus ambitioſa
Paupertate omnes: quid te moror? Omnia Romæ
Cum pretio. Quid das, ut Coſſum aliquando ſalutes? Ut

Ad pulpita. In Scenam, in Theatrum, in ea Tabulata, in quibus agunt Ludiones, ac Mimi pariter ac Tragœdi.

Exodium. Diverbium poſt Tragœdorum e Scena *exodon* ſeu *exitum*: Mimi nempe ridiculis verbis et geſtibus ſpectatores oblectant.

Perſonæ pallentis. Vel quia perſona ſeu larva colore eſt pallente; vel quia hiſtrionis facies erat illi a ſua gypſo, ſeu albo colore; alias autem fæcibus, ut notat Horatius ad Piſones, vet. 277.

Quæ canerent agerentque peruncti
fæcibus ora.

Orcheſtram. Locus in Theatro proprius choris et ſaltatoribus, ab ὀρχεῖσθαι, *ſalto.* Ponitur hic pro locis *Orcheſtræ* proximis, in quibus ſedebant ad ſpectandum Senatores.

Sufficiunt tunicæ ſummis Ædilibus albæ. *Ædiles* ipſi Curules et majores tunicis albis contenti ſunt, neque purpureas ſumunt togas cùm ludis præſunt, aliave ſui muneris officia exercent. Vel, ſoli Ædiles ſpectacula edentes albas et recentes habent tunicas; alii verò minùs nitidas, jamque ſqualeſcentes, et quotidianas induunt: contra quam fit Romæ, ubi omnes ſpectant in veſte candida, recente, ſplendida, juxta illud Martial. l. 4. Epigram. 2.

Cum plebs, et minor ordo, maximuſque
Sancto cum duce candidus ſederet.

Quid das. Quæ munera tribuis ſervis Nobilium, ut te perducant ad dominos? Horat. lib. 1. Sat. 9.

Difficiles aditus primos habet: haud mihi deero.

Muneribus ſervos corrumpam; non hodie ſi
Excluſus fuero, deſiſtam, &c.

Ut Coſſum aliquando ſalutes. Ut facile tibi ſint aditus ad Coſſum, ejuſque

Ut te reſpiciat clauſo Veiento labello ?
Ille metit barbam, crinem hic deponit amati ;
Plena domus libis venalibus : accipe, et illud
Fermentum tibi habe : præſtare tributa clientes
Cogimur, et cultis augere peculia ſervis.
Quis timet, aut timuit gelida Præneſte ruinam ;
Aut poſitis nemoroſa inter juga Volſiniis, aut
Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce ?

Nos

que ſimiles opulentos ac Nobiles, quos identidem ſalutes.

Ut te reſpiciat clauſo Veiento labello. Ut ſi non alloquio, reſpectu ſaltem uno dignetur te potens quiſpiam.

Veiento. Fabritius *Veiento* homo ſuperbus ob famoſos libellos a Nerone Italia pulſus, Corn. Tacit. Annal. lib. 14. Ejus etiam meminit Plin. lib. 4. Epiſt. 22.

Clauſo labello. Nedum enim homines comiter alloqueretur ille, vix intueri dignabatur ſalutantes, alioſque omnes diſpiciebat.

Ille metit barbam, crinem hic, &c. Ut domini gratiam demereatur, aſſentatur et famulatur ejus ſervulo, quem ei dilectum novit. Hinc adeſt illi obſequens feſta illa die, qua primam lanuginem et crines reſecat Diis ex more conſecranda, ſeu Phœbo, ſeu Æſculapio.

Crinem hic deponit amati. Hic pueri amati comam in templo deponit, ut per hæc obſequia atque officia ſervulo præſtita, domino potenti gratioſus eſſe queat.

Plena domus libis venalibus. Porro feſta die ſupra dicta mittuntur puero a clientibus certatim munuſcula, quibus ille venditis peculium augeat.

Accipe et illud fermentum, &c. Tu eme e placentis ; vel pro datis libis, fermentum hoc tibi retine.

Fermentum. Tumoris, iræ et indignationis cauſam et materiam, quod nimirum non patronis modo, ſed etiam famulis eorum ſerviendum eſt, ac ſolvenda quaſi tributa.

Cultis ſervis. Bene curatis ac nitentibus tum cuticula tum veſtimentis.

Peculia. Proprie ſunt bona quæ ſervus habet extra domini poteſtatem, ut notat Servius.

Gelidâ Præneſte. Hæc urbs Latii hodie, *Paleſtrina*, gelida ob aquas, et ſitum inter montes.

Volſiniis. Urbs antiqua Hetruriæ fuit. Hodie *Bolſena* nuncupatur.

Simplicibus Gabiis. *Gabii*, olim Latii urbs, in via Præneſtina.

Proni Tiburis. Hæc Latii civitas, hodie *Tivoli*. Sabinis contermina, ſita in declivi, unde *prona* dicitur. Arcem vero ſitus arduus præbuit.

Tibicine

Digitized by Google

Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
Magna parte ſui: nam ſic labentibus obſtat
Villicus, et veteris rimæ contexit hiatum,
Securos pendente jubet dormire ruina.
Vivendum eſt illic, ubi nulla incendia, nulli
Nocte metus: jam poſcit aquam, jam frivola transfert
Ucalegon; tabulata tibi jam tertia fumant.
Tu neſcis. Nam ſi gradibus trepidatur ab imis,
Ultimus ardebit, quem tegula ſola tuetur
A pluvia; molles ubi reddunt ova columbæ.
Lectus erat Codro Proculâ minor, urceoli ſex,
Ornamentum abaci; necnon et parvulus infra
Cantharus, et recubans ſub eodem marmore Chiron:
Jamque vetus Græcos ſervabat ciſta libellos

Et

Tibicine. Tibicines in ædificiis vocantur adminicula et columnæ, quæ ruituris alias ædibus adhibentur.

Villicus. Is enim vocatus a domino jubeter ſubvenire labenti domui, quam locat. Ille vero utcunque ruinas farcit, ac hiatus parietum contexit.

Ucalegon. Vicinus quiſpiam. Alludit ad Virg. Æneid. 2.

Jam proximus ardet Ucalegon.

Tabulata tertia. In quibus habitabant tenuiores. Divites enim inferiora incolebant, cætera locabant pauperibus. Vet. Schol.

Ubi reddunt ova columbæ. Super tecta columbaria fiunt, inquit Vetus Schol.

Codro. Egenti cuipiam.

Procula. Uxore ſua alioqui parva.

Abaci. Abacus, menſa ſtructoria, armarium, in quo reponuntur vaſa, ſeu ad uſum quotidianum, ſeu ad ornatum et pompam.

Et recubans ſub eodem marmore Chiron. Ad pedem abaci ſculpta erat effigies *Chironis* Centauri, ex eadem materia, argilla nimirum. Recumbebat vero quaſi ſuſtinens abacum. Intelligunt alii ejuſdem *Chironis* opera Medica ſeu Chirurgica (ex Plin. lib. 7. cap. 56.) in armario Codri poſita: is enim paupertate adactus ad eas ſe artes contulerat. Cœl. Rhodig. lib. 7. c. 12.

Opici.

Digitized by Google

Et divina Opici rodebant carmina mures.
Nil habuit Codrus: quis enim negat? Et tamen illud
Perdidit infelix totum nil: ultimus autem
Ærumnæ cumulus, quod nudum, et fruſta rogantem
Nemo cibo, nemo hoſpitio, tectoque juvabit.
Si magna Aſturii cecidit domus: horrida mater,
Pullati proceres, differt vadimonia prætor:
Tunc geminus caſus urbis tunc odimus ignem.
Ardet adhuc, et jam accurrit qui marmora donet;
Conferat impenſas. Hic nuda, et candida ſigna;
Hic aliquid præclarum Euphranoris, et Polycleti,
Phæcaſianorum vetera ornamenta Deorum.

Hic

Opici. Minus bene, *apici*, quidam legunt, ut notat Lipſius Epiſt. quæſt. lib. 4. Epiſt. 25. Melius, *Opici*, id eſt, putidi, fœtidi: ab *Opicis* ſeu *Oſcis* Campaniæ populis, apud quos vigebant fœdæ libidines. Alii nomen trahunt ab ὄπυ, *foramen*, ſeu *caverna*, in quibus mures ſæpe latent. Aliis *Opici* ſignificant Græcæ Linguæ neſcientes. Et favet Gellius lib. 13. cap. 9.

Aſturii. Aliis *Aſturici*, aliis *Arturii*, ut is idem ſit qui ſupra ver. 29.

Horrida Mater. Tota Roma in luctu eſt. Vel, matronæ ſordidas induunt veſtes, ut dolorem ſignificent.

Pullati. Ne veſtem intellige atram ſeu nigram, quæ ſolis in funeribus adhibebatur, ſed ſordidiorem, quæ luctum indicabat. Ex Lipſio Elect. 1. cap. 13.

Differat vadimonia prætor. Sicut in publicis calamitatibus ſolebat indici Juſtitium. Teſtis Livius paſſim.

Tunc geminus caſus urbis. Roma videatur cecidiſſe, aut a Gallis capta dirutaque rurſum.

Odimus ignem. Vel incendii, vel etiam foci. Lugentes enim ignem foci extinguebant. Vetus Schol.

Euphranoris et Polycleti. Hic Statuarius, ille Pictor, excellentiſſimi. Quintil. l. 12. cap. 10. Plin. lib. 34. cap. 8.

Phæcaſianorum. Phæcaſii Sacerdotes erant Athenienſes et Alexandrini.

Mediamque

Digitized by Google

Hic libros dabit, et forulos, mediamque Minervam:
Hic modium argenti: meliora, ac plura reponit
Perſicus orborum lautiſſimus, et meritò jam
Suſpectus, tanquam ipſe ſuas incenderit ædes.
Si potes avelli Circenſibus, optima Soræ,
Aut Fabrateriæ domus, aut Fruſinone paratur,
Quanti nunc tenebras unum conducis in annum.
Hortulus hîc, puteuſque brevis, nec reſte movendus,
In tenues plantas facili diffunditur hauſtu.
Vive bidentis amans, et culti villicus horti,
Unde epulum poſſis centum dare Pythagoræis.
Eſt aliquid quocunque loco, quocunque receſſu,
Unius ſeſe dominum feciſſe lacertæ.
Plurimus hîc æger moritur vigilando: ſed illum
Languorem peperit cibus imperfectus, et hærens
Ardenti

Mediamque Minervam. A vertice ad umbilicum expreſſam in marmore, aliave materia.

Si potes avelli Circenſibus. Si quidem carere potes Circo; modo velis te privare ludis iſtis curulibus et ſpectaculorum oblectamentis, certe commodius habitabis in aliis Italiæ urbibus.

Soræ. Hæc olim urbs Latii ad Lirim fluvium, hodie in Aprutio ulteriori, vetus nomen haud amiſit.

Fabrateriæ. Ea civitas, hodie, *Falvaterra*, non procul a fluvio Liri, pridem Volſcorum fuit in Latio oppidum.

Fruſinone. *Fruſino*, vel *Fruſinum*, Strab. et Ptolem. urbs quondam Latii: hodie vocatur *Fruſilone*, eſtque in Campania Romana.

Nec reſte movendus. Tam facile habes aquam e puteo ad rigandum hortum, ut manu attingere ac haurire queas, ſine ullo fune.

Pythagoræis. Hi poſt Magiſtrum ſuum Pythagoram docebat abſtinendum ab animatis, et oleribus veſcebantur.

Lacertæ. Quidam legunt, *Latebræ*, eodem ſenſu: id eſt, aliquid eſt extitiſſe dominum minimæ cujuſlibet rei, vel parvi domicilii quod ſufficiat latebris lacertarum. De his Plin. lib. 8. cap. 39. et alibi.

Meritoria.

Digitized by Google

Ardenti ſtomacho. Nam quæ meritoria ſomnum
Admittunt? Magnis opibus dormitur in urbe
Inde caput morbi: rhedarum tranſitus arcto
Vicorum inflexu, et ſtantis convicia mandræ
Eripiunt ſomnum Druſo, vituliſque marinis.
Si vocat officium, turba cedente vehetur
Dives, et ingenti curret ſuper ora Liburno,
Atque obiter leget, aut ſcribet, vel dormiet intus.
Namque facit ſomnum clauſa lectica feneſtra.
Ante tamen veniet: nobis properantibus obſtat
Unda prior, magno populus premit agmine lumbos
Qui ſequitur: ferit hic cubito, ferit aſſere duro
Alter; at hic tignum capiti incutit, ille metretam;

Pinguia

Meritoria. Vel ædes tumultui populari proximæ, vel tabernæ mercede conductæ in quibus opifices fragore et ſtrepitu vicinos excitant, ſomnumque interrumpunt.

Stantis convicia mandræ. Maledicta quæ ſolet auriga vel mulio vociferans evomere in *mandram*, i. e. gregem ſeu multitudinem equorum vel mulorum tarde progredientium, et inflexu hærentium, verberibus juxta ac clamore agens urgenſque.

Mandræ. Proprie *mandra* vocatur ſeptum quo pecora noctu clauduntur: ponitur hic per metonymiam pro *equis* et *jumentis*.

Druſo. Somnolento homini, qualis notatur a quibuſdam Claudius Druſus Cæſar. Legunt alii, *Eripiunt ſomnos Urſis*: ex Plin. l. 8. c. 36. ubi ait *Urſos* tam altum dormire diebus quidem bis ſeptennis, ut nec vulneribus excitentur.

Vituliſque marinis. *Phocæ* pariter, ſeu *vituli marini* ſunt ejuſmodi, nullumque animal graviore ſomno premitur. Plin. lib. 9. cap. 13.

Ingenti curret ſuper ora Liburno. Vectus in lectica ampla et capaci, quaſi Liburna navi, vel quæ humeris ſervorum e Liburnia grandium et robuſtorum defertur ſupra caput hominum elevata. Plin. Traj. Paneg. *Illos*, inquit, *lumeri cerviceſque ſervorum ſuper ora noſtra vehunt.*

Liburno. Liburnia regio eſt Illyrici Occidentalis, ubi nunc Croatiæ pars atque Dalmatiæ.

Obiter. Ἐν παρόδῳ inquit Tullius ad Attic.

Corbulo.

Digitized by Google

Pinguia crura luto; planta mox undique magna
Calcor, et in digito clavus mihi militis hæret.
Nonne vides quanto celebretur ſportula fumo?
Centum convivæ; ſequitur ſua quemque culina,
Corbulo vix ferret tot vaſa ingentia, tot res
Impoſitas capiti, quas recto vertice portat
Servulus infelix; et curſu ventilat ignem.
Scinduntur tunicæ ſartæ; modò longa coruſcat,
Sarraco veniente abies, atque altera pinum
Plauſtra vehunt, nutant altè, populoque minantur.
Nam ſi procubuit, qui ſaxa Liguſtica portat
Axis, et everſum fudit ſuper agmina montem,
Quid ſupereſt de corporibus? quis membra, quis oſſa
Invenit? obtritum vulgi perit omne cadaver,
More animæ: Domus interea ſecura patellas
Jam lavat, et buccâ foculum excitat, et ſonat unctis
Strigilibus, et pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros variè properantur: at ille
Jam

Corbulo. Domit. Corbulo tempore Neronis robore corporis famoſus, cujus meminerunt Tacit. lib. 13. et Ammianus Marcell. lib. 15.

Saxa Liguſtica. Exciſos e Liguriæ montibus lapides ingentes.

Liguſtica, Liguria, Italiæ regio, ad Alpes, Galliam Narbonenſem inter ac Hetruriam; nunc ora eſt Genuenſis.

Agmina. Plebem prætereuntem.

Sonat unctis ſtrigilibus. Comparat etiam *ſtrigiles* ad radendum corpus poſt balnea, detergendumque ſudorem, unctas autem, quo minus lædant. Vide Perſ. Sat. 5. ver. 126. et quæ nos ibidem.

Strigilibus. Quidam Codices habent, *ſtrigilibus,* ut ſit dactylus: aut certe poſuit proceleuſmaticum, ut quatuor breves æquipolleant duabus longis, ſeu ſpondæo.

Gutto. Guttus, vaſculum guttatim oleum fundens, cujus erat uſus in balneis. Dicunt alii lintea odorifero perfundi oleo ſolita.

Ille. Seu puer deferens ſportulam, ſeu herus ipſe forte præteriens, ac plauſtri ruina obtritus.

Digitized by Google

Jam ſedet in ripa, tetrumque novitius horret
Porthmea, nec ſperat cœnoſi gurgitis alnum
Infelix, nec habet quem porrigat ore trientem.
Reſpice nunc alia, ac diverſa pericula noctis.
Quod, ſpatium tectis ſublimibus, unde cerebrum
Teſta ferit, quoties rimoſa, et curta feneſtris
Vaſa cadunt, quanto percuſſum pondere ſignent,
Et lædant filicem. Poſſis ignavus haberi,
Et ſubiti caſûs improvidus, ad cœnam ſi
Inteſtatus eas, adeò tot fata, quot illâ
Nocte patent vigiles, te prætereunte, feneſtræ.
Ergo optes, votumque feras miſerabile tecum,
Ut ſint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrius, ac petulans, qui nullum forte cecîdit,

Dat

Sedet in ripa. Sedet, errat ad ripam Stygis, ſeu Acherontis, Infernalis fluvii, qui mortuis omnibus tranandus eſt: illicque expectat ac detinetur ad annos centum. Nec enim fas erat trajici inhumatos, ac inopes ſeu carentes naulo, i. e. pretio tranſvectionis, niſi poſt expletum centum annorum ſpatium.

Porthmea. Fretum πορθμος Græce, dicitur πορθμευς autem ille qui trans fretum lintre homines vehit. Charontem hic intellige de quo Virgil. Æneid 6.

Portitor ille Charon, &c.

Cœnoſi gurgitis. Stygiæ Paludis cœno turbidæ.

Alnum. Charontis cymbam ex *alno* arbore.

Nec habet quem porrigat ore trientem. Ori mortuorum veteres inſerebant ſtipem ſeu nummum, quo naulum Charonti ſolverent, ac tranſmitterentur. Vide Diod. Sicul. l. 2. c. 5.

Trientem. Triens, pars tertia eſt aſſis, videtur hic pro obolo poni, qui naulus dicitur Charonti ſolvi aſſuetus, apud Lucian. Dial. Mort. 9.

Vigiles. Metonymia pro *vigilantibus* ædium inquilinis etiam tunc, et id noctis.

Ebrius ac petulans. Aliud malum nocte ambulantibus imminet a juvene ebrio, in quem ſi incidas, pugnos et contu-

Digitized by Google

Dat pœnas, noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ, cubat in faciem, mox deinde ſupinus.
Ergo non aliter poterit domire: quibuſdam
Somnum rixa facit: ſed quamvis improbus annis
Atque mero fervens, cavet hunc, quem coccina læna
Vitari jubet, et comitum longiſſimus ordo:
Multum prætereà flammarum, atque ænea lampas:
Me, quem Luna ſolet deducere, vel breve lumen
Candelæ, cujus diſpenſo, et tempero filum,
Contemnit. Miſeræ cognoſce procœmia rixæ:
Si rixa eſt, ubi tu pulſas, ego vapulo tantum.
Stat contrà, ſtarique jubet, parere neceſſe eſt.
Nam quid agas, cum te furioſus cogat, et idem
Fortior? Unde venis? Exclamat: cujus aceto,
Cujus conche tumes? Quis tecum ſectile porrum
Sutor, et elixi vervecis labra comedit?
Nil mihi reſpondes? aut dic, aut accipe calcem.

Ede

contumelias experiere, ſi pauper fueris.

Noctem patitur. Inſomnem et inquietam, qualem Achilli fuiſſe Patrocli mortem lugenti ſcribit Homerus initio libri ultimi Iliados.

Pelidæ. Pelei filius erat Achilles.

Coccina. De *Cocco* grano Galatiæ, Africæ, Luſitaniæ proventu, et Imperatoriis paludamentis dicato. Plin. lib. 22. cap. 2. ſicut de purpura fuſe lib. 9. cap. 36. ac ſequentibus.

Ænea lampas. Candelabrum ex ære Corinthio, quod ſolis ditioribus præferebatur. Ejus pretium recenſet Plin. lib. 34. cap. 2.

Cujus aceto, &c. Dic, ubi cœnaſti? Ubi vinum aceſcens ac vile bibiſti? Contumelioſe ait jurgari volens.

Conche. *Conchis* faba eſt viridis.

Sectile porrum. Non capitatum, ſed ſectivum, utpote vilius; de quibus Plin. lib. 20. cap. 6. Folia porri, quod facile ſcinditur.

Sutor. Ad ignominiam omnia.

Vervecis labra. Synecdoche, pro *Vervecino capite*, quod in apophoretis numeratur Martial. lib. 14. Epigram 211.

Proſeucha.

Digitized by Google

Ede ubi consistas: in qua te quæro proseucha?
Dicere si tentes aliquid, tacituſve recedas,
Tantundem est: feriunt pariter: vadimonia deinde
Irati faciunt: libertas pauperis hæc est.
Pulsatus rogat, et pugnis concisus adorat,
Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.
Nec tamen hoc tantum metuas. Nam qui spoliet te
Non deerit, clausis domibus, postquàm omnis ubique
Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
Interdum et ferro subitus grassator agit rem,
Armato quoties tutæ custode tenentur
Et Pomptina palus, et Gallinaria pinus.
Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt.
Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne

Vomer

Proseucha. Προσευχη, Precatio est. Unde apud Philonem, *Proseuchæ* vocantur sana et loca in quibus Judæi ad orationem conveniunt. Hic vero ponitur pro loco, ubi stipem rogant mendici, et pro tuguriolis quæ ad vias publicas extruunt, aut prope urbium portas. Vetus Schol. et Turneb. lib. 1. cap 19.

Vadimonia. Postquam te illi male mulctarunt, clamant se a te cæsos, iram simulant, increpant, minantur in jus tracturos, ut mulcta indicatur tibi quamvis innoxio, adeoque vadimonium denuntiant.

Armato quoties, &c. Dispositis ad arcendos latrones prædiis.

Pomptina palus. Alii legunt *Pontina:* Locus in Campania infestus latrociniis, *ad paludem Pomptinam*, cujus pars forte ab Augusto siccata, ut meminit Horatius ad Pisones, v. 65.

Gallinaria pinus. Prope Cumas, seu ad sinum Cumanum, ut refert Strabo, lib. 5. erat *Gallinaria*, prædonum receptaculum.

Sic inde huc omnes, &c. Exacti silvis grassatores Romam veniunt, et latrocinantur nocte.

Ad vivaria. Velut ad locum, ubi paratior ac facilior victus erit. Vivaria loca sunt, in quibus aluntur ac saginantur ad cibos, seu aves, seu pisces, seu feræ, &c.

Prævorum

Digitized by Google

Vomer deficiat, ne marræ, et ſarcula deſint.
Felices proavorum atavos, felicia dicas
Sæcula, quæ quondam ſub regibus atque tribunis
Viderunt uno contentam carcere Romam.
His alias poteram, et plures ſubnectere cauſas:
Sed jumenta vocant, et Sol inclinat: eundum eſt.
Nam mihi commota jamdudum, mulio virga
Innuit: ergo vale noſtri memor; et quoties te
Roma tuo refici properantem reddet Aquino;
Me quoque ad Elvinam Cererem, veſtremque Dianam
Convelle a Cumis: Satirarum ego (ni pudet illas)
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

Proavorum atavos. *Proavus* eſt avi pater, *atavus* autem quintus pater eſt.

Tuo Aquino. Quoties ibis in patriam tuam ô Juvenalis, *Aquinum* ſcil. Campaniæ civitatem, via Latina.

Elvinam Cererem. Habebat *Ceres* Fanum ad Aquini ſuburbium, cui *Helvinæ* nomen a fonte proximo ejuſdem appellationis. Minus placet quod nonnulli ab *cluendo*, alii vero ab *Helvo* colore, quem flavum eſſe aiunt, ex Varrone etymologias petunt.

Veſtremque Dianam. Quam nimirum colitis tu Juvenalis populareſque tui Aquinates, in Minturnenſi luco.

Cumis. Vide ſupra v. 2. hujus Satiræ.

Caligatus. More ſtrenui militis inſtructus, certe acer vitiorum hoſtis. *Caligæ* ſunt militaria calceamenta, a quibus denominatus eſt Caligula Imperator, eo quod in caſtris natus: mediam uſque tibiam protegebant, et pars ſuperior caput leonis videbatur, ut patet in antiquis marmoribus. Vide Cl. Johnſoni hujus Lat. Imitationem, cui Titulus *London.*

Digitized by Google

SATIRA IV.

ARGUMENTUM.

A Libidine et Luxuriâ Criſpini, ſumptâ Occaſione deſcribendi ridiculum quoddam Domitiani ſuper Rhombo Piſce Concilium, Senatorum in hanc Rem Sententias ridiculè et falſe èxponit.

ECCE iterùm Criſpinus, et eſt mihi ſæpe vocandus
Ad partes, monſtrum nulla virtute redemptum
A vitiis, æger, ſolaque libidine fortis:
Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
Nemo malus felix, minimè corruptor.
Sed nunc de factis levioribus: et tamen alter
Si feciſſet idem, caderet ſub judice morum.
Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
Criſpinum. Quid agas, cùm dira et fœdior omni
Crimine perſona eſt? mullum ſex millibus emit,
Æquantem ſanè paribus ſeſtertia libris,

Ut

Ecce iterum Criſpinus. Jam exagitatus nimirum Sat. 1. v. 26.

Judice morum. Scoptice notat Domitianum.

Titio, Seioque. Nomina Juriſconſultis frequentia, hic deſignat quoſlibet e vulgo viros bonos.

Seſtertia. Seſtertia ſex, quæ continent ſingula mille nummos ſeſtertios, de quibus jam ante dixi Satira 1. ver. 92. et 106. Seſtertia ſex efficiunt ſex millia nummorum. Salmaſ.

Qui

Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
Consilium laudo artificis, si munere tanto
Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
Nil tale expectes: emit sibi. Multa videmus,
Quæ miser et frugi non fecit Apicius. Hoc tu
Succinctus patriâ quondam, Crispine, papyro?
Hoc pretium squamæ? potuit fortasse minoris
Piscator, quam piscis emi. Provincia tanti
Vendit

Qui de magnis majora loquuntur. Ut solent adulatores.

Consilium laudo artificis. Toleranda videbitur luxuria Crispini, si, &c.

Munere tanto. Mullo eximiæ magnitudinis vel misso quasi munere, vel apposito in cibum seni cuipiam opulento.

Præcipuam in tabulis ceram. Primas partes in testamento, vel unicas meruit, hæres ex asse institutus, eo modo quo dictum supra Sat. 2. ver. 58.

Specularibus. Sicut nos e vitro, sic veteres fenestras faciebant e speculari lapide, qui tenues in crustas facile finditur. Martial. lib. 8. Epigram. 14.

Hybernis objecta notis specularia puros
Admittunt soles, et sine fœce diem.

Apicius. Hic inter gulæ proceres numeratur apud Plin. Lib. 9. cap. 17. et Lib. 10. cap 48. omnium nepotum altissimus gurges nuncupatur. Exemplum gulæ fuit, scripsitque de jusculis, ac de condiendis cibis, ut testatur vetus Schol. scientiam popinæ professus dicitur, ac millies sestertium in culinam impendisse, apud Senecam loco mox cit. num. 138. *Apicii* quoque velut insignis helluonis meminit idem Seneca Ep. 95.

Succinctus patria quondam, &c. Tu olim servus a Niliaca plebe, et verna Canopi, ut est Sat. 1. v. 26.

Papyro. Frutex est paluster in Ægypto frequens, e cujus libro seu cortice fiunt vestes, funes, tegetes, vela, &c. Vide Plin. Lib. 13. cap. 11.

Hoc pretium. Alii legunt, *hoc pretio*; Eodem sensu. An hoc pretio emuntur squamæ, id est, piscis? Synedoche et Tapinosis, cum indignatione simul et admiratione.

Provincia tanti vendit agros. In regionibus extra Italiam quæsitis, opimis licet et fertilibus, tanti nec

Digitized by Google

Vendit agros; sed majores Apulia vendit,
Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus
Induperatorem? cum tot sestertia, partem
Exiguam, et modicæ sumptam de margine cenæ
Purpureus magni ructaret scurra Palati
Jam princeps equitum, magna qui voce solebat
Vendere municipes fracta de merce siluros?
Incipe Calliope, licet hic considere: non est
Cantandum: res vera agitur. Narrate puellæ
Pierides; profit mihi vos dixisse puellas.

Cum

majoris emi possent agri, e quibus victitaret familia.

Sed majores Appulia vendit. Poëta respicit Apuliæ partem aliquam montibus asperam ac sterilem.

Appulia. Sita est non procul ab ostio sinus Adriatici, Dauniam inter et Calabriam. Hodie pars regni Neapolitani, vulgo, *la Puglia.*

Quales tunc epulas, &c. Quod si Crispini hominis sordidi talis fuit gula et luxuria, qualem putas extitisse Domitiani Imperatoris? Hunc jam Poëta aggreditur.

Induperatorem. Per Epenthesim. Tull. 1. de Divin. n. 107. ex Ennio: *uter esset induperator.* Scribendum contendit, *indoperatorem*, Theod. Pulmannus.

Municipes Siluros. Ex eadem patria Ægypto, et quasi Crispini municipes.

Siluros. Fluviatiles pariter ac marini pisces sunt, in Nilo frequentes Plin. Lib. 5. cap. 9. porculo marino quospiam similes, nullis ossibus spinisve interfitis, carne præduici esse, idem Plin. testatur Lib. 9. cap. 15.

Fracta de merce. In vase seu corbe fracto et rupto: quippe nullius pretii Alexandriæ isti pisces, et quos inopes in Ægypto venditare solent.

Incipe Calliope. Ironice pariter ac facete Calliopem invocat, quasi quid arduum ac valde seriam moliatur: cum tamen rhombi piscis magnitudinem, et Domitiani gulam dumtaxat insectari velit.

Calliope. Scilicet ipsa quæ heroico Carmini præsides, inter Musas Princeps.

Licet hic considere. In re tam gravi non est leviter agendum, aut transeundum.

Non est cantandum. Neque more Poëtico hodie fingendum, et versibus ingeniose amplificandum.

Pierides. A *Pierio*, Thessaliæ monte Musis Sacro. Aliter paulo Tullius de Natura Deorum, Lib. 3. n. 54.

Cum

Digitized by Google

Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
Ultimus, et calvo serviret Roma Neroni,
Incidit Adriaci spatium admirabile rhombi,
Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet Ancon,
Implevitque sinus: neque enim minor hæserat illis,
Quos operit glacies Mæotica, ruptaque tandem

Solibus

Cum jam semianimum, &c. Magnificum exordium quasi grandia narraturi.

Semianimum laceraret Flavius orbem. Romam orbis dominam Domitiani sævitia oppressam.

Flavius ultimus. Domitianus imperator, postremus e gente Flavia.

Calvo Neroni. Utraque vox invidiosa pro *Domitiano*, qui quidem Calvitio sic offendebatur, ut in contumeliam suam traheret, si cui alii vel joco vel jurgio objectaretur.

Incidit Adriaci, &c. Regnante, inquam, Domitiano, rhombus ingens a piscatore captus est.

Parturiunt montes, &c.

Adriaci, &c. Natantis in mari Adriatico, quod est inter Italiam, Illyricum et Græciam, hodie, *Sinus Venetus*.

Ante domum Veneris quam, &c. Locum etiam designat accurate, veluti ad rem faciat. Ante urbem Anconam, ubi Veneris templum.

Quam Dorica sustinet Ancon. Syracusani a Græcis oriundi Tyrannum Dionysium fugientes huc navigantes appulere, civitatemque condidere in agro quidem Piceno, opportuno situ, atque (ut Mela scribit) in angusto duorum Promontoriorum ex diverso coëuntium, inflexi cubiti imagine ac figura, unde nomen *ἀγκὼν*, *cubitus*, seu *flexus brachii*; ibidemque insignem Veneri ædem posuere.

Dorica. Synecdoche pro *Græcis*. *Dores* populi gemini fuere, alii in Asia minore, alii in Achaia.

Implevitque sinus. Mole sua et amplitudine retia implevit rhombus.

Neque enim minor hæserat, &c. Qui enim tum retibus adhæsit captus piscis non erat inferior magnitudine illis, qui detinentur in fundo Paludis Mæotidis, quandiu constricta gelu est; at inde exeuntes rupta glacie, postea natant et capiuntur in Ponto Euxino, magni et pingues ob longam desidiam.

Mæotica. Palus *Mæotis* excipit Tanaim fluvium, inter minorem Tartariam Europæ, et Circassiam Asiæ regiones: cum Euxino mari per Bosphorum Cimmerium, hodie *Fretum Gaffa* connectitur. Illuc sæviens Boreas plurimam convehit glaciem.

Digitized by Google

Solibus effundit torpentis ad oſtia Ponti
Deſidia tardos, et longo frigore pingues.
Deſtinat hoc monſtrum cymbæ linique magiſter
Pontifici ſummo. Quis enim proponere talem,
Aut emere auderet? Cùm plena et littora multo
Delatore forent; diſperſi protinus algæ
Inquiſitores agerent cum remige nudo;
Non dubitaturi fugitivum dicere piſcem,
Depaſtumque diu vivaria Cæſaris, inde
Elapſum, veterem ad dominum debere reverti
Si quid Palphurio, ſi credimus Armillato,
Quicquid conſpicuum, pulchrumque ex æquore toto eſt,
Res fiſci eſt, ubicunque natat: donabitur ergo,
Ne pereat, jam letifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam ſperantibus ægris.
Stridebat deformis hyems, prædamque recentem
Servabat: tamen hic properat, velut urgeat Auſter.
Utque lacus ſuberant, ubi quanquam diruta ſervat
Ignem

Ponti. Euxini ſcilicet.

Pontifici ſummo. Domitiano, qui Albanos ſacerdotes inſtituerat, eorumque ſacrorum erat velut Antiſtes ſummus.

Algæ. Herba marina eſt. Ponitur vel pro littoribus vel pro vilibus quibuſlibet rebus, quarum tamen erat inquiſitores ac delatores. Proverb. *Vilior Alga.* Virg. Eclog. 7.

Agerent cum remige nudo. Pauperem et innoxium piſcatorem reum protinus agerent, ac raperent in jus, atque ad Tribunal ipſius Imperatoris.

Palphurio, Armillato. Hi Conſulares fuerant viri, qui per delationes Domitiani gratiam captavere.

Quartanam ſperantibus ægris. Timentibus, expectantibus. Ita Virgil.

Hunc ego ſi potui tantum ſperare dolorem.

Utque lacus ſuberant. Cum prope eſſent lacus Albani.

Quanquam diruta ſervat ignem Trojanum. Alba quidem a Tullo Hoſtilio diruta fuerat, tecta ſolo adæquata, unaque

Digitized by Google

Ignem Trojanum, et Veſtam colit Alba minorem,
Obſtitit intranti miratrix turba parumper.
Ut ceſſit, facili patuerunt cardine valvæ.
Excluſi expectant admiſſa obſonia patres.
Itur ad Atridem: tum Picens, Accipe, dixit,
Privatis majora focis: genialis agatur
Iſte dies; propera ſtomachum laxare ſaginis,
Et tua ſervatum conſume in ſæcula rhombum
Ipſe capi voluit. Quid apertius? et tamen illi
Surgebant criſtæ. Nihil eſt, quod credere de ſe
Non poſſit, cùm laudatur diis æqua poteſtas.
Sed deerat piſci patinæ menſura. Vocantur
Ergo in concilium proceres, quos oderat ille;
In quorum facie miſeræ, magnæque ſedebat
Pallor amicitiæ. Primus, clamante Liburno,
Currite,

unaque hora quadringentorum annorum opus, exceptis tamen Templis, periit.

Ignem Trojanum. Cujus perpetui ſervandi in Templo Veſtæ, quod fatale eſſet pignus Imperii, mos invectus ab Æneâ Trojaniſque: et hinc a Romanis aſſumptus, Vide Alex. ab Alex. Lib. 5. cap. 13.

Veſtam minorem. Nam major ea, quæ Romæ religioſius colebatur, habeatque Templum pulchrius a Numa ædificatum. Vide ſup. ad v. 10.

Alba. *Alba* longa nimirum ab Aſcanio condita, diſtans Roma quindecim fere millibus paſſuum.

Excluſi expectant admiſſa obſonia Patres. Patentibus valvis introducti qui munera portabant, excluſis etiam Senatoribus qui Domitianum comitati fuerant, quique interim foris ſtant, et expectant quid inde fiat.

Atridem. Domitianum, qui Romanis imperabat, ſicut Græcis Agamemnon Atrei Filius.

Picens. Piſcator oriundus e Piceno Italiæ regione, hodie *Marchia Anconitana*, ad ſinum Adriaticum.

Quid apertius? Meram hanc eſſe aſſentationem quis non ſentiat?

Illi ſurgebant criſtæ. Ex Proverbio, ſeu piſci, ſeu potius Imperatori præ vana alacritate ac ſuperbia.

Liburno. Is admiſſionibus præerat, inquit Vetus Schol. Alii dicunt præcones peti è Liburnia ſolitos, quod

Digitized by Google

Currite, jam ſedit, raptâ properabat abollâ
Pegaſus, attonitæ poſitus modò villicus urbi.
Anne aliud tunc præfecti? Quorum optimus, atque 75
Interpres legum ſanctiſſimus; omnia quanquam
Temporibus diris tractanda putabat inermi
Juſtitia. Venit et Criſpi jucunda ſenectus.
Cujus erant mores, qualis facundia, mite
Ingenium.

quod Liburni eſſent ſonora et valida voce. Verum id gratis affirmare videntur. Porro Liburnia regio Illyrici, ubi nunc Croatiæ pars Maritima cum parte Dalmatiæ Occidentalis.

Jam ſedet. Jam in concilio ſedit Domitianus.

Abolla. Veſtis erat militaris, ex Nonio; Philoſophica etiam, ſupra Sat. 3. v. 115. necnon Senatoria, ut aiunt quidam, diciturque quaſi *abulla*, quod undique bullata.

Pegaſus. Is Albanus civis, Juris adeo peritus, ut liber vulgo non homo diceretur. De eo ſcripſit etiam; unde Jus Pegaſianum. Præterea plurimis functus honoribus, multis quoque Provinciis præfuit; ipſique urbi Romæ à Veſpaſiano præfectus. Vetus Schol.

Villicus. Quod Roma tunc eſſet veluti villa, ſine libertate, ſine privilegiis. Hinc non præfectus Pegaſus appellatur, ſed *Villicus.*

Attonitæ urbi. Quia non civem Romanum ſibi præpoſitum cernit ſed alienigenam; et quod ſe miſere oppreſſam ſentit, Roma ſtupet.

Anne aliud. An tunc præfecti aliud videri poſſunt quam villici Imperatori velut domino ad nutum ſervientes, et de omnibus rationem reddituri.

Quorum optimus, &c. Pegaſus nimirum.

Tractanda putabat inermi juſtitiæ. Patienter ſuſtinendam hanc veluti procellam, ac ſerviendum tempori calamitoſo, quo non jus vigebat ſed injuria; nec ratio, ſed Imperatoris ſævitia ad arbritium omnia faciebat. Cui tanquam torrenti ſi quis obex oponeretur, non levaret malum, ſed augeret.

Criſpi jucunda ſenectus. Criſpus in ſenectute non moroſus, ſed hilaris et feſtivus. Is interroganti cuidem, eſſetne quis intus cum Cæſare, facete reſpondit, ne muſca quidem: quod ſoleret Domitianus quotidie ſe conclavi ſuo includere, initio quidem Principatus, ubi per id tempus nihil aliud quam muſcas captabat, ac ſtylo præacuto configebat. Suet. Domit. cap. 3.

Aciſus

Digitized by Google

Ingenium. Maria, ac terras, populoſque regenti
Quis comes utilior, ſi clade et peſte ſub illa
Sævitiam damnare, et honeſtum afferre liceret
Conſilium? ſed quid violentius aure tyranni?
Cum quo de pluviis, aut æſtibus, aut nimboſo
Vere locuturi fatum pendebat amici?
Ille igitur nunquam direxit brachia contra
Torrentem. Nec civis erat, qui libera poſſet
Verba animi proferre, et vitam impendere vero
Sic multas hyemes, atque octogeſima vidit
Solſtitia, his armis, illa quoque tutus in aula.
Proximus ejuſdem properabat Acilius ævi
Cum juvene indigno, quem mors tam ſæva maneret,
Et domini gladiis tam feſtinata: ſed olim
Prodigio par eſt in nobilitate ſenectus.
Unde fit, ut malim fraterculus eſſe gigantum.
Profuit ergo nihil miſero, quod cominùs urſos
Figebat

Acilius. *Acilius* Glabrio Conſularis, quem Domitianus exulantem interfici juſſit quaſi molitorem rerum novarum. Suet. Dom. cap. 10.

Cum juvene. Quis ille, haud conſtat. Quidam juvenem Helvidium, de quo Suet. Dom. cap. 10. Quidam ipſius Acilii filium intelligunt, cum Schol. veteri, qui ſic habet: *Acilius Conſul ſub Domitiano fuit, indignus pati quæ paſſus eſt. Hujus filium juvenem cùm occideret, ipſum Acilium ſervavit, qui pœnas ſentiret orbitatis.*

Malim fraterculus eſſe gigantum. Malim humilis eſſe ac obſcurus, et ex genere eorum, qui propterea dicuntur Terræ filii ac gigantes, a γαῖα et γη. Vide Perſ. Sat. 6. v. 57. et ſeq. et quæ nos ib. et Ang. Pol. Miſc. cap. 18.

Quòd cominùs urſos figebat. Non ſine magno vitæ periculo, captans gratiam Domitiani, qui gaudebat venationes edere ſcenicoſque ludos, in Albæ Amphitheatro, dum Quinquatria Minervæ quotannis celebrabat, teſte Suet. Dom. c. 4. ubi feras varii generis centenas ipſa conficere arte ſumma induſtriaque ſpectatus eſt. Ibid. cap. 19.

Urſos

Digitized by Google

Figebat Numidas, Albanâ nudus arenâ
Venator. Quis enim jam non intelligat artes
Patricias? Quis priſcum illud miretur acumen,
Brute tuum? Facile eſt barbato imponere regi.
Nec melior vultu quamvis ignobilis ibat
Rubrius, offenſæ veteris reus, atque tacendæ;
Montani quoque venter adeſt abdomine tardus:
Et matutino ſudans Criſpinus amomo;
Quantum vix redolent duo funera: ſævior illo
Pompeius tenui jugulos aperire ſuſurro:

Et

Urſos Numidas. Id eſt, leones validos ex ea regione Africæ, quæ hodie *Biledulgerid.* Porro Numidia proprie dicta ſita erat ubi nunc ſunt Bugiæ et Conſtantinæ regna in ditione Algeriana.

Artes patricias. Jam callet Domitianus artes Nobilium, qui metu mortis ſtoliditatem ſimulant, Junium Brutum imitantes.

Priſcum illud acumen, Brute, tuum. Audiens enim Brutus fratrem ſuum cum primoribus civitatis interfectum, Tarquinii Superbi avunculi ſui ſævitiam eluſit, ſtupidum ſe fingens ac hardum: ſicque iram diſſimulans, et ſuæ tum vitæ conſuluit, et ultionis occaſionem tandem eſt conſecutus. Tit. Liv. Lib. 1. c. 56.

Barbato Regi. Primus Regibus illis rudibus, nec dum aſtutis, ut eſt jam Domitianus. Priſci quidem Romani per annos quadringentos quadraginta quatuor *barbati* permanſere, ac ſine tonſoribus, donec eos in urbem accerſivit e Sicilia P. Ticinus Mena.

Rubrius. Is e Gallia oriundus, humili genere, Domitiano tamen familiaris; unde et indignatio poëtæ, omnibuſque bonis.

Offenſæ veteris reus. Quæ illa? Non liquet.

Montani quoque venter adeſt, &c. Adfuit et *Montanus* ventre obeſo ac priminente, hincque tardus inceſſu. Hujus mentio eſt apud Tacit. Annal. Lib. 16. et Hiſt. 4.

Matutino ſudans Criſpinus amomo. Criſpinus, de quo ſuſe ſupra, non ante cœnam dumtaxat, ut alii, lavans et ungens corpus, ſed mane ſe unguentis perfundens, ſumma luxuria.

Pompeius. Pompeius Rufus Criſpino etiam perniciofior. De illo Plin. Lib. 3. Ep. 9. ſub finem.

Sævior jugulos aperire, &c. Græciſmus, id eſt, ſævior in afferenda multis

Et qui vulturibus ſervabat viſcera Dacis
Fuſcus, marmoreâ meditatus prælia villâ:
Et cum mortifero prudens Veiento Catullo,
Qui nunquam viſæ flagrabat amore puellæ,
Grande, et conſpicuum noſtro quoque tempore monſtrum,
Græcus adulator, diruſque a ponte ſatelles,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes,
Blandaque devexæ jactaret baſia rhedæ.

Nemo

multis pernicie ac morte per ſuas tectas delationes atque ſuſurrationes apud Domitian.

Dacis. *Dacia* Europæ regio ſatis ampla, Tranſylvaniam, Moldaviam, et Valachiam comprehendens.

Qui vulturibus ſervabat viſcera Dacis. Fuſci enim cadaver expoſitum fuit voracitati avium ejuſmodi, cum cæſus eſſet in Dacia, quo bellum intulerat.

Fuſcus. Cornelius *Fuſcus* Prætorio præfectus, cui licet inexercitato ſecundam in Dacos expeditionem commiſit Domitianus infelicibus auſpiciis et malo ſuo.

Marmoreâ meditatus prælia villâ. Erat enim domi nobilis, ſed otio ac deliciis innutritus parum erat idoneus, cui ſumma belli crederetur, marmoreis ædibus magis aſſueto quam caſtris.

Prudens. Vel, aſtute ſerviens tempori, vel doctus, teſte Cornelio Tacito Annal. 14.

Veiento. Fabricius *Veiento*, de quo jam ante, Sat. 3. v. 185. et poſt amplius Sat. 6.

A ponte ſatelles. Qui magis debuerat eſſe miſer et mendicus ponti velut ſatelles aſſiduus, quam Aulæ et Imperatoris aſſecla.

Aricinos qui mendicaret ad axes. Vel ad portam urbis Ariciæ, vel ab iis qui curru vehuntur per Appiam viam in qua eſt Aricia. Frequentes eſſe mendicos ad pontes, ad urbis portas, et ad vias celebres nemo ignorat, et jam ante notavimus ad Sat. 3. v. 296. et alibi.

Aricinos. Aricia urbs olim Latii, colli impoſita, Hyppolyto conditore, et nemore proximo celebris: hodie *la Riccia*, in Campania Romana oppidulum titulo Ducatus inſignitum.

Devexæ jactaret baſia rhedæ. Dignus et ea premi inopia, qua victum quæritans adigeretur ad prenſandas rhedas è clivo Aricino deſcendentes, imo ad extorquendum obolum eas blande ac ſordide oſcularetur extenſa manu.

Nemo

Digitized by Google

Nemo magis rhombum ſtupuit: nam plurima dixit
In lævum converſus: at illi dextra jacebat
Belluâ: ſic pugnas Cilicis laudabat et ictus;
Et pegma, et pueros inde ad velaria raptos.
Non cedit Veiento, ſed ut fanaticus œſtro
Percuſſus,

Nemo magis rhombum ſtupuit. Quam Catullus ille Meſſalinus, qui rhombum non viderat tamen, utpote cæcus.

Belluæ. Prodigioſus piſcis.

Pugnas Cilicis laudabat, &c. Quaſi vidiſſet ejus gladiatoris pugnas, ſic eas adulatorie extollebat.

Cilicis. Is erat inſignis gladiator e Cilicia, quæ regio eſt Aſiæ minoris ad mare Cyprium, hodie *Caramania* eſt proprie dicta, non *Turcomania*, ut aliqui perperam ſcripſere.

Ictus. Vulnera adverſario inflicta.

Pegma. Machina e ligno. In Theatris autem pegmata machinæ erant αυτοσχεδιαι, ſeu tabulatum αυτοματως et per ſe aſſurgens ac ſenſim creſcens, pariter ac decreſcens. Mart. Spectac. Epigr. 2.

Et creſcunt media pegmata celſa via.

Et pueros, &c. Pegmati nimirum inſidentes, in ſublime raptos, non ſine ſtupore et oblectatione ſpectantium.

Velaria. Vela quibus expanſis ſuperne Theatrum integebatur adverſus imbres et Solem.

Non cedit Veiento. Catulli adulationibus non ceſſit Fabricius *Veiento*, ſed et majores addidit.

Fanaticus. Dictus a *fano*, in quo afflatus numine, Entheus, ac divino furore correptus, exagitatur, vaticinatur, &c. eo nomine dicti imprimis Cybelæ Sacerdotes, de quibus Sat. 2. v. 112.

Oeſtro. Muſcæ genus eſt, quod aliàs aſilus et tabanus, aculeo vexans et infeſtans armenta. Varro 2. de Re Ruſt. cap. 5. Plin. Lib. 9. c. 15. *Animal eſt parvum; ſcorpionis effigie, aranei magnitudine*, inquit. Virgil. Georg. 3.

— — — — *Nomen aſilo*
Romanum eſt, Oeſtron Graii vertere vocantes:
Aſper, acerba ſonans, quo tota exterrita ſylvis
Diffugiunt armenta, &c.

Oeſtrum apud Poetas ſumitur pro afflatu divino ac furore, quo homines correpti fatigantur atque humano quidpiam majus aut loquuntur aut faciunt. Ejuſmodi *Oeſtro* in pellicem Io Inachi filiam immiſſo, Juno ſe ulta eſt: eo quippe exagitata Io in mare ſe præcipitem dedit.

Bellona.

Digitized by Google

Percuſſus, Bellona, tuo divinat; Et ingens
Omen habes, inquit, magni, clariquo triumphi:
Regem aliquem capies, aut de temone Britanno
Excidet Arviragus: peregrina eſt bellua. Cernis
Erectas in terga ſudes? Hoc defuit unum
Fabricio, patriam ut rhombi memoraret, et annos
Quidnam igitur cenſes? Conciditur? Abſit ab ille
Dedecus hoc, Montanus ait; teſta alta paretur,
Quæ tenui muro ſpatioſum colligat orbem.
Debetur magnus patinæ ſubituſque Prometheus
Argillam, atque rotam citùs properate: ſed et ex hoc
Tempore jam, Cæſar, figuli tua caſtra ſequantur.
Vicit digna viro ſententia: noverat ille
Luxuriam imperii veterem, nocteſque Neronis

Jam

Bellona. Minerva Jove nata, bellorum præſes et inventrix, unde *Bellus* dicta eſt. Varro 4. de Ling. Lat.

Divinat. Præſagit, vaticinatur, et ex ingenti piſce capto ingentes ominantur triumphos.

Excidet. A te dejectus, o Domitiane, victus in acie, forſan et regno ſpoliandus.

Arviragus. Rex Britannorum.

Peregrina eſt bellua. Rhombus ingens, peregrino captus in mari, portendit illuſtrem victoriam de peregrino hoſte, v. g. de Britannis.

Sudes. Pinnas Rhombi vel ſpinas inſtar ſpiculorum rigentes et arrectas.

Quidnam igitur cenſes? Inquit Domitianus Veientoni tot præclara ominato: ſed quid tandem de piſce fiet? Totuſne, an in partes conciſus coquetur?

Teſta alta. Vas fictile profundum et capax.

Debetur magnus patinæ, &c. Fabricandæ huic inſigni patinæ quærendus figulus tam peritus et ingenioſus quam fuit Prometheus, qui hominem è luto finxiſſe dicitur Metamorph. 1. Fab. 2.

Nocteſ Neronis. Suet. Ner. cap. 27. *Epulas a medio die ad mediam noctem protrahebat: refotus ſæpius calidis piſcinis, ac tempore æſtivo alvatis.*

Jam medias, aliamque famem, cùm pulmo Falerno
Arderet. Nulli major fuit uſus edendi
Tempeſtate meâ. Circæis nata forent, an
Lucrinum ad ſaxum, Rutupinove edita fundo
Oſtrea, callebat primo deprendere morſu:
Et ſemel aſpecti littus dicebat echini.
Surgitur, et miſſo proceres exire jubentur
Concilio, quos Albanam dux magnus in arcem
Traxerat attonitos, et feſtinare coactos,
Tanquam de Cattis aliquid, torviſque Sicambris
Dicturus; tanquam diverſis partibus orbis
Anxia

Aliam famem. Irritamenta gulæ, vel ſecundam famem ſeu edacitatem procuratam prioris cibi accelerata coctione per Falernum, aut quid aliud imprimis calidum.

Falerno. Falernus mons in Campania vini ferax generoſiſſimi. Hujus excellentiam narrat Plinius Lib. 14. cap. 6. utilitatem vero ac ſalubritatem, Lib. 22, cap. 1.

Uſus edendi. Solertia peritiaque condiendi ac diligendi cibos, ad laute epulandum.

Circæis. Promontorium *Circæum* dictum a *Circe*, quæ illic habitavit, atque ſacellum habuit. Situm eſt in Campaniæ littore, ad mare Tyrrhenum, non longe a Terracina. Hor. Lib. 2. Sat. 4.

Oſtrea Circæis, Miſeno oriuntur echini.

Lucrinum ad ſaxum. Lucrinus lacus Baias inter et Puteolos: unde et Baianus vocatur; piſcoſus admodum. Plin. Lib 3. cap. 5. Horat. loco mox citato.

Murine Baiano melior Lucrina Peloris.

Rutupino. Rutupæ, vel *Rutupi*, oppidum eſt in ora Anglicana, non procul ab urbe Cantuaria, et Sanduico portu. Hinc etiam optimæ oſtreæ afferebantur.

Littus dicebat. E quo eſſent advecti littore ſtatim et primo aſpectu dignoſcebat.

Echini. Piſcis eſt marinus e genere cancrorum.

Surgitur. Probata igitur ab omnibus Montani ſententia, Domitianus concilium illud celebre dimittit.

Cattis. Populi ſunt Germaniæ, hodie *Heſſi.*

Sicambris. Hi Gheldriam incoluere, forſan et Zutphaniam, inferioris Germaniæ regiones.

Præcipiti.

Digitized by Google

Anxia præcipiti veniſſet epiſtola pinna.
Atque utinam his potiùs nugis tota illa dediſſet
Tempora ſævitiæ, claras quibus abſtulit urbi
Illuſtreſque animas impunè, et vindice nullo.
Sed periit, poſtquam cerdonibus eſſe timendus
Cœperat, hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

Præcipiti pinna. Nam, ut ait vetus Schol. Si victoria nunciabatur, lauros in Epiſtola figebatur, inſerebatur, obvolvebatur, ferebaturve; ſi quid adverſi, pinna. *Alii legunt Penná.*

Sed periit. Tandem ſævus Imperator interiit, pœnaſque dedit, merita dudum nece mactatus, non per ignavos Nobiles, ſed per ignobiles ſtrenuos, qui ſibi timere incipiebant, cum Domitianus, Nobilium cruore ſatur, in plebeios jam ſævire aggrederetur. Vide Suet. Domit. cap. 14. et 17.

Cerdonibus. Synecdoche, pro *Plebibus.*

Hoc nocuit. Sarcaſmus in Patricios ac Nobiles; quaſi diceret: Adhuc viveret ille nequam Tyrannus, et in reliquam Nobilitatem graſſeretur, ſi Plebeiis formidoloſum ſe non præbuiſſet ac terribilem, quod ait Suet. Domit. cap. 14.

Lamiarum. Horum familia Romæ perilluſtris erat, quippe quæ originem duceret a Rege Læſtrigonum *Lamo*, teſte vel Horatio l. 3. Carminum, Od. 17.

Æli vetuſto nobilis ab Lamo,
Quando et priores hinc Lamias ferunt
Denominatos, &c.

Lamiarum cæde madenti. Domitiano ſanguine Nobilitatis reſperſo, Ille ſiquidem levi de cauſa multos jugulavit ac ſuſtulit: inter alios autem Nobiles, et *Æſium Lamiam*, duntaxat ob ſuſpicioſos at innoxios jocos, ut enarrat Sueton. Domit. cap. 10.

SATIRA

SATIRA V.

ARGUMENTUM.

Parasitum a Cœnis divitum dehortatur, in quibus miserè et contumelioſe tractato non liceat frui, nedum tangere Delicias, quæ ipsis divitibus apponuntur.

SI te propoſiti nondum pudet, atque eadem eſt mens,
Ut bona ſumma putes, alienâ vivere quadrâ;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæſaris ad menſas, nec vilis Galba tuliſſet,
Quamvis jurato metuam tibi credere teſti.
Ventre nihil novi frugalius. Hoc tamen ipſum
Defeciſſe puta, quod inani ſufficit alvo.
Nulla crepido vacat? Nuſquam pons, et tegetis pars
Dimidia brevior? tantine injuria cœnæ?

Tam

Si te propoſiti. Alloquitur Trebium parasitum, quem avertere conatur a ſordida ſua vivendi ratione.

Sarmentus. Is fuit Romanus Eques, et ſcurra famoſus tempore Auguſti Cæſaris. Illum probe exagitat Horatius lib. 1. Sat. 5. ejus meminit et Plutarchus in Antonio, Cæſariſque delicias eum appellat.

Quamvis jurato metuam tibi credere teſti. Non tibi credam etiam jurati, non videri moleſtum iſtud vivendi inſtitutum, in quo tot a divitibus contumeliæ parasitis ſunt ferendæ.

Nulla crepido vacat, &c. An idoneus mendicando locus nullus vacuus eſt.

Crepido—pons. Proſeucha, caſa ad pontem aut flumen.

Tegetis pars. Pars vel proſeuchæ, vel *tegetis,* floreæ, mattæ, &c. quibus ut plurimum tegunt ſe pauperes et mendici.

Rex

Tam jejuna fames; cum poſſis honeſtius illic
Et tremere, et ſordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu diſcumbere juſſus
Mercedem ſolidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiæ magnæ, cibus: imputat hunc rex,
Et quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos poſt
Si libuit menſes neglectum adhibere clientem,
Tertia ne vacuo ceſſaret culcitra lecto,
Unà ſimus ait. Votorum ſumma: quid ultra
Quæris? Habet Trebius propter quod rumpere ſomnum
Debeat, et ligulas dimittere, ſollicitus, ne
Tota ſalutatrix jam turba peregerit orbem,
Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo ſe
Frigida circumagunt pigri ſarraca Boötæ.

Qualis

Rex. Dives patronus, Clientibus veluti Rex imperans, Sat. 1. v. 136. *Rex horum.*

Tertia ne vacuo, &c. Ne vacuus maneret locus in triclinio, ſeu lectis quibus ad menſam diſcumbebatur, more veteri. Addit vero, *tertia*: ad contemptum, quaſi dicat, ultimo loco, et veluti ad ſupplendum dumtaxat numerum. Tres nimirum in conviviis olim diſponebantur lectuli: unde triclini nomen. Et Horat. lib. 1. Sat. 4.

Sæpe tribus lectis videas cœnare quaternos.

Cæteros omnes veterum conviviorum ritus lege, ſi vis, apud Juſt. Lipſ. antiq. Lect. l. 3. c. unico.

Una ſimus. Una cœnemus. Terent.

Hodie apud me ſis volo.

Trebius. Is eſt quem ut amicum dehortatur Juvenalis a paraſitica vita.

Ligulas dimittere. Calceorum aut veſtium *lingulas* vix aptatas relinquere, præ ſolicitudine ac feſtinatione.

Sideribus dubiis. Summo mane, luce dubia, cum ſidera ob proximam auroram non plene apparent aut fulgent.

Boötæ. Sidus eſt Urſæ majori proximum βοώτης, Latine *bubulcus*, quia ſtella hæc bubulci more plauſtrum inſequitur.

Digitized by Google

Qualis cœna tamen? Vinum quod succida nolit
Lana pati: de conviva Corybanta videbis.
Jurgia proludunt; sed mox et pocula torques
Saucius, et rubra deterges vulnera mappa;
Inter vos quoties, libertorumque cohortem
Pugna Saguntinâ fervet commissa lagena,
Ipse capillato diffusum consule potat,
Calcatamque tenet bellis socialibus uvam,
Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.
Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de Setinis,

Quod succida nolit lana pati. Tam crassum, ut lana vix illud imbibat. Vel tam vile, quod vix idoneum ad imbuendam ac præparandam lanam, quo melius recipiat alienum colorem, v. g. purpureum. Varro loco mox cit. *Tonsas recenter eodem die perungunt vino, &c.* Adstipulator et Dioscorides.

De Conviva Corybanta videbis. Eo vino mens turbatur, et insanit, fitque similis *Corybantum* Cybeles Sacerdotum, qui furore correpti caput jactant, saltant, aliosque in similem agunt insaniam.

Saguntinâ lagenâ. Aut vino pessimo ex agris Saguntinis: Vetus Schol. vel potius fictili, ex ista Hispaniæ urbe de quo Plin. lib. 35. cap. 12. Et Martial. lib. 14. Epigr. 108.

Sume Saguntino pocula facta luto.

Capillato Consule. Dum Romani Consules erant adhuc intonsi, comamque alebant. Vide Sat. 4. v. 103. ad eam vocem, *Barbato.*

Calcatamque tenet bellis socialibus uvam. Eo tempore quo Sext. Julius Cæsar et M. Philippus Consules erant, Anno Urbis conditæ 663.

Bellis socialibus. De his vide Luc. Flor. lib. 3. cap. 18. et præced. Tit. Liv. lib. 71. Scilicet Latini omnes, aliique Italiæ populi, iniquo ferentes animo, quod onerum imperii periculorumque sane participes essent, at non item munerum atque honoris, a Livio Druso insuper spe civitatis elusi, quod jure se frustra petere intelligebant, armis id consequi tentârunt. Hinc ipsos Consules aggressi, cum nihil proficerent, vario tamen eventu pugnantes, non parum Romanos fatigarunt, per annos fere quatuor.

Cardiaco. Cor, Græce καρδια *Cardiacorum morbo spem unicam in vino esse certum est*, inquit Plin. lib. 23. cap. 1.

Albanis. De Alba civitate diximus Satir. 4. v. 61. Albanum autem vinum

Setinis, cujus patriam, titulumque senectus
Delevit multa veteris fuligine testæ:
Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant,
Brutorum, et Cassî natalibus. Ipse capaces
Heliadum crustas, et inæquales beryllo
Virro tenet phialas. Tibi non committitur aurum:
Vel, si quando datur, custos affixus ibidem,
Qui numeret gemmas, ungueſque obſervet acutos.

Da

num quam esset nobile, differit Plin. lib. 14. cap. 2. et 6. testis et Mart. lib. 13. Epig. 109.

Setinis. Setia urbs Campaniæ Romanæ, hodie *Sezze*, in colle sita, non procul a Pomptinis Paludibus. *Setina* vina ciborum coctionem accelerant, teste Plinio lib. 22. cap. 1.

Patriam, titulumque, &c. Signabant Antiqui vasa vinaria, inscribebantque qua ex regione vinum, et quo anno, seu Consule conditum. Brod. Miscel. 1. cap. 3. Horat. ad amphoram lib. 3. Od. 21.

O nata mecum Consule Manlio, &c.

Testæ. In amphoris enim ac testis, iisque gypsatis ac picatis vinum olim servabatur. Notabimus ad Pers. Sat. 5. v. 148.

Coronati. Floribus, sertis, ex hedera, apio, myrto, rosis.

Thrasea, Helvidiusque. Poetus *Thrasea*, et illius gener *Helvidius* Priscus, libertatis amatores. Horum egregie meminit Corn. Tacit. l. 16. et Suet. Neron. cap. 37. et Domit. c. 10.

Brutorum et Cassî. Hi libertatis extitere vindices et assertores.

Ipse. Patronus, potens quilibet ac dives.

Heliadum crustas. Pocula ex electro cavata. *Heliades* nimirum filiæ Solis, qui Græce ἥλιος: Eas autem fabulantur Phaëtontis fratis interitum lugentes contabuisse, conversasque in alnos seu populos arbores, e quibus distillat electrum. Vide Plin. lib. 37. cap. 2. et alibi. Ovid. Met. 2.

Inde fluunt lacrymæ, stillataque Sole rigescunt
De ramis electra novis.

Crustas. Lacrymas sororum Phaëtontis in electrum concretas vel electrum ex arborum supradictarum cortice defluens, ac postmodum durescens.

Inæquales Beryllo. Phialas e gemmis factas, inquit Vetus Schol. vel potius aureos calices insertis lapillis asperos, v. g. *Beryllis.*

Virro. Fictum nomen.

Tibi. O cliens, vel parasite.

Digitized by Google

Da veniam : præclara illic laudatur iaſpis :
Nam Virro (ut multi) gemmas ad pocula transfert
A digitis : quas in vaginæ fronte ſolebat
Ponere zelotypo juvenis prælatus Hiarbæ. 45
Tu Beneventani ſutoris nomen habentem
Siccabis calicem naſorum quatuor, ac jam
Quaſſatum, et rupto poſcentem ſulfura vitro.
Si ſtomachus domini fervet vinoque, ciboque ;
Frigidior Geticis petitur decocta pruinis. 50

Non

Laudatur iaſpis. Nam inter eos lapillos fulget *iaſpis* magni quidem pretii, cujus proinde jactura nimium caveri nequit.

Tranſfert à digitis. Ab annulis aufert, ut addat poculis. Mart. lib. 14. Epigr. 109.

Gemmatum Scythicis ut luceat ignibus aurum,
Aſpice quot digitos exuit iſte calix.

In vaginæ fronte. In gladii capulo, ſeu manubrio. Virg. Æneid 4.

— — *Stellatus iaſpide fulva*
Enſis erat.

Juvenis prælatus Hiarbæ. Æneas Didoni adamatus, ac prælatus *Hiarbæ* Lybiæ Regi, Virg. Æn. 4.

Beneventani ſutoris. Is nomine Vatinius, vitreorum artifex, a quo Vatiniani calices appellati. Cornel. Tacit. Annal. 15. *Nero*, inquit, *apud Beneventum conſedit, ubi gladiatorum munus a Vatinio celebre edebatur. Vatinius inter fœdiſſima ejus aulæ oſtenta fuit ; ſutrinæ tabernæ alumnus, corpore detorto facetiis ſcurrilibus, &c.*

Beneventani. Oriundi ex ea urbe Italiæ in regno ſita Neapolitano, quæ *Beneventum* modò, olim *Maleventum* dicebatur.

Rupto poſcentem ſulfura vitro. Hoc dicit quia ſulphure vitrum ſolidatur, id eſt, malthatur, inquit vetus Schol. Quod rejiciunt non immerito ; voluntque dictum a Juvenale, quia ſulphuratis fracta vitrea ſolebant permutari ; teſte Mart. lib. 1. Epigr. 42.

Qui pallentia ſulfurata fractis
Permutant vitreis.

Et lib. 10. Epigr. 3.

Quæ ſulfurato nolit empta ramento,
Vatiniorum proxeneta fractorum, &c.

Geticis. Getæ populi Daciæ Scythis affinis ; ſunt hodie *Moldavi*, ut placet nonnullis.

Decocta. Plinius lib. 31. cap. 3. *Neronis*, inquit, *Principis inventum eſt decoquere aquam, vitroque demiſſam in nives refrigerare. Ita voluptas frigoris contingit ſine vitiis niuis. Omnem utique decoctam utiliorem eſſe convenit ;*

Digitized by Google

Non eadem vobis poni modò vina querebar.
Vos aliam potatis aquam: tibi pocula curſor
Gætulus dabit, aut nigri manus oſſea Mauri,
Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
Clivoſæ veheres dum per monumenta Latinæ. 55
Flos Aſiæ ante ipſum pretio majore paratus,
Quàm fuit et Tulli cenſus pugnacis, et Anci:
Et, ne te teneam, Romanorum omnia regum
Frivola. Quod cùm ita ſit, tu Gætulum Ganymedem
Reſpice,

venit; item calefactam magis refrigerari. Vide Suet. Neron. cap. 48. Athen. lib. 3. cap. 34. Decoctæ meminit tanquam veteribus uſitatæ, ſed eam Neronianæ prorſus abſimilem contendit Caſaubonus eo loci. Porro docet ibid. Athenæus, aquæ perquam frigidæ, pariter et calidæ, uſum fuiſſe in conviviis antiquorum.

Curſor Gætulus. Inter ſervos Mauros, mira pernicitate præditos, atque hinc ad eundum quolibet ac percurrendum deſtinatos, unus tibi pocillator adhibetur niger ac deformis.

Gætulus. Gætuli Libyæ interioris populi ſunt Melæ, a Ptolemæo; at Mauritaniæ, Plinio et aliis.

Manus oſſea. Macilenta et arida, dura, agreſtis, horrida.

Mauri. Mauritania Africæ regio in Barbaria Occidentali, ubi nunc ſunt regna Algerii, Fezæ et Marochii.

Per mediam nolis occurrere noctem. Tum quia pavore te concuteret, tum quod malum omen videreter.

Clivoſæ veheris dum per monumenta Latinæ. Dum rheda per viam Latinam veheris, inter ſepulchra, quæ hinc et inde plurima illic conſtructa ſunt. Vide Sat. 1. v. ult.

Flos Aſiæ ante ipſum. At diviti patrono formoſus adeſt puer ex Aſia, jucundus pincerna et miniſter.

Tulli. Tullus Hoſtilius Rex tertius Romanorum Cenſum inſtituit primus, teſte Eutropio, item ſellam curulem, lictores, togam pictam, atque prætextam, inſignia Magiſtratuum Romanorum poſt debellatos Hetruſcos Macrob. Saturn. 1. cap. 6.

Anci. Ancus Martius, quartus Romanorum Rex, Latinos ſubegit, Romanam ditionem ad mare protulit, atque Oſtiam urbem in ipſo maris ac Tyberis confinio ædificavit. Tit. Liv. lib. 1.

Gætulum Ganymedem. Diſſimilia paſſim jungit. Ironice hic admodum. Scil. *Gætulus* ille fuſcus, deformis

Digitized by Google

Reſpice, cum ſities : neſcit tot millibus emptus
Pauperibus miſcere puer : ſed forma, ſed ætas
Digna ſupercilio. Quando ad te pervenit ille ?
Quando vocatus adeſt calidæ, gelidæque miniſter ?
Quippe indignatur veteri parere clienti ;
Quodque aliquid poſcas et quòd, ſe ſtante, recumbas.
Maxima quæque domus ſervis eſt plena ſuperbis.
Ecce alius quando porrexit murmure panem
Vix fractum, ſolidæ jam mucida fruſta farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morſum,
Sed tener et niveus, mollique filigine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento
Salva ſit Artoptæ reventia. Finge tamen te
Improbulum ; ſupereſt illic qui ponere cogat.
Vi'n' tu conſuetis audax conviva caniſtris
Impleri, paniſque tui noviſſe colorem ?
Scilicet hoc fuerat, propter quòd ſæpè relicta

Conjuge,

formis ſervus ; e contra *Ganymedes* regius puer, Troïs filius, candidus, et tam eleganti ſpecie, ut a Jove raptus dicatur, et ſibi pocillator aſſumptus.

Reſpice. Innuens ut vinum tibi affundat.

Calidæ gelidæque miniſter. Subaudi aquæ.

Vix fractum. Tam veterem ac durum ut vix frangi queat.

Salva ſit Artoptæ reverentia. Cuſtodi reverentiam *Artoptæ* debitam : atque adeo ne alium panem quære aut ſume, quam eum quem tibi deſtinat et apponit.

Artoptæ. Artoptes hic bene intelligitur panis diſpenſator, ab ἄρτος *panis* et ὄπτομαι, *video*, ſeu *inſpicio*.

Finge tamen te improbulum. Quod ſi fueris paulo audacior, extendaſque manum in panem illum delicatiorem.

Vi'n' tu conſuetis, &c. Verba ſunt Artoptæ inverecundiam convivæ caſtigantis : an ergo non contentus eris pane tibi conſueto ?

Scilicet hoc fuerat. Reſpondet cliens indignabundus : an igitur iſtas ob viles epulas tot vigiliis et laboribus perfungor dudum.

Gelidaſque

Conjuge, per montem adverſum, gelidaſque cucurri
Eſquilias, fremeret ſæva cum grandine vernus
Jupiter, et multo ſtillaret penula nimbo.
Aſpice quàm longo diſtendat pectore lancem,
Quæ fertur domino ſquilla; et quibus undique ſepta
Aſparagis, qua deſpiciat convivia cauda,
Cum venit excelſi manibus ſublata miniſtri.
Sed tibi dimidio conſtrictus Cammarus ovo
Ponitur, exigua feralis cœna patella.
Ipſe Venafrano piſcem perfundit: at hic, qui
Pallidus, offertur miſero tibi caulis, olebit
Laternam: illud enim veſtris datur alveolis, quod
Canna Micipſarum prora ſubvexit acuta:
Propter quod Romæ cum Boccare nemo lavatur;
Quod tutos etiam facit à ſerpentibus atris.

Mullus

Gelidaſque cucurri Eſquilias. Eſquilinus collem ventis expoſitum, in cujus regione divites habitabant. Vide Sat. 3. ver. 71.

Vernus Jupiter. Aër vernæ tempeſtatis ſæpe ventoſus et nimboſus. Aër et cœlum Jupiter vocatur, ex Varrone.

Cammarus. Marinus cancer, vilis cibus.

Exigua feralis cœna patella. Inſtar cœnæ feralis exigua et modica.

Ipſe. Dominus et Patronus, quem pergit conferre cum cliente.

Venafrano. Optimo quidem oleo ex agris *Venafri* urbis.

Canna. Vel doliolum, vel navicula a *canna*.

Micipſarum. Afrorum, Numidarum, quorum fuit Rex *Micipſa* Maſiniſſæ filius. Vide Sall. Jugurth.

Boccare. Fuit Boccar, five *Bocchor, ea tempeſtate Rex Maurorum:* inquit Liv. lib. 29. c. 30. ponitur hic pro Numida ſeu Mauro quolibet.

Cum Boccare nemo lavatur. Delicati ſcilicet Romani non ſuſtinebat tetrum illum odorem olei Africani, quo Afri inungebantur; unde et horum conſortium illi fugiebant in balneis.

Tutos etiam facit a ſerpentibus. Quod etiam oleum fœtore ſuo arcet et fugat ſerpentes.

Corſica.

Digitized by Google

Mullus erit domino, quod, misit Corsica, vel quem
Tauromenitanæ rupes, quando omne peractum est
Et jam defecit nostrum mare; dum gula sævit,
Retibus assiduis penitus scrutante macello
Proxima; nec patitur Tyrrhenum crescere piscem;
Instruit ergo focum provincia: sumitur illinc
Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.
Virroni muræna datur, quæ maxima venit
Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster
Dum sedet, et siccat madidas in carcere pennas,

Contemnunt

Corsica. Insula est Tyrrheni maris olim *Cyrnus* dicta, Sardiniam inter et mare littusque Ligusticum.

Tauromenitanæ rupes. Proximæ scilicet illi urbi. *Tauromenium*, vel *Tauromenium*, hodie *Taormina*, oppidum est Siciliæ portu inclytum, ad oram orientalem vallis, ut nunc appellant, Demonæ.

Tyrrhenum piscem. Piscem maris Tyrrheni, quod et inferum et Thuscum, estque pars maris Mediterranei, inter Italiam, et Sardiniam, Corsicam, atque Siciliam insulas.

Instruit ergo focum provincia. Externæ regiones culinam Romanorum instruunt piscibus, aliisque dapibus.

Provincia. Sic vocatur proprie regio extra Italiam armis subacta, et Romanis tributaria.

Captator. Vel amicitiæ, vel hæreditatis divitum, per munera. Vide Sat. 4. ver. 18. et seq.

Lenas. Hæredipeta quidam. Vet. Schol.

Aurelia. Mulier pisces vendens, vel dives orba, quæ data sibi munera vendit, seu per avaritiam, seu ob nimiam copiam, ac ne corrumpantur: habet nimirum plura quam possit consumere.

Virroni. Vide supra.

Gurgite de Siculo. E freto quod est Siciliam inter et oram extremæ Italiæ meridionalem; alias Mamertino, Rhegino, *Scyllæo*; hodie *Faro di Messina.*

Auster. Ventus meridionalis imbrifer et aquosus, mare Siculum turbare solitus. Gellius lib. 2. c. 22. Ovid. Met. 1. Fab. 2.

Siccat madidas in carcere pennas. Poëtice omnia. Ovid. Met. 1. Fab. 7.

Emittitque Notum: madidis Notus evolat alis.

Charybdim.

Digitized by Google

Contemnunt mediam temeraria lina Charybdim.
Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,
Aut glacie aſperſus maculis Tiberinus, et ipſe
Vernula riparum pinguis torrente cloaca,
Et ſolitus mediæ cryptam penetrare Suburræ.
Ipſi pauca velim facilem ſi præbeat aurem:
Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
A Seneca; quæ Piſo bonus, quæ Cotta ſolebat
Largiri: namque et titulis, et faſcibus olim
Major habebatur donandi gloria: ſolum
Poſcimus, ut cœnes civiliter. Hoc face, et eſto,

Eſto

Charybdim. Gurges eſt in freto Siculo naufragiis infeſtus, juxta Pelorum Promontorium, hodie, *Capo Faro.*

Glacie. Hyemis enim et frigoris tempore has creduntur maculas contrahere.

Tiberinus. Lupus aut quivis alius e Tiberi amne piſcis; quem tempore Juvenalis Romæ vilem fuiſſe exiſtimandum eſt.

Vernula riparum. Vel cœnoſa littora conſectans, iiſque addictus mancipii inſtar; vel, natus verno tempore in ripis: ſic enim proprie verna dicitur.

Suburræ. Eſt vicus et regio urbis præ cæteris immunda. Vide Sat. 3. v. 5. et Perſ. Sat. 5. ver. 32.

Ipſi. Virroni avaro.

Quæ mittebantur amicis a Seneca. Non petimus ut ſis æque largus in tuos clientes, O Virro, ac fuit erga ſuos Seneca.

Seneca. L. Annæus Seneca, Cordubenſis, inter Stoicos morum ſanctitate clarus, Neronis Præceptor, Piſonianæ conjurationis invidia aſperſus, ab ipſo juſſus mori, inſectis venis conſtanter vita exceſſit. Fuit autem ille dives perinde ac munificus. Corn. Tacit. Annal. 14. et 15. de Seneca vide plura. Sat. 8. v. 212.

Piſo, Cotta. C. Piſo Calpurnius Claudio Imperante celebris erat liberalitate et munificentia: pariter et Aurelius *Cotta* ſub Nerone. De hoc Tacit. Annal. 6. de illo, lib. 15. uterque vero Romæ valde nobilis: et Piſonum quidem genus ad Numam referebatur. Unde Horat. in Art. Poët. Piſones ita compellat: *Vos, o Pompilius ſanguis.*

Faſcibus. Inſignibus Magiſtratuum,

Ante

Esto (ut nunc multi) dives tibi, pauper amicis.
Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
Altilis, et flavi dignus ferro Meleagri
Fumat aper. Post hunc raduntur tubera, si ver
Tunc erit, et facient optata tonitrua cœnas
Majores: tibi habe frumentum, Alledius, inquit,
O Libye, disjunge boves dum tubera mittas.
Structorem interea, ne qua indignatio desit,
Saltantem spectes, et chironomonta volanti
Cultello, donec peragat dictata magistri
Omnia. Nec minimo sanè discrimine refert,

Quo

Ante ipsum. Ante Patronum quidem apponuntur, &c.

Dignus ferro Meleagri. Par magnitudine illi apro, quem interfecit *Meleager*, Vide Ovid. Met. 8. Fab. 4.

Si ver. Tunc enim sunt tenerrima. Ex. Plin.

Optata tonitrua. Gulosi nimirum optant tonitrua fruges alioqui vastatura, eo quod illa faciunt ad tuberum procreationem. Plin. lib. 19. c. 3. Plut. Quæst. Convival. 4. Quæst. 2. Athen. lib. 2. c. 21.

Cœnas majores. Seu quod tubera et alia ejusmodi gulam acuunt; seu quod uno ferculo cœnam augent.

Alledius. Nomen helluonis.

Libye. Hæc Africæ pars ingens, pro ipsa sæpe, et hic quidem sumitur.

Structorem. Struendæ mensæ, ferculorumque dissecandorum magistrum, Apuleio diribitorem, Petronio scissorem, Lipsio et aliis carptorem legimus. Hujus erat munus et ars bene fercula disponere et collocare, ciboque eleganter in frusta concidere. Vide Sat. 9. v. 110.

Saltantem. Veluti ad numeros corpus moventem, dum erudite altilia dissecat, et convivis facete ministrat ac apponit.

Chironomonta. Manus artificiose dirigentem ac gesticulantem tam scite, ut gladiolus quo scindit, volare videatur, adeo versatur agiliter. Χειρ, *manus*, et νομος, *lex*. Metaphora a *Chironomis*, qui certis manuum motibus ac gestibus saltabant.

Magistri. Trypheri concidendorum ex arte ciborum doctoris, de quo Sat. 11. ver. 137. Erant enim Romæ qui docerent eam artem altilibus ligneis, ut postea dicetur amplius.

Ducêris

Digitized by Google

Quo geſtu lepores, et quo gallina ſecetur.
Ducêris planta, velut ictus ab Hercule Cacus;
Et ponêre foris, ſi quid tentaveris unquam
Hiſcere, tanquam habeas tria nomina. Quando propinat
Virro tibi, ſumitque tuis contacta labellis
Pocula? Quis veſtrûm temerarius uſque adeo, quis
Perditus, ut dicat Regi, bibe? Plurima ſunt, quæ
Non audent homines pertuſa dicere læna.
Quadringenta tibi ſi quis Deus, aut ſimilis Dîs
Et melior fatis donaret, homuncio quantus
Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
Da Trebio, pona ad Trebium: vis frater ab iſtis
Illibus? O nummi, vobis hunc præſtat honorem:
Vos eſtis fratres. Dominus tamen, et Domini Rex
Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
Luſerit Æneas, nec filia dulcior illo.

Jucundum

Ducêris planta. Foras extraheris perinde ac ille Cacus olim ab Hercule.

Cacus. Gigas, quem clava ictum Hercules interfecit, quod ſuos boves abduxiſſet, et planta arreptum protraxit ex antro in quod furtum ille ſuum compegerat. Virg. Æneid. 8. Liv. lib. 1. Eutrop. Dionyſ.

Tanquam habeas tria nomina. Prænomen, nomen, cognomen; ut C. Jul. Cæſar. Publ. Cornel. Scipio, quod Nobilium eſt. Quidam ſic intelligunt, tanquam fur ſis, ut pro tribus litêris tria nomina ponantur; ſed melius, tanquam ſis nobilis.

Quando proprinat Virro tibi. An unquam ſuum tibi calicem offert, aut tuum accipit?

Da Trebio. Tum certe Virro pincernæ et ſtructori imperaret optima tibi apponere.

Ab iſtis ilibus. E partibus delicatioribus, e ſumine quod quidem erat in cupediis; teſte Plinio lib. 11. c. 37.

Domini Rex ſi vis, &c. At ſi Virroni plane vis dominari, ejuſque intimam familiaritatem nanciſci, oportet ut liberis careas; ſic enim ille ſpem concipiet captandæ tuæ hæreditatis. Vide Mart. lib. 11. Epig. 56.

Nec filia dulcior illo. Nec videaris plus amare filiam tuam quam Virronem

Jucundum et carum ſterilis facit uxor amicum.
Sed tua nunc Mycale pariat licet, et pueros tres
In gremium patris fundat, ſimul ipſe loquaci
Gaudebit nido, viridem thoraca jubebit
Afferri, minimaſque nuces, aſſemque rogatum,
Ad menſam quoties parafitus venerit infans.
Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
Boletus domino; ſed qualem Claudius edit,
Virro ſibi et reliquis Virronibus illa jubebit
Poma dari, quorum ſolo paſcaris odore,
Qualia perpetuus Phæacum Autumnus habebat;
Credere quæ poſſis ſurrepta ſororibus Afris.

Tu

ronem amicum. Vel, ne ita diligas filiam ut diligeres filium.

Jucundum et carum ſterilis, &c. Vir ſine prole placet admodum Virroni aliiſque captoribus avaris.

Sed tua nunc Mycale. At quamvis habeas filios et hæredes, ſi tamen dives fueris, Virro ejuſque ſimiles te obſervabunt.

Viridem thoraca. Pectoris munimentum, et alia munuſcula donabit puero tuam captans amicitiam, ut morienti forte illi hæres a te ſubſtituatur: vel hunc præſtat nummis tuis ac opibus honorem, ut ſupra.

Ad menſam quoties, &c. Quoties eum cœnantem adierit puer, more parafiti cibum petens, ingeret etiam ultro munera.

Ancipites fungi. Alii enim ſunt boni, alii mortiferi.

Boletus. Species fungorum innocua, eoque rara.

Claudius. Romanorum quintus Imperator, boletorum appetentiſſimus. Sueton. Tacit.

Ante illum uxoris, &c. Ante ultimum illum quem porrexit ei Agrippina uxor venenatum, quo et extinctus eſt.

Reliquis Virronibus. Sui ſimilibus opulentis.

Perpetuus Phæacum Autumnus. Hortos Alcinoi perpetuis fructibus nobiles intelligit. Vide Hom. Od. 7. et 8. et Mart. l. 7. Epig. 41.

Phæacum. Corcyra Inſula ſic dicta primum a Nympha cognomine, dein, ejus populi dicti *Phæaces* a *Phæace* Rege, Neptuni et Corcyræ Nymphæ filio. Illa Epiro adjacet, in Ionio mari, vocaturque hodie *Corfu*.

Surrepta.

Digitized by Google

Tu ſcabie frueris mali, quòd in aggere rodit
Qui tegitur parma, et galea, metuenſque flagelli
Diſcit ab hirſuto jaculum torquere Capella.
Forſitan impenſæ Virronem parcere credas:
Hoc agit, ut doleas: nam quæ comœdia? Mimus
Quis melior plorante gula? Ergo omnia fiunt,
Si neſcis, ut per lacrymas effundere bilem
Cogaris, preſſoque diu ſtridere molari.
Tu tibi liber homo, et regis conviva videris;
Captum te nidore ſuæ putat ille culinæ:
Nec malè conjectat: quis enim tam nudus, ut illum
Bis ferat, Hetruſcum puero ſi contigit aurum,

Vel

Surrepta. Sicut olim Hercules, ut fabulantur, occiſo pervigili dracone, ea abſtulerat. Hom. Ovid. et alii.

Servibus Afris. Hæ ſunt Heſperides tres, Ægle, Arethuſa, Heſperethuſa, aureis malis in horto naſcentibus celebres.

In aggere rodit qui, &c. Miles tyro, in caſtris deficiente ſæpius commeatu, nullum cibi genus reſpuens.

Parma. Breve ſcutum eſt, quale gerebant tyrones. Virgil.

— — *Parmaque inglorius alba.*

Metuenſque flagelli. Vapulabant qui exerrabant a ſcopo.

Hirſuto Capella. Centurione vel Gladiatore tyrones exercente. Sene Magiſtro, *Capella* campi Doctore, ut habet vetus Schol. aut certe gloſſa interlinearis, ut vult. Theod. Pulmannus Sueton. Veſpaſ. cap. 3. meminit Statilii *Capellæ* Equitis Romani, quem hic nonnulli notari volunt.

Quis melior plorante gula. Quid jucundius quam videre hominem guloſum Plautino Gelaſimo paraſito ſimilem, cum præſertim non ficte, ſed vere deplorat famis et inediæ miſerias? Vide Plaut. Stich. Scen. 3. et alibi.

Hetruſcum puero ſi, &c. Si liber fuerit, ſeu ingenuo, ſeu libertino genere editus.

Hetruſcum aurum. Bulla aurea, quam pueri nobiles collo ſuſpenſam ferebant. *Hetruſcam* vocat, ſeu quod ab Hetruſcis morem hunc Romani eſſent mutuati, ſeu quod eum inſtituerit Tarquinius Priſcus in Hetruria natus, qui et filium ſuum annos natum quatuordecim, quod hoſtem manu percuſſerat, et pro concione laudavit

Digitized by Google

Vel nodus tantùm et ſignum de paupere loro?
Spes benè cœnandi vos decipit: Ecce dabit jam
Semeſum leporem, atque aliquid de clunibus apri
Ad nos jam veniet minor altilis: inde parato,
Intactoque omnes, et ſtricto pane tacetis.
Ille ſapit, qui te ſic utitur. Omnia ferre
Si potes, et debes: pulſandum vertice raſo
Præbebis quandoque caput, nec dura timebis
Flagra pati, his epulis et tali dignus amico.

laudavit, et bulla aurea prætextaque donavit. Macrob. lib. 1. Saturn. cap. 6.

Nodus tantum, &c. *Nodus* e loro, ſeu bulla coriacea, quam geſtabant tenuiores ac libertini, in ſignum libertatis. Etenim libertinorum quoque filiis ſubinde conceſſum, ut lorum in collo pro bullæ decore geſtarent quod teſtatur Macrob. loco mox citato.

Inde parato, &c. Fortaſſe comedendum cum altili panem reſervantes, illum non guſtatis, et cum ſilentio expectatis, ſed fruſtra.

Stricto pane. Vel cruſtis cultro abraſis leviter perſtricto; vel ſtrictim ablato e menſa, vel duritie conſtricto et ſolido, quod ſupra innuit, ver. 68.

Tacetis. Conqueri non audetis, ac juſtam illam indignationem promere, quam habetis in animo.

Pulſandum vertice raſo, &c. Quinetiam liber cum ſis, ſervilia tamen verbera ſponte excipies ab eo qui te ſua menſa et familiaritate dignatur.

Vertice raſo. Qui aſſerebantur in libertatem, ii raſum caput habebant, ut fuſe docebimus ad Perſii Sat. 5. ver. 82. et ſeq. Alii ſic interpretantur; tibi etiam per ludibrium abradi verticem ac percuti a ſuperbo divite patieris ultro, ut iſtas epulas ac talem amicum tibi concilies. Vide Alex. ab. Alex. lib. 4. cap. 10.

SATIRA

Digitized by Google

SATIRA VII.

ARGUMENTUM.

Ad Telesinum Poëtam, Cæsarem quidem studia et artes respicere, cæterum apud alios Romanos Poëtarum, historicorum, Causidicorum, Rhetorum, et Grammaticorum Studia et Labores pro levi et vili esse. Farnab.

ET spes, et ratio studiorum in Cæsare tantùm:
Solus enim tristes hac tempestate Camœnas
Respexit, cum jam celebres notique Poëtæ
Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
Tentarent; nec fœdum alii nec turpe putarent
Præcones fieri; cum desertis Aganippês
Vallibus esuriens migraret in atria Clio.

Nam

Cæsare. Quis ille, pugna non mediocris. Neronem intelligit vetus Schol. absurde quidem. Nervam, Trajanum, Adrianum alii volunt: certe aliis, ego adstipulor qui Domitianum.

Respexit. Consolatus est, adjuvit, erexit, Virgil. Eclog. 1.

Libertas, quæ sera tamen respexit inertem.

Gabiis. In hoc Volscorum oppido, ad viam Prænestinam sito. Vide Sat. 3. ver. 192. et Sat. 6. v. 56.

Aganippês. Apollini Musisque sacer locus in Bœotia, vel fons Permessi fluminis. Vetus Schol. Erat et mons ibidem ejusdem nominis: quo videtur Juvenalis respexisse, quod ait, *vallibus.*

In atria. Fiebat custos atriensis et ostiarius qui Poëta erat antea: vel ibi stipem, victum, sportulas emendicabat. Forte et designantur atria Cicinii in foro sita, ubi fiebant auctiones, et quo proinde ad eas præcones conveniebant.

Clio. E. Musis una.

Nam

Digitized by Google

Nam si Pieria quadrans tibi nullus in umbra
Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ;
Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
Alcithoën Paccî, Thebas et Terea Fausti.
Hoc satius, quam si dicas, sub judice, vidî.
Quod non vidisti. Faciant Equites Asiani,
Quamquam et Cappadoces faciant, Equitesque Bithyni,
Altera quos nudo traducit Gallia talo.
Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
Cogetur posthac, nectit quicumque canoris

Eloquium

Nam si Pieria quadrans, &c. Si per literas et eruditionem nihil lucri obveniat, aliunde victum quærito et e qualibet arte humili.

Pieria. Locus erat ad radices Olympi montis in Thessalia, cui nomen dedit Vates Pierus, qui primus sacrificasse dicitur Musis, quæ Pierides inde vocatæ sunt. Vet. Schol. Vide quæ ad Sat. 4. v. 36.

Ames nomen victumque Machæræ. Ama et sequere victum et institutum Machæræ, et sicut ille, præco fias.

Alcithoën Pacci. Nomina fabularum, aut malorum Poëtarum qui eas scripserunt. Vet. Schol.

Thebas et Terea Fausti. Tragœdiam aliquam de Thebarum Regibus, Laio, Oedipo, &c. Vel de Tereo, de quo Satira præcedenti sub finem. *Fausti*, poëtastri cujuspiam.

Faciant Equites Asiani. Hia enimvero liceat esse sceleratis, qui e servis Equites fiunt.

Cappadoces. Ex ea Asiæ Regione, quæ Galatiam inter et Armeniam posita est. Proverb. apud Suid. *τρία καππα κακίστα: Pessima Cappa tria hæc*; nimirum Cappadocia, Cilicia, Creta.

Bithyni. Ex ea pariter Asiæ minoris parte, quæ Pontum attingit.

Altera Gallia. Galatia, vel Gallo-Græcia, quæ e Græcis mixta et reliquiis Græcorum, qui Brenno duce vastaverunt Græciam, mox Orientem secuti in media Asiæ parte consederunt: teste Floro, lib. 2. cap. 11.

Nudo traducit Gallia talo. Pedibus nudis et albis, more pauperum, et mancipiorum venalium ac transmarinorum. Vide Sat. 1. v. 111.

Nemo tamen studiis, &c. Cæsare jam respiciente.

Laurumque

Digitized by Google

Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
Hoc agite, ô juvenes : circumſpicit, et ſtimulat vos,
Materiamque ſibi Ducis indulgentia quærit.
Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
Præſidia, atque ideo croceæ membrana tabellæ
Impletur ; lignorum aliquid poſce ocyus, et quæ
Componis, dona Veneris, Teleſine, marito :
Aut clude, et poſitos tinea pertunde libellos.
Frange miſer calamos, vigilataque prælia dele,
Qui facis in parva ſublimia carmina cella,
Ut dignus venias hederis, et imagine macra.
Spes nulla ulterior : didicit jam dives avarus
Tantum admirari, tantum laudare diſertos,
Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas,
Et Pelagi patiens, et caſſidis, atque ligonis.
Tædia tunc ſubeunt animos, tunc ſeque, ſuamque
Terpſichoren

Laurumque momordit. Verus ac bonus Poëta, qui victor fuerit coronatus lauro Apollini ſacra : vel qui tali gloria dignum ſe probaverit : vel ἐνθουσιαστικὸς et hinc afflatus numine Apollinis. Vide Cœl. Rhodig. lib. 5. c. 7.

Materiamque ſibi Ducis, &c. Exercendæ munificentiæ dignam quærit occaſionem Cæſar, adeoque eximiæ tantum eruditionis viros, et ingenii non mediocris Poëtas inveſtigat.

Aliunde. Quam a Cæſare.

Veneris, Teleſine, marito. Vulcano ignis præſidi.

Ut pueri Junonis avem. Pavonem, cujus cauda Argi oculis exornata a Junone, teſte Ovid. Metamorph. 1. Fab. 12. Pavonis autem caudæ tot luminibus fulgenti laudes quidem pueri tribuunt ; at nedum quid aliud conferant, imo ſi poſſint, pennas detrahunt.

Tunc ſeque ſuamque Terpſichoren, &c. Eruditi ſenio et inopia oppreſſi dolent ſe Muſis ſterilibus juventutem dediſſe, vellentque aliis artibus ætatem impendiſſe, e quibus lucrum proveniſſet, et ſenectuti ac infirmitati præſidium.

Digitized by Google

Terpſichoren odit facunda et nuda ſenectus.
Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iſte,
Quem colis, et Muſarum et Apollinis æde relictâ,
Ipſe facit verſus, atque uni cedit Homero,
Propter mille annos. At ſi dulcedine famæ
Succenſus recites, Maculonus commodat ædes;
Ac longe ferrata domus ſervire jubetur,
In qua ſollicitas imitatur janua portas.
Scit dare libertos extrema in parte ſedentes
Ordinis, et magnas comitum diſponere voces.
Nemo dabit regum, quanti ſubſellia conſtent
Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
Quæque reportandis poſita eſt orcheſtra cathedris.
Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere ſulcos
Ducimus, et littus ſterili verſamus aratro.

Nam

Terpſichoren. Muſarum hæc una eſt, dicta quod oblectet choreas, nimirum per citharam, cujus inventrix habetur. Τερψις *delectatio*, et χορος.

Accipe nunc artes. Audi jam quantis artibus illudant Poëtis divites Patroni, ne quid opis et pecuniæ illis impertiantur.

Et Muſarum et Apollinis, &c. Id eſt invitâ Minervâ nullo Ingenio.

Maculonus. Dives quidam, ut ille Fronto, de quo Sat. 1. v. 12.

Ferrata domus. Ad exhibendam opulentiam, ornata ferro et ære janua.

Sollicitas portas. Urbis portas belli tempore, et in metu hoſtili.

Dare libertos. Qui applaudant; et clientes qui acclament.

Anabathra. Ἀναβαινω, *aſcendo*, ἀναβαθρον, ſcala, pulpitum, ſubſellium.

Reportandis. Quæ conducuntur, ad tempus elocata reportari neceſſe eſt, et pretium ſolvi ex convento.

Orcheſtra. Metonymia. Tabulata.

Nos tamen hoc agimus, &c. Nihilo ſegnius laboramus, quam ſi magna ſpes emolumenti incitaret.

In pulvere ſulcos ducimus. Proverbium. Id eſt, inutiliter defatigamur verſus condendo, perinde ac ſi arenoſum littus ac ſterile ſolum araremus.

Assidua.

Digitized by Google

Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
Consuetudo mali; tenet insanabile multos
Scribendi cacoëthes, et ægro in corde senescit.
Sed Vatem egregium, cui non sit publica vena,
Qui nihil expositum soleat deducere, nec qui
Communi feriat carmen triviale moneta;
Hunc, qualem nequeo monstrare, et sentio tantum
Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
Impatiens, cupidus silvarum, aptusque bibendis
Fontibus Aonidum. Neque enim cantare sub antro
Pierio, thyrsumve potest contingere sana
Paupertas, atque æris inops, quo nocte, dieque
Corpus eget. Satur est, cùm dicit Horatius, Euhoë.
Quis locus ingenio: nisi cùm se carmine solo
Vexant, et dominis Cirrhæ Nisæque feruntur

Pectora

Aonidum. Musarum, quibus in Aonia Bœotiæ regione sacra quædam loca, fons Hippocrene, mons Helicon, seu Aganippe. Vide supra v. 6.

Thyrsumve potest contingere. Bacchi patrocinium mereri, censeri inter veros Poëtas, adeoque esse rite cliens Bacchi, ut ait Horat. lib. 2. Epist. 2. mox cit. Poëticum furorem concipere, instar Bacchantium armatarum thyrso, id est, hasta pampinis involuta.

Euhoë. Vox qua bacchantes furentes utebantur. Horat. Lib. 3. Od. 19.

Euhoë, recenti mens trepidat metu,
Plenoque Bacchi pectore, turgidum
Lætatur Euhoë, parce Liber,
Parce, gravi metuende thyrso.

Quod egregium carmen dum Horatius fundebat, satur erat.

Et dominis Cirrhæ Nisæque feruntur. Instinctu et afflatu Apollinis et Bacchi.

Cirrhæ. Urbs erat ad radicem Parnassi montis, Phœbi Sacris et cultu nominata. Martial. Lib. 1. Epigram. 77. ad Flaccum.

Quid tibi cum Cirrha? Quid cum Permessidis unda?
Romanorum propius divitiusque forum est.

Nisæ. Urbs Arabiæ, apud quam Bacchus a Nymphis educatus dicitur;

Pectora noſtra duas non admittentia curas? 65
Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
Attonitæ, currus et equos, faciesque Deorum
Aſpicere et qualis Rutulum confundat Erinnys.
Nam ſi Virgilio puer et tolerabile deſit
Hoſpitium, caderent omnes a crinibus hydri: 70
Surda nihil gemeret grave buccina. Poſcimus ut ſit

Non

tur, indeque vocatus Dionyſius. Eſt et *Nyſa* mons ac civitas in India ab eodem Baccho extructa, teſte Strab. Lib. 15. Hoc etiam nomine appellantur aliæ quædam urbes in diverſis regionibus, ubi colitur Liber pater, eidemque ſacer unus e Parnaſſi verticibus. *Nyſa* quoque dictus. Vide Diod. Sic. Lib. 4. cap. 5. et Lib. 5. cap. 1. Martial. Lib. 4. Epigram. 44.

Hæc juga, quam Nyſæ colles, plus Bacchus amavit.

Qualis Rutulum confundat Erynnis. Recte depingere Alecto Furiam Rutulorum Regem Turnum terrore complentem, ſerentemque bella Trojanos inter et Latinos. Quod belle exequitur, Virg. Æneid. 7.

Rutulum. Vide Sat. 6. v. 636.

Erinnys. Invocatur Furia. Triplex autem numeratur, Alecto, Tiſiphone, Megæra. Et his angues pro capillis affingunt Poëtæ, unde mox noſter ait cum Virgilio, *caderent a crinibus hydri.*

Caderent omnes a crinibus hydri. Alludit ad Virgilii verſus Æneid. 7. mox citandos. Senſus eſt: omnis illa vis Poëtica, et majeſtas carminis Virgilio excideret et periret, ſi neceſſariis et victui caruiſſet. Talis enim ſolicitudo mentem diſtrahit, ingeniumque enervat. Virg. Æneid. 7. ſic habet:

Luctificam Alecto dirarum ab ſede Sororum
Infernisque ciet tenebris; cui triſtia bella.
Iræ inſidiæque, et crimina noxia cordi,
&c.

Et poſt:

Talibus Alecto dictis exarſit in iras.
At juveni oranti ſubitus tremor occupat artus.
Diriguere oculi: tot Erynnis, ſibilat hydris.
— — Et geminos erexit crinibus angues
Verbereque inſonuit, &c.

Hydri. Hydrus, vel *hydra*, ſerpens aquaticus.

Surda nihil gemeret grave buccina. Id eſt, nihil grave ſcriberet Virgilius, cum

Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
Cujus et alveolos et lænam pignerat Atreus.
Non habet infelix Numitor quod mittat amico;
Quintillæ quod donet habet: nec defuit illi
Undè emeret multâ pascendum carne leonem
Jam domitum. Constat leviori bellua sumptu
Nimirùm; et capiunt plus intestina Poëtæ.
Contentus famâ jaceat Lucanus in hortis
Marmoreis.

cum Alecto exhibet populos ad arma excitantem. Æneid 7.

Pastorale canit signum, cornuque recurvo.

Tartaream intendit vocem, qua protinus omnes

Contremuit nemus, et silvæ intonuere profundæ.

Rubrenus Lappa. Ingeniosus Poëta Tragicus, sed egens tempore Juvenalis vivebat. Vetus Scholiastes.

Cothurno. Gravi stylo. Vide Sat. 6. v. 634. in simili voce.

Cujus et alveolos, &c. Qui dum vacat Fabulæ de Atreo scribendæ premitur inopia, et cogitur oppignerare supellectilem, ut cibos emat. Comminiscuntur alii Aureum fœneratorem pignoris titulo Rubreni res tenentem. Quod non placet.

Atreus. Pelopis et Hippodamiæ filius, Mycenarum Rex, qui Thyesti fratri comedendos appposuit filios ex adulterio ejus cum uxore sua genitos. Cujus horrore convivii, solem aiunt retrocessisse. Vide Sen. Tragic. in Thyeste.

Non habet infelix Numitor. Ironice. Infelix sane is qui divitias effundit in luxum ac voluptates, parcus autem est ac sordidus in clientes, amicos, honestos viros.

Quintillæ. Amicæ, meretrici.

Emeret multa pascendum carne leonem. Et hoc erat in deliciis divitum feras mansuefactas alere.

Lucanus. M. Annæus Lucanus Cordubensis, Senecæ Tragici nepos, Saleii Bassi et Persii condiscipulus ac familiaris, de bello Pharsalico scripsit carmen, et alia quædam. Oratoribus magis quam poëtis annumerandus, teste Quintiliano L. 10. c. 1. Neroni primum gratiosus, mox ab eo jussus occidi in ætatis flore. Plura lege apud Petrum Crinitum, Vide Cornel. Tacit. Lib. 15.

In hortis marmoreis. Columnis ac statuis marmoreis ædes et hortos exornari pridem institutum. Vide Plin. L. 36. c. 1, 2, et seq.

Serena

Marmoreis. At Sarrano, tenuique Saleio
Gloria quantalibet, quid erit, si gloria tantùm est?
Curritur ad vocem jucundam, et carmen amicæ
Thebaïdos, lætam fecit cum Statius urbem,
Promisitque diem: tantâ dulcedine captos
Afficit ille animos, tantaque libidine vulgi
Auditur: sed cùm fregit subsellia versu,
Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.
Ille et militiæ multis largitur honorem.
Semestri vatum digitos circumligat auro.
Quod non dant proceres, dabit histrio. Tu Camerinos,
Et

Serano tenuique Salcio. Hi quidem valebant ingenio, cætera egentes, ut vulgo Poëtæ, tempore Juvenalis vivebant.

Thebaïdos. De bello Thebano, Polynicen inter ac Eteoclen fratres Oedipi filios, carmen Epicum Papinius Statius, item Ponticus Poëta, teste Propertio. L. 1. Eleg. 7. at Æschylus et Seneca Tragicum scripsere.

Statius. Is Neapoli natus nobili genere, Thebaida Libris duodecim complexus, Domitiano Cæsari consecravit; a quo et dilectus et insigni corona donatus aliisque muneribus. Scripsit et quædam alia. Vide Petrum Crinitum L. 4. c. 1.

Diem. Qua recitaret suum Poëma.

Intactam. Non evulgatum carmen offert histrioni Paridi, quem unum invenit beneficum ac remuneratorem.

Paridi. Pantomimus Paris duplex fuisse videtur: alter sub Nerone, cujus meminit Suet. Ner. cap. 34. alter sub Domitiano de quo Suet. Domit. c. 3. Martial. lib. 11. Epigr. 14. et noster Sat. 6. v. 87.

Agaven. Tragœdiam de Agave Panthei matre, de qua Pers. Sat. 1. v. 100. et seq.

Ille et militiæ, &c. Paris Domitiano charus, adeo ut eo permittente præfecturas venderet. Hos versus causam exilii fuisse Juvenali ait vetus Scholiastes. Vide Suidam, et Lipsium lib. 4. Epist. 20.

Semestri vatum digitos circumligat auro. Id est, Equites Romanos facit, quorum insigne annulus aureus: hic autem erat duplex, levior alter æstate, alter gravior hyeme gestari solitus.

Quod non dant proceres, dabit histrio. Hic versiculus exilio Juvenalis occasionem præbuit.

Tu Camerinos, &c. Et tu nobilium favorem

Digitized by Google

Et Bareas, tu nobilium magna atria curas?
Præfectos Pelopea facit, Philomela Tribunos.
Haud tamen invideas vati, quem pulpita pascunt.
Quis tibi Mecænas? Quis nunc erit aut Proculeius,
Aut Fabius? Quis Cotta iterum? Quis Lentulus alter? 95
Tunc par ingenio pretium. Nunc utile multis
Pallere, et vinum toto nescire Decembri.
Vester porro labor fœcundior, historiarum
Scriptores: petit hic plus temporis, atque olei plus.
Namque oblita modi millesima pagina surgit 100
Omnibus, et crescit multa damnosa papyro.

Sic

favorem deinceps credes ambiendum? Scilicet. His liberalior est Paris ergo Poëtas et Literatos.

Camerinos. Horum maxime illustris Sulpitius Camerinus, qui Athenas missus ad Solonis leges perquirendas.

Præfectos Pelopea facit. Paris facit Præfectos in mercedem oblati sibi Poëmatis de Pelopea.

Pelopea. Hæc Thyestis erat filia, e qua ipse genuit Ægisthum Clitemnestræ mœchum et Agamemnonis interfectorem. Vide supra v. 73. ad vocem, *Atreus*.

Philomela. Carmen de *Philomela*, de qua Sat. 6. v. 644. ad vocem, *Progne*.

Tribunos. Militares nimirum. Vide Sat. 3. v. 313. Alex. ab. Alex. lib. 1. c. 5, &c.

Quis tibi Mecænas. Ubi nunc patronos, quales pridem, invenias?

Mecænas. Is Horatio decantatus, in ipsum aliosque Literatos adeo munificus, ut Mecænates dicantur exinde omnes studiosorum patroni.

Proculeius. De eo jam Sat. 1. v. 40.

Fabius. De Fabiis, Sat. 2. ver. 146. Q. Fabii maxim. liberalem animum commendat Valerius Max. Lib. 4. c. 8. Alii hic intelligunt Fabium illum Maxim. ad quem Ovid. Lib. de Ponto plures Elegias inscribit.

Cotta. Sat. 5. v. 109. Ovid de Ponto, Lib. 2. Eleg. 8. et Lib. 3. Eleg. 2, et 5.

Lentulus. Lentulorum dignitatem ac virtutes passim Tullius commemorat.

Vester porro labor, &c. Ironice. At historiarum Scriptoribus major fortasse utilitas, majusque e labore lucrum.

Terræ

Digitized by Google

Sic ingens rerum numerus jubet, atque operum lex.
Quæ tamen inde ſeges? Terræ quis fructus apertæ?
Quis dabit hiſtorico quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod tecto gaudet et umbra.
Dic igitur quid cauſidicis civilia præſtent
Officia, et magno comites in faſce libelli?
Ipſi magna ſonant: ſed tunc cum creditor audit
Præcipue, vel ſi tetigit latus acrior illo
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen.
Tunc immenſa cavi ſpirant mendacia folles,
Conſpuiturque ſinus. Veram deprendere meſſem
Si libet: hinc centum patrimonia cauſidicorum,
Parte alia ſolum Ruſſati pone Lacertæ.

Conſedere

Terræ quis fructus apertæ. Terram proſcidiſſe, araſſe, coluiſſe. Metaphora. Id eſt, deſudaſſe in perquirenda ſcribendaque diligenter rerum veritate.

Acta legenti. Vel actuario e commentariis publicis decreta legenti et recitanti, vel Juriſconſulto evolventi leges, et ſcripta ad litem pertinentia.

Comites in faſce libelli. Colligati in faſciculum libelli, quos in forum ad rem probandam deferunt.

Cum creditor audit. Tum contendit vocem maxime cauſidicus, cum adeſt et audit is pro quo dicit.

Qui venit. Vel ipſe creditor debitum repoſcens, vel debitor refellens, vel alter advocatus, vel pragmaticus cauſidico verba legis ſuppeditans, ut volunt Calderinus, et Mancinellus, aliique.

Codice. Vel juris ac legum; vel accepti et expenſi tabulis.

Nomen. Ita vocatur id omne quod in tabulas refertur, in ſcripto ejus, cui vel acceptum, vel expenſum fertur, nomine.

Folles. Buccas explicat vetus Schol. alii, pulmones ſpirandi vim habentes.

Conſpuiturque ſinus. Cauſidicus fervide perorans ſalivam deſpuit in ſuas veſtes ſinuoſe convolutas.

Veram deprendere meſſem. Paulo ante dixit: *Quæ tamen inde ſeges?* Hic ergo reſpondet: *Veram deprendere meſſem*, &c. unde minus ſapiunt qui legunt, *verum deprendere*, &c.

Ruſſati. Induti veſte Ruſſa, id eſt, rubra, vel purpurea.

Ruſſati pone Lacertæ. Magna certe hic legendi varietas. Emendant quidem: *rus Sati pone Lacertæ:* ut dives fuerit

Digitized by Google

Confedere Duces: furgis tu pallidus Ajax,
Dicturus dubia pro libertate, Bubulco
Judice. Rumpe miſer tenſum jecur, ut tibi laſſo
Figantur virides ſcalarum gloria palmæ.
Quod vocis pretium? Siccus petaſunculus, et vas
Pelamidum,

fuerit quidam nomine *Satus Lacerta*, cujus villa tanti fit, quanti bona centum cauſidicorum. Alii dicunt *Lacertam eſſe* militis fictum nomen: porro militibus in uſu fuiſſe veſtes rubras, ut per coloris ſimilitudinem ſanguis e vulneribus defluens minus appararet. Alii cum vet. Schol. legunt, *Lacernæ*, quem aiunt ſub Domitiano ex aurigandi peritia divitem factum, et hinc purpureis veſtibus indui.

Confedere Duces. Sumptum ex Ovid. Metam. 13. Fab. 1. ubi de armis Achillis Ajax cum Ulyſſe diſceptat coram Ducibus Græcorum. Hic *Duces* pro Judicibus, et mox, *Ajax*, pro Cauſidico ponuntur.

Pallidus. Præ timore, ne perinde ut Ajax olim, ita modo tu cauſa cadas et vincaris.

Dubia pro libertate. Pro homine, de quo quæritur, ſitne ſervus an liber exiſtimandus. Sicut Tullius pro Archia dicens jus ei civitatis aſſeruit.

Bubulco. Vel intelligit C. illum Attilium Bubulcum, qui fuit Conſul cum T. Manlio Torquato; vel per contemptum Judicem notat agreſtem et imperitum bubulci ſimilem, reſpiciens ad morem Judices eligendi tres e ſingulis Tribubus perinde ruſticanis ac urbanis, Aſcon. Ped. in 2. Verrin. vel denique meminerat Juvenalis, quod refert Sueton. Jul. cap. 80. *Peregrinas a Cæſare in Senatum allectos*; unde et Auguſtus *correxit numerum affluentum deformi et incondita turba Senatorum, inter quos erant etiam ignobiliſſimi, quos vulgus abortivos, ſive Orcinos vocabat*, teſte Sueton. Octav. cap. 35.

Figantur virides ſcalarum gloria palmæ. Ex more palmis exornetur vel janua tuæ domus, vel gradus pulpiti e quo dixeris cauſam, atque viceris. Martial. Lib. 7. Epigr. 27.

Sic fora mirentur, ſic te palatia laudent,
Excolat et geminas plurima palma fores.

Scalarum gloria. *Apud veteres advocatorum armaria ſcalas habebant*, inquit vet. Schol. Alii pauperiem cauſidicorum hinc aiunt notari, qui habitarent in cœnaculis, ad quæ non niſi per ſcalas aſcendebatur: quas proinde in victoriæ ſignum palmis integerent.

Vas Pelamidum. Plenum piſciculis iſtis, qui ſunt minores thynni, dicti a πηλὸς *limo*. De his vide Athen. Lib.

Digitized by Google

Pelamidum, aut veteres, Afrorum epimenia, bulbi; 120
Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ.
Si quater egisti; si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes, ex fœdere pragmaticorum.
Æmilio dabitur quantum petet: et melius nos
Egimus. Hujus enim stat currus aheneus, alti 125
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, et statuâ meditatur prælia luscâ.
Sic Pedo conturbat, Matho deficit; exitus hic est

Tongilli

Lib. 1. cap 14. Plin. lib. 9. c. 15. et Lib. 32. cap. 11.

Afrorum. Alias *Maurorum.*

Epimenia. Vox Græca, quasi pensio menstrua, id est, xenia vel dona, quæ Afri mittebant Romanis quot mensibus ad conciliandos eos sibi. Sunt qui legant, *ormenia*, id est, caules, alii *spimendia*, sed istos egregie suggillat Casaubonus in Athen. Lib. 2. cap. 22.

Vinum Tiberi devectum. Quinque lagenæ vini parum laudati, nempe Romam advecti secundo flumine ex Hetruria, seu Veiis, &c. non autem quod sit adverso Tiberi deportatum vel e transmarinis regionibus, vel etiam e Campania, exquisitum.

Pragmaticorum. Hi juris et legum admodum periti, causidicis aderant, et verba solemnia, formulasque suggerere satagebant.

Hujus enim stat, &c. Verum enimvero Æmilius in porticu ostentat insignia nobilitatis, æreum currum quo majorum aliquis triumphavit, imo et statuam equestrem sibi erectam.

Ipse feroci, &c. Ipsis etiam causidicis ponebantur statuæ Equestres, Mart. Lib. 9. Epigr. 70.

Tam grave percussis incudibus æra resultant,
Causidicum medio cum faber aptat equo.

Meditatur prælia lusca. Sive quod obliquum caput alterum dumtaxat oculum ostendebat: sive quod effigies exhiberet virum altero clauso oculo certius ictum dirigentem. Vide Pers. Sat. 1. v. 66.

Sic Pedo conturbat, &c. Quoniam divitibus causidicis quamvis inferioris meriti merces amplior tribuitur: huic tenuiores simulant se opulentos. Qua fit ut ære se alieno obruant.

Pedo. Causidicus quispiam.

Conturbat. Verbum Juris, id est, decoquit,

Digitized by Google

Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
Qui solet, et vexat lutulenta balnea turba,
Perque forum juvenes longo premit assere Medos,
Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.
Spondet enim Tyrio stlataria purpura filo.
Et tamen hoc ipsis est utile: purpura vendit
Causidicum, vendunt amethystina: convenit illis
Et strepitu, et facie majoris vivere census.
Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
Ut redeant veteres, Ciceroni nemo ducentos
Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
Respicit hoc primum qui litigat, an tibi servi
Octo, decem comites, post te an sit sella, togati

Ante

decoquit, dilapidat: æs alienum vetus non solvit, et novum contrahit: rationes debitorum congerit, commiscet, conturbat. Cic. pro Cn. Plancio. *Verum fac me multis debere, et in iis Plancio: utrum igitur me conturbare oportet: an hoc nomen, quod urget, nunc tempestive dissolvere?*

Matho. Alius causidicus, de quo Sat. 1.

Exitus hic est Tongilli. Ut Pedo, Matthoque, perinde succumbentis, dum vult opes ostentare ut plus lucretur.

Rhinocerote. Vase oleum guttatim fundente; gutto, quo in balneis utebantur e cornu tauri pauperes, at divites e cornu rhinocerotis.

Vexat lutulenta balnea turba. Servis plurimis, qui per cœnosa dominum secuti ad balnea, magno strepitu jam ei famulantur, quod molestiam creat iis qui simul lavantur.

Assere. Pertica duplice, qua sustinetur ac deportatur sella seu lectica. Vide Satiram 3. v. 245.

Medos. Servos e Media, lecticarios, legunt alii *Mæsos*.

Stlataria purpura. Quasi senatoria vestis, latus e purpura clavus.

Comites. Clientes officiose deducentes ad forum.

Sella. Vel lectica per vias subsequens; vel sedile, seu sella, quasi pulpitum, in foro, e quo magnifice dicas et perores, et in quo, cum libuerit, sedeas.

Togati ante pedes. Clientes, vel amici, honoris causa præeuntes, Anteambulones vocat Martialis.

Conducti.

Digitized by Google

Ante pedes. Ideo conducta Paulus agebat
Sardonyche, atque ideò pluris quàm Coſſus agebat,
Quàm Baſilus. Rara in tenui facundia panno.
Quando liçet flentem Baſilo producere matrem?
Quis benè dicentem Baſilum ferat; Accipiat te
Gallia, vel potius nutricula cauſidicorum
Africa, ſi placuit mercedem imponere linguæ.
Declamare doces, ô ferrea pectora Vecti,
Cum perimit ſævos claſſis numeroſa Tyrannos?
Nam quæcunque ſedens modò legerat, hæc eadem ſtans
Proferet,

Conductâ. Caute, ut dives appareret, pluſque mercedis acciperet.

Paulus. Is cauſidicus, pariter ut Coſſus, et Baſilus. Sed hi minus celebres, quia pauperiores.

Sardonyche. Annulo, in quo pretioſa gemma ſardonyx. Vide Perſ. Sat. 1. v. 16.

Quando licet flentem Baſilo, &c. Quis tenui cauſidico gravem cauſam committit, in qua liceat v. g. matrem producere pro ſalute filii ſupplicantem apud Judices. Vide Cic. Verr. 3. pro Fonteio in perorat, &c.

Accipiat te Gallia, &c. Perge in Galliam vel Africam, ibique vendita oratoriam facultatem: nam Romæ non facundia tam ſpectatur in cauſidico, quam faſtus et pompa veſtium atque comitatus.

Nutricula cauſidicorum. Seu quod litigioſæ regiones illæ Gallia et Africa, ſeu quod eximias oratores tulerint. Quint. L. 10. c. 1. præſtantiſſimos ait fuiſſe Jul. Africanum, et Domit. Afrum.

Declamare doces, &c. Jam ad Rhetores tranſit, expenditque nunc digna merces iis detur, ac magnis eorum laboribus æqualis.

Ferrea pectora. Quippe quæ moleſtam admodum puerorum inſtitutionem ſuſcipiant et exequantur ſine ullo fere lucro.

Vecti. Vectius ſeu *Vettius*, celebris Rhetor. Ejus meminit Plin Lib. 29. cap. 1. ponitur hic pro quolibet declamandi magiſtro.

Cum perimit ſævos, &c. Ingens numerus diſcipulorum recitat ſuam quiſque compoſitionem et orationem de perimendis tyrannis. Quod ſane præceptoris patientiam exhaurit.

Quæcunque ſedens modo legerat. Præceptor nimirum.

Hæc eadem ſtans. Nempe diſcipulus.

Verſibus

Digitized by Google

Proferet, atque eadem cantabit verſibus iiſdem.
Occîdit miſeros crambe repetita magiſtros.
Quis color, et quod ſit cauſæ genus, atque ubi ſumma
Quæſtio, quæ veniant diversâ parte ſagittæ,
Scire volunt omnes, mercedem ſolvere nemo.
Mercedem appellas? quid enim ſcio? culpa docentis
Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillæ
Nil ſalit Arcadico juveni, cujus mihi ſextâ
Quâque die miſerum dirus caput Annibal implet.
Quicquid id eſt, de quo deliberat; an petat urbem
A Cannis:

Verſibus iiſdem. Totidem inciſis et commatis.

Crambe repetita. Prov. δις κραμβη θανατος.

Quis color. Quis modus ſtabiliendi cauſam, et crimen repellendi. Sat. 6. v. 280.

Dic, Quintiliane, colorem.

Cauſæ genus. An demonſtrativum, an judiciale, an deliberativum, &c. Vide Quintil. Lib. 3. cap. 4.

Summa quæſtio. Quis ſtatus, an conjecturalis, an definitivus, &c. Quint. cit. Lib. 3. cap. 6.

Quæ veniant diverſa parte ſagittæ. Quænam ab adverſario objici, et qua ratione poſſint refutari.

Mercedem appellas? Proſopopœia diſcipuli imperiti Magiſtro dicentis; ſcilicet, petis mercedem, cum nihil a te didicerim.

Culpa docentis arguitur. Reſponſio magiſtri, in qua notatur quam ſit miſera conditio docentium: in hos enim culpa refunditur, ſi negligens alioqui, vel obtuſo diſcipulus ingenio nihil in ſtudio proficiat.

Læva in parte mamillæ. Plinius Lib. 11. cap. 37. *Cor animalibus cæteris in medio pectore eſt; homini tantum infra lævam papillam,* inquit. Cor igitur hic et apud alios Poëtas non raro ponitur pro ingenio et ſapientia: unde et vecors dicitur, qui eſt ſtupidus et inſipiens.

Nil ſalit. Nihil emicat ingenii, nihil induſtriæ vel ſolertiæ.

Arcadico juveni. Ignavo, bardo, ſimili vel Arcadibus, qui hebetes ab aliquibus referuntur, vel pecori Arcadico, id eſt, aſinis. Vide Perſ. Sat. 3. v. 9.

Annibal. Declamatio de Annibale deliberante. Vide Sat. 6. v. 169.

An petat urbem. An poſt Cannenſem victoriam continuo Romam pergat, an fatigatis militibus reſpirandi ſpatium dare debeat.

Cannis.

Digitized by Google

A Cannis: an poſt nimbos et fulmina cautus
Circumagat madidas a tempeſtate cohortes.
Quantumvis ſtipulare, et protinus accipe quod do,
Ut toties illum pater audiat. Aſt alii ſex
Et plures uno conclamant ore ſophiſtæ,
Et veras agitant lites, raptore relicto:
Fuſa venena ſilent, malus ingratuſque maritus,
Et quæ jam veteres ſanant mortaria cæcos

Ergo

Cannis. Is vicus Apuliæ prius ignobilis, at poſtea non mediocriter celebratus clade Romanorum. Vide Sat. 2. ver. 155.

An poſt nimbos, &c. Lege Liv. Lib. 26. cap. 11.

Circumagat madidas, &c. Poſita ſuper Anienem fluvium, ad tertium ab urbe lapidem, caſtra moveat, abducatque copias religione perculſas, ob tempeſtatem acies jam ſemel ac iterum dirimentem. Tunc enim Annibal erupit in has voces: *Potiundæ ſibi urbis Romæ modo mentem non dari, modo fortunam.* Tit. Liv. cit. Lib. 26. cap. 11.

Quantumvis ſtipulare, &c. Atque ut intelligas quantum ſit tædium eadem ſæpius audienti, ego tantum tibi promitto quantum petieris, ſi pater ipſe diſcipuli tam patiens fuerit, quam ego declamandi magiſter; ſique toties filium declamantem libenter audire ſuſtineat, quoties ego alienum, et quidem ſine mercede.

Sophiſtæ. Ita pridem Rhetores appellati, teſte Philoſtrato.

Veras agitant lites. Non amplius fictas, ut prius in ſcholis, ſed veras in foro, paulo majori mercede.

Raptore relicto, &c. Relictis fictis argumentis, qualia legere eſt apud Quintil. et Senecam, in Controverſ.

Raptore relicto. Declamandi materia de eo qui fœminam rapuerit, v. g. de Paride qui Helenam, de Jaſone qui Medeam abduxit, &c. Vide Senec. Controv.

Fuſa venena ſilent. Non jam tractatur fictum thema de veneno dato vel pellici, vel conjugi, &c. nec de marito ingrato, &c.

Malus ingratuſque maritus. Vel Jaſon qui deſeruit Medeam, cujus ope vellus aureum abſtulerat, atque aliam uxorem duxit: vel quilibet ſimilis illius perfidi in fideliſſimam conjugem viri, de quo Senec. lib. 2. Controv. 5. Erit igitur vel accuſatio ingrati mariti, pro uxore, vel ejus defenſio adverſus uxorem.

Et quæ jam veteres, &c. Declamatio de filio conterente pharmaca in mortario ad ſanandos cæci patris oculos

Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
Consilia, et vitæ diversum iter ingredietur,
Ad pugnam qui rhetoricâ descendit ab umbra,
Summula ne pereat, qua vilis tessera vænit
Frumenti. Quippe hæc merces lautissima. Tenta
Chrysogonus quanti doceat, vel Pollio quanti
Lautorum pueros, artem scindens Theodori.

Balnea

los, quæ venena esse affirmatur a noverca: unde credulus pater filium hæreditate pellit, &c.

Sibi dabit ipse rudem. Si mihi credit Sophista, sterile docendi munus abjiciet, et se conferret ad forum, ubi saltem aliquod lucellum est.

Rudem. Libertatem et vacationem a docendo. Metaphor. a gladiatoribus. Vide quæ ad Sat. 6. v. 113.

Ad pugnam. Ad veras in foro actiones.

Ab umbra. Relicta schola, in qua privatæ et umbratiles duntaxat actiones, et falsæ controversiæ.

Summula ne pereat. Ut exigua saltem habeatur merces, quâ ematur panis.

Tessera. Just. Lipsius Elect. 1. c. 3. Multa de frumentationis antiquitate, ac frumenti distributione primum ab Ædilibus, dein ab annonæ Curatoribus facta, et quidem per tesseras seu symbola e ligno vel plumbo, quibus instructi pergebant ad horrea publica, et singulis mensibus frumentum accipiebant, &c. Vide quæ ad Pers. Sat. 5. v. 74.

Vænit. Acceptam etenim tesseram frumentariam vendere licebat, et vendebant qui victum habentes aliunde, frumento non indigebant. Lipsius cit. loco.

Tenta Chrysogonus, &c. Si mihi fidem non habes, inquire quam vili pretio doceant Chrysogonus et Pollio, et quam exiguam capiant mercedem etiam a nobilibus atque opulentis, quorum filios instituunt.

Chrysogonus, Pollio. Sophistæ seu Rhetores. Citharœdos esse volunt alii, quos Juvenalis affirmet plus multo quam Rhetores lucrari.

Artem scindent. Rhetoricam, cujus præcepta minutatim quasi dispertit, dissipat, disperdit, nullâ prope mercede, nullo fructu.

Theodori. Is Gadara urbe Syriæ oriundus, infignis Rhetor fuit, Tiberii Cæsaris præceptor, qui sævam ejus indolem perspexit primus, ac notavit in puero, Suetonio, teste, Tib. c. 57. De eodem Quintilian. Lib. 3. c. 1. sic loquitur: *Theodorus Gadareus, qui se dici maluit Rhodium, quem studiose audisse, cum in eam Insulam secessisset,*

Balnea ſexcentis, et pluris porticus, in qua
Geſtetur dominus quoties pluit; anne ſerenum
Expectet, ſpargatque luto jumenta recenti?
Hic potius; namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, et algentem rapiat cœnatio ſolem.
Quanticumque domus, veniet qui fercula docte
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter ſumptus ſeſtertia Quintiliano,
(Ut multum,) duo ſufficient: res nulla minoris
Conſtabit

ceſſiſſet, dicitur Tiberius Cæſar: additque illum et plura ſcripſiſſe, et ejus diſcipulos veluti novæ ſectæ addictos *Theodoreos* appellatos fuiſſe, quos interfuit *Hermagoras*.

Balnea ſexcentis. Sumptuoſi quidem ſunt in ædificando epulandoque Romani, at parci nimium in educandis docendiſque liberis.

Sexcentis. Nummis, vel ſeſtertiis.

Anne ſerenum expectet. Quod ſi ambulare cupiat, an putas expectandum ei ſerenum tempus? Imo porticum habet ad id ſemper idoneam.

Spargatque luto jumenta recenti. An poſt pluviam velit agi currum, et vehi per cœnoſas plateas, ubi mulorum pedes luto inquinentur?

Hic potius. Quin potius in porticu ambulabit, ubi mulæ vehiculum trahentes nitidis cedant pedibus et ungulis. Ironice.

Numidarum. Numidia pars Africæ, hodie *Biledulgerid*. Inde lapides optimi et exquiſita marmora excidendis columnis idonea Romam deportabantur. Meminit Plin. L. 36. c. 6. et alibi.

Cœnatio. Triclinium, locus in ſuperiori domus parte ad cœnandum aptus.

Algentem rapit cœnatio ſolem. Vel hyberno tempore, dum oritur, frigidum; vel orientem æſtate, verſus Septentrionem. Huic enim hilarior ſitus et commodior dat umbram quando calet, et cum friget, teporem.

Quanticumque domus, &c. Neque ſolum profundunt opes in ſubſtructionibus, ſed etiam in ſumptuoſis conviviis.

Qui fercula docte componit. Structor menſæ peritus.

Qui pulmentaria condit. Coquus.

Quintiliano. Summo Rhetori ac præceptori cuilibet.

Felix

Digitized by Google

Conſtabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet ſaltus? Exempla novorum
Fatorum tranſi: felix et pulcher et acer,
Felix et ſapiens et nobilis et generoſus
Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, et jaculator;
Et ſi perfrixit, cantat bene. Diſtat enim, quæ
Sidera te excipiant, modo primos incipientem
Edere vagitus, et adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de Rhetore Conſul:
Si volet hæc eadem, fies de Conſule Rhetor.
Ventidius quid enim? Quid Tullius? Anne aliud quam
Sidus,

Felix et pulcher, &c. Id eſt, ſi cui faverint fata, et felicem eſſe dederint, huic affluunt omnia continuo bona et corporis et animi et fortunæ; erit formoſus et valens, erit ſapiens, nobilis, doctus, &c.

Appoſitam nigræ lunam ſubtexit alutæ. Lunatos induit calceos, nobilitatis indices. Nam lunula calceis affuta Patricius diſcernitur, inquit vetus Scholiaſtes: geſtabant nempe effigiem Lunæ creſcentis, vel potius literam C. ad monimentum numeri Senatorum centenarii, ex Numæ, ut aiunt, inſtituto.

Nigræ alutæ. Sic Horat. Lib. 1. Sat. 6.

Nam ut quiſque inſanus nigris medium impedit crus Pellibus, &c.

Alutæ. Calceo ex aluta, ſeu molli et ſubtili corio.

Jaculator. Dialecticus et Sophiſta, qui norit argumenta in adverſarium jaculari atque enthymema torquere, ut eſt, Sat. 6. v. 419.

Et ſi perfrixit, cantat bene. Etſi frigus occuparit, vel non raucescet, aut nihilo pejus cantabit: aut certe excuſatur facile, imo bene cantare putabitur et dicetur. Martial. Lib. 3. Epig. 18.

Perfrixiſſe tuas quæſta eſt præfatio fauces.

Fies de Rhetore Conſul. Ut contigit Ciceroni.

De Conſule Rhetor. Sicut Dionyſius ille Tyrannus.

Ventidius, quid enim? Quid Tullius? Quid enimvero felices reddidit Ventidium, ac Tullium? Nonne fati vis, et benignus ſiderum aſpectus?

Ventidius. Pub. Ventidius Baſſus humili genere in Piceno ortus.

Tullius. Non Cicero, ſed Servius

Digitized by Google

Sidus, et occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ ſteriliſque cathedræ,
Sicut Thraſymachi probat exitus, atque Secundi
Carrinatis: et hunc inopem vidiſtis, Athenæ,
Nil præter gelidas auſæ conferre cicutas.
Dii majorum umbris tenuem et ſine pondere terram,
Spiranteſque crocos, et in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem ſancti voluere parentis
Eſſe loco. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: et cui non tunc
Eliceret

Tullius Rex Romanorum ſextus, quem ſerva matre creatum ad Urbis Regimen evexit indoles eximia, nec obſcuritas inhibuit.

Miranda potentia fati. Vide Cic. de Fato, &c.

Servis regna dabunt. Ut Servio Tullio nobili quidem fœmina, captiva tamen et ancilla genito. Eutrop.

Captivis fata triumphos. Ut Ventidio, de quo Valer. Max. L. 6. c. 9.

Felix ille. Quintiliano ſimilis, cui divitias Ars Rhetorica pepererit.

Corvo quoque rarior albo. Proverb. ut ante. Sat. 6. v. 164.

Rara avis in terris nigroque ſimillima cygno.

Thraſymachi probat exitus. Is enim Carthaginenſis origine, apud Athenas Rhetor, preſſus inopia vel profeſſione deſtitit, vel etiam ſuſpendio periit, ut affirmant alii. Platonis et Iſocratis diſcipulus fuiſſe dicitur. Vetus Schol. Philoſtr.

Secundi Carrinatis. Hic urgente paupertate Athenis Romam demigravit: at cum exercitationis cauſa in Tyrannos dixiſſet, ab Imperatore Caligula miſſus in exilium refertur. Dio.

Gelidas auſæ conferre cicutas. Sarcaſtice in Athenienſes, quorum Edicto Socrates hauſta cicuta interiit. Vide Perſ. Sat. 4. verſ. 2. et Annotat. ib.

Qui præceptores ſancti, &c. Quintil. Lib. 2. cap. 9. *Diſcipulos id unum moneo,* inquit, *ut præceptores ſuos non minus quam ipſa ſtudia ament, et parentes eſſe non quidem corporum, ſed mentium credant.*

Patriis in montibus. In Pelio Theſſaliæ monte, ubi educatus Achilles et inſtitutus a Chirone.

Cui non tunc. Cui vero riſum non moviſſet

Digitized by Google

Elíceret rísum citharœdi cauda magístri?
Sed Ruffum atque alios cædit sua quæque juventus;
Ruffum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit,
Quis gremio Enceladi, doctique Palæmonis affert
Quantum Grammaticus meruit labor? Et tamen ex hoc,
Quodcumque est (minus est autem, quam rhetoris æra)
Discipuli custos præmordet Acœnitus ipse,
Et qui dispensat frangit sibi. Cede, Palæmon,

Et

moviſſet præceptor Centaurus, equus ab umbilico et inferiori corpore, ac proinde caudatus? ex fabula.

Sed Ruffum, &c. At nunc præceptorem minores diſcipuli et derident, et cædunt ſine ullo pudore.

Ruffum, qui. Ruffum, inquam, excellentem licet Rhetorem, et Ciceronis æmulum, Gallum natione, valde quidem diſertum. Vet. Schol.

Qui toties Ciceronem, &c. Legunt alii: *Quem toties Ciceronem, &c.* et ſic explicant: quem Ruffum juventus, id eſt, ſui diſcipuli per contemptum vocant Ciceronem Allobroga: alii vero ſic: *Qui*, id eſt, Ruffus tantum ſibi arrogat, ut ſe præferat Ciceroni, ejus errores notet, et hominem eloquentiæ Gallicæ et Barbaræ appellet. Neque id inauditum. Nam ut eſt in Dialog. de Orat. apud Tacit. *Satis conſtat nec Ciceroni quidem obtrectatores defuiſſe, quibus inflatus et tumens, nec ſatis preſſus, ſupra modum exultans et ſuperfluens videretur.* Et Calvus eum dicebat *ſolutum et enervem*, Brutus, *elumbem et fractum*, &c. Vide Agellii Lib. 17. cap. 1, ubi Ciceronem vindicat. Quidam aiunt hic alludi ad hiſtoriam, nempe ad conſenſum Ciceronis cum Allobrogibus, de quo Salluſt. Bell. Catilinar.

Allobroga. Allobroges Galliæ populi, non longe a Rhodano, hodie, Sabaudienſes, et Delphinates: Metropolim habebant Viennam.

Quis gremio Enceladi. Jam de Grammaticis denique: Quis peritis licet iis et excellentibus dignam pendit mercedem?

Gremio. In gremium ſedentis ac docentis.

Enceladi. Is Grammaticus, ut et Palæmon.

Palæmonis. Grammaticus.

Acœnitus. Legunt quidam *Acœnotus.* Nomen eſt vel proprium, vel a Poëta fictum ab *a* privativo et κοινος, vel κοινητης, fortaſſe ad indicandum hominem privatæ ſuæ utilitati nimium, communi parum ſtudentem.

Qui diſpenſat. Oeconomus.

Frangit ſibi. Inde ſubtrahit quod ſibi perperam attribuat.

Et patere inde aliquid decreſcere? non aliter, quàm
Inſtitor hybernæ tegetis, niveique cadurci:
Dummodò non pereat, mediæ quòd noctis ab hora
Sediſti, qua nemo faber, qua nemo ſedebat,
Qui docet obliquo lanam deducere ferro:
Dummodò non pereat totidem olfeciſſe lucernas,
Quot ſtabant pueri, cùm totus decolor eſſet
Flaccus, et hæreret nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribuni
Non egeat. Sed vos ſævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula conſtet;
Ut legat hiſtorias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues digotoſque ſuos, ut forte rogatus,
Dum petit aut Thermas aut Phœbi balnea, dicat

Nutricem

Cede, Palæmon. O Grammaticorum arrogantiſſime, cede tamen jure tuo, et aliquid ſponte deperde, ne totum tibi pereat.

Non aliter, quam, &c. Sicut inſtitor de indicto majori pretio nonnihil remittit ut merces vendat, ac cito diſtrahat.

Decolor Flaccus. Horatii codex et Virgilii, puerorum manibus attritus maculatus, deformis, deturpatus uſu et contrectatione continua.

Maroni. Codici Virgiliano.

Rara tamen merces, &c. Sed nec ſine lite mercedem obtinent Grammatici. Jure eſt agendum adverſus Romanos, ut ſolvant.

Tribuni. Ærarii nempe, qui jus habebat cognoſcendi et judicandi de levioribus cauſis. Vide Alex. ab Alex. lib. 2. c. 24.

Sed vos ſævas imponite leges. Quamvis autem adeo parce et improbe magiſtris mercedem exſolvatis, o Romani; iis nihilominus ſeveras leges imponite, ut et perfectam eruditionem, & liberorum veſtrorum ſummam habeant curam.

Phœbi balnea. Hunc aiunt fuiſſe balneatorem quemdam ita nominatum, Vetus Schol. ſic habet: *Privatæ ſunt balneæ, quæ Daphnes appellantur.* Sunt et qui *Phœbi balnea,* interpretantur, rivos, ſtagna, flumina Phœbo ſeu Sole calefacta.

Dicat nutricem Antbiſæ, &c. Quæ fuerit,

Nutricem Anchiſæ, nomen patriamque novercæ
Archemori; dicat quot Aceſtes vixerit annos.
Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut ſi quis cera vultum facit: exigite ut ſit
Et pater ipſius cœtûs, ne turpia ludant.
Hæc, inquit, cures; et cùm ſe verterit annus,
Accipe victori populus quod poſtulat aurum.

fuerit, Anchiſæ nutrix, de qua nihil certum, etſi *Tiſiphone* vocatur a vet. Schol. Gaudebant Romani vexare Grammaticos ejuſmodi vanis quæſtionibus ac nugis, quas explodit Seneca Epiſt. 88. Vide Tib. cap. 56. apud Sueton.

Nomen patriamque novercæ Archemori. Caſperiam appellat Servius in 10 Æneid. At ejus patria ignoratur.

Archemori. Vel *Anchemoli*, de quo Æneid. 10.

Aceſtes. Siciliæ rex, quem ſeniorem Virgilius ait Æneid. 5.

Quot Siculus Phrygibus vini donaverit urnas. Quot vini cados dederit Æneæ et ſociis abeuntibus: ſcribente Virg. Æned. 1.

Vina bonus quæ deinde cadis onerarat Aceſtes, &c.

Pollice ducat. Metaphora a figulis, qui pollice vaſa fingunt ad arbitrium, et quam voluerunt formam dant. Perſ. Sat. 5. v. 40.

Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.

Hæc, inquit, cures. Tria nempe, ut purus ſermo, ut multarum rerum notitia, ut honeſti mores ſint in diſcipulis tuis, liberis meis, inquit magiſtro pater.

Accipe victori populus quod poſtulat aurum. Quantum populus Romanus in Ludis Scenicis jubebat victoribus dari a Ludorum Præfecto, ſeu Prætore vel Tribuno ſpectacula exhibente; *quinque* ſcilicet *aureos*, quæ ſtata merces erat, *nec licebat amplius dare.*

Digitized by Google

SATIRA VIII.

ARGUMENTUM.

Invehitur in Ponticum ejusque similes qui antiquum et illustre Genus ostentant, ipsi nulla Virtute clari, imo sæpe Vitiis turpes.

STEMMATA quid faciunt? Quid prodest, Pontice, longo
Sanguine censeri, pictosque ostendere vultus
Majorum, et stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidios, humeroque minorem
Corvinum, et Galbam auriculis nasoque carentem? 5
Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum,

Stemmata. Gradus et ordines cognationum ramis quibusdam distincti. Vide Pers. Sat. 3. v. 28. et ibid annot.

Stantes in curribus Æmilianos. Statuas triumphales.

Æmilianos. Æmilium Paulum Macedonicum, ejus qui ad Cannas cecidit filium, qui de Liguribus triumphavit Consul; item postea de Perse Macedonum rege. Vel intelige filium hujus Pub. Scipionem Æmilianum, qui etiam Persen devicit, Carthaginem sex mensibus delevit, Numantiam ad deditionem compulit, &c.

Dimidios. Media sui parte mutilatas Imagines temporis edacitate, ac vetustate: aliam sine humeris: aliam sine auribus et naso, &c.

Humeroque minorem Corvinum. Humero carentem.

Corvinum. M. Valerius Tribunus militum, ope corvi, de ingenti Gallo provocatore victoriam retulit, hinc *Corvini* cognomen adeptus. Vide Tit. Liv. lib. 7. cap. 26.

Galbam. Ser. Sulpitius *Galba* Neroni succesſit, Imperator in atrio stemma proposuit, quo paternam originem ad Jovem referebat. Sueton. Galb. cap. 2.

Virga

Corvinum, posthac multâ deducere virgâ
Fumosos Equitum cum Dictatore Magistros,
Si coram Lepidis malè vivitur? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox,
Ante Numantinos? Si dormire incipis ortu
Luciferi, quò signa duces et castra movebant?

Cur

Virga. Multis ramis e stirpe seu trunco deductis et prodeuntibus, in stemmate, seu consanguinitatis, ut vocant, arbore. Vel, radio, quo ostenduntur summi quique viri in eodem stemmate. Alii respiciunt ad virgas et fasces Dictatori solitas praeferri: sed non placet ea interpretatio.

Fumosos. Legunt alii, *famosos*, minus bene, ut videtur. Cic. in Pisonem. *Obrepsisti ad honores errore hominum, commendatione fumosarum imaginum, quarum simile habes nihil, praeter colorem.* Porro in atriis erat culina et ignis; hinc atria, quasi atra fumo et fuligine: hinc et fumosae imagines; ut observat Servius. Vide Sigon. c. 20. l. 2. de antiq. Jur. Civil. Rom.

Equitum cum Dictatore Magistros. Dictatori semper aderat Magister Equitum, et ab eo statim creato dicebatur. Testis Livius passim. Equitum Magister dictus, quod jus summum in Equites et Accensos haberet: sicut et Populi Magister Dictator appellatus est, quod summam in omnes potestatem obtineret.

Coram Lepidis. Coram imaginibus tot virorum, qui probi fuerunt ac vere nobiles. *Æmilius Lepidus puer etiam tum progressus in aciem, hostem interemit, civem servavit: cujus tam memorabilis operis index est in Capitolio statuae bullatae, et incinctae praetextae S. C. posita illi, qui jam virtuti maturus, honori tempestivus*, &c. quae habet Valer. Max. lib. 3. c. 1.

Male vivitur. Nonnullis solet nobilitas generis parere ignobilitatem mentis. Greg. Dial.

Ante Numantinos. Ante imagines Numantinorum. P. Scipio Æmilianus (de quo paulo ante) Numantiam in Hispania civitatem valde bellicosam, correcta prius militum disciplina, fame vicit. Hinc Numantius dictus. Aurel. Vict. Vide Flor. lib. 2. cap. 18. de Numantio Bello.

Luciferi. Haec est Veneris stella, quae post occasum Solis apparet stationem, tunc que Hesperus, et Vesper apud Virgilium et alios, apud Plautum Vesperugo dicitur: ante ortum vero, et sub auroram Phosphorus, et Lucifer vocatur. Unde Virgil. Eclog. 8.

Nascere praeque diem veniens age Lucifer almum.

Cur

Cur Allobrogicis et magnâ gaudeat arâ
Natus in Herculeo Fabius Lare? Si cupidus, ſi
Vanus, et Euganeâ quantumvis mollior agnâ: 15
Si tenerum attritus Catinenſi pumice lumbum
Squallentes

Cur Allobrogicis, &c. Cur majorem gloriam oſtentat qui eſt inglorius, cur virtutes qui vitioſus?

Allobrogicis. Gallicis poſſeſſionibus, aut titulis victoriarum: inquit vetus Schol. Allobrogibus devictis: nam Fabius Max. *Gallica victoria cognomen Allobrogici ſibimet ac poſteris peperit:* ut ait Valer. Max. lib. 6. cap. 9.

Magna gaudeat ara. Prope Circum Flaminium erecta in honorem Herculis, a quo ferunt ortam Fabiam Gentem, quæ et habeat Sacra Herculis hæreditaria. Vet. Schol. Tit. Liv. l. 1. c. 7. Plut. in Fab. Macrob. 3. c. 6, &c. Ovid. Faſt. 1.

Conſtituitque ſibi, quæ maxima dicitur, aram.

Natus in Herculeo Fabius lare? Degener aliquis a familiæ ſuæ gloria: qualis Fabius ille cognomento Perficus, Q. Fabii Max. Allobrogici filius, cujus flagitioſos mores notat Valer. Max. l. 3. c. 5. et Senec. de Benef. l. 2. c. 21. ubi Græcinum Julium, virum egregium laudat, quod pecuniam a Fabio Perſico miſſam repudiaſſet, dicens, nolle ſe ab eo beneficium accipere, a quo propinationem accepturus non erat. Quem in locum Juſt. Lipſius ita ſcribit: *Is Paulus Fabius Conſul fuit ſub Tiberio anno 786. Quare Perſicus? A Rege Perſe, opinor, memoria victoriæ ejus ab Æmilio Paulo partæ: e qua gente hic fuit, etſi majores adoptione tranſlati in Fabiam. Clarus igitur, ſed ô fœdus!*

Lare. Lares Dii familiares et domeſt. qui et Penates, quoniam in interioribus ædibus colebantur, ſæpe uſurpantur pro ipſa domo.

Euganea. Tit. liv. initio l. 1. Euganeos inter mare Alpeſque poſitos eſſe affirmat, et ab Henetis pulſos, Plin. l. 3. c. 20. Graiarum Alpium incolas dicit, præſtanteſque genere Euganeos, inde tracto nomine. Capite vero præcedenti eorum Metropolim Veronam ſtatuit. Hic ponuntur Euganei pro Altinis et Patavinis affinibus, quorum lana et oves laudantur cum apud Martial. lib. 14. Epigr. 155. tum apud alios.

Attritus Catinenſi pumice lumbum. Ex more impudicorum quorundam et effœminatorum, qui pumice lumbos depilabant ac lævigabant: ut cætera non dicam paulo turpiora.

Catinenſi. Catana ſive Catina urbs eſt Siciliæ vicini Ætnæ montis ignes et lapides evomentis eruſtationibus obnoxia: non parvam inde vaſtitatem paſſa anno 1669.

Squallentes.

Digitized by Google

Squallentes traducit avos: emptorque veneni
Frangendâ miseram funestat imagine gentem?
Tota licet veteres exornent undique cerâ
Atria, Nobilitas sola est atque unica virtus,
Paulus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto:
Hos ante effigies majorum pone tuorum:
Præcedant ipsas illi, te consule, virgas.

Prima

Squallentes. Vel deformatos ac sordidos vetustate, vel ex more bellatorum ac fortium virorum, cultum corporis negligentes.

Traducit. Dedecorat, et probro exponit. Solebant noxii per forum et amphitheatrum Romæ traduci, appensa collo ferentes elogia, seu inscriptiones criminum, et suæ damnationis causas: Testis Sueton. Tib. cap. 8. &c.

Frangenda. Frangi digna.

Cerâ. Cereæ Imagines.

Paulus, vel Cossus, &c. Pauli, Cossi, Drusi, virtutes æmulare.

Paulus. Paulus Æmilius fortitudine pariter ac temperantia clarus. De eo Plutarch. in ejus vita. Aurelius Victor de viris illustribus, &c.

Cossus. Aulus Cornelius Cossus Tribunus Militum Tolumnium Veientium regem glorioſe vicit, atque opima de eo spolia secunda retulit Feretrio. Tit. Liv. lib. 4. c. 19. Florus autem lib. 4. cap. 12. *Augustus Cæsar,* inquit, *Getulos aevolas Syrtium Cosso duce compescuit, unde illi Getulici nomen.* De hoc itaque videtur potius loqui Juvenalis; addit enim mox; *Salve, Getulice.*

Drusus. Idem Florus citato mox loco ait, Augustum feras quasdam gentes per Claudium Drusum privignum suum perpacasse, &c. At Sueton. Tiber. c. 3. magis ad rem facit, ubi ait, Drusum, duce hostium Druso cominus trucidato, sibi posterisque suis cognomen invenisse: item, ex Gallia Provincia retulisse aurum Senonibus olim in obsidione Capitolii datum. Nisi forte placet intelligere Julium Drusum Tribunum Plebis, cujus ædes cum vicinorum oculis multis locis paterent, et opifex quidam eas se quinque talentorum mercede mutaturum sponderet. Decem dabo, inquit Drusus, si totam domum meam vicinis undique perspicuam feceris, ut testes sint illi quonam modo vivam, &c. quæ narrat Plutarchus in præceptis politicis, non longe ab initio.

Virgas. Fasces.

Salve,

Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi,
Justitiæque tenax factis dictisque mereris?
Agnosco procerem. Salve, Getulice, seu tu
Silanus, quocumque alio de sanguine rarus
Civis, et egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet populus quod clamat Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, et præclaro nomine tantùm
Insignis: Nanum cujusdam Atlanta vocamus:
Æthiopem cygnum: parvam extortamque puellam,
Europen. Canibus pigris scabieque vetusti

Lævibus,

Salve, Getulice. Si probus es, te saluto venerorque perinde nobilem, ac si fores Getulorum domitor Cossus, de quo ante; aut Silanus, aut alius quivis illustri natus genere.

Getulice. Getuli populi sunt inferioris Libyæ, prope Garamantas.

Silanus. Imperatoris Claudii gener. De eo Cornel. Tacit. lib. 12. initio Sueton. Claud. c. 27.

Exclamare libet populus quod clamat. Ægyptii nimirum, invento Api bove, exclamabant, *ευρηκαμην συγχαιρωμεν.*

Osiri. Hic porro colebatur.

— *Atque suum pubes miratur Osirin*
Barbara, Memphitem plangere docta bovem;

Eo quod, ut canere pergit. Tibull. l. 1. Eleg. 7.

Prima aratra manu solerti fecit Osiris,
Et teneram ferro sollicitavit humum.
Primus inexpertæ commisit semina terræ;
Pomaque non notis legit arboribus.
Hic docuit teneram palis adjungere vitem,
Hic viridem dura cedere falce comam,
&c.

Generosum. Senec. Epist. 44. *Quis ergo generosus?* inquit, *ad virtutem bene a natura compositus.*

Atlanta. Ingentem ac robustum instar Atlantis; quem fabulantur humeris cœlos portare, eo quod de Astrologia scite, de sphæra primus disputavit.

Europen. Hæc Agenoris Phœnicum regis erat filia, cujus pulchritudine captus Jupiter, ut canit Ovidius Metamorph. 2. Fab. 13.

—— *Sceptri gravitate relicta,*
Ille pater rectorque deûm, qui concutit orbem,

Induitur

Digitized by Google

Lævibus, & ficcæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit pardus, tigris, leo; si quid adhuc est,
Quod fremat in terris violentiùs. Ergo cavebis,
Et metues, ne tu sic Creticus, aut Camerinus.
His ego quem monui? Tecum est mihi sermo, Rubelli
Plance. Tumes alto Drusorum sanguine, tanquam
Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses;
Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iüli,
Non quæ ventoso conducta sub aggere texit.
Vos humiles, inquit, vulgi pars ultima nostri,
Quorum nemo queat patriam monstrare parentis.
At ego Cecropides. Vivas, & originis hujus

Gaudia

Induitur faciem tauri, &c.

Inde abit ulteriùs, mediique per æquora ponti
Fert prædam, &c.

Ab hac denominatam volunt aliqui eam orbis terrarum partem florentissimam, quam nos incolimus.

Scabieque vetusta Lævibus. Pilis præ scabie decidentibus.

Creticus aut Camerinus. Illustres Romani tum genere, cum virtutibus. Q. Metellus Crete subacta, *Creticus* est cognominatus. Publ. autem Sulpitius Camerinus cum Posthumio & Manlio missus Athenas a Senatu, ad describendas Solonis aliarumque civitatum leges. Tit. Liv. Plutarch. in vita Pompeii Magni, &c.

His ego quem monui. Quem vero his reprehensionibus peto & redarguo? inquit, Satiricus. Te nempe ô Rubelli,

Rubelli Plance. Quidam legunt, *Blande*, alii *Plaute*. Tacit. lib. 14. *Omnium ore*, inquit, *Rubellius Plautus celebratus, cui nobilitas per matrem ex Julia familia.*

Ut te conciperet, quæ, &c. Ut nascereris, mâtre nobili e gente Julia, quæ orta est ab Iülo Ascanii filio: atque pari ac Nero gradu a Divo Augusto maternam originem traheres; ut habet Cornel. Tacit. lib. 13.

Ventoso conducta sub aggere. Ad aggerem Tarquinii, ubi solebant plebeiæ mulieres telas texere.

Vos humiles, &c. Verba sunt Rubellii, juvenis antiqua nobilitate superbientis & jactabundi.

Cecropides. Tam sum ego Romæ nobilis, quam qui Athenis originem ducebat a Cecrope primo illo Athenienfium rege, atque Athenarum instauratore: genus enim ad Cæsarem

Gaudia longa feras : tamen ima plebe Quiritem
Facundum invenies. Solet hic defendere cauſas
Nobilis indocti. Veniet de plebe togata
Qui Juris nodos, et legum ænigmata ſolvat.
Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batâvi
Cuſtodes aquilas, armis induſtrius : at tu
Nil niſi Cecropides, truncoque ſimillimus Hermæ
Nullo quippe alio vincis diſcrimine, quàm quòd
Illi marmoreum caput eſt, tuâ vivit imago.
Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
Quis generoſa putet, niſi fortia? Nempe volucrem
Sic laudamus equum, facilis cui plurima palma
Fervet, et exultat rauco victoria circo.
Nobilis hic, quocumque venit de gramine, cujus
Clara fuga ante alios, & primus in equore pulvis.
Sed venale pecus Corithæ, poſteritas et

Hirpini,

ſarem Auguſtumque refero. Vide ſupra.

Vivas, & originis hujus, &c. Reſpondet Rubellio Poëta.

Euphraten. Quis non audivit fluvium hunc tam celebrem? Meſopotamiam Babyloniamque rigantem?

Domitique Batavi Cuſtodes aquilas. Ic in præſidia a Romanis collocata ad continendos in officio Batavos, ne rebellent illi nuper a Domitiano ſubacti.

Batavi. Populi ad Rhenum, quorum virtutem celebrat Cornel. Tacit. de German.

Aquilas. Signa militaria Romanorum.

Truncoque ſimillimus Hermæ. Statuæ Mercurii, capite formato, cætera rudi.

Teucrorum proles. O Rubelli, oriunde quidem e Julia gente, quæ ab Iülo & Æneа Trojanis prodiit.

Quis generoſa putet, niſi fortia? Quis fortem equum dixerit, eo quod e fortibus ortus ſit, ſi ipſe non eſt fortis?

Corithæ. Equæ generoſiſſimæ. Alii intelligunt gregem equorum qui alebantur ad Corithum Etruriæ oppidum & montem.

Hirpini.

Digitized by Google

Hirpini, ſi rara jugo victoria ſedit.
Nil ibi majorum reſpectus, gratia nulla
Umbrarum: dominos pretiis mutare jubentur
Exiguis, tritóque trahunt epirhedia collo
Segnipedes, dignique molam verſare nepotes.
Ergo ut miremur te, non tua, primum aliquid da,
Quod poſſim titulis incidere præter honores,
Quos illis damus, & dedimus, quibus omnia debes.
Hæc ſatis ad juvenum, quem nobis famaſ uperbum
Tradit, et inflatum, plenumque Nerone propinquo.
Rarus enim ferme ſenſus communis in illâ
Fortunâ. Sed te cenſeri laude tuorum,
Pontice, noluerim, ſic ut nihil ipſe futuræ
Laudis agas. Miſerum eſt aliorum incumbere famæ,
Ne collapſa ruant ſubductis tecta columnis.
Stratus humi palmes viduas deſiderat ulmos.
Eſto bonus miles, tutor bonus, arbiter idem
Integer: ambiguæ ſi quando citabere teſtis
Incertæque rei, Phalaris licèt imperet ut ſis
Falſus,

Hirpini. Equi nobiliſſimi & victoris.

Nepotes. Plures codices habet, *Nepoti*; ut ſit viri nomen priſtinum Romæ celebratum habentis.

Ad juvenem. Rubellium.

Plenumque Nerone propinquo. De Cæſarum propinquitate ſuperbientem. Nam Rubellius D. Auguſtum *per maternam originem pari ac Nero gradu contingebat.* Ex Tacit. Annal. 23.

Nerone. De quo magis debuit erubeſcere, inquit vetus Schol.

Pontice. Ad hunc etiam redit Poeta, quem initio compellat, & præcipue ſpectat in hac Satira.

Ne collapſa ruant, &c. Subtracta aliena laude & fama, cui totus incumbis, perinde ac ſi tua foret.

Viduas. Sic & ulmo maritari vitis dicitur, cum ei adjungitur, adhæret, innectitur.

Phalaris. Tyrannus in Sicilia.

Falſus, & admoto dictet perjuria tauro,
Summum crede nefas animam præferre pudori,
Et propter vitam vivendi perdere cauſas.
Dignus morte perit, cœnet licèt oſtrea centum
Gaurana, & Coſmi toto mergatur aheno,
Expectata diu tandem provincia cum te
Rectorem accipiet, pone iræ fræna modumque,
Pone & avaritiæ; miſerere inopum ſociorum.
Oſſa vides regum vacuis exhauſta medullis,
Reſpice quid moneant leges, quid Curia mandet;
Præmia quanta bonos maneant, quam fulmine juſto
Et Capito & Numitor ruerint, damnante ſenatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,
Cùm Panſa eripiat quicquid tibi Natta reliquit?
Præconem,

Et admoto dictet, &c. Minitans dirum illud in tauro ſuo ardente ſupplicium, niſi obſequaris, & pejeres.

Gaurana. Optima nimirum, & ad Baias & lacum Lucrinum capta, probe Gaurum Campaniæ montem.

Coſmi. Viri luxu famoſi, unguentorum & odorum amantiſſimi. Vel Unguentarii. Martialis ejus meminit pluribus in locis.

Oſſa vides, &c. Principes ipſos regionis bonis omnibus ſpoliatos vides.

Quid curia mandet. Ne ſcilicet improbitate tua te Romanoſque odioſos facias victis, ſed ut e contra temperantia & humanitate, ſociis amabile reddas Imperium Romanorum.

Et Capito et Numitor. Sociorum ſpoliatores graviter a Senatu mulctati.

Cilicum. Hi tenebant Aſiæ minoris regionem maritimam, Syriæ affinem. E tribus Cappa peſſimis unum faciebant, teſte Suida.

Sed quid damnatio confert. Quid Provinciales ſpoliatos juvat damnatio ſpoliatoris, ſi vel malo Præfecto alter non melior ſuccedit.

Panſa. Sumitur vel pro novo Præfecto vel pro Conſule aut Prætore, ut dictum.

Natta. Præfectus prior. *Nattæ* diſcincti, i. e. luxurioſi & nequam meminit Perſ. Sat. 3. v. 31.

Præconem

Præconem, Chærippe, tuis circumſpice pannis,
Jamque tace. Furor eſt poſt omnia perdere naulum.
Non idem gemitus olim, nec vulnus erat par
Damnorum, ſociis florentibus, & modò victis.
Plena domus tunc omnis, & ingens ſtabat acervus
Nummorum, Spartana chlamys, conchylia Coa,
Et cum Parrhaſii tabulis ſigniſque Myronis,

Phidiacum

Præconem, Chærippe, &c. O Chærippe Provincialis, quære præconem qui ſub haſta vendat tuos pannos, & reliquam ſupellectilem, ne alter prædo rapiat, neque de priori conqueraris, ſine ullo fructu, imo cum nova impenſa navigando Romam, ad eum accuſandum, nihilque de ablatis recipiendo. Vel ſenſus eſt: dum vides quæ tua ſunt, vendi ac tibi perire, ſile tamen, ne quid gravius etiam patiaris ab iniquo Prætore, vel Præfecto.

Furor eſt poſt omnia perdere Naulum. Metaphora a Navarcho, quo perditis naufragio bonis ac mercibus univerſis, etiam amittit mercedem quæ ſolvi debebat pro vectura & navigatione. Senſus eſt hic; ſtulte ageres, ſi ereptis a Præfecto bonis, novos ſumptus fruſtra faceres, e Cilicia aut alia regione longinqua Romam petendo, ubi etſi damnetur ſpoliator, non redduntur bona ſpoliatis.

Naulum. Ναῦλον, pretium navigationis.

Nec vulnus erat par. Tunc enim opulentis auferebantur ſuperflua; ſed nunc egenis eripiuntur neceſſaria.

Spartana chlamys. Purpureæ veſtes e Sparta & Inſula Co. Chlamys eſt proprie paludamentum ſeu veſtis militaris.

Spartana. Sparta urbs Peloponneſi, antea Lacedæmon vocata, celebris virtute civium, & Lycurgo Legiſlatore. Ad proximum huic Tænarum Promontorium murex piſcis bene multus capiebatur, e cujus ſucco fiebat color purpureus.

Conchylia Coa. Purpura e Conchylis ſeu muricibus, & bombycinæ veſtes in ea Ægei maris inſula fabricatæ, et tinctæ. Vide Sat. 3. ad verſ. 81.

Parrhaſii. Pictor ille inſignis Epheſi natus cujus cum Zeuxide certamen, et alia quædam narrat Plin. lib. 35. cap. 9, et 10. nimirum Zeuxis fefellerat aves ad pictas uvas advolantes: at Parrhaſius ipſum fefellit Zeuxidem picto linteo, quod hic removeri non ſine riſu et pudore poſtulavit. Quintil. lib. 12. cap. 10. *Zeuxit*, inquit, *luminum umbrarumque invenisse rationem, Parrhasius exquisasse subtilius lineas traditur* ——

Molliora

Digitized by Google

Phidiacum vivebat ebur, necnon Polycleti
Multus ubique labor; raræ ſine Mentore menſæ.
Inde Dolabella eſt, atque hinc Antonius, inde
Sacrilegus Verres. Referebant navibus altis
Occulta ſpolia, & plures de pace triumphos.
Nunc ſociis juga pauca boum & grex parvus equarum,
Et pater armenti capto eripietur agello:
Ipſi deinde Lares, ſi quod ſpectabile ſignum;
Si quis in ædicula Deus unicus. Hæc etenim ſunt

Pro

Meliora ſupradictis Myron fecit. Diligentia ac decor in Polycleto ſupra cæteros; Decorum tamen auctoritatem non explevit ——— Quæ Polycleto defuerunt Phidias habuit, quanquam Diis quam hominibus effingendis melior artifex, &c.

Myronis. Hic ſtatuarius fama notus. De ejus ex ære bucula, quam et vituli adibant, ac tauri, vide Auſon. Epig. 57. et. ſeq.

Phidiacum vivebat ebur. Erant etiam imagines ex ebore, Phidiæ manu tam artificioſe ſculptæ, ut ſpirare credideris.

Artis Phidiacæ toreuma clarum.

Piſces aſpicis; adde aquam, natabunt.

Polycleti. Et is ingenioſus admodum fuit Statuarius. De eo vide Ælian. var. hiſtor.

Mentore. Plin. Lib. 33. c. 11. *L. Craſſus Orator duos ſcyphos Mentoris arte cælatos ſeſtertiis centum emit.* Martial. Lib. 9. Epigr. 41.

Inſerta phialiæ Mentoris manu ducta
Lacerta vivit, et timetur argentum.

Et lib. 9. epigram 60.

Pocula Mentorea nobilitata manu.

Inde Dolabella eſt, &c. Hæ tantæ Provincialium opes dederunt occaſionem rapinis Dolabellæ, Antonii, Verris, &c.

Dolabella. Qui Proconſul Aſiam deprædatus eſt, accuſante vero M. Scauro fuit damnatus.

Antonius. C. nimirum Antonius, qui a Cenſoribus Senatu motus eſt, quod ſocios in Achaia ſpoliaſſet: accuſatus a Cæſare. Vetus Schol. Pædian, &c.

Verres. Siciliæ Prætor dicam, an prædo, qui nec templis, nec ullis rebus ſacris pepercit. Cic. paſſim, tot in eum actionibus.

Hæc etenim ſunt pro ſummis, &c. Vel ſimpliciter, pauca hæc reſidua inopibus magna cenſentur. Vel, graviora hæc ſcelera gravioribus ſceleratis reſervantur. Vel ironice, hæc ſumma non pertinent ad tenues

Provinciales,

Digitized by Google

Pro ſummis: nam ſunt hæc maxima. Deſpicias tu
Forſitan imbelles Rhodios, unctamque Corinthum
Deſpicias merito. Quid reſinata juventus,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis?
Horrida vitanda eſt Hiſpania, Gallicus axis,
Illyricumque latus. Parce et meſſoribus illis,
Qui ſaturant urbem, circo, ſcenæque vacantem.
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros?
Curandum in primis, ne magna injuria fiat
Fortibus et miſeris: tollas licet omne quod uſquam eſt

Auri

Provinciales, ſed potius ad ſummos viros, et ea proinde Romani rerum domini auferre debent.

Deſpicias tu, &c. O Provinciæ Rector et Præfecte, impune quidem vexare poteris fractas deliciis nationes, at non ita bellicoſas.

Imbelles Rhodios. Inſula in mare Mediter.

Unctamque Corinthum. Luxui deditam.

Reſinata juventus. Per molitiem pilos e cruribus refina vellens.

Lævia. Polita, glabra.

Horrida vitanda eſt Hiſpania. Vide ne laceſſas Hiſpanos, Gallos, Illyrios. Nam hi vel te conſtanter accuſarent apud Senatum, vel ipſi ſe armis ulciſcerentur.

Gallicus axis. Seu quod reſpectu Italiæ Galli ad axem, id eſt, Polum Arcticum et Septentrionem vergunt, ſeu quod e curribus in bello decertarent.

Illyricumque latus. Sclavonia regio aſpera montibus, in longum porrecta, ſecundum littus Adriatici maris Italiæ adverſum: quæ pars olim Illyrici.

Parce et meſſoribus, &c. Afris quos mox nominat: ab his enim petebatur frumentum et annona nutriendis Romanis.

Urbem, circo, ſcenæque vacantem. Romam ſpectaculis impenſe deditam. Vide Sat. 3. v. 223. Hic porro obſerva falſam in Romanos ironiam.

Culpæ. Injuſtæ vexationis ſociorum.

Marius. Priſcus ille, Africæ Proconſul, de quo Sat. 1. v. 49.

Diſcinxerit. Abſtulerit omnia, ad ſonam uſque.

Fortibus, et miſeris. Hi enim ſi ad

Digitized by Google

Auri atque argenti; ſcutum gladiumque relinques,
Et jacula, et galeam, Spoliatis arma ſuperſunt.
Quod modò propoſui non eſt ſententia; verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum: ſi nemo tribunal
Vendit acerſecomes; ſi nullum in conjuge crimen;
Nec per conventus, nec cuncta per oppida carvis
Unguibus ire paret nummos raptura Celæno:
Tunc licet à Pico numeres genus: altaque ſi te

Nomina

deſperationem adigantur, extrema tentant, et nihil non audent.

Quod modo propoſui. De rebellaturis Afris, ac libertatem vindicantibus.

Non eſt ſententia. Non unus hic eſt ſenſus. Vel, non eſt mea mens et opinio tantum, ſed vaticinium eſt.

Sibyllæ. Cumanæ, in cujus libris continebatur fatum imperii Romani.

Si tibi ſancta cohors, &c. Si nullum admittis in familiam, aut clientelam, qui non ſit probus et ſanctis moribus.

Sine nemo tribunal vendit. Si familiarium tuorum nemo judicia, te prætore, ac favorem tuum vendit, et pacta mercede conciliat, te connivente, ſive amicus, ſive uxor imperioſa et avara.

Acerſecomes. ἀκειρεκόμας Dorice pro ἀκειρεκόμης, dicitur, is qui comam non tondet, ab α privativo, κείρω, *tondeo*, et κόμη, coma, Apollinis eſt epithetum, et Bacchi. At hic puer eſt.

Si nullum in conjuge crimen. Si a conjuge abſit avaritia, cupiditas.

Nec per conventus. Juridicos nimirum, et loca judicis exercendis deſtinata, et per regiones conſtituta a te Provinciæ Rectore.

Nummos raptura. Sub viri auctoritate a litigantibus exigens pecuniam, fine ulla ratione & modo, inſtar Harpiæ inſatiabilis.

Celæno. A voce Græca Κελαινός, atrum et nigrum ſignificante, appellatum, aiunt unum ex Harpyis. Virg. Æneid. 3.

Una in præcelſa conſedit rupe Celæno, &c.

— — — — — — — —

Virginei volucrum vultus, fœdiſſimus ventris
Proluvies, uncæque manus, &c.

Pico. Qui Saturni filius, Fauni pater fuit, ac primus Aboriginum rex

Nomina delectant, omnem Titanida pugnam
Inter majores, ipsumque Promethea ponas:
De quocunque voles proavum tibi sumito libro:
Quod si precipitem rapit ambitus atque libido,
Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
Delectant hebetes, lasso lictore, secures:
Incipit ipsorum contra te stare parentum
Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
Omne animi vitium tanto conspectius in se
Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
Quo mihi te solitum falsas signare tabellas
In templis, quæ fecit avus; signamque parentis
Ante triumphalem? quo, si nocturnus adulter
Tempora Santonico velas adoperta cucullo?
Præter majorum cineres, atque ossa volucri

Carpento

rex et Latinorum. Virgil. Æneid. 7. Dionys. Halic. lib. 1.

Omnem Titanida pugnam. Titanos omnes et Gigantas, qui Diis inferre bellum ausi, nomen suum tam celebre reddiderunt. Ovid. Metam. 1.

Promethea. Iapeti filium, Deucalionis patrem, qui e luto hominem finxit, ignem cœlo surripuit ac in terras detulit.

Si frangis virgas, &c. Si summis Magistratibus fungens, crudelis fueris, jubendo immaniter cædi socios, vel etiam obtruncari; atque id frequentius.

Claramque facem præferre pudendis. Ut clarius, innotescat indignitas ac turpitudo tua, et majori te pudore suffundat. Sallust. Bell. Jugurth. *Majorum gloria posteris lumen est, neque bona neque mala eorum in occulto patitur.*

In templis. In his obsignabant, quo loci sanctitas fidei ac religionis in negotio servate Judex et testis foret.

Santonico cucullo. Vetus Schol. *Birro Gallico, galero fusco,* qualem ferunt et conficiunt Santones Aquitaniæ populi in Gallia. *Bardocucullum* vocat Martialis lib. 1. Epigram 54. et lib. 14. Epigram 128.

Gallia Santonico vestit te bardocucullo.

Majorum cineres. Sepulcra juxta Flaminiam Latinamque viam frequentia.

Digitized by Google

Carpento rapitur pinguis Damasippus; et ipse,
Ipse rotam stringit multo sufflamine Consul:
Nocte quidem; sed luna videt; sed sidera testes
Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
Cùm fuerit, clarâ Damasippus luce flagellum
Sumet, et occursum nusquam trepidabit amici
Jam senis, ac virgâ prior innuet, atque maniplos
Solvet, et infundet jumentis hordea lassis.
Interea dum lanatas, torvumque juvencum
More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
Hipponam, et facies olida ad præsepia pictas.
Sed cùm pervigiles placet instaurare popinas,
Obvius assiduo Syrophœnix udus amomo

Currit,

Sufflamine. Est vinculum seu retinaculum, ne precipites in descensu rotæ rhedam ac jumenta abripiant et vexent. Scilicet inter rotarum radios immittitur sufflamen, dum clivum descendere cœperit vehiculum.

Nocte quidem. Dum is est Consul, præ pudore ac reverentia dignitatis, non nisi clam et nocte mulionis, ac rhedarii munus obit.

Finitum tempus honoris cum fuerit. Vilem aurigandi artem resumet, atque ut ante, affectabit statim finito consulatu; id est, post biennium: nec enim erat perpetua Romæ Magistratuum potestas. Durabat Consulatus annos duos; Dictatura paucos interdum menses, aut etiam dies.

Innuet. Salutando velut, ac se ostentando aurigandi peritum.

Maniplos solvet. Ad pabulum jumentis dandum, et omnia vilis agasonis implendo officia.

Numæ. Religiosi Imperatoris, qui et ipse sacra multa obibat.

Hipponam. Quam in primis colit, quippe equorum et aurigandi studiosus, jumentorum Deam.

Facies olida ad præsepia pictas. Imagines Numinum jumentis propitiorum in equili appictas.

Cum pervigiles placet instaurare popinas. Cum vero Damasippus, omissa aurigatione, repetit cauponas, in quibus die nocteque helluatur.

Syrophœnix. Unguentarius quidam, ita dictus a Syria et Phœnicia minoris

Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
Hospitis affectu Dominum, regemque salutat,
Et cum vænali Cyane succincta legenâ.
Defensor culpæ dicit mihi: Fecimus et nos
Hæc juvenes. Esto: desisti nempe, nec ultra
Fovisti errorem. Breve fit quod turpiter audes.
Quædam cum primùm resecentur crimina barba,
Indulge veniam pueris. Damasippus ad illos
Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit,
Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
Amnibus, & Rheno, atq; Istro. Præstare Neronem
Securum

minoris Asiæ regionibus, e quibus optima unguenta accersebantur.

Amomo. Unguento ex amomo. Vide Sat. 4. 108.

Idumææ Syrophœnix incola portæ. Idumææ Syriæ pars erat Judææ finitima.

Hospitis affectu. Eo affectus, quo solent hospites invitari et excipi.

Dominum, regemque salutat. Per adulationem vocat dominum, regem, &c.

Cyane. Tabernaria quæpiam: *succincta*, ad expeditius ministrandum.

Thermarum calices. Loca in quibus primo sudatur, deinde lavatur, post ungitur, denique epulis indulgetur. De Thermopoliis et de calido potu apud Romanos usitato. Sat. 5. v. 63.

Inscriptaque lintea. Vela nempe acu picta, tabernis appensa cum inscriptione rerum venalium.

Maturus bello Armeniæ. Idoneus ad militandum.

Armeniæ. Hæc Asiæ regio celebris quondam et frequens, at nunc non ita: duplex est, major quæ Turcomania, et minor quæ Aladulia modo nuncupatur. Illinc Euphrates ac Tigris scaturiunt. Claudunt montes Taurus, Niphates, &c.

Syriæque tuendis omnibus. Propugnandis regionibus Imperio Romano subjectis, qualis Syriæ, Asiæ pars valde nobilis et occidentalis, quæ Syriaco mari alluitur, rigatur fluminibus Euphrate, Oronte, et aliis; Terra Sancta intermedia, Ægypto affinis est.

Et Rheno, atque Istro. Continendis in officio populis, qui sunt ad Rhenum atque Istrum, Gallis, Germanis.

Rheno. Hic fluit ex Alpibus Rhæticis per Germaniam.

Securum valet hæc ætas. Mitte ostia, Cæsar,
Mitte; sed in magnâ legatum quære popina.
Invenies aliquo cum percussore jacentem,
Permistum nautis, aut furibus, aut fugitivis;
Inter carnifices, et fabros sandapilarum.
Et resupinati cessantia tympana Galli.
Æqua ibi libertas, communia pocula, lectus
Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
Nempe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, et quæ

Turpia

Ister. *Ister* qui et *Danubius* appellatur, fluminum Imperii Romani post Nilum primas tenet.

Præstare Neronem securum valet. Juvenes ejusmodi apti sunt ad tuendam imperatoris salutem, ac subeunda pro eo belli discrimina.

Mitte ostia, Cæsar. O Nero, ad fluminum ora mitte, ne vero ipse belli aleam et pericula tentare velis. Rebellantes Armenos per legatum aliquem domare potes. Ergo mitte ad ostia Tiberina, qui navem cum exercitu conscendat, et eo proficiscatur. Vel sensus est, dimitte curam portuum, et hanc legato committe, ingruente bello. Sarcasmus tam in Neronem, quam in Duces ab eo missos.

Legatum quære. Mittendum pro te in hostes, cum mandatis.

Cum percussore jacentem. Cum Sicario.

Resupinati cessantia tympana Galli. Sacerdotis Cybelæ, vel omni luxuriæ indulgentis, vel præ ebrietate dorso incumbentis, abjecto ministerii sui instrumento et insigni.

Mensa remotior. Loco digniori structa.

In Lucanos. Ad agros fodiendos. Apud eam Italiæ partem, quæ est in regno Neapolitano, et modo continet Basilicatam, et partem Calabriæ, &c.

Tusca ergastula. Mitteres in Thusciam, ut ibi faceret opus, catenis vinctus, in ergastulis, quæ ibidem frequentia. Martial. lib. 9. Epigr. 23.

Et sonet innumera compede Thuscus ager.

Vel sat

Turpia cerdoni, Volesos Brutosque decebunt.
Quid, si nunquam adeò fœdis adeóque pudendis
Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
Consumptis opibus vocem, Damasippe, locâsti
Sipario, clamosum ageres ut Phasma Catulli.
Laureolum Velox etiam benè Lentulus egit,
Judice me, dignus verâ cruce. Nec tamen ipsi
Ignoscas populo: populi frons durior hujus,
Qui sedet, et spectat triscurria Patriciorum,
Planipedes audit Fabios, ridere potest qui

Mamercorum

Volesos Brutosque. Nobiles quoscunque.

Vocem locasti. Præco mimicus fuisti, et vocem histrionibus et histrionicis præbuisti, pacta mercede.

Sipario. Metonymia, pro Theatris, Actoribus, ac ludis scenicis. Donat. in Terent. *Aulæa quoque in scena intexta sternuntur*, inquit, *pro quibus ætas posterior siparia accepit. Est autem siparium mimicum velum quod theatro obtenditur, et quod populo obsistat, dum fabularum actus commutantur.*

Phasma. Latine spectrum, seu visum. Titulus est et nomen fabulæ.

Catulli. Q. Lutatii Catulli ignobilis Poëtæ, de quo Probus.

Laureolum. Hujus mimi facit mentionem Sueton. Calig. cap. 57. a quo vero scriptus, non convenit; an a Laberto, an a Nævio. In ea fabula, crux figitur Laureolo servo in scelere deprehenso. Vetus Schol.

Velox. Quidam non cognomen esse Lentuli volunt, sed interpretantur, habilis, agilis, citus in agendo.

Lentulus. Præter Damasippum, etiam alii nobiles et Patricii.

Dignus vera cruce. Non ficta tantum, ut mimicus ille servus. Martial. Spectac. Epigr. 7.

Non falsa pendens in cruce Laureolus.

Triscurria. Id est, valde et plane scurrilia.

Planipedes audit Fabios. Nobiles quoscumque in comœdiis agentes sine horrore spectat.

Planipedes. Ita vocari fabulas argumento et actione vilissimas scribit Donatus. Nimirum in aliis cothurnum induebant actores, aut saltem soccum. Vel notat Patricios agentes in theatro personas servorum, qui nudis pedibus incedebant.

Mamercorum

Mamercorum alapas. Quanti ſua funera vendant,
Quid refert? Vendunt nullo cogente Nerone,
Nec dubitant celſi Prætoris vendere ludis.
Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita pone
Quid ſatius? Mortem ſic quiſquam exhorruit ut ſi
Zelotypus Thymeles, ſtupidi collega Corinthi?
Res haud mira tamen: citharœdo principe, mimus
Nobilis: hæc ultra, quid erit niſi ludus? Et illic
Dedecus urbis habes. Nec Mirmillonis in armis

Nec

Mamercorum alapas. Quas nobiles in ſervili perſona ferunt a ſcenicis dominis caſtigati, ridente interim populo. Sic Panniculus a Latino alapis frequenter cæſus. Martial. Epigr. 7. lib. 2. et lib. 5. Epigr. 62.

Mamercorum. Horum illuſtris Romæ familia et origo a Numa Pompilio deducta, teſte Plutarcho in vita Numæ.

Quanti ſua funera vendant, quid refert? Quid refert quod lucrum habent a gladiatura?

Nec dubitant celſi Prætoris, &c. Non erubeſcunt operam ſuam locare prætori munus gladiatorium populo danti.

Celſi. Volunt quidem nomen eſſe prætoris, alii explicant epithetum de habitu et curru triumphali, in equo vectus ſuam dignitatem ac liberalitatem oſtentat Prætor cum ludos exhibet. Vide Sat. 10. v. 36. et ſeq.

Prætoris. Magiſtratus hujus creandi occaſionem et primordia narrat Livius in fine lib. 6. et initio lib. 7.

Prætoris vendere ludis. Solebant prætores ludos populo dare.

Finge tamen gladios inde, &c. Quod ſi alterum eligere cogantur nobiles, aut in arenam prodire, aut in ſcenam; gladiatores ſint potius quam hiſtriones, et mortis proquinque diſcrimina præferant ignominiæ.

Ut ſit zelotypus Thymeles. Ut mortis metu malit agere in theatris perſonam Latini mimi, zelotypi Thymeles ſuæ uxoris, & præ zelotypia alteri mimo rixas moventis, alapas et verbera impingentis. Vide Sat. 1. v. 36.

Stupidi collega Corinthi. Alterius hiſtrionis forte a Latino impetiti ac cæſi in theatro per zelotypiam. Unde ille ſtupet, cauſæ ignarus.

Citharœdo Principe. Vilium quarumlibet artium ſtudia et primas affectante. Vide Suet. Ner. c. 20. et. ſeq. Tacit. Annal. 14.

Dedecus urbis. Quod nobiles non velata, ſed nuda, facie, ſine ulla vere-

Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce ſupina
(Damnat enim tales habitus, et damnat et odit,)
Nec galea frontem abſcondit: movet ecce tridentem,
Poſtquam vibrata pendentia retia dextra
Nequicquam effudit, nudum ad ſpectacula vultum
Erigit, et tota fugit agnoſcendus arena.
Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum ſe
Porrigat,

verecundia gladiatoriam exerceant, et in ea ſe oſtentent.

Nec Mirmillonis in armis. Nec Mirmillonem agit ſolem Gracchus, cujus armatura non adeo videatur indecora, nempe gladius, clypeus, galea: retiarium agit, cujus etiam habitus turpis et ignominioſus, nimirum tunica, rete, fuſcina.

Mirmillonis. Vide quæ annotavimus ad Sat. 2. verſ. 93. et ſeq.

Gracchum pugnantem. Sat. 2. mox eit.

Vcit hoc Monſtrum tunicati fuſcina Gracchi,
Luſtravitque fuga, medium gladiator arenam.

Falce ſupina. Incurva fica, vel erecta et converſa ad incutiendum *Thracum armatura, quibus proprium telum fica eſt*, inquit vetus Schol. Vel ad ipſum Thracem refer qui ambitioſe pugnans ſe attollebat, atque inſurgebat, Artemidoro teſte: ut ait Lubinus.

Nec galea frontem abſcondit. Ut Mirmillo, qui vultum habebat galea obtectum: ſed placet habitus Retiarii, qui nuda et aperta certabat facie. Sueton. Claud. c. 34. *Gladiatores forte prolapſos jugulari jubebat, maxime retiarios, ut expirantium facies videret.*

Tridentem. Arma erant retiarii, telum ſeu fuſcina, tridens, et rete. Sueton. Calig. c. 30.

Poſtquam vibrata pendentia retia. Poſtquam reti fruſtra injecto aberravit, nec Mirmillonis caput implicuit.

Nudum ad ſpectacula vultum erigit. Seſe oſtentat ſpectatoribus, et ſe agnoſci gaudet, illud decus exiſtimans, quod turpe eſt. Vel forte ut agnitum vetent jugulari a ſecutore, cujus ob id graviorem ignominiam ſtatim Poëta vocat.

Fugit. Ante Mirmillonem jam declinato reti inſequentem fugit retiarius, dum effuſum colligat rete, rurſumque Mirmillonem impetat.

Credamus tunicæ. E tunica retiarium agnoſcamus, nobilem autem ex auro, quo illa interlucet, ficut et galeri ſubligaculum. Legunt quidam, *Cedamus*, ut ſint verba Mirmillonum dicentium

Porrigat, et longo jactetur spira galero.
Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho jussus pugnare secutor.
Libera si dentur populo suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni;
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen; sed causa facit rem
Dissimilem: quippe ille Diis auctoribus ultor
Patris

dicentium apud se, concedamus retiario ejusmodi Patricio, et fugere illum finamus. Hinc sequitur, *Ergo ignominiam*, &c.

Tunicæ. Tunica tantum induti pugnabant retiarii, Sueton. Calig. c. 30. *Retiarii tunicati quinque gregatim dimicantes totidem secutoribus succubuerant*, &c.

De fascibus aurea, &c. Tunica retiarii nobilis, auro distincta per extremitates a gutture ad imum. Malim ego cum sequentibus jungere, et referre ad *spiram*.

Jactetur spira. Ligula, fascia, non vulgaris, sed auro interta, a galero dependens, et mento subligata, cujus extremitates vento agitantur.

Spira. Sinus et flexus in multos orbes.

Ignominiam graviorem. Commissus enim cum Retiario nobili Mirmillo, cum non esset adversarium conficere, victoriæ fructu et decore carebat; et quamvis sponte cederet, fugillabatur a spectatoribus. Ergo ignominiam tam gravem inde ferebat, quam si plagis confossus victusque succumberet. Quin et explodebatur, si peritus ipse nobilem imperitum superaret.

Secutor. Mirmillo, qui ab insequendo retiario fugiente, secutor dicitor.

Dubitet Senecam præferre Neroni. Scilicet ignobilem probum nobili vitioso præferre quis dubitet?

Simia, serpens, culeus. Lex Pompeia jubebat, qui vel parentis, vel filii, vel cujusvis affinis et propinqui sanguine se polluisset, eum culeo, id est, succo coriaceo insui, cum simia, vipera, gallo, cane; atque in mare seu flumen projici.

Par Agamemnonidæ. Orestes Agamemnonis filius matrem Clitemnestram interfecit, ut vindicaret patrem ab ea simul et ab Ægistho ejus mocho jugulatum: at Nero Agrippinam matrem impie nefarieque occidit.

Nec

Patris erat cæsi media inter pocula: sed nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii: nullis aconita propinquis
Miscuit: in scena nunquam cantavit Orestes:
Troïca non scripsit. Quid enim Virginius armis
Debuit ulcisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam sæva, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæ sunt generosi principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita saltu,
Prostitui,

Nec Electræ jugulo se poluit. Electram sororem non jugulavit Orestes, sicut Nero fratrem Britannicum.

Spartani sanguine conjugii. Non mortem Orestes intulit suæ conjugi Hermionæ filiæ Menelaï Lacedæmoniorum sive Spartæ Regis: at Nero Octaviæ Poppæasque uxoribus, quin et Antoniæ Claudii filiæ, a qua fuerat adoptatus, nuptias suas recusanti necem attulit.

Troïca non scripsit. Nero Troados Libros scripsit. Vetus Schol. Verum si ob hoc culpandus, certe multo magis quod incensam Romam e turri Mecænatica prospectans, latusque flammæ pulchritudine ἀλλοιούμενος. Ilii scenico habitu decantavit, Sueton. Ner. cap. 38. *Ipso tempore flagrantis urbis domestica inijt scenam, ac cecinit Trojanum excidium; præsentia mala veteribus cladibus assimilans:* inquit Cornel. Tacit. Annal. 15. Scilicet incendium illud molitus, *ut spectaculi ejus imaginem cerneret, quali olim Troja capta exarserat.* Eutrop. lib. 7.

Quid enim Virginius armis. Quid fuit quod Virginius, Galba, et Vindex conjurarunt Neronem ex imperio deturbare?

Cum Vindice Galba? Virginius Ruffus Germanici ductor exercitus. Julius Vindex Galliæ Proprætor, cujus milites primi a Nerone defeciverunt. Sergius Galba Hispaniæ Præfectus, occiso Nerone, Imperium adeptus est, ultro cedente et annitente Virginio.

Quid Nero tam sævâ, &c. Quid fecit Nero, quo omnium in se odium concitaret, et a conjuratis auctore Senatu occideretur? Nempe quod sordidis illis artibus gauderet, ac totus incumberet histrionicæ, saltatoriæ, citharisticæ, &c. nihil vero generoso Principe dignum moliretur. Hunc versum tamen omnino rejiciunt nonnulli.

Græcaque

Proſtitui, Graiæque apium meruiſſe coronæ.
Majorum effigies habeant inſignia vocis,
Ante pedes Domitî longum tu pone Thyeſtæ
Syrma, vel Antigones, ſeu perſonam Menalippes,
Et de marmoreo citharam ſuſpende coloſſo.
Quis, Catalina, tuis natalibus atque Cethegi
Inveniet quicquam ſublimius? Arma tamen vos
Nocturna, et flammas domibus, templiſque paraſtis,
Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores;

Auſi

Graiæque apium meruiſſe coronæ. Quippe Nero in Olympicis cantavit, et coronatus eſt, cum his ludis agona muſicum adjeciſſet. Vide Alex. ab Alex. l. 5. c. 8.

Apium meruiſſe coronæ. In Iſthmiciis ac Nemeis certaminibus victores Apio coronabantur.

Majorum effigies habeant, &c. Cum nihil habeas aliud, quo exornes ſtatuas majorum tuorum, o Nero, affer ea tuæ vocis et cantus inſignia, coronam illam ex apio, et quæ per ſcenicas artes præmia atque ornamenta conſecutus es. Sarcaſmus admodum gravis.

Ante pedes Domitî. Ad effigies utriuſque Domitii, tam atavi quam patris tui.

Longum tu pone Thyeſtæ Syrma. Non relata ex hoſte ſpolia opima, ut cæteri, ſed theatrales quas induiſti veſtes, nimirum cum egiſti perſonas Thyeſtis, vel Antigones, vel Menalippes.

Longum ſyrma. Oblongam veſtem Tragœdiæ uſitatam. Nomen a σύρω, *trabo*.

Seu perſonam Menalippes. Larvam qua vultum obtexiſti in fabula Menalippes.

Marmoreo ſuſpende Coloſſo. Ad ingentem e marmore Auguſti ſtatuam. Sunt qui de Neronis intelligant effigie centum decem pedes alta; verum hanc ex ære factam refert Plin. lib. 24. cap. 7.

Quis, Catalina, tuis natalibus, &c. Probat Poëta exemplis nobiliſſimos interdum peſſima fuiſſe meditatos; humiles autem præclara.

Catilina, Cethegi. Hi cum Lentulo, Gabinio, Statilio, et aliis conjurarunt ad opprimendam patriæ libertatem. Salluſt. Appian, &c.

Braccatorum. Galli Narbonenſis provinciæ ad mare Mediterraneum poſiti, vocati ſunt olim *Braccati*, ſeu *Gallia Braccata*, a *braccis* ſeu *femoralibus*

Auſi quod liceat tunicâ punire moleſtâ. 235
Sed vigilat conſul, vexillaque veſtra coërcet.
Hic novus Arpinas ignobilis, et modò Romæ
Municipalis Eques galeatum ponit ubique
Præſidium attonitis, et in omni gente laborat.
Tantum igitur muros intra toga contulit illi 240
Nominis et tituli, quantum non Leucade, quantum
Theſſaliæ campis Octavius abſtulit udo
Cædibus affiduis gladio: ſed Roma parentem;

Roma

libus, quibus tunc utebantur. *Pueri Bracatorum*, locutio eſt græca, pro *Braccati Galli*.

Senonum. Senones in Gallia, circa Rhodanum et Ararim: illi Braccatis Gallis juncti, cum Italiam invaſiſſent, Romanos ad fluvium Alliam ingenti clade affecerunt; ipſam urbem victores ingreſſi, eam incenderunt. Capitolium, ne caperent obſtitit Camillus, qui pulſos Româ ſubinde funditus delevit.

Minores. Poſteri, nepotes.

Tunicâ moleſtâ. Veſtis erat e charta, cannabe, ſtuppa, illinebatur bitumine reſina, pice; tum circumdabatur iis qui grave quidpiam et maxime incendia moliti fuerant: quâ demum incenſâ vivi comburebantur.

Sed vigilat, &c. Opponit ignobilem Conſulem, improbis nobilibus: vos patriam perdere voluiſtis; ille ſervavit.

Vexillaque. Vexilla *erant* cohortes diviſæ in Centurias et harum ſingulis ſua erant vexilla. Vegetius, lib. 2.

Novus. Homines novos *Romani appellabant*, qui nulla majorum dignitate inſignes, ſuam ſibi nobilitatem debebant.

Arpinas. Arpinum, oppidum Italiæ fuit, in Volſcis: patria Tullii.

Municipalis. Municipia *dicebantur* Italiæ civitates, quarum incolæ ſuis legibus utebantur, et eadem quæ Romani cives munia, *id eſt*, Magiſtratus eoſdem et honores capere poterant Romæ.

Leucade. Leucas, nunc *Sancta Maura*, inſula eſt ad oram occidentalem Epiri, prope Actium promontorium, ubi navali prælio Antonium et Cleopatram Auguſtus vicit.

Theſſaliæ, &c. In campis Philippicis, prope Philippos urbem Theſſaliæ, ubi Octavius Brutum et Caſſium profligavit.

Libera. Catilinariæ conjurationis metu periculoque liberata.

Aliis,

Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
Arpinas alius Volscorum in monte solebat
Poscere mercedes alieno lassus aratro:
Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigrâ munîret castra dolabrâ.
Hic tamen et Cimbros, et summa pericula rerum
Excipit, et solus trepidantem protegit urbem.
Atque ideó postquam ad Cimbros, stragemque vocabant,
Qui numquam attigerant majora cadavera, corvi;
Nobilis ornatur lauro collega secundâ.
Plebeiæ Deciorum animæ, plebeia fuerunt

Nomina:

Alius. Marius.

Volscorum. Volsci, populus antiquæ Italiæ.

Mercedes. Stipendium et pretium pro agro arato.

Vertice. In suo vertice. Adeo graviter Marius cædebatur, ut vitis seu virga Centurionis e sarmento, pro more, confecta, rumperetur in humeris et capite Marii.

Cimbros. Germaniæ populum qui effusus in Italiam anno U. C. 652, cum Teutonibus et Ambronibus, eam oppressurus videbatur. Creatus est quartum Consul Marius, adjuncto ipsi collega Q. Lutatio Catulo: in Gallias profectus eodem anno Teutonas debellavit ad Aquas Sextias: verum quia Cimbris in Italia par Catulus non erat, ad hunc anno insequente advolat, Cimbros ad Vercellas debellat, cædit ex illis centum quadraginta millia, sexaginta millia capit, &c. cumque ipsi soli triumphus esset oblatus, voluit ejus participem esse Catulum, licèt Mario laus primaria victoriæ tribueretur. *Altum erat,* inquit Florus, lib. 3. cap. 3. *nisi Marius illi saculo contigisset.*

Majora cadavera. Germanorum procera moles celebratur apud Historicos ejus ævi.

Nobilis ornatur lauro collega secundâ. Q. Lutatius Catulus ipse nobilis Marii Collega secundo tantum loco triumphat, Marius vero licèt novus homo primas tulit. Nam et præcipuam rei gestæ gloriam Mario attributam, referunt Livius et Plutarchus: adeo ut primores civitatis qui priùs ut novo homini tantos honores inviderant, conservatam ab eo Rempublicam faterentur, et prædicarent.

Deciorum. Anno U. C. 414, bellum

Nomina: pro totis legionibus hi tamen, et pro
Omnibus auxiliis, atque omni pube Latinâ
Sufficiunt Dîs infernis, terræque parenti.
Pluris enim Decii, quàm qui servantur ab illis.
Ancillâ natus trabeam, et diadema Quirini,
Et fasces meruit Regum ultimus ille bonorum.
Prodita laxabant portarum claustra tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius Consulis, et quos
Magnum aliquid dubiâ pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclite Mutius, et quæ

Imperii

lum grave Romanos inter et Latinos exarsit. Consulatum gerebant Titus Manlius Torquatus, et Publius Decius Mus. Ille filium quòd injussus vicisset, securi percussit: hic in somnis admonitus eam partem bello superiorem fore, cujus Dux se Diis Manibus devoveret obiretque mortem pro patria, incitato in hostes equo fortiter occubuit, et victoriam Romanis peperit. Sub annum ejusdem urbis 459 Cisalpini Galli, cum Etruscis et Samnitibus conjuncti Romanos adorti sunt. Commisso prælio cum nutaret acies Romana, P. Decius Cos. exemplo patris se devovit, eodem successu.

Diis infernis terræque. Ideo se devovebant ut his veluti piacularibus hostiis placati Dii inferi, ceteris parcerent; nec alios raperet ad se terra, quæ mortuos sinu veluti suo complectitur, ac devorat.

Ancilla natus. Servius Tullius Romanorum Rex sextus, quem excepit Tarquinius Superbus, ignobili et obscuro loco natus, matre serva.

Trabeam. Vestem regiam, albis plagulis ornatam, trabium instar, assutis purpuræ. Eâdem Consules Romani utebantur. Augurum trabea hoc habebat peculiare, quod trabes illæ seu frusta insuta, essent coccinea.

Rerum ultimus, &c. Post Servium quidem Tullium regnavit Tarquinius Superbus, at inter bonos Reges haud quaquam numerandus.

Exulibus. Tarquinio Superbo, ejusque affectis, qui Româ pulsi ad Porsennam Regem Etruscorum perfugerunt.

Juvenes. Titus et Tiberius.

Coclite. Horatius miles Romanus, ob amissum in pugna oculum *Cocles* dictus, Porsennæ aciem a Sublicii

pontis

Imperii fines Tiberinum virgo natavit. 265
Occulta ad patres produxit crimina ſervus
Matronis lugendus: at illos verbera juſtis
Afficiunt pœnis, et legum prima ſecuris.
Malo pater tibi ſit Therſites, dummodo tu ſis
Æacidæ ſimilis, Vulcaniaque arma capeſſas; 270

Quàm

pontis ingreſſu tam diu prohibuit, donec pons a tergo abrumperetur. Ipſe poſtmodum in Tiberim ſe projiciens, ad ſuos enatavit.

Mutius. Caius Mutius Cordus, propter ambuſtam ſiniſtram, *Scævola* nuncupatus. Ille in Porſennæ Romam obſidentis caſtra penetravit, ibi pro Rege, quem petebat, aulicum ſive ſatellitem interfecit: mox dextram, erroris quaſi ream, ardenti, qui ibi fortè aderat, foculo, ſeu arulæ injecit. Porſenna Romanam fortitudinem demiratus, acceptis obſidibus receſſit, obſidionemque ſolvit.

Et quæ, &c. Clælia quædam, virgo Romana, data Porſennæ fuerat inter obſides. Eluſis cuſtodibus equum arripuit, trajectoque Tiberi ſe Romam incolumis recepit.

Servus. Vindicium fuiſſe dictum narrat Livius, lib. 2. c. 5.

Lugendus matronis. Vel dignus cujus fides etiam poſt mortem laudaretur, eo quod fuiſſet auctor liberandæ patriæ, ut explicui; vel, dignus cujus calamitas lugeretur, quippe quem Brutus, [ita enim ſcribit vetus ſcholiaſtes] ut conſervatorem patriæ manumiſit; at tanquam delatorem dominorum cruci affixit: quod factum matronæ planxerunt.

Illos. Bruti filius ceteroſque conjuratos. Virgil. 6. Æneid. ver. 817.

Securis legum prima. Ante leges conditas Romani ſecurim ad plectendos fontes adhibebant. Securis, ſive juſta, quæ per ſecurim infligitur pœna, dici poteſt prima omnium lex, *id eſt*, potentiſſima et efficaciſſima, quia metus pœne plus valet ad homines in officio continendos, quam lex ulla.

Therſites. Græcus quidam fuit inſigni deformitate et ignavia, quem Homerus deſcribit, lib. 2. Iliad.

Æacidæ. Achilles Æaci nepos fuit. Æacus Jovis filius et Pelei pater. In Ægina inſula, e regione Atticæ ſita, regnavit ac juſtitiæ laude præſtitit, ob quam dicitur a Poëtis *judex inferorum* una cum Minoë ac Radamantho conſtitutus eſſe.

Vulcania. Vulcanus a Thetide rogatus, arma Achilli fabricavit.

Gentem.

Digitized by Google

Quàm te Therſitæ ſimilem producat Achilles.
Et tamen ut longè repetas, longéque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis aſylo.
Majorum primus quiſquis fuit ille tuorum,
Aut paſtor fuit, aut illud quod dicere nolo.

Gentem. Sæpe vox illa ſumitur pro *domo*, quæ in varias familias dividitur: ſic gens Æmilia complectebatur familias Mamercorum, Scaurorum, Lepidorum, &c.

Aſylo. Romulus, cum Romam a ſe conditam frequentare civibus vellet, edixit ut quiſquis in eam ſe reciperet, tutus ab inimicis et pœnæ ob ſcelera commeritæ expers, ac ſecurus eſſet.

Paſtor fuit. Collegit enim primò paſtores Romulus et ipſe paſtor; atque adoleſcens inter paſtores latrocinatus, Eutropio teſte, initio, Libri primi.

Illud quod dicere nolo. Præ pudore et verecundia: nimirum ſicarius, parricida, latro, raptor, ſpurius, ſacrilegus, &c. nam ex ejuſmodi hominum colluvie conflatus eſt initio Populus Romanus. Jam ex Eutropio Romulum latronem diximus, fratricidam omnes referunt; ſpurium fatis indicant tum alii, cum Dionyſ. Halycarn. lib. 2. ubi ait Remum quidem ac Romulum per matrem ab Ænea ortos; at de patre eorum nihil eſſe certi. Adde inceſtuoſam eorum matrem Iliam; et raptores Sabinarum virginum Romanos.

Digitized by Google

SATIRA X.

ARGUMENTUM.

Varia hominum Vota expendit, quàm inania pleraque sint ac perniciosa, docet, cùm a Superis deprecantur divitias, honores, potentiam, eloquentiam, gloriam, senectutem et pulchritudinem. Quænam sint justa et legitima vota, subjicit.

OMNIBUS in terris, quæ sunt à Gadibus usque
Auroram, et Gangem, pauci dignoscere possunt
Vera bona, atque illis multùm diversa, remotâ
Erroris nebulâ. Quid enim ratione timemus,
Aut cupimus? Quid tam dextro pede concipis, ut te
Conatûs non pœniteat, votique peracti?
Evertêre domos totas optantibus ipsis
Di faciles. Nocitura togâ, nocitura petuntur
Militiâ.

Gadibus. Gades, *Cadix*, insula est in ultima Hispania prope angustum fretum inter Africam et Europam interjectum, quod ab ea Gaditanum vocatur. Hispania autem, ut in hemisphærio nostro ponitur, maximè vergit ad occidentem.

Gangem. Fluvium præcipuum Indiæ. India autem, si eam ab Italia spectes, orientem versùs porrigitur.

Quid enim ratione, &c. Omnes ferè ducuntur opinione, judicio vulgi, suâ libidine.

Dextro pede. Felici conatu, omine bono.

Concipis. Verbum votis conveniens; dicunt enim Latini eleganter, *vota concipere.*

Di faciles. Sic Neptunus Thesei domum evertit, dum illi favet, ultionem de filio Hippolyto, qui falso crimine accusabatur, sumere properanti.

Togæ. Vestis civium, *est*, ut sagum militum. Itaque hoc pro *bello* usurpatur; illa pro *pace.*

Torrens.

Digitized by Google

Militiâ. Torrens dicendi copia multis,
Et ſua mortifera eſt facundia : viribus ille
Confiſus periit, admirandiſque lacertis.
Sed plures nimiâ congeſta pecunia curâ
Strangulat, et cuncta exſuperans patrimonia cenſus,
Quantò delphinis balæna Britannica major.
Temporibus diris igitur, juſſuque Neronis,
Longinum, et magnos Senecæ prædivitis hortos
Clauſit, et egregias Lateranorum obſidet ædes
Tota cohors. *Rarus venit in cœnacula miles.*
Pauca licèt portes argenti vaſcula puri,
Nocte iter ingreſſus, gladium, contumque timebis,
Et motæ ad lunam trepidabis arundinis umbram.

Cantabit

Torrens. Profluens, torrentis more.

Ille. Milo Crotoniates, cujus tantum robur fuiſſe prædicatur, ut pugno taurum mactaret. Is cùm annoſam quercum diffindere conaretur, coëuntibus duabus trunci, a ſummo jam diviſi, partibus interceptus, cùm expedire ſe non valeret, hæſit concluſis ipſo trunco brachiis, et a feris eſt laniatus.

Strangulat. In cauſa eſt cur ſtrangulentur, ac jugulentur divites, ſive a foribus, ſive a Tyrannis bonis eorum inhiantibus.

Cenſus. Res familiaris, annuus proventus prædiorum.

Delphinis. Hos valde amantes hominum ac Muſicæ paſſim celebrant.

Britannica. In Oceano Anglico balænæ majores capiuntur.

Longinum. Caſſius Longinus a Nerone neci datus eſt, per eam cauſam, quod C. Caſſii, unius e Julii Cæſaris percuſſoribus, imaginem ſervaſſet domi : revera quòd eſſet eximiè locuples. Suet. Neron. cap. 37.

Senecæ. Seneca Neronis, diſcipuli peſſimi, præceptor longè optimus ab eo mori juſſus, incidit ſibi venas, et exhauſto ſanguine periit.

Lateranorum. Plautius Lateranus juſſu Neronis, ejus opibus inhiantis, cæſus eſt. Tacit. 15. Annal.

Puri. Non elaborati, infecti, atque adeo vilioris pretii.

Contum. Sudes ferro præfixa ſic appellatur, quæ ferè nautis eſt in uſu.

Digitized by Google

Cantabit vacuus coram latrone viator.

Prima ferè vota, et cunctis notiſſima templis,
Divitiæ ut creſcant, ut opes; ut maxima toto
Noſtra ſit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
Fictilibus. Tunc illa time, cùm pocula ſumes
Gemmata, et lato Setinum ardebit in auro.
Jamne igitur laudas, quod de ſapientibus alter
Ridebat, quoties a limine moverat unum
Protuleratque pedem: flebat contrarius alter?
Sed facilis rigidi cuivis cenſura cachinni.
Mirandum eſt unde ille oculis ſuffecerit humor.
Perpetuo riſu pulmonem agitare ſolebat
Democritus, quamquam non eſſet urbibus illis
Prætexta, et trabeæ, faſces, lectica, tribunal.
Quid ſi vidiſſet Prætorem in curribus altis
Exſtantem, et medio ſublimem in pulvere Circi,
In tunica Jovis, et pictæ ſarrana ferentem

Ex

Ut opes. Latiùs patet ea vox quàm divitiæ: ſignificat enim ferè *potentiam* et *amplitudinem*, a robore, divitiis, amicis, &c. petitam.

Setinum. Vinum natum prope Setiam, *Sezza*, urbem Italæ Campaniæ.

Ardebit. Inſtar ignis lucebit. Ardere vinum dicitur, ob innatum calorem.

Alter ridebat. Democritus.

Flebat contrarius alter. Heraclitus Epheſius, hominum miſerias ubique cernens.

Cenſura. Reprehenſio.

Democritus. Philoſophus Græcus, Abderitanus, qui negotia hominum ceu nugas pueriles riſu excipiebat.

Prætexta. Veſtis quædam limbo purpureo ornata, quâ Magiſtratus utebantur, item ludorum editores, &c.

Prætorem. Deſcribit his verſibus Prætorem ludis Circenſibus præſidentem habitu triumphali, ac vana triumphantium inſignia deridet. Ea Prætoribus cùm ludos ederent, concedebantur.

Tunica Jovis. Tunica veſtis erat interior, quæ ſubuculæ imponebatur.

Triumphantes

Digitized by Google

Ex humeris aulæa togæ, magnæque coronæ
Tantum orbem, quanto cervix non sufficit ulla?
Quippe tenet sudans hanc publicus, et sibi Consul
Ne placeat, curru servus portatur eodem.
Da nunc et volucrem, sceptro quæ surgit eburno;
Illinc cornicines, hinc præcedentia longi
Agminis officia, et niveos ad frena Quirites,
Defossa in loculis quos sportula fecit amicos.
Tunc quoque materiam risûs invenit ad omnes
Occursus hominum, cujus prudentia monstrat
Summos posse viros, et magna exempla daturos,
Vervecum in patria, crassoque sub aëre nasci.

Ridebat

Triumphantes certam tunicam palmis opere Phrygio intextis ornatam, quæ idcirco *palmata* vocabatur, sumebant e Jovis Capitolini templo.

Pictæ. Gall. *brodée.*

Sarrana. Tyria. Tyrus, oppidum Phœniciæ, ubi eximia purpura, vocabatur olim *Sarra.*

Togæ. Ea vestis extima, imponebatur tunicæ, instar pallii.

Tenet. A tergo triumphantis stans sustentat coronam.

Publicus. Erant Romanis publici quidam servi, obeundis publicis ministeriis præpositi.

Consul. Eumdem nunc vocat Consulem, quem paulò antè Prætorem nominavit: ut enim Asconius Pedianus docet, Consul vocabatur olim Prætor. Adde quod Consules interdum ludos edebant,

Curru eodem. Ne triumphantes efferrentur insolentiâ gloriæ, seque supra hominum sortem evectos putarent, jubebant Romani eodem in curru servum sedere, qui eos conceptis verbis admoneret, inclamaretque identidem, *hominem esse te memento.*

Volucrem. Scipio eburneus a triumphante gestabatur, cujus vertici aquilæ effigies insidebat, Romani Imperii insigne.

Tunc. Cùm scilicet majori, quàm nunc, frugalitate ac temperantiâ viveretur.

Vervecum, &c. Oves imprimis stupidæ sunt ac vecordes; itaque id nominis tribuitur hominibus stolidis et tardis.

Crasso aëre. Aër subtilior, ingeniis favet, crassior, contra. Natus est

Digitized by Google

Ridebat curas, necnon et gaudia vulgi;
Interdum et lacrymas, cùm fortunæ ipſe minaci
Mandaret laqueum, mediumque oſtenderet unguem.
Ergo ſupervacua hæc, aut pernicioſa petuntur,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.
Quoſdam præcipitat ſubjecta potentia magnæ
Invidiæ, mergit longa, atque inſignis honorum
Pagina; deſcendunt ſtatuæ, reſtemque ſequuntur.
Ipſas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit, et immeritis franguntur crura caballis.
Jam ſtridunt ignes, jam follibus atque caminis
Ardet adoratum populo caput, et crepat ingens

Sejanus;

Democritus Abderæ, quod oppidum in Thracia eſt, cœloque utitur gravi et inſalubri.

Mandaret laqueum. Mitteret ad furcam; ei patibulum et crucem minitaretur.

Medium oſtenderet unguem. Solebant medium digitum ceteris contractis protendere, ſi quempiam affigere contumeliâ vellent: quapropter eum *infamem* Perſius vocat.

Genua. Porrò præcipuè dixit, quia ſunt miſericordiæ quaſi conſecrata, ut aures memoriæ, frons pudori, &c.

Incerare. Vel tabellas cerâ obductas in quibus ſua perſcribebant vota, ſuſpendere ad imas deorum ſtatuas in templis; vel cereas candelas ibidem affigere. Immo videntur cerâ et ollo ſimulacra illeviſſe: quaſi ad moliendos mitigandoſque ſuperos. Prudentius in Symmachum: *Saxa illita ceris viderat, unguentoque Laves humeſcere nigros.*

Pagina. Honores in faſtis tabuliſque publicis deſcripti; vel ærea pagina, quæ ante imagines virorum inſignium collocabatur; unde intelligeretur, quos geſſiſſent Magiſtratus, quid fortiter domi ac militiæ feciſſent, &c.

Bigarum. Biga, currus eſt, quem equi duo trahunt; triga, quem tres; quadriga, quem quatuor.

Stridant ignes. Ad fundendas æneas imagines.

Ardet adoratum populo caput. Simulacrum hominis igni traditur, quod antè venerationi erat.

Sejanus,

Digitized by Google

Sejanus: deinde ex facie toto orbe secunda
Fiunt urceoli, pelves, sartago, patellæ.
Pone domi lauros, duc in capitolia magnum
Cretatumque bovem; Sejanus ducitur unco
Spectandus: gaudent omnes. Quæ labra! quis illi
Vultus erat! Numquam, si quid mihi credis, amavi
Hunc hominem: sed quo cecidit sub crimine? quisnam
Delator? quibus indiciis? quo teste probavit?
Nil horum: verbosa et grandis epistola venit
A Capreis. Bene habet, nil plus interrogo. Sed quid
Turba Remi? Sequitur fortunam, ut semper, et odit
Damnatos. Idem populus, si Nurtia Tusco
Favisset, si oppressa foret secura senectus
Principis; hac ipsâ Sejanum diceret horâ
Augustum.

Sejanus. Ælius Sejanus a Tiberio maximis auctus honoribus, adeo ut ipsi par imperatori esse videretur; cùm secundam fortunam moderatè non ferret, cæsus jussu Tiberii, et omni genere ignominiæ affectus est.

Sartago. Gall. *une poële.*

Pone, &c. Voces unius alicujus e populo sunt, Sejano insultantis, in Principis gratiam. En, inquit, vicinum alloquens, lætitiam præ te fer, captus est Sejanus, &c.

Cretatum. Candidum. Creta, humus alba. Candidæ victimæ superis immolabantur, præsertim in re læta prosperaque.

Ducitur, &c. Trahitur in Gemonias scalas, quo in loco fontes in crucem agebantur, aut alio supplicio mactabantur.

Delator. Occultus accusator.

Capreis. Capreæ, *Capri*, insula est exigua in Tyrrheno littore, non procul Româ, in quam se Tiberius, ut otio et voluptati liberiùs indulgeret, receperat. Interim cùm Romæ Sejanus administraret omnia, seque jam pro Imperatore gereret, misit ad Senatum Tiberius litteras, quibus illum in carcerem conjici, quosdam ejus amicos plecti jubebat. His lectis omnes in eum conclamarunt, statimque raptus ad necem est.

Turba Remi. Populus Romanus, a Remo et Romulo propagatus.

Nurtia. Dea quædam, apud Volsinium

Auguſtum. Jam pridem, ex quo ſuffragia nulli
Vendimus, effugit curas: nam qui dabat olim
Imperium, faſces, legiones, omnia, nunc ſe
Continet, atque duas tantùm res anxius optat,
Panem, et Circenſes. Perituros audio multos:
Nil dubium: magna eſt fornacula: pallidulus mî
Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram.
Quàm timeo victus ne pœnas exigat Ajax,
Ut malè defenſus! Curramus præcipites, et
Dum jacet in ripa, calcemus Cæſaris hoſtem.
Sed videant ſervi, ne quis neget, et pavidum in jus
Cervice adſtrictâ dominum trahat. Hi ſermones
Tunc de Sejano; ſecreta hæc murmura vulgi.
Viſne ſalutari ſicut Sejanus? habere
Tantumdem, atque illi ſellas donare curules?

Illum

finium *Bolſena*, Tuſciæ urbem, Sejani patriam, culta.

Suffragia vendimus. Florente republicâ populus eligebat Magiſtratus in comitiis, et magnam ferè pecuniæ vim, ac munera capiebat a candidatis, quibus ſua ſuffragia tribuebat, vel potiùs vendebat.

Imperium. Propriè dicebatur poteſtas ſumma Ducis, in exercitu, qui vulgò appellabatur *Imperator*, cum inſignem aliquam de hoſte victoriam retuliſſet.

Faſces. Anteibant Conſulem lictores duodecim cum facibus: Prætorem ſex.

Circenſes. Ludos in Circo edi ſolitos.

Perituros. Sejani affines, amicos, &c.

Pallidulus. Metuens ne velut Sejani amicus a Tiberio proſcribatur.

Brutidius. Rhetor & hiſtoricus.

Martis aram. Martis ultoris templum in foro ab Agrippa exſtructum, poſt Actiacam pugnam.

Ajax. Telamonis filius, cùm Achillis mortui arma peteret, victus Ulyſſis eadam arma poſtulantis, facundiâ, in furorem verſus eſt, et in mutas pecudes tamquam in Ulyſſem ac Menelaüm, ſævire cœpit.

Sellas curules. Nonnulli Magiſtratus præcipui, jus habebant ferendæ in curru ſuo ſellulæ eburneæ, in eaque

Illum exercitibus præponere? tutor haberi
Principis angustâ Caprearum in rupe sedentis
Cum grege Chaldæo? Vis certè pila, cohortes.
Egregios Equites, et castra domestica: quidni
Hæc cupias? Et qui nolunt occidere quemquam,
Posse volunt. Sed quæ præclara et prospera tanti,
Ut rebus lætis par fit mensura malorum?
Hujus qui trahitur prætextam sumere mavis:
An Fidenarum, Gabiorumque esse potestas,
Et de mensura jus dicere? vasa minora
Frangere pannosus vacuis ædilis Ulubris?
Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
Sejanum. Nam qui nimios optabat honores,
Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
Excelsæ turris tabulata, unde altior esset

Casus,

eaque, dum haberetur Senatus, confidendi.

Tutor. Qui res et fortunas impuberum administrat, propriè *tutor* dicitur.

Pila. Pilum, hasta brevior, seu spiculum, Romanis militibus usitatum.

Egregios. Ex omnis exercitu, e reliquo militum grege, selectos.

Castra domestica. Milites Prætoriani dicebantur qui ad Imperatoris custodiam excubabant, atque in castris ad urbem positis, stabant. Illis tunc Sejanus præerat, eàque ratione Tiberium ac Romam habebat in potestate

Tanti. Tanti sunt facienda, si eâ conditione obtinentur, ut res prosperæ adversis, quasi pari mensurâ temperentur.

Prætextam. Supra nota 35.

Fidenarum. Hæc Latii urbs ab Ascanio Æneæ filio condita, quòd rebellasset eversa est à M. Æmilio. Hodie vocatur *Castel Giubileo.*

Gabiorumque. Hæc civitas Latii jacet in ruderibus, ubi hodie Campo Gabio, ut nonnullis placet.

Potestas. Magistratus. Nomen est officii.

Ulubris. Ulubræ, oppidum Latii desertum, prope Velitras, ubi educatus Augustus Cæsar, nihil præterea insigne habuit.

Tabulata. Gall. *étages.*

Crassos.

Digitized by Google

Caſus, et impulſæ præceps immane ruinæ.
Quid Craſſos, quid Pompeios evertit? et illum
Ad ſua qui domitos deduxit flagra Quirites?
Summus nempe locus nullâ non arte petitus,
Magnaque Numinibus vota exaudita malignis.
Ad generum Cereris ſine cæde & vulnere pauci
Deſcendunt Reges, et ſiccâ morte tyranni.
Eloquium ac famam Demoſthenis, aut Ciceronis
Incipit optare, et totis Quinquatribus optat,
Quiſquis adhuc uno partam colit aſſe Minervam,
Quem ſequitur cuſtos anguſtæ vernula capſæ.
Eloquio, ſed uterque perît orator, utrumque

Largus

Craſſos. Patrem et filium a Parthis cæſos. Marcus Licinius Craſſus, Cn. Pompeius et C. Jul. Cæſar ita rempublicam occupaverant, ut ſoli omnia gubernarent. Syria Craſſo adjudicata eſt, et inferendi quibus vellet belli poteſtas data. Ipſe Parthorum opibus inhians, iis indixit bellum; ſed eorundem inſidiis interceptus cum filio miſerè periit ad Carrhas urbem Meſopotamiæ.

Pompeios. Pompeium Magnum, ejuſque filios. Magnus victus a Cæſare in Pharſalicis Campis fugit in Ægyptum, ubi juſſu Ptolemæi eſt interfectus. Ejus filii Cnenius Pompeius, et Sextus Pompeius, renovato in Hiſpania bello profligati ſunt ad Mundam, Bæricæ urbem, &c.

Et illum, &c. C. Julium Cæſarem, tribus et viginiti vulneribus in Senatu confoſſum.

Flagra. Sic tyrannidem a C. Julio Cæſare uſurpatam indicat. Virgis cædebantur ſervi, eamque pœnam imponere civibus nefas erat.

Generum Cereris. Plutonem, virum Proſerpinæ, filiæ Cereris.

Demoſthenis. Græcorum oratorum Principis.

Quinquatribus. Quinquatria ſive Quinquatrus, erant Minervæ feſta, per dies quinque celebrari ſolita, nempe a decimo quarto Kalendas Apriles, ad nonum. Tunc ſcholæ vacabant, feriabantur pueri, ſua Minervæ offerebant munuſcula, et præceptoribus minerval penſitabant.

Uno aſſe, &c. Nonnulli hoc de *ſtatua exigua Minervæ* intelligunt, quam

Largus, et exundans leto dedit ingenii fons.
Ingenio manus eſt, et cervix cæſa; nec umquam
Sanguine cauſidici maduerunt roſtra puſilli.
O fortunatam natam, me Conſule, Romam!
Antonî gladios potuit contemnere, ſi ſic
Omnia dixiſſet. Ridenda poëmata malo,
Quám te conſpicuæ, divina Philippica, famæ,
Volveris a prima quæ proxima. Sævus et illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, et pleni moderantem frena theatri.

Dis

quam puer emptam aſſe, *id eſt*, minimo pretio, domi colat.

Manus, &c. M. Tullius Cicero, proſcriptus a Triumviris anno Romæ 710, fugiebat in Græciam ad Brutum. A percuſſoribus Popilio Tribuno et Herennio Centurione deprehenſus in ſylva, lecticam quâ vehebatur à ſervis poni juſſit, cervicemque impio ferro ſecandam protendit, natus annos 64. Antonius in extinctum adhuc furens, caput ejus et dextram in Roſtris, quo e ſuggeſtu tam ſæpè Tullius in eum peroravebat, figi juſſit.

Roſtra. Gall. *La Tribune aux harangues: les Roſtres.* Ejus loci pars infima ornata erat roſtris, *(éperons d'airain)* ſeu proris navium quæ in prælio navali contra Antiates geſto, captæ fuerant. Atque hæc quidem *Roſtra vetera* vocabantur. Exſtructa ſunt deinde alia quæ *nova* ſunt appellata, et ornata roſtris navium in Actiaca pugna captarum ab Auguſto.

O fortunatam, &c. Dicitur hic verſiculus a Cicerone compoſitus, gratulante ſibi ob extinctam Catilinæ conjurationem, tamquam alteri urbis & reipublicæ parenti.

Philippica. Quas habuit orationes in Antonium Cicero, Philippicas appellavit, quia ſimiles erant iis, quas Demoſtenes olim habuerat in Philippum, publicæ libertatis everſorem, et quas Philippicas nominaverat.

Sævus, &c. Alexandro mortuo Antipater Græciæ præfuit: is cum ſicarios miſiſſet, qui Demoſthenem in Calauria inſula, ubi aſylum Neptuno ſacrum erat, comprehenderent; rogavit illos Demoſthenes ut parumper exſpectarent, dum quidpiam ad amicos ſcriberet, mox calamum admovit ori, hauſtoque, quod in eum uſum aſſervabat veneno, ſibi necem conſcivit. Plutarch.

Torrentem. Torrentis inſtar exundantem eloquentiam.

Pater,

Digitized by Google

Dis ille adverſis genitus, fatoque ſiniſtro,
Quem pater ardentis maſſæ fuligine lippus
A carbone, et forcipibus, gladioſque parante
Incude, et luteo Vulcano ad Rhetora miſit.
Bellorum exuviæ, truncis affixa trophæis
Lorica, et fractâ de caſſide buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Apluſtre, et ſummo triſtis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hæc ſe
Romanus, Grajuſque ac barbarus Induperator
Erexit: cauſas diſcriminis, atque laboris
Inde habuit: tantò major famæ ſitis eſt, quàm
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipſam,
Præmia ſi tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, et laudis, titulique cupido

Hæſuri

Pater, &c. Litteris proditum eſt Demoſthenis patrem fuiſſe fabrum ferrarium, gladiorum et cultellorum opificem.

Luteo Vulcano, de ſa boutique enfumée.

Rhetora. Ifæum, dicendi tunc magiſtrum.

Trophæis. Trophæum, ſeu tropæum, erat victoriæ monumentum, in eo poſitum loco, ubi hoſtes acie commiſſa primum eſſent in fugam verſi, a Græco verbo τρεπω τετροφα *verto*; hoc igitur in loco ingens quercus ſtatuebatur a victoribus, deciſis ramis, et ſpoliis hoſtium, galeâ, thorace, clypeo, &c. induebatur. Virgil. initio Lib. XI.

Lorica. Hæc pridem e loris, nunc e ferro, nomen tamen retinuit.

Buccula. Pars galeæ quæ buccam, ſive os hominis galeati tegit.

Triremis. Navis inſtructæ triplici ordine remorum: victoriæ navalis monimenta.

Apluſtre. Sunt Apluſtria navium ornamenta, quæ a navibus captis deripiebant victores, ac tamquam victoriæ monumenta, ſervabant domi, foribus appendebant, &c.

Induperator. Vox vetus: Imperator.

Digitized by Google

Hæsuri saxis cinerum custodibus; ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficûs:
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata sepulcris.
Expende Annibalem: quot libras in duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa, Mauro
Perfusa Oceano, Niloque admota tepenti;
Rursus ad Æthiopum populos, aliosque Elephantos:
Additur imperiis Hispania: Pyrenæum
Transilit. Opposuit natura Alpemque, nivemque:

Diducit

Sterilis ficus. Arbor est quædam, parietibus innascens: emovensque paulatim lapides, *un figuier sauvage.*

Mauro Oceano Mauritania, ultima regio Africæ, versûs occidentem porrigitur.

Niloque. Nilus procul in orientem ac meridiem extenditur.

Æthiopum. Æthiopia, pars ejusdem Africæ, cis et ultra æquatorem patet: continet Abyssinorum regnum, Nubiam, &c.

Alios Elephantos, Diversos ab iis quos alit Mauritania, vel ab iis, qui nascuntur in India, quos Elephantes Afri & alii venerantur ac pavent. Plin. Lib. 8. c. 9.

Additur imperiis Hispania. Regnis jam potestis, *v. g.* Mauritaniæ, Æthiopiæ, &c. Revera non Africâ contentus Annibal in Europam transit: ac primò Hispaniam armis domat: hinc in Gallias, pòst in Italiam victor pergit.

Hispania. Cùm bellum in Italiam transportare vellet Annibal, Hispaniam primùm ingressus, Saguntum urbem populi Romani sociam expugnavit, evertitque anno U. C. 534; mox per Galliam et Alpes viam sibi fecit labore incredibili, montes igne acetoque infuso perfringens: evasit denique in plana et aperta, ubi Romanos ad Ticinum, ad Trebiam, ad Trasymenum lacum, ad Canas, profligat. Capuâ dein potitus ad tertium ab urbe lapidem castra super Aniene fluvium posuit; cúmque per triduum in exercitus Romani conspectu fuisset, ne pugnam committeret, oborta tempestas intercessit. Tit. Liv. Lib. 21.

Pirenæum. Mons Pyrenæus separat Hispaniam a Gallia, meridiem versùs, ut Alpes Italiam ab eadem dividunt, ortum versùs.

Accto

Digitized by Google

Diducit ſcopulos, et montem rumpit aceto.
Jam tenet Italiam; tamen ultra pergere tendit.
Actum, inquit, nihil eſt, nî Pœno milite portas
Frangimus, et mediâ vexillum pono Suburrâ.
O qualis facies, et quali digna tabellâ,
Cùm Gætula Ducem portaret bellua luſcum!
Exitus ergo quis eſt? O gloria! Vincitur idem
Nempe, et in exſilium præceps fugit, atque ìòi magnus,
Miranduſque cliens ſedet ad prætoria Regis,
Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.
Finem animæ, quæ res humanas miſcuit olim,

Non

Aceto. Annibal inviis Alpium rupes, excitato e vicinis arboribus igne, infuſoque ſaxis ardentibus aceto, putrefecit, disjecitque. Tit. Livius, Lib. 21.

Pœno. Carthaginienſes Pœni dicti ſunt quaſi Phœni. Ducebant enim a Phœnicibus originem. Virg. Lib. 1. Æn. v. 345.

Gætula bellua. Elephas Gætulus.

Luſcum. Cùm penetraſſet in Italiam Annibal, vigiliis et nocturno humore, paluſtrique circa fluvium Arnum, qui ſtagnantibus aquis Etruriam inundaverat, cœlo caput gravante, oculo altero captus eſt. Liv. Lib. 22.

Vincitur, &c. Scipio, ut hærentem in Italiæ viſceribus Annibalem abſtraheret, in Africam tranſportat exercitum anno U. C. 549, victis Hannone, Syphace, Aſdrubale, ipſum Annibalem, qui ex Italiæ redierat in patriam, fundit fugatque, ac ſecundum bellum Punicum componit.

In exſilium, &c. Annibal a Scipione victus, cùm ſuadere pacem civibus ſuis non poſſet, fugit clam ad Antiochum Syriæ Regem, inde ad Pruſiam Regem Bythiniæ, in minori Aſia: ſed cùm ne ibi quidem tutus conſiſteret, Romanis eum a Pruſia repetentibus, immo ejus domum obſidentibus, hauſto, quod habebat ſemper in promptu, veneno exſpiravit, natus annos 70.

Cliens. Clientibus erat ſolenne ad ſalutem dicendam patronis, mane præſtolari in atrio, donec evigilarent.

Bithyno. Eſt Bithynia pars Aſiæ minoris, in ea Pruſias regnabat, cùm ad ipſum Annibal fugit.

Non

Digitized by Google

Non gladii, non saxa dabunt, non tela; sed ille
Cannarum vindex, ac tanti sanguinis ultor
Annulus. I, demens, et sævas curre per Alpes,
Ut pueris placeas, et declamatio fias.
Unus Pellæo juveni non sufficit orbis:
Æstuat infelix angusto limite mundi,
Ut Gyaræ clausus scopulis, parvâque Seripho.
Cùm tamen a figulis munitam intraverit urbem,
Sarcophago contentus erit. *Mors sola fatetur,*
Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, et quidquid Græcia mendax
Audet in historia: cùm stratum classibus isdem,

Suppo-

Non gladii, &c. Non honestâ & forti morte occumbet, verbi gratiâ in acie, &c. sed intra parietes, ignotus, despectus, &c.

Cannarum vindex. Ultor cladis apud Cannas Apuliæ oppidum Romanis illatæ, ac tot annulorum Romanis equitibus detractorum.

Declamatio. Oratio, vel Poëma, ficto argumento, ad exercendam eloquentiam, vocem, stylum.

Pellæo juveni. Pella, urbs Macedoniæ, patria Alexandri Magni. Cùm Alexander audivisset ab Anaxarcho Philosopho infinitos esse mundos, ingemuisse fertur, et in has voces erupisse: Miserum me, qui nondum unius dominus sim!

A figulis munitam. Babylonis muris e cocto latere constabant.

Sarcophago. Gall. *un cercueil.*

Athos. Mons Macedoniæ altissimus, in Ægeum mare procurrens, quem Xerxes, compendium viæ quærens, jussit abscindi a continente, fossâ et canali ducto inter Athon et continentem, passuum mille & quingentorum, per quod extemporale fretum naves suas transmisit.

Cum stratum classibus. Xerxes Persarum Rex Græcum nomen delere cogitans, exercitum scripsit, in quo hominum tricies centena millia, numerabantur. Europam et Asiam junxit, fabricato e navibus super Hellespontum perpetuo ponte. Victus navali prælio, Hellespontum repetiit ubi cum disjectum solutumque pontem hyeme ac tempestatibus offendisset, jussit trecenta verbera infligi pelago,

Suppositumque rotis solidum mare : credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, et madidis cantat quæ Soſtratus alis.
Ille tamen qualis rediit, Salamine relictâ,
In Corum, atque Eurum solitus sævire flagellis
Barbarus, Æolio numquam hoc in carcere passos,
Ipsum compedibus, qui vinxerat Ennosigæum?
Mitius id sanè, quod non et stigmate dignum
Credidit. Hùic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? Nempe unâ nave, cruentis
Fluctibus, ac tardâ per densa cadavera prorâ;
Has toties optata exegit gloria pœnas,
Da spatium vitæ, multos da, Juppiter, annos:

Hoc

pelago, compedes injici, colaphosque incuti. Denique piscatoriâ scaphâ trajecit in Asiam.

Suppositum rotis. Nempe curruum, quibus supellectilem bellicam et tormenta devehebat, super pontem.

Medo. Medi, Asiæ populus, Persis vicinus.

Soſtratus. Poëta, qui hanc Persarum cladem carmine prosequutus erat.

Alis Madidis. Poëtæ *cygni* vulgò appellantur & *alites Phœbi*: madere vino iidem amant. Olent enim dulces vina Camœnæ, ut canit Flaccus Ep. 19, Lib. 1. Potest exponi *alis*, axillis, *madidis* verò, sudantibus; ibi enim sudor ut plurimum existit, labore collectus.

Salamine. Insula prope Atticam, ubi a Themistocle et paucis Græcis victus Xerxes. Dicitur Salamis, Salamin & Salamina.

Corum. Unum e primoribus ventis; ab occidente flantem.

Eurum. Eurus unus e primoribus ventis; ab oriente spirat.

Æolio. Æolus, ventorum Rex.

Ennosigæum. Græca vox, ἐννοσίγαιον, *terram quatiens*: Neptuni epithetum ab ἔνοσις, *concutio* et γαῖα: *terra*. Mare suis fluctibus terram concutit.

Stigmate. Facinorosis hominibus inuruntur sæpe ad ignominiam, candenti ferro in fronte aut humeris notæ quædam, quas Græci vocant, στίγματα, a verbo, στίγω, *figno, pungo*.

Hoc recto vultu, ſolum hoc et pallidus optas:
Sed quàm continuis et quantis longa ſenectus
Plena malis! deformem, et tetrum ante omnia vultum,
Diſſimilemque ſuî, deformem pro cute pellem,
Pendenteſque genas, et tales adſpice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca ſaltus,
In vetula ſcalpit jam mater ſimia bucca.
Plurima ſunt juvenum diſcrimina: pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multùm hic robuſtior illo,
Una ſenum facies; cum voce trementia labra,
Et jam læve caput, madidique infantia naſi.
Frangendus miſero gingivâ panis inermi:
Uſque adeo gravis uxori, natiſque, ſibique,
Ut captatori moveat faſtidia Coſſo:
Non eadem vini, atque cibi, torpente palato,
Gaudia. Quid refert ſedeat quâ parte theatri,
Qui vix cornicines exaudiat, atque tubarum
Concentus? Clamare opus eſt, ut ſentiat auris,
Quem dicat veniſſe puer, quot nuntiet horas.
Prætereà minimus gelido jam corpore ſanguis
Febre calet ſolâ: circumſilit agmine facto
Morborem omne genus, quorum ſi nomina quæras,
Promptiùs expediam, quot amaverit Hippia mœchos:
Quot Themiſon ægros autumno occiderit uno,

Quot

Tabraca. Urbs Africæ, cincta ſylvis, ſimiorum plenis.

Bucca. Oris eſt rictus.

Captatori. Qui ſenum hereditati inhians, gratiam eorum aucupatur: ac licèt omnia pati aſſueverit, hunc tamen putidum ſenem ferre nequit.

Themiſon. Medicus tunc nobilis.

Quot Basilus socios, quot circumscripserit Hirrus.
Percurram citiùs quot villas possideat nunc,
Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
Ille humero, hic lumbis, hic coxâ debilis: ambos
Perdidit ille oculos, et luscis invidet: hujus
Pallida labra cibum capiunt digitis alienis.
Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantùm, seu pullus hirundinis, ad quem
Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
Membrorum damno major dementia: quæ nec
Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
Cum quo præteritâ cœnavit nocte; nec illos
Quos genuit, quos eduxit. Nam codice sævo
Heredes vetat esse suos: bona tota feruntur
Ad Phialen, tantum artificis valet halitus oris.
Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
Funera natorum; rogus adspiciendus amatæ
Conjugis, et fratris, plenæque sororibus urnæ.
Hæc data pœna diu viventibus; ut renovatâ
Semper clade domûs multis in luctibus, inque
Perpetuo mœrore, et nigrâ veste senescant.
Rex Pylius (magno si quidquam credis Homero)
Exemplum vitæ fuit a cornice secundæ.

Felix

Circumscripserit. Circumscribere est, circumvenire, fallere: in arctum compellere.

Coxa. Pars superior femoris est.

Codice. Libro, tabulis testamenti.

Ut, &c. Significat hic, *quamvis.*

Rex Pylius. Pylus, Laconiæ, in Græcia, urbs. Ibi regnavit Nestor, Græcorum sapientissimus. Tres hominum ætates vixisse fertur.

Secunda a Cornice. Longissimæ vitæ, post vitam cornicum, quæ multis seculis vivere perhibentur.

Felix nimirum, qui tot per ſecula mortem
Diſtulit, atque ſuos jam dextrâ computat annos;
Quique novum toties muſtum bibit: oro parumper
Attendas, quantum de legibus ipſe queſatur
Fatorum, et nimio de ſtamine; cùm videt acris
Antilochi barbam ardentem: nam quærit ab omni,
Quiſquis adeſt, ſociò, cur hæc in tempora duret,
Quod facinus dignum tam longò admiſerit ævo.
Hæc eadem Peleus, raptum cùm luget Achillem!
Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
Incolumi Trojâ Priamus veniſſet ad umbras
Aſſaraci magnis ſolennibus, Hectore funus
Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
Caſſandra inciperet, ſciſſâque Polyxena pallâ;

SI

Dextrâ computat. Veteres digitis certo modo complicatis utebantur ad numerandum: et quidem adhibebant manum ſiniſtram ad numeros infra centum deſignandos; dexteram, ad eos qui ſupra centum excurrerent. Neſtor igitur centum annos expleverat, qui dextrâ uteretur ad eos numerandos.

Stamine. Accipitur hoc in loco pro *lana*, quam e colu trahunt Parcæ, et cum ea vitam hominum ducunt, ut fingunt Poëtæ.

Antilochi. Antilochus Neſtoris filius, a Memnone occiſus fuit in Trojano bello.

Peleus. Æaci filius, Thetidis maritus.

Ithacum. Ulyſſem, ita dictum a patria Ithaca, inſula maris Ionii, contra Epirum.

Aſſaraci. Tros, Rex Trojanorum, Ericthonio genitus, filios habuit Ilum, Aſſaracum, et Ganymedem. Ab Ilo procreati ſunt Laomedon et Priamus, ac proinde avus Priami Aſſaracus.

Iliadum. Troja dicta fuit Ilium ab Ilo Troïs filio: Iliades, Trojanæ matronæ.

Caſſandra, Polyxena. Priami filiæ, ſorores Hectoris. Virg. Lib. II. Æneid.

Palla. Veſtis eſt muliebris amplior et honeſtior: ſcindebant veſtes in luctu.

Si foret exſtinctus diverſo tempore, quo jam
Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
Everſa, et flammis Aſiam, ferroque cadentem.
Tunc miles tremulus poſitâ tulit arma tiarâ,
Et ruit ante aram ſummi Jovis, ut vetulus bos,
Qui domini cultris tenue et miſerabile collum
Præbet, ab ingrato jam faſtiditus aratro.
Exitus ille utcumque hominis: ſed torva canino
Latravit rictu, quæ poſt hunc vixerat, uxor.
Feſtino ad noſtros, et Regem tranſeo Ponti,
Et Cræſum, quem vox juſti facunda Solonis
Reſpicere ad longæ juſſit ſpatia ultima vitæ.

Exſilium,

Diverſo tempore. Aſio tempore, atque illo, quo periit: ſi exſtinctus fuiſſet illo tempore, quo Paris in Græciam eſt profectus.

Paris. Priami filius, frater Hectoris, abunde notus: ejus ſororem Heſionem Hercules bello captam Telamoni Duci Græco dederat. Id ægrè ferens Priamus miſit Paridem, qui eam aut reciperet, aut aliam raperet. Ille rapuit Helenam, et quidem, ut nonnulli tradunt, haud invitam.

Tunc, &c. Virg. lege Lib. 2. ver. 206, trucidatus eſt a Pyrrho Priamus, ante altare Jovis Hercei.

Uxor. Hecuba, quæ luctu extabeſcens, cum Græcos probris et dicteriis inceſſeret, ac perpetuò veluti allatraret, in canem mutata fertur.

Regem Ponti. Pontus regio eſt minoris Aſiæ. Mithridates annos octo et ſexaginta confecit.

Cræſum. Regem Lydiæ, in Aſia minori: qui cum ſibi omnium eſſe mortalium feliciſſimus videretur, monitus eſt a Solone Græcorum legillatore ſapientiſſimo neminem, qui adhuc viveret, hoc prædicare de ſe tutò ac verè poſſe: quod adeo agnovit ipſe Cræſus victus et captus a Cyro Perſarum Rege, pyræque impoſitus: in qua cùm Solonis nomen ſæpe inclamaret; audiens Cyrus et rem totam edoctus, illum neci ac pyræ, ut aiunt, exemit. Anno mundi 3519, U. C. 210.

Exſilium,

Digitized by Google

Exſilium, et carcer, Minturnarumque paludes,
Et mendicatus victâ Carthagine panis,
Hinc cauſas habuere. Quid illo cive tuliſſet
Natura in terris, quid Româ beatius umquam?
Si circumducto captivorum agmine, et omni
Bellorum pompâ, animam exhalaſſet opimam,
Cùm de Teutonico vellet deſcendere curru?
Provida Pompeio dederat Campania febres

Optandas:

Exſilium, &c. C. Marius in Arpino municipio natus humili loco, ad ſummos honores togæ militiæque pervenit. Sex Conſulatus, multas victorias, geminum triumphum adeptus eſt. Jugurtham in Africa, Cimbros in Galliis, Teutonas in Italia debellavit. Victus a Sylla urbe pellitur: exſul, egens errat per Italiam; in palude Minturnenſi mento tenus immerſus aliquamdiu latet, agnitus in carcerem detruditur, et addicitur neci; ſed immiſſum percuſſorem ſolâ oris majeſtate armatus, fugere trepidum cogit: mox in Africam ſcapha effugit, ut mendicet oſtiatim. Poſtea tamen collectis copiis redit in Italiam. Cinnæ ſe adjungit, capit Romam, inimicos trucidat; ſeptimum exterquet Conſulatum, et poſt dies decem ac ſeptem obit ſenio, ærumnis, et crapulâ confectus. Anno U. C. 667.

Minturnarum. Eſt illa urbs in Latio.

Captivorum. Qui vincti currum triumphantis ſequebantur.

Opimam. Spolia quædam opima proprio vocabulo dicebantur apud Romanos, nempe quæ Dux Duci detrahebat: huc alludens vates reſpicit. Opimus *idem etiam eſt, ac* fertilis, obeſus, glorioſus, &c.

Teutonico. Cimbri et Teutones, populi Germaniæ inferioris, Romanas acies ſæpius profligarunt. Teutonas adortus Marius prope Aquas ſextias, urbem Galliæ, eorum trecenta fere millia aut cecidit, aut in ſervitutem abduxit. Cimbri in Italiam per Noricum ex Alpibus, ſuper clypeos ſuos inter nives devoluti, populationem ac vaſtitatem circumferebant, Catulo Conſule fruſtra illis obſiſtente. Marius eoſdem ad Vercellas internecione delevit, ac tertius Urbis conditor eſt appellatus: Catulum tamen in triumphi ſocietatem adſcivit.

Pompeio. Suprà nota 108. *Pompeios*.

Campania. Pars Italiæ, ad Neapolim.

Optandas: sed multæ urbes, et publica vota
Vicerunt. Igitur fortuna ipsius, et urbis
Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
Lentulus, hâc pœnâ caruit, ceciditque Cethegus
Integer, et jacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, majore puellis
Murmure, cùm Veneris fanum videt anxia mater,
Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
Corripias? pulchrâ gaudet Latona Dianâ.
Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
Ipsa habuit: cuperet Rutilæ Virginia gibbum
Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
Corporis egregii miseros, trepidosque parentes
Semper habet: *Rara est adeo concordia formæ,*
Atque pudicitiæ! Sanctos licèt horrida mores
Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas;

Præterea

Febris. Ante bellum civile Pompeius Neapoli ægrotavit, ac vota pro ejus salute publicè suscepta sunt.

Lentulus. P. Lentulus conjurationis Catilinariæ particeps, una cum Cethego, a Cicerone comprehensus, in carcere strangulatus fuit.

Delicias votorum. Vota exquisita, nimis delicata et lepida.

Latona. Mater Dianæ et Apollinis.

Lucretia. Matrona Romana, insignis pudicitiæ, quæ a Tarquinii Superbi Romanorum Regis ultimi filio per vim oppressa seipsam interemit.

Rutilæ. Anus gibbosa quæ annos 97 vixisse perhibetur.

Virginia. Anno Romæ 303, creati fuerant ad condendas leges Decemviri. Præcipuâ vigebat inter illos auctoritate Appius Claudius, qui ad scelus, eâdem, ut fit, abutens, adjecit oculos ad Virginiam, Virginii Centurionis filiam. Cùm filiæ pudicitiam graviter oppugnari, necdum tamen expugnari potuisse, pater absens audivisset, Romam advolat, eam ultrò jugulavit, maluitque filiam nullam habere quàm turpem. Livius, lib. 3. c. 44.

Sabinas. Sabini, populus antiquus Italiæ, insigniter frugalis et parcus.

Sanguine

Præterea castum ingenium, vultumque modestum
Sanguine ferventem tribuat natura benigna
Larga manu. Quid enim puero conferre potest plus
Custode, et curâ natura potentior omni?
Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu fastidita, repulsâ.
Nec Sthenobœa minas, quàm Cressa excanduit, et se
Concussere ambæ. Mulier sævissima tunc est,
Cùm stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum esse putas, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat. Optimus hic, et formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser exstinguendus
Messalinæ

Sanguine ferventem. Verecundum; facilè erubescentem; quod est virtutis indicium.

Hippolyto. Hunc Phædra noverca deperibat: frustra tentatum accusavit ipsa apud ejus patrem Theseum, quasi ab eo fuisset de flagitio interpellata. Theseus a Neptuno petiit ut in filium curru vectum et spatiantem in littore Phocas immitteret. Equi monstris marinis territi excusserunt Hippolytum, et raptatum per sylvas laniarunt.

Bellerophonti. Bellerophon, Glauci Regis Corynthiorum filius, Prætum Argivorum Regem invisebat: amavit adolescentem Sthenobœa Præti uxor, sed castum experta, perdere statuit. Itaque insimulavit apud Prætum, qui malè credulus egit cum Sthenobœæ patre, ut Bellerophon Chimæræ lacerandus objiceretur.

Cressa. Cretensis nempe Phædra, filia Minoïs Cretensium Regis.

Cui nubere, &c. Exemplo Romano confirmat formosos magnis obnoxios periculis esse. Messalina, uxor Claudii, Romanorum Imperatoris quarti, amore cujusdam Silii juvenis, Consulis designati, adeo protervè ac petulanter exarsit, ut matrimonium palam contrahere cum eo non dubitaverit. Claudius qui tunc Ostiam, sacrificii causâ profectus erat, cùm rem accepisset, homo miræ facilitatis, aut vecordiæ potiùs, cùm ignoscere illis cogitaret, admonente et urgente Narcisso liberto, utrique necem asserri jussit.

Genialis,

Digitized by Google

Meſſalinæ oculis: dudum ſedet illa parato
Flammeolo, Tiriuſque palàm genialis in hortis
Sternitur, et ritu decies centena dabuntur
Antiquo, veniet cum ſignatoribus auſpex.
Hæc tu ſecreta, et paucis commiſſa putabas?
Non niſi legitimè vult nubere. Quid placeat, dic:
Ni parêre velis, pereundum eſt ante lucernas.
Si ſcelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota urbi et populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domûs ſciet ultimus. Intereà tu
Obſequere imperio, ſi tanti eſt vita dierum
Paucorum: quicquid levius, meliuſque putaris,
Præbendâ eſt gladio pulchra hæc, et candida cervix.
Nil ergo optabunt homines? Si conſilium vis,
Permittes ipſis expendere numinibus, quid
Conveniat nobis, rebuſque ſit utile noſtris;
Nam pro jucundis aptiſſima quæque dabunt Di.
Carior eſt illis homo, quàm ſibi. Nos animorum
Impulſu, et cæcâ, magnâque cupidine ducti,
Conjugium petimus, partumque uxoris; at illis
Notum, qui pueri, qualiſque futura ſit uxor,

Ut

Genialis. Subaudi *lectus*; Genio ſacer.

Decies centena. Subaudi, *ſeſtertiorum millia.*

Ritu antiquo. Nonnulli hoc ironicè dictum accipiunt, tanta enim pecuniæ vis moribus antiquis, et veterum parcimoniæ non congruit.

Auſpex. Qui auſpicia captat. Nefas enim erat quidpiam moliri, non captis priùs auſpiciis.

Ante lucernas. Ante veſperam, cùm faces domi accenduntur.

Ultimus. Monitus a liberto ſuo Narciſſo.

Qui pueri. An boni, an mali ſint naſcituri.

Can-

Digitized by Google

Ut tamen et poſcas aliquid, voveaſque ſacellis
Exta, et candiduli divina tomacula porci,
Orandum eſt, ut ſit mens ſana in corpore ſano.
Fortem poſce animum, et mortis terrore carentem :
Qui ſpatium vitæ extremum inter munera ponat
Naturæ, qui ferre queat quoſcumque labores,
Neſciat iraſci, cupiat nihil, et potiores
Herculis ærumnas credat, ſævoſque labores
Et Venere, et cœnis, et plumis Sardanapali.
Monſtro, quod ipſe tibi poſſis dare : ſemita certè
Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia. Nos te
Nos facimus, Fortuna, Deam, cœloque locamus.

Candiduli porci. Ait Varro in nuptiis et re uxoria, albos porcos ſacrificari.

Tomacula. Farcimina quædam ex inteſtinis porcorum.

Spatium vitæ extremum. Poteſt hoc *de morte* exponi ſic : qui mortem ponat inter naturæ munera.

Herculis. Vide App. c. 15.

Sardanapali. Regis Aſſyriorum ultimi, luxu, deliciiſque perditi : cujus ea vox, Epicureo digna porco, fertur : Ede, bibe, lude, cætera nihili ſunt.

SATIRA

SATIRA XI.

ARGUMENTUM.

Invitat Perſicum amicum ſuum ad frugalem cœnam, et occaſione datâ, helluones inſectatur.

ATTICUS eximiè ſi cœnat, lautus habetur:
Si Rutilus, demens. Quid enim majore cachinno
Excipitur vulgi, quàm pauper Apicius? Omnis
Convictus, thermæ, ſtationes, omne theatrum
De Rutilo: nam dum valida, ac juvenilia membra
Sufficiunt galeæ, dumque ardens ſanguine fertur,
Non cogente quidem, ſed nec prohibente Tribuno,
Scripturus leges, et regia verba laniſtæ,

Multos

Atticus. Dives quiſpiam, tunc notus.

Apicius. Famoſus fuit apud Romanos helluo, Tiberio imperante.

Stationes. Hic gall. *places publiques.*

Nam dum, &c. Ideo in ore omnium eſt Rutilus quòd redactus ad egeſtatem cogatur gladiatoriam artem diſcere, ex qua faciat quæſtum aliquem; gladiatores enim conducebantur pretio, cùm ederentur ſpectacula; cum pompa, exequiæ, &c. celebrarentur.

Fertur. Vel, properat in ludum gladiatorium, ibi ſcripturus præcepta iſtius artis: vel, dicitur, jactatur ſcripturus eſſe leges, &c.

Tribuno. Debuiſſet Tribunus plebis prohibere, ne civis artem gladiatoriam tractaret, quæ mancipiorum vulgò erat.

Regia verba. Dictata et præcepta quibus regio more tirones laniſta docet; ſta, ferri, declina, &c.

Laniſtæ. Sic vocabantur qui familias gladiatorum inſtituebant, alebant, &c.

Exſpectare

Multos porrò vides, quos sæpe elusus ad ipsum
Creditor introitum solet exspectare macelli; 10
Et quibus in solo vivendi causa palato est.
Egregiùs cœnat, meliùsque miserrimus horum,
Et citò casurus jam perlucente ruinâ.
Interea gustus elementa per omnia quærunt,
Numquam animo pretiis obstantibus: interiùs si 15
Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
Ergo haud difficile est perituram arcessere summam,
Lancibus oppositis, vel matris imagine fractâ,
Et quadringentis nummis condire gulosum
Fictile: sic veniunt ad Miscellanea ludî. 20
Refert ergo quis hæc eadem paret: in Rutilo nam
Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
Sumit, et a censu famam trahit. Illum ego jure
Despiciam, qui scit quantò sublimior Atlas

Omnibus

Exspectare. Cum habeat pro certo se illic debitores gulæ deditos inventurum quos domi repertire, aut alloqui non potuerit.

Egregiùs. Magis egregiè.

Casurus. Metaphora sumitur a pariete vitioso, qui tum intelligitur esse brevi ruiturus, cum rimas agit, per quas ipse paries perlucet; trans quas prospectus patet.

Gustus. Exquisiti saporis cibos.

Ergo haud, &c. Ut emant illa Opsonia cariora, nihil putant difficile, aut vetitum, ne ipsas quidem lances oppignerare, &c.

Miscellanea. Duplex huic verbo subjecta vis est; prima, ut significet ludos in quibus ludicra varii generis ederentur spectacula, quos Suetonius in Caligula cap. 20, Miscellos vocat; altera, ut significet cibum quemdam gladiatorum proprium, e variis dapibus mixtum. Quo sensu vocem illam si accipias, locum hunc de ludo gladiatorio accipe, non de histrionico.

Ludî. Positum est pro *ludii*, sicut peculî pro *peculii*, &c. Est autem *Ludius*, histrio, ludio, qui artes ludicras exercet.

Atlas. Mauritaniæ mons, in Africa, cujus pars est Lybia.

Omnibus in Lybia ſit montibus; hic tamen idem
Ignoret quantum ferrata diſtet ab arca
Sacculus. E Cœlo deſcendit γνῶθι σεαυτον,
Figendum, et memori tractandum pectore, ſive
Conjugium quæras, vel ſacri in parte Senatûs
Eſſe velis: nec enim loricam poſcit Achillis
Therſites, in qua ſe traducebat Ulyſſes.
Ancipitem ſeu tu magno diſcrimine cauſam
Protegere affectas, te conſule: dic tibi quis ſis,
Orator vehemens, an Curtius, an Matho. Buccæ
Noſcenda eſt menſura tuæ ſpectandaque rebus
In ſummis minimiſque, etiam cùm piſcis emetur.
Nec multum cupias, cùm ſit tibi gobio tantùm
In loculis; quis enim te, deficiente crumenâ,
Et creſcente gulâ, manet exitus? ære paterno,
Ac rebus merſis in ventrem fœnoris atque
Argenti gravis, et pecorum, agrorumque capacem?
Talibus a dominis poſt cuncta noviſſimus exit
Annulus, et digito mendicat Pollio nudo.

Non

γνῶθι σεαυτον. Noſce te ipſum. Hanc ſententiam tribuit Plinius, Chiloni cuidam Lacedæmonio: Diogenes Laërtius, Thaleti Mileſio: Cicero, Apollini.

Sacri. Venerandi. Nihil ſanctius juſtitiâ, cujus arbiter et cuſtos Senatus.

Achillis. Poſt ejus mortem, magna contentio inter Ajacem præſertim et Ulyſſem orta eſt, cum ejus arma, ſcilicet a Vulcano fabricata, uterque ſibi depoſceret. Rem fusè narrat Ovid. lib. 13. Metam. Ulyſſes vicit.

Curtius, Matho. Ignobiles eâ tempeſtate cauſidici.

Gobio. Vilis piſciculus *un goujon.*

Gravis. Non ſignati, puri, quod eſt adhuc in maſſa.

Exit. A digitis, e ſcrinio.

Annulus. Erat inſigne Equitum Romanorum.

Pollio. Nobilis helluo.

Dominis.

Digitized by Google

Non præmaturi cineres ; nec funus acerbum
Luxuriæ, ſed morte magis metuenda ſenectus.
Hi plerumque gradus, conducta pecunia Romæ,
Et coram dominis conſumitur. Inde ubi paulum
Neſcio quid ſupereſt, et pallet fœnoris auctor,
Qui vertêre ſolum, Baïas, et ad Oſtia currunt.
Cedere namque foro jam non tibi deterius, quàm
Eſquilias a ferventi migrare Suburra.
Ille dolor ſolus patriam fugientibus, illa
Mœſtitia eſt, caruiſſe anno Circenſibus uno.
Sanguinis in facie non hæret gutta : morantur
Pauci ridiculum, et fugientem ex urbe pudorem.
Experiêre hodie numquid pulcherrima dictu,
Perfice, non præſtem vitâ, vel moribus, et re ;
Sed laudem ſiliquas occultus ganeo ; pultes
Coram aliis dictem puero, ſed in aure placentas.
Nam cùm ſis conviva mihi promiſſus, habebis
Evandrum,

Dominis. Creditores, domini ſunt pecuniæ mutuo datæ. Deinde imperium quoddam in debitores duriſſimum, ac dominatum vulgò exercent.

Oſtia. Fugiunt autem Oſtia, vel Baïas, ut ſe mari committant, et in longinquas regiones demigrent, ubi ſint a creditoribus tuti. Porrò vertere ſolum, pro, *exſulare* dicitur.

Cedere foro. Eſt id quod Galli dicunt, *faire banqueroute.* Latini, *decoquere*, vel *conturbare.* Circa forum tabernas habebant ſuas ac menſas argentarii, *les Banquiers :* qui pecuniam igitur dilapidaverant, illis nihil erat quod agerent in foro. Hinc decoctores foro cedere dicebantur.

Suburra. Eſquilinus mons unus erat e ſeptem Romæ collibus : ac proinde aër ibi frigidior : qui calidior in Suburra, vico humiliore.

Siliquas. Sunt leguminum involucra. Hìc pro *oleribus* ponuntur.

Placentas. Placenta, propriè, *un gâteau :* hoc in loco *cupedia & opſonia delicatoria* ſignificat.

Evandrum.

Digitized by Google

Evandrum; venies Tirynthius, aut minor illo
Hospes, et ipse tamen contingens sanguine Cœlum;
Alter aquis, alter flammis ad sydera missus.
Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
De Tiburtino veniet pinguissimus agro
Hœdulus; et toto grege mollior, inscius herbæ,
Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
Qui plus lactis habet, quàm sanguinis: et montani
Asparagi, posito quos legit villica fuso.
Grandia præterea, tortoque calentia fœno
Ova adsunt ipsis cum matribus, et servatæ
Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ.
Siginum Syriumque pyrum de corbibus isdem:

Æmula

Evandrum. Evander, Arcadum Rex, in Italiam venit, ubi Herculem dicitur accepisse; et postea Æneam i trumque parcè ac frugaliter, ut scribit Virgil. lib. 8. ver. 180, &c.

Tirynthius. Hercules, ita dictus a Tirynthe, seu Tirynthia, agri Argivi oppido, in quo educatus.

Contingens, &c. Æneas Veneris filius.

Aquis. Fertur Æneas obiisse demersus in fontem, seu flumen Italiæ, Numicium.

Flammis. Hercules Iolen Euriti Regis Oechaliæ filiam prætulerat uxori Dejaniræ: quæ id ægrè ferens misit Hercili vestem sanguine Nessi Centauri infectam, ignorans præsentissimum venenum esse: imò existimans eo remedio virum facilè ab Iolæ amore abductum iri. Vir ille vestem induerat, cum in furorem versus, pyram extruxit, in eamque insiliens exustus est.

Fercula. Quæ tibi apponere statui.

Nullis ornata macellis. Non empta, vel e macello et foro petita.

Inscius herbæ. Materno adhuc lacte victitans, nondum herbam delibavit.

Salicti. Salictum, est locus salicibus consitus.

Asparagi. Gall. *des asperges.*

Torto fœno calentia. Adhuc retinentia calorem nidi, e torto fœno confecti.

Siginum. Signia, nunc *Segni* dictum, in ditione Pontificia est.

Picenis.

Digitized by Google

Ampla Picenis, et odoris mala recentis,
Nec metuenda tibi, ficcatum frigore poſtquam
Autumnum, et crudi poſuere pericula ſucci.
Hæc olim noſtri jam luxurioſa Senatus
Cœna fuit. Curius parvo quæ legerat horto
Ipſe focis brevibus ponebat oluſcula, quæ nunc
Squalidus in magna faſtidit compede foſſor.
Sicci terga ſuis rafâ pendentia crate,
Moris erat quondam feſtis ſervare diebus,
Et natalitium cognatis ponere lardum,
Accedente novâ, ſi quam dabat hoſtia, carne.
Cognatorum aliquis titulo ter Conſulis, atque
Caſtrorum imperiis, et Dictatoris honore
Functus, ad has epulas ſolito maturiùs ibat,
Erectum domito referens a monte ligonem.
Cùm tremerent autem Fabios, durumque Catonem,
Et Scauros, et Fabricios: rigidique ſeveros
Cenſoris mores etiam collega timerét:
Nemo inter curas, et ſeria duxit habendum,
Qualis in Oceani fluctu teſtudo nataret,
Clarum Trojugenis factura, ac nobile fulcrum:

Sed

Picenis. Ager Picenus eſt in Italiæ ora orientali.

Compede. Solebant Romanorum mancipia opus ruri facere vincta compedibus, ne diffugerent.

Caſtrorum imperiis. Præfectura caſtrorum: militaribus honoribus.

Collega. Narrat Valerius Maximus, l. 2. c. 9. Claudium Neronem et Livium Salinatorem, Cenſura ſimul fungentes anno U. C. 549, non ſibi magis invicem, quàm ceteris civibus indulſiſſe. Idem refert de Fabricio et Decio Cenſoribus vetus Scholiaſtes.

Trojugenis. Romanis Proceribus, qui ſe jactant a Trojanis oriundos.

M 3

Sed nudo latere, et parvis frons ærea lectis
Vile coronati caput oſtendebat aſelli,
Ad quod laſcivi ludebant ruris alumni.
Tales ergo cibi, qualis domus, atque ſupellex.
Tunc rudis, et Graïas mirari neſcius artes,
Urbibus everſis, prædarum in parte reperta,
Magnorum artificum frangebat pocula miles;
Ut phaleris gauderet equus, cælataque caſſis
Romuleæ ſimulacra feræ manſueſcere juſſæ
Imperii fato, et geminos ſub rupe Quirinos,
Ac nudam effigiem clypeo fulgentis, et haſtâ,
Pendentiſque Dei perituro oſtenderet hoſti.
Argenti quod erat, ſolis fulgebat in armis.
Ponebant igitur Tuſco farrata catino
Omnia tunc; quibus invideas, ſi lividulus ſis.
Templorum quoque majeſtas præſentior, et vox

Nocte

Aſelli. Aſinorum crania valere credebant ad arcenda frugum incommoda; itaque illa in agris domibuſque aut ponebant vera, aut ſimulata fingebante ligno, ferro, &c.

Phaleris. Phaleræ, *ſunt* quædam equorum ornamenta, ex eorum olim fronte, auribus, ac præcipuè collo pendentia.

Imperii fato. Quaſi fuiſſet hoc Urbis Romanæ fatum, ut aleretur ejus conditor a lupa, ne periret in ſylva expoſitus.

Sub rupe. Ubi expoſiti fuerant, et ubi lupa mammas infantibus præbuit.

Quirinos. Sic appellat Remum et Romulum: quamvis Romulus ſolus propriè *Quirinus* diceretur.

Pendentis. In ſumma galea efficti, et in ictum quaſi pendentis ac proni.

Tuſco. In Tuſcia, quæ pars eſt Italiæ mediæ ad occidentem, *la Toſcane*, fiebant egregia vaſa fictilia, præſertim Arretii, *Arezzo.*

Farrata. Far, triticum, ex quo fiunt pultes, &c.

Quibus invideas. Vel ferculis, vel hominibus.

Et vox, &c. Auctor eſt Livius, lib. 5. cap. 32, Romanum quemdam vocem humanâ clariorem noctu audiviſſe,

Digitized by Google

Nocte ferè mediâ, mediamque audita per urbem,
Littore ab Oceani Gallis venientibus, et Dis
Officium vatis peragentibus, his monuit nos,
Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
Fictilis, et nullo violatus Juppiter auro.
Illa domi natas, nostraque ex arbore mensas
Tempora viderunt; hos lignum stabat in usus,
Annosam si fortè nucem dejecerat Eurus.
At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
Nil rhombus, nil dama sapit, putere videntur
Unguenta atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
Grande ebur, et magno sublimis pardus hiatu,
Dentibus ex illis, quos mittit porta Syenes,
Et Mauri celeres, et Mauro obscurior Indus

Et

divisse, quâ juberetur monere Magistratus de Gallorum in Italiam tunc irrumpentium adventu.

Littore ab Oceani. Gallia oceano, ad occidentem, clauditur, et septentrionem; ejusdem pars australis a luitur mari Mediterraneo.

Latiis. Pars Italiæ antiquæ, circa Tiberis ostia, ubi nunc Romanus ager, *Latium* dicebatur, quia Saturnus persequente filio Jove, ibi latuerat.

Eurus. Ventus ab ortu spirans.

Dama. Animal e cervino genere, velocitate præstans.

Unguenta. Gall. *des parfums des essences.*

Pardus. Gall. *un léopard.*

Dentibus, &c. Ebur aliud nihil est, quàm dens Elephanti.

Syenes. Syene est urbs Ægypti, in limite Æthiopiæ, nunc *Asna*; prope illam urbem est insula elephantis abundans, quam idcirco *elephantinam*, vel *elephantidem* vocant: quæque hoc in loco dicitur porta Syenes, quia per illam insulam veluti portam transeunt, qui petunt Syenen, et Ægyptum reliquam, eburque Romam deferunt. Potest et Syene ipsa dici *porta* per quam scilicet ejusmodi merces in Europam devehuntur.

Mauri. Populus Africæ: eorum tanta celeritas, ut feras cursu assequantur. Alii legunt celebres.

Digitized by Google

Et quos depoſuit Nabathæo bellua ſaltu,
Jam nimios, capitique graves. Hinc ſurgit orexis,
Hinc ſtomacho bilis: nam pes argenteus illis,
Annulus in digito quod ferreus. Ergo ſuperbum
Convivam caveo, qui me ſibi comparat, et res
Deſpicit exiguas. Adeò nulla uncia nobis
Eſt eboris, nec teſſellæ, nec calculus ex hac
Materia, quin ipſa manubria cultellorum
Oſſea: non tamen his ulla unquam opſonia fiunt
Rancidula; haud ideo pejor gallina ſecatur.
Sed nec ſtructor erit, cui cedere debeat omnis
Pergula, diſcipulus Trypheri doctoris, apud quem
Sumine cum magno lepus, atque aper, et pygargus,

Et

Obſcurior. Magis fuſcus.

Indus. Populus Aſiæ, circa Gangem et Indum fluvios.

Depoſuit. Dicuntur elephanti, cùm ipſis ita crevere dentes, ut oneri ſint, eos abjicere, illidendo arbori.

Nabathæo. Nabathæa eſt regio Arabiæ, ad ortum, elephantis referta.

Bilis. Bilis, humor eſt flavus et calidus, cibis in ſtomacho percoquendis maximè ſerviens.

Pes argenteus, &c. Adeo ſpernunt argentum præ ebore, ut menſæ pes argenteus tam vilis modò ſit, quàm ferreus annulus.

Teſſellæ. Exiguæ teſſeræ, *un dé.*

Calculus. Calculi luſorii. Gall. *des dames*, *des échecs.* Propriè calculus eſt *lapillus tritus* et *politus*: tales enim adhibebantur ad ludum, poſtea e buxo, ebore, &c. confecti calculi fuerunt.

Pergulâ. Propriè, *une galerie*, *une avance de boutique*, &c: Ibi ſolebant magiſtri diſcipulos erudire: itaque pro ipſa ſchola ſumitur.

Trypheri. Nomen, ut videtur fictum, doctoris coquinarii, qui artem ciborum peritè ſecandorum docebat. Utebatur autem ad id ſimulacris vimineis avium et ferarum, quæ ligneis item cultellis diſſecabantur in ejus ſchola.

Sumine. Sumen *ou* venter ſuillus, qui tunc inter delicatiores habebatur cibos.

Pygargus. Caprea quædam ſylveſtris, poſteriores dorſi partes albas præferens, unde illi nomen πυγη clunis, αργος albus. *Wheat-ear.*

Scythicæ

Et Scythicæ volucres, et Phænicopterus ingens,
Et Gætulus oryx, hebeti lautissima ferro
Cæditur, et totâ sonat ulmea cœna Suburrâ.
Nec frustum capreæ subducere, nec latus Afræ
Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
Tempore, et exiguæ fruſtis imbutus ofellæ.
Plebeios calices, et paucis affibus emptos
Porriget incultus puer, atque à frigore tutus:
Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus
Quisquam erit, et magno: cùm posces, posce latinè.
Idem habitus cunctis, tonsi, erectique capilli,
Atque hodie tantùm propter convivia pexi.
Pastoris duri est hic filius, ille bubulci:
Suspirat longo non visam tempore matrem,
Et casulam, et motos tristis desiderat hœdos,
Ingenui vultus puer, ingenuique pudoris,
Quales esse decet, quos ardens purpura vestit.

Hic

Scythicæ volucres. Phasis est fluvius Colchidis, prope Scythiam. Hunc advecti phasiani, *des faisans.*

Phœnicopterus. Avis Afra, cujus alæ rubro colore vivido lucent.

Oryx. Capra quædam, frequens in Gætulia, parte Africæ.

Suburra. Vicus erat Romæ.

Subducere. Avellere a reliquo corpore.

Ofellæ. Offa, est frustum carnis, vulgò porcinæ: interdum massa panis, farinæ, &c.

Phryx. Phrygia, unde venales Romam deportabantur, est pars Asiæ minoris occasum versùs et septentrionem. Lycia est infra, ad meridiem et occasum.

Mangone. Mango, mancipiorum venditor.

Posce latinè. Minister enim Italus linguam tantùm vernaculum novit.

Purpura. Romani pueri, vestem quamdam ornatam limbo purpureo gestabant usque ad annum 17. Istam vestem vocat Juvenalis *ardentem* ob colorem igneum. Sat. 1. l. 64.

Digitized by Google

Hic tibi vina dabit diffusa in montibus illis
A quibus ipse venit, quorum sub vertice lusit:
Namque una, atque eadem vini patria, atque ministri.
Forsitan exspectes, ut Gaditana canoro
Incipiat garrire choro, plausuque probetur:
Non capit has nugas humilis domus: audiat ille
Testarum crepitus cum cantibus, ille fruatur
Vocibus obscœnis, omnique libidinis arte,
Qui Lacedæmonium pytismate lubricat orbem.
Namque ibi fortunæ veniam damus; alea turpis,
Turpe et adulterium mediocribus: hæc eadem illi
Omnia cùm faciant, hilares nitidique vocantur.
Nostra dabunt alios hodie convivia ludos:
Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
Quid refert tales versus quâ voce legantur?

Sed

Gaditana, &c. Hispanica. The Fandango of Spain. Mr. Clark.

Testarum. Significat ea vox in hoc loco *tinnula crepitacula*, e testis, sive in morem testarum facta. Gall. *des castagnètes*. Est autem testa, *tegmen piscium*, duritiem argillæ coctæ, qua testa propriè dicitur, referens, *une coquille de poisson*: quarum testarum figuram imitantur illa crepitacula.

Lacedæmonium. Lacedæmon, seu Sparta, urbs fuit Peloponnesi. Non procul ab hac urbe eruebatur egregiæ notæ marmor.

Orbem. Potest intelligi *de pavimento frustis marmoreis in orbem descriptis strato*. Potest explicari *de abaco, mensa, pelvi marmorea, rotunda*.

Pytismate. Græca vox est, πτύισμα, *sputum*, seu quodcumque expuitur, quale est vinum quod ab hominibus jam saturis, aut vomentibus, os abluentibus, aut vinum ipsum probantibus et degustantibus, rejicitur idem: quod *pytissare* Latini vocant.

Lubricat. Marmor humidum, est admodum lubricum, et pellucidum.

Mega-

Sed nunc dilatis averte negotia curis,
Et gratam requiem dona tibi, quando licebit
Per totam ceſſare diem: non fœnoris ulla
Mentio, nec primâ ſi luce egreſſa, reverti
Nocte ſolet, tacito bilem tibi contrahat uxor.
Protinus ante meum, quidquid dolet, exſue limen.
Pone domum, et ſervos, et quidquid frangitur illis,
Aut perit; ingratos ante omnia pone ſodales.
Interea Megaleſiacæ ſpectacula mappæ
Idæum ſolenne colunt, ſimiliſque triumpho
Prædo caballorum Prætor ſedet: ac mihi pace
Immenſæ nimiæque licet ſi dicere plebis,
Totam hodie Romam Circus capit, et fragor aurem
Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
Nam ſi deficeret, mœſtam; attonitamque videres
Hanc

Megaleſiacæ. Cybele vocabatur ab Ethnicis Μεγάλη *Magna*; hinc *megaleſia* ſignificat in honorem Cybeles.

Mappæ. Suſpenſa publicè mappa ſignum erat ludos celebratum iri: quod inde eſt ortum. Nerone prandente cùm plebs in Circo ſedens ludos inchoari poſtularet, ille projecta per feneſtram mappa, juſſit eos peragi.

Idæum. Ludicrum, ſive ſpectaculum, exhiberi ſolitum in honorem Idææ matris. Cybele vocabatur *Idæa*, quia præcipuè colebatur in Ida, monte Phrygiæ: unde Romam advectum ejuſdem ſimulacrum fuit, ut memoratur Sat. 3. v. 123.

Prædo, &c. Solebat Prætor qui ludos edebat, undique equos colligere, immò per vim a dominis abducere.

Viridis panni. Aurigarum, qui equos in Circo agitabant, factiones erant quatuor præcipuæ, ſuis ſingulæ veſtibus certi coloris, quæ ſingulis anni tempeſtatibus quaſi reſponderent, diſtinctæ. Prima *viridi* ſeu *praſino colore*, qui verni temporis proprius eſt, utebatur, eique plerique Romani, ac ipſi etiam Imperatores favebant: altera *rubro*, ſeu *ruſſato*; qui color æſtati convenit: tertia, *albo*, qui autumno: quarta *veneto*, ſive *cæruleo*; qui hyemi.

Sponſo.

Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
Conſulibus. Spectent juvenes, quos clamor, et audax
Sponſio, quos cultæ decet aſſediſſe puellæ.
Noſtra bibat vernum contracta cuticula ſolem,
Effugiatque togam : jam nunc in balnea ſalvâ
Fronte licet vadas, quamquam ſolida hora ſuperſit
Ad ſextam ; facere hoc non poſſis quinque diebus
Continuis, quia ſunt talis quoque tædia vitæ
Magna. Voluptates commendat rarior uſus.

Sponſio. Gall. *une gageure, un pari.*

Bibat, &c. Moris apud Romanos erat, apricari et ſedere ad ſolem, præſertim vernum, quandò ejus calor eſt clementior : interdum oleo cutem fic ungebant.

Vernum. Menſe Aprili, quo celebrabantur Megaleſia.

Contracta. Rugoſa. Itaque hoc ſcripſit jam ſenior.

Togam. Toga *eſt* ſymbolum urbanæ vitæ et fori, Romani quippe cives ingenui, togati erant in urbe.

Balnea. Ante cœnam balneo, ut plurimum utebantur.

Salvâ fronte. Fronti quaſi vulnus imponitur ; cùm ſuffunditur rubore. Porrò frons pudoris et verecundiæ ſedes.

Licet. Solebant lavare corpus in balneis poſt meridiem horâ circiter tertiâ. Licebat feſtis diebus antevertere id tempus : quod ebrioſi ac intemperantes aliis etiam diebus factitabant.

Sextam. Ab orto ſole nimirum, quæ noſtra eſt duodecima.

Quinque diebus. Per quos nimirum continuos agebantur Megaleſia.

SATIRA

SATIRA. XII.

ARGUMENTUM.

Describit naufragium Catulli amici sui. Hereditatum captatores insectatur.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc lux,
Qua festus promissa Deis animalia cespes
Exspectat; niveam Reginæ cædimus agnam;
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura:
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem
Tarpeïo servata Jovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus templis maturus et aræ,
Spargenduque mero, quem jam pudet ubera matris
Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus esset,

Pinguior

Natali die. Romani festum ac sacrum præcipuè ducebant natalem suum diem.

Cespes. Ara e cespite.

Regina. Junoni, Deorum Reginæ, de qua Virgil. Æneid. 1. *Ast ego quæ divûm incedo regina.*

Par vellus. Agna ejusdem velleris et coloris. Diis superis albæ immolabantur victimæ: nigræ Diis inferis.

Pugnanti Gorgone. Palladi quæ pugnat armata clypeo, in quo effigies Gorgonis, seu Medusæ.

Maura. Gorgones incolebant insulas Atlanticas in mari Africano. Atlas mons est Mauritaniæ.

Tarpeïo. Capitolino.

Mero. Vinum inter immolandi bovis cornua fundebant.

Vexat nascenti robora cornu. Ex petulantia arbores impetit cornibus nunc primùm erumpentibus.

Hispulla

Digitized by Google

Pinguior Hiſpullâ traheretur taurus, et ipſa
Mole p'ger, nec finitimâ nutritus in herba;
Læta ſed oſtendens Clitumni paſcua ſanguis
Iret, et a grandi cervix ferienda miniſtro,
Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque paſſi
Nuper, et incolumem ſeſe mirantis amici.
Nam præter Pelagi caſus, et fulguris ictum
Evaſi, denſæ cœlum abſcondêre tenebræ.
Nube unâ, ſubituſque antennas impulit ignis;
Cùm ſe quiſque illo percuſſum crederet, et mox
Attonitus nullum conferri poſſe putaret
Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
Talia, tam graviter, ſi quando poëtica ſurgit
Tempeſtas. Genus ecce aliud diſcriminis; audi,
Et miſerere iterum; quamquam ſint cetera ſortis
Ejuſdem: pars dira quidem, ſed cognita multis,
Et quam votivâ teſtantur fana tabellâ
Plurima (pictores quis neſcit ab Iſide paſci?)
Accidit et noſtro ſimilis fortuna Catullo:
Cùm plenus fluctu medius foret alveus, et jam
Alternum puppis latus evertentibus undis

Arboris

Hiſpulla. Muliere obeſa et præpingui, quam obiter carpit.

Clitumni. Clitumnus, Italiæ fluvius, paſcuis abundans, in quibus victimæ vulgo ſaginabantur.

Evaſi. A verbo *evado*; evaſus.

Antennas. Ligna tranſverſa, unde vela pendent.

Iſide. Iſis, Ægyptiorum Dea, cujus templum Romæ, plurimis Donariis celebrari ſolitum, præſertim a peregrinis et naufragis, qui ſpi naufragii imaginem ei ſuſpendebant, quia ipſa variis, dum viveret, jactata fuerat erroribus.

Alveus. Capacitas et fundus navis.

Arboris

Arboris incertæ, nullam prudentia cani
Rectoris conferret opem; decidere jactu
Cœpit cum ventis, cupiens evadere: in æquor,
Fundite quæ mea ſunt, dicebat, cuncta Catullus
Præcipitare volens etiam pulcherrima, veſtem
Purpuream teneris quoque Mæcenatibus aptam.
Atque alias, quarum generoſi graminis ipſum
Infecit natura pecus, ſed et egregius fons
Viribus occultis, et Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem,
Et dignum ſitiente Pholo, vel conjuge Fuſci.
Adde et baſcaudas, et mille eſcaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.
Sed quis nunc alius, quâ mundi parte, quis audet
Argento præferre caput, rebuſque ſalutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,

Sed

Arboris. Navigii ex arboribus confecti.

Decidere. Quaſi dirimere litem a ventis et mari ſibi illatam, aliquâ pactione.

Mæcenatibus. Erat Mæcenas admodum delicatus et lautitiarum amans.

Atque alias, &c. Ordo verborum eſt: atque alias veſtes, quarum pecus, ſeu quarum lanam ex ovibus ſumptam infecit, *id eſt*, tinxit, nativo ſcilicet colore, natura et indoles graminis excellentis.

Fons. Vel peculiaris quidam fons iſtius regionis, vel ipſe fluvius Bætis.

Bæticus. Bætica, eſt regio Hiſpaniæ, ſic dicta a fluvio Bæti, quem vocant indigenæ *Guadalquivir.*

Pholo. Pholus e centauris unus, in primis ebrioſus.

Conjuge Fuſci. Quæ mulier ebrioſa.

Baſcaudas. Baſkets.

Olynthi. Olynthus, Thraciæ urbs olim nobiliſſima, quam Philippus auro maluit expugnare quàm ferro. Exſtant de illa Demoſthenis Orationes.

Non propter vitam, &c. Multi avaritiâ adeo excæcantur, ut videantur ad hoc nati et vivere, ut opes colligant; cùm e contrario non niſi ad vitam opes habendæ ſint.

Jactatur.

Digitized by Google

Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima; sed nec
Damna lævant: tunc adversis urgentibus, illuc
Decidit, ut malum ferro summitteret, ac se
Explicat angustum, discriminis ultima quando
Præsidia assesimus, navem factura minorem.
I nunc? et ventis animam committe; dolato
Confisus ligno, digitis a morte remotus.
Quatuor, ac septem, si sit latissima tæda.
Mox cum reticulis, et pane, et ventre lagenæ,
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam jacuit planum mare; tempora postquam
Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
Expelago; postquam Parcæ meliora benignâ
Pensa manu ducunt hilares, et staminis albi
Lanificæ; modicâ non multò fortior aurâ
Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
Vestibus extensis, et quod superaverat unum,
Velo prora suo. Jam deficientibus Austris,

Spes

Jactatur rerum, &c. In mare jactitur a Catullo et Sociis.

Decidit. Quidam legunt *Recidit.* Quasi res eò cecidit.

Se explicat, &c. Se expedit ex angustiis, quæ tunc sunt maximæ, quando veniendum ad novissima præsidia, et mutilanda navis est, ut servetur.

Reticulis. Saccos intellige in morem retis factos.

Adspice sumendas. Id est, vide ut cum cibis etiam sumpas secures ad excidendum, si opus est, malum. Alii legunt *Accipe.*

Staminis albi. Parcæ in rebus secundis et lætis dicebantur albam lanam trahere, nigram, in adversis et perditis.

Vestibus extensis. Pro *velis*, quæ igne cœlesti conflagrarant.

Velo prora suo. Quod quidem minimum est. *Dolus* vocatur velum ad proram, ut maximum *Artemo*; *Epidromus* autem quod est ad puppim.

Austris.

Digitized by Google

Spes vitæ cum ſole redit, tum gratus Iulo,
Atque novercali ſedes prælata Lavino,
Conſpicitur ſublimis apex, cui candida nomen
Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile ſemen,
Et numquam viſis triginta clara mamillis.
Tandem intrat poſitas incluſa per æquora moles,
Tyrrhenamque Pharon, porrectaque brachia rurſus,
Quæ pelago occurrunt medio, longéque relinquunt
Italiam. Non ſic igitur mirabere portus,
Quos natura dedit: ſed truncâ puppe magiſter
Interiora petit Baïanæ pervia cymbæ.
Tunc ſtagnante ſinu gaudent ibi vertice raſo
Garrula ſecuri narrare pericula nautæ.
Ite igitur pueri, linguis animiſque faventes,

Sertaque

Auſtris. Ventis meridionalibus, qui ſunt vehementiores et tempeſtatem cient.

Iulo. Iulus Æneæ filius relicto Lavinio, ſic dicto a Lavinia, ſua noverca et poſteriori Æneæ conjuge, Albam ædificavit in eo loco, ubi Troës invenerant albam porcam triginta fœtus enixam. Virg. lib. 3. Æneid. verſu 389, et lib. 8. v. 81.

Lætis Phrygibus. Iulo et ſociis Trojanis gaudentibus ob inventam ex vaticinio Suem.

Semen. Propriè *venter ſuillus*, pro *tota ſcroſa* ſumitur.

Tyrrhenum. Mare Tyrrhenum ſive Inferum alluit partem Italiæ occidentalem.

Pharon. Pharus fuit excelſa turris in Alexandrino portu, in qua ignes accenſi, eum longè oſtendebant. Similem in Oſtienſi portu turrim educi Claudius Imperator juſſit.

Rurſus. Ideò dicit, quia Trajanus aggeres et moles portus Oſtienſis, inſtauraverat ac refecerat.

Vertice raſo. Servi libertate donandi radebant caput. Hoc ipſum nautæ faciebant oppreſſi tempeſtate, quaſi qui liberationem et ſalutem a Diis exſpectarent, quibus crines ſuos tunc offerebant.

Ite igitur pueri. Inquit Juvenalis ad pueros, ite, parate neceſſaria ad rem divinam pro reditu Catulli faciendam.

Linguis.

Digitized by Google

Sertaque delubris, et farra imponite cultris,
Ac molles ornate focos, glebamque virentem.
Jam ſequar; et ſacro, quod præſtat, rite peracto,
Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
Accipiunt fragili ſimulacra nitentia cerâ.
Hîc noſtrum placabo Jovem, Laribuſque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur feſta lucernis.
Nec ſuſpecta tibi ſint hæc, Corvine, Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet heredes. Libet exſpectare quis ægram,
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam ſterili: verùm hæc nimia eſt impenſa, coturnix
Nulla unquam pro patre cadet: ſentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, et Paccius orbi,
Legitimè fixis veſtitur tota tabellis
Porticus: exiſtunt qui promittant hecatomben,
Quatenus hîc non ſunt nec venales elephanti,
Nec Latio, aut uſquam noſtro ſub ſidere talis

Bellua

Linguis faventes. Favete linguis, formula erat in ſacris uſurpari ſolita, quâ monebantur qui aderant, ut tacerent, ut bene ominata tantùm verba dicerent.

Farra. Intelligitur mola ſalſa, hoc eſt, far, ſal, et aqua; quibus ignem, victimam, cultros aſpergebant.

Coturnix nulla. Ne vilis quidem avicula impenditur cui ſunt filii et heredes.

Pro patre. Pro *cive*, qui ſit pater, qui liberos habeat.

Gallita et Paccius. Opulenti, filiis carentes.

Legitimè. Adhibitis certis cæremoniis.

Hecatomben. Sacrificium in quo centum boves eodem tempore mactantur, ἑκατὸν *centum*, βοῦς *bos*.

Furca.

Digitized by Google

Bellua concipitur, ſed furvâ gente petita
Arboribus Rutulis, et Turni paſcitur agro,
Cæſaris armentum: nulli ſervire paratum
Privato, ſi quidem Tyrio parere ſolebant
Annibali, et noſtris Ducibus, Regique Moloſſo
Horum majores, et dorſo ferre cohortes
Partem aliquam belli, et euntem in prælia turmam.
Nulla igitur mora per Novium, mora nulla per Hiſtrum
Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
Et cadat ante lares Gallitæ victima ſacra,
Tantis digna Deis, et captatoribus horum.
Alter enim, ſi concedas mactare, vovebit
De grege ſervorum magna, et pulcherrima quæque
Corpora, vel pueris, et frontibus ancillarum
Imponet vittas: et ſi qua eſt nubilis illi
Iphigenia domi, dabit hanc altaribus, etſi

Non

Furva. Fulca, nigra.

Rutulis. Rutuli veteris Italiæ populus: iis Turnus imperitabat.

Tyrio. Carthaginienſes e Phœnicia et Tyro erant oriundi.

Regi Moloſſo. Moloſſia, pars eſt Epiri in Græcia. Ibi regnavit Pyrrhus, qui ſuſcepto contra Romanos bello, elephantis princeps in Italia uſus fuit. Juſtinus, lib. 18.

Nulla igitur mora, &c. Nihil ergo retardaret Novium et Pacuvium captatores, &c.

Illud ebur. Illi elephanti. Eorum dentes, ebur ipſum ſunt.

Deis. Gallitæ Penatibus, ut expoſui: vel ipſis Paccio et Gallitæ, qui, tamquam Dii quidam ſummi, coluntur a captatoribus.

Alter. Pacuvius ſcilicet, unus e duobus quos appellavit modò, captatoribus.

Vittas. Tæniias quaſdam, quibus ornabantur hoſtiarum capita.

Iphigenia. Filia fuit Agamemnonis. Cùm Græcorum claſſis hæreret in Aulide, Græciæ porta, ventis adverſis ne ſolveret prohibita: conſuluit oraculum Agamemnon. Reſponſum eſt, immiſſos a Diana fuiſſe ventos adverſos, iratâ quòd ſacram ipſi cervam Græci venantes peremiſſent:

Non ſperet tragicæ furtiva piacula cervæ.
Laudo meum civem, nec comparo teſtamento
Mille rates: nam ſi Libitinam evaſerit æger,
Delebit tabulas incluſus carcere naſſæ,
Poſt meritum ſanè mirandum, atque omnia ſoli
Forſan Pacuvio breviter dabit: ille ſuperbus
Incedet victis rivalibus. Ergo vides, quàm
Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
Vivat Pacuvius, quæſo, vel Neſtora totum!
Poſſideat, quantum rapuit Nero, montibus aurum
Exæquet; nec amet quemquam, nec ametur ab ullo.

miſſent: placari non poſſe Deam, niſi mactaretur Iphigenia: illam pater deſtinavit aræ, cumque mactanda foret, Diana cervam ejus loco ſuppoſuit.

Piacula. Significat ea vox in hoc loco *ſacrificium*, ſeu *victimam* quâ piatur crimen.

Mille rates. Claſſis Græcorum mille navium erat.

Libitinam. Deam funerum præſidem. Pro *morte* ſumitur.

Mycenis. Iphigenia, filia Agamemnonis Regis Mycenarum, in Peloponneſo. Ibi Vates intelligit filiam captatoris, et in eadem allegoria pergit.

Neſtora. Neſtor Dux Græcorum, tres ætates hominum vixiſſe fertur.

SATIRA

Digitized by Google

SATIRA XIII.

ARGUMENTUM.

Amicum ſuum Calvinum, mœrentem quòd ſibi non redderentur decem ſeſtertia ab eo apud quem illa depoſuerat, conſolatur. Nonnulla ſubjicit de pœnis improborum et ſceleratæ conſcientiæ cruciatu.

EXEMPLO quodcumque malo committitur, ipſi
Diſplicet auctori. Prima eſt hæc ultio, quòd ſe
Judice, nemo nocens abſolvitur; improba quamvis
Gratia fallacis Prætoris vicerit urnam.
Quid ſentire putas omnes, Calvine, recenti
De ſcelere et fidei violatæ crimine? Sed nec
Tam tenuis tibi cenſus tibi contigit, ut mediocris
Jacturæ te mergat onus: nec rara videmus
Quæ pateris; caſus multis hic cognitus, ac jam
Tritus, et e medio Fortunæ ductus acervo.
Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
Non debet dolor eſſe viri, nec vulnere major.
Tu quamvis levium minimam, exiguamque malorum
Particulam

Exemplo malo. Id eſt, pravè, ſceleratè, quæ vitioſè fiunt exemplum ferè, quod alii ſequantur, præbent.

Urnam Prætoris. Judicum ſententiæ in tabellis ſcriptæ conjici ſolebant in urnam, aut capſulam, unde illas educens Prætor et recognoſcens, damnatum aliquem aut abſolutum pronunciabat. Prætor enim judiciis vulgò præerat.

Fontein.

Digitized by Google

Particulam vix ferre potes, ſpumantibus ardens
Viſceribus, ſacrum tibi quod non reddat amicus
Depoſitum. Stupet hæc, qui jam poſt terga reliquit
Sexaginta annos, Fonteio Conſule, natus?
An nihil in melius tot rerum proficis uſu?
Magna quidem, ſacris quæ dat præcepta libellis,
Victrix Fortunæ ſapientia. *Dicimus autem*
Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
Nec jactare jugum vitâ didicêre magiſtrâ.
Quæ tam feſta dies, ut ceſſet prodere furem,
Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lucrum
Quæſitum, et partos gladio, vel pyxide nummos?
Rari quippe boni: numero vix ſunt totidem, quot
Thebarum portæ, vel divitis oſtia Nili.
Nona ætas agitur, pejoraque ſecula ferri

Temporibus;

Fonteio. Conſulatum geſſit anno U. C. 812, Neronis 5, a quo tempore annus ſexageſimus incidit in annum Adriani tertium, U. C. 872.

Victrix Fortunæ ſapientia. Democritus Fortunæ minaci mandat laqueum, mediumque oſtendit unguem.

Jactare jugum. Metaphora ducitur a *bobus*, qui aratro ſubditi et oppreſſi jugum detractant excutiuntque.

Pyxide. Pyxis eſt *theca e buxo*, quod ex *lignum inſigni duritie*, atque adeò ſervandis venenis idoneum.

Rari quippe boni. Juvenalis ad Sapientum numerum alludit. Hi ſeptem fuêre, ſicut ſeptem Nili oſtia, et ſeptem Thebarum portæ.

Thebarum. Thebæ civitas erat Bœotiæ, in Grecia, ſeptem portas habens.

Divitis oſtia Nili. Nilus Ægypti fluvius ſeptem oſtiis in mare devolvitur: *dives* appellatur, quia commercio ditat Ægyptum, et felici etiam limo, quo, exundans certis menſibus, fœcundat arva.

Nona ætas. Latini quatuor mundi ætates numerabant; *auream, argenteam, æream* et *ferream* Græci octo ponebant; *auream, argenteam, electream, æream, cupream, ſtanneam, plumbeam, ferream.* Nonam addit Juvenalis prioribus pejorem. Sunt qui legant, *nunc ætas agitur.*

Feſſidium.

Digitized by Google

Temporibus; quorum ſceleri non invenit ipſa
Nomen, et a nullo poſuit Natura metallo.
Nos hominum, divumque fidem clamore ciemus,
Quanto Feſſidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic ſenior bullâ digniſſime, neſcis
Quas habeat veneres aliena pecunia? neſcis
Quem tua ſimplicitas riſum vulgo moveat, cùm
Exigis a quoquam ne pejeret, et putet ullis
Eſſe aliquod numen templis, aræque rubenti?
Quondam hoc indigenæ vivebant more, priuſquam
Sumeret agreſtem, poſito diademate, falcem
Saturnus fugiens: tunc cùm virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Juppiter antris.
Nulla ſuper nubes convivia cælicolarum,
Nec puer Iliacus, formoſa nec Herculis uxor
Ad cyathos, et jam ſiccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæâ nigra tabernâ.
Prandebat ſibi quiſque Deus, nec turba Deorum
Talis, ut eſt hodie, contentaque ſidera paucis
Numinibus,

Feſſidium. Cauſidicum imperitum, qui pecuniâ clientes conducebat, ut ſibi peroranti plauderent.

Bulla. Erat bulla *orbiculus* vel *torculum aureum.*

Eſſe aliquod numen. Quaſi dicat, imperiti duntaxat jam verentur Deos perjuriorum vindices.

Indigenæ. Sic vocantur, qui eam regionem in qua ſunt nati incolunt.

Fugiens. Jovem filium, a quo pulſus cælo et ſolio eſt.

Idæis. Ida mons eſt Cretæ, ubi Jupiter educatus.

Iliacus. Trojanus filius Troïs, Regis Ilii, ſeu Trojæ.

Herculis uxor. Hebe Jovis ac Junonis filia. Juventutis præſes Dea, nupta Herculi.

Nectare. Nectar, Deorum potus erat: ambroſia, cibus.

Vulcanus. Deus, ignis præſes, Jovis et Junonis filius. Vide App. c. 4.

Digitized by Google

Numinibus, miſerum urgebant Atlanta minori
Pondere: nondùm aliquis fortitus triſte profundi
Imperium, aut Siculâ torvus cum conjuge Pluto:
Nec rota, nec Furiæ, nec ſaxum, aut vulturis atri
Pœna ſed infernis hilares ſine Regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo.
Credebant hoc grande nefas, et morte piandum,
Si juvenis vetulo non aſſurrexerat, et ſi
Barbato cuicumque puer, licèt ipſe videret
Plura domi fraga, et majores glandis acervos.
Tam venerabile erat præcedere quatuor annis,
Primaque par adeo ſacræ lanugo ſenectæ.
Nunc ſi depoſitum non inficietur, amicus,
Si reddat veterem cum tota ærugine follem,
Prodigioſa fides, et Thuſcis digna libellis,

Quæque

Sicula conjuge. Proſerpina, Cereris filia, quam rapuiſſe Pluto dicitur, in Ætna, monte Siciliæ.

Rota. Ixionis, qui cùm temerare Junonem tentaſſet, a Jove detruſus eſt ad inferos, et affixus rotæ, quæ ſemper circumagitur.

Furiæ. Alecto, Megæra, Tiſiphone, Noctis et Acherontis filiæ: quibus conſcientiæ ſtimuli ſignificantur.

Saxum. Siſyphus, Æoli filius, cùm Atticam latrociniis infeſtam haberet, a Theſeo interfectus eſt. Hunc Poëtæ fabulantur eo ſupplicii genere plecti apud inferos, ut ſaxum jugens in montis verticem cogatur provolvere quod cùm ad ſummum cacumen extulit, repetè deorſum relabitur. Virgil. Æneid 6. v. 616.

Vulturis. Tityus, terræ, ut Poëtæ narrant, filius, cùm Latonam de ſtupro interpellaſſet, Jovis fulmine dejectus in tartarum, ibi per novem porrectus jugera, jecur ſemper renaſcens vulturi exedendum præbet: Eâdem pœnâ Prometheum multatum fingunt, quòd ignem e cœlo ſuffuratus eſſet.

Fraga. Tunc glandes, et fructus alii, hominum cibus et opes erant.

Follem. Saccum plenum, inſtar follis intumeſcentem.

Thuſcis. Thuſcia ſive Hetruria, Tuſcany, eſt pars Italiæ ſupra Romanum

Digitized by Google

Quæque coronatâ luſtrari debeat agnâ.
Egregium ſanctumque virum ſi cerno, bimembri
Hoc monſtrum puero, vel mirandis ſub aratro
Piſcibus inventis, et fœtæ comparo mulæ:
Sollicitus, tamquam lapides effuderit imber,
Atque examen apum longâ conſederit uvâ
Culmine delubri, tamquam in mare fluxerit amnis
Gurgitibus miris, et lactis vortice torrens.
Intercepta decem quereris ſeſtertia fraude
Sacrilegâ: quid ſi bis centum perdidit alter
Hoc arcana modo? majorem tertius illâ
Summam, quam patulæ vix ceperat angulus arcæ?
Tam facile et pronum eſt ſuperos contemnere teſtes,
Si mortalis idem nemo ſciat. Adſpice quantâ
Voce neget, quæ ſit victi conſtantia vultûs.
Per ſolis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,
Et Martis frameam, et Cirrhæi ſpicula vatis:

Per

manum agrum. Auguriorum olim et haruſpicinæ peritiſſima.

Digna libellis. Vel, ut in iis ſcribatur ad poſteritatis memoriam, vel, ut ex eorum præſcripto ac formulis expietur.

Luſtrari. Expiari. Si quid accidiſſet portenti, ſolebant immolare victimas, ut iram Deorum, quam ſignificare monſtra videbantur, averterent. Coronas autem floreas victimis imponere moris erat.

Mulæ. Steriles vulgò mulæ ſunt.

Examen apum. Portenti loco habebatur ſi apes in templum aut domum aliquam convolaſſent, in pendentis uvæ ſpeciem inter ſe glomeratæ. Virg. Georg. 4. v. 557. Æn. 7. v. 65.

Decem ſeſtertia. Sunt libræ Turonicæ 1000.

Arcana. Arcanæ fidei credita, ſine ullis teſtibus.

Frameam. Enſem, vel haſtam.

Cirrhæi. Cyrrha oppidum Phocidis, ad radicem montis Parnaſſi, ubi Apollo præcipuè colebatur.

Per calamos venatricis, pharetramque puellæ,
Perque tuum, pater Ægei Neptune, tridentem:
Addit et Herculeos arcus, haſtamque Minervæ,
Quidquid habent telorum armamentaria cœli.
Si vero et pater eſt: Comedam, inquit, flebile nati
Sinciput elixi, Pharioque madentis aceto.
Sunt in Fortunæ qui cafibus omnia ponant,
Et nullo credant mundum rectore moveri,
Naturâ volvente vices, et lucis, et anni;
Atque ideo intrepidi quæcumque altaria tangunt.
Eſt alius metuens ne crimen pœna ſequatur:
Hic putat eſſe Deos, et pejerat; atque ita ſecum:
Decernat quodcumque volet de corpore noſtro
Iſis, et irato feriat mea lumina ſiſtro,
Dummodo vel cæcus teneam, quos abnego, nummos.
Et phthiſis, et vomicæ putres, et dimidium crus
Sunt tanti. Pauper locupletem optare podagram
Nec dubitet Ladas, ſi non eget Anticyrâ, nec
Archigene.

Ægei. Mare Ægeum, eſt pars maris Mediterranei, inter Græciam et Aſiam minorem.

Herculeos arcus. Habebat Herculeſ ſagittas Hydræ cruore tinctas, eratque in fatis, ſine iis expugnari Trojam non poſſe.

Sinciput. Pars capitis anterior: occiput, poſterior eſt.

Aceto. Acetum Ægyptium laudabatur.

Siſtro. Siſtrum, eſt inſtrumentum quoddam muſicum, inſtar fiſtulæ, at tinnuli crepitaculi, quo Ægyptii maximè utebantur in ſacris Iſidis.

Phthiſis. Tabes lenta, qua corpus ſenſim exeditur.

Vomicæ. Sunt ulcera interiora, apoſtemata.

Ladas. Hiſtrio quidam tunc notus, aut ſcurra, miræ pernicitatis. De illo vide Martialem a nobis editum, p. 141, lib. 2. epig. 62.

Anticyræ. Inſula quædam Laconiæ adjacens ubi naſcitur preſtans elleborum, quâ herbâ ſeu frutice, curantur

Digitized by Google

Archigene. Quid enim velocis gloria plantæ
Præstat, et esuriens Pisææ ramus olivæ?
Ut sit magna, tamen certè lenta ira Deorum est.
Si curant igitur cunctos punire nocentes,
Quando ad me venient? sed et exorabile numen
Fortasse experiar, solet his ignoscere: multi
Committunt eadem diverso crimina fato,
Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
Confirmant. Tunc te sacra ad delubra vocantem
Præcedit, trahere immo ultrò, ac vexare paratus,
Nam cùm magna malæ supereſt audacia causæ,
Creditur a multis fiducia. Mimum agit ille,
Urbani qualem fugitivus scurra Catulli.
Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
Vel potiùs quantum gradivus Homericus: audis
Juppiter

curantur insani ac furiosi. Egere elleboro, sive Anticyrâ, est *insanire*.

Archigene. Medico tunc nobili et perito ad venam in media fronte scindendam, quo deliri et furiosi sanantur.

Quid enim velocis, &c. Quid prodest agilitate pedum valere, ut nobilis ille cursor Ladas, si pariter ut ipse postea sis inops.

Pisææ. Pisa, urbs Græciæ fuit in Peloponneso. Non procul ab ea urbe celebrabantur quinto quoque anno certamina Olympica: in quibus ii, qui cursu viceranr, olivæ foliis coronabantur.

Fugitivus. Sic vocabantur *servi nequam*.

Catulli. Comœdiam ille scripserat, in quâ herus quidam fugitivum mancipium repetebat. Negabat servus impudens, se umquam ejus fuisse, et herum ad aras juraturus sponte pertrahebat.

Stentora. Stentor Græcus, apud Homerum, miles, tantum valebat voce, quantum alii quinquaginta.

Gradivus. Martem affirmat idem Homerus vulneratum a Diomede, tantum clamorem edidisse quantum ederent hominum decem millia. Illiad. 5.

Digitized by Google

Juppiter hæc, nec labra moves, cùm mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aheneus? aut cur
In carbone tuo chartâ pia thura solutâ
Ponimus, et sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuamque Bathylli.
Accipe quæ contrà valeat solatia ferre,
Et qui nec Cynicos, nec Stoïca dogmata legit
A Cynicis tunicâ distantia; non Epicurum
Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
Curentur dubii medicis majoribus ægri,
Tu venam vel discipulo committe Philippi.
Si nullum in terris tam detestabile factum
Ostendis,

Charta soluta. Aperto papyraceo thuris involucro.

Bathylli. Citharœdum illum fuisse aiunt, et mimum, statuâ donatum a Polycrate Samiorum Rege.

Cynicos. Cynicus κυνικος, Græca vox idem significans ac *caninus*. Id nominis inditum fuit Philosophis quibusdam Græcis, qui canum instar, omnes allatrabant, impudenti mordacitate. Illorum princeps Antisthenes, Socratis discipulus.

A Cynicis, &c. Ait Philosophiam Stoicorum a Cynicorum effatis discrepare tantùm penes tunicam, et pallium, quia cùm utrique summum bonum in virtute statuerent, et eadem fere in aliis sentirent. Cynici erant solo induti pallio, cum interula leviori duntaxat aut subligaculo: Stoïci ad pallium tunicam addebant, quæ vestis est interior et crassior, totum corpus obtegens.

Epicurum. Philosophum Græcum, a quo summum bonum in voluptate ponebatur, sive in doloris immunitate ita ut corpus esset sanum, animus perturbatione omni careret. Oleribus victitasse, ac primus hortos Athenis intra urbem habuisse fertur.

Curentur, &c. Comparat homines graviori aliquo affectos damno cum ægrotis gravi morbo laborantibus, Calvinum cum aliis leviùs periclitantibus.

Venam. Incidendam, aperiendam.

Philippi. Medici fortasse non peritissimi, quo imperitiores fuisse ipsius discipulos credibile est.

Super-

Offendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
Te vero, nec planâ faciem contundere palmâ:
Quandoquidem accepto claudenda eſt janua damno,
Et majore domûs gemitu, majore tumultu
Planguntur nummi, quàm funera. Nemo dolorem
Fingit in hoc caſu, veſtem diducere ſummam
Contentus, vexare oculos humore coacto:
Ploratur lacrymis amiſſa pecunia veris.
Sed ſi cuncta vides ſimili fora plena querelâ;
Si decies lectis diverſa in parte tabellis,
Vana ſupervacui dicunt chirographa ligni,
Arguit ipſorum quos littera, gemmaque princeps
Sardonychum, loculis quæ cuſtoditur eburnis:
Te nunc delicias extra communia cenſes
Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
Nos viles pulli nati infelicibus ovis.
Rem pateris modicam, et mediocri bile ferendam,
Si flectas oculos majora ad crimina: confer
Conductum latronem, incendia ſulphure cœpta,
Atque dolo, primos cùm janua colligit ignes.
Confer et hos veteris qui tollunt grandia templi

Pocula

Supervacui. Falſi, adulterini, inutilis ad fidem faciendam.

Ligni. Syngraphæ, cautionis. Scribebant in tabellis ligneis, cerâ obductis.

Sardonychus. Dicitur etiam Sardonyx et ſardonyche.

Princeps gemma. Quia ut plurimum iis erat annulis inſerta, quos adhibebant ad obſignanda inſtrumenta litium.

Loculis. Annulos, quibus ad obſignandas tabellas utebantur, ſervabant in thecis elegantioribus.

Gallinæ, &c. Adagium illud jactatur in homines beatulos et delicatos.

Albæ. Color *albus* proſperis rebus: *niger*, adverſis tribuitur.

Caſtore.

Digitized by Google

Pocula adorandæ rubiginis, et populorum
Dona, vel antiquo positas a Rege coronas.
Hæc ibi si non sunt, minor exstat sacrilegus, qui
Radat inaurati femur Herculis, et faciem ipsam
Neptuni, qui bracteolam de Castore ducat:
An dubitet, solitus totum conflare Tonantem?
Confer et artifices mercatoremque veneni,
Et deducendum corio bovis in mare, cum quo
Clauditur adversis innoxia simia fatis.
Hæc quota pars scelerum, quæ custos Gallicus urbis
Usque a Lucifero, donec lux occidat, audit?
Humani generis mores tibi nosse volenti
Sufficit una domus; paucos consume dies, et
Dicere te miserum, postquam illinc veneris, aude.
Quis tumidum guttur miratur in Alpibus? aut quis
In Meroë crasso majorem infante mamillam?
Cærula quis stupuit Germani lumina, flavam
Cæsariem, et madido torquentem cornua cirro?
Nempe quòd hæc illis natura est omnibus una.

Ad

Castore. Castor fuit Pollucis frater, Jovis et Ledæ filius. Ipse et frater alternis mori et vivere dicebantur.

Et deducendum, &c. Hoc erat statutum in parricidas a Romanis supplicium, ut in mare abjicerentur insuti in culeum, sive saccum e corio confectum, cum gallo, cane, simia et serpente.

Adversis fatis. Quia mori jubetur cum nocente, licèt sit innocens.

Sufficit una domus. Nempe Rutulii Gallici domus; in quam ad jus rei omnes confluunt.

Alpibus. Alpes montes altissimi. Ibi homines ferè strumosi, propter pruinas et cœli gravitatem.

Meroë. Nili est insula.

Cornua. Cincinnos, instar cornuum, recurvos.

Thracum

Ad ſubitas Thracum volueres, nubemque ſonoram
Pygmæus parvis currit bellator in armis;
Mox impar hoſti, raptuſque per aëra curvis
Unguibus a ſæva fertur grue. Si videas hoc
Gentibus in noſtris riſu quatiare; ſed illic,
Quamquam eadem aſſiduè ſpectentur prælia, ridet
Nemo, ubi tota cohors pede non eſt altior uno.
Nullane perjuri capitis, fraudiſque nefandæ
Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catenâ
Protinus, et noſtro (quid plus velit ira?) necari
Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec umquam
Depoſitum tibi ſoſpes erit; ſed corpore trunco
Invidioſa dabit minimus ſolatia ſanguis.
At vindicta bonum vitâ jucundius ipsâ.
Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
Interdum, aut levibus videas flagrantia cauſis;
Quantulacumque adeo eſt occaſio, ſufficit iræ.
Chryſippus non dicet idem, nec mite Thaletis
Ingenium, dulcique ſenex vicinus Hymetto,
Qui partem acceptæ ſæva inter vincla cicutæ,
Accuſatori nollet dare. Plurima felix
Paulatim

Thracum. Thracia Europæ pars ad ſeptentrionem, ſupra Macedoniam. Gruibus abundare fertur. Eam incoluere olim pygmæi, teſte Plinio lib. 4. cap. 11; ſed a gruibus fugati ſunt.

Thaletis. Thales, unus e ſeptem Græciæ Sapientibus.

Senex, &c. Socrates Athenis ortus, quæ civitas non abeſt procul Hymetto monte, mellis feraci. Hunc tamquam de ſuperis parum piè ſentientem accuſavit Anytus Athenienſis. Condemnato propinatum eſt venenum e cicuta, ſucco frigidiſſimo confectum.

Accuſatori nollet dare, &c. Socrates proditionis accuſatus in vincula eſt conjectus

Paulatim vitia, atque errores exuit omnes
Prima docens rectum ſapientia: quippe minuti
Semper, et infirmi eſt animi, exiguique voluptas
Ultio. Continuò ſic collige, quòd vindictâ
Nemo magis gaudet, quàm fœmina. Cur tamen hos tu
Evaſiſſe putes quos diri conſcia facti
Mens habet attonitos, et ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum?
Pœna autem vehemens, ac multò ſævior illis,
Quas et Cæditius gravis invenit, aut Rhadamanthus,
Nocte dieque ſuum geſtare in pectore teſtem,
Spartano cuidam reſpondit Pythia vates,
Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
Depoſitum retinere, et fraudem jure tueri
Jurando; quærebat enim quæ numinis eſſet
Mens, et an hoc illi facinus ſuaderet Apollo.
Redidit ergo metu non moribus, et tamen omnem

Vocem

conjectus cum accuſatore: huic verò oblati venenum partem petenti dare noluit ille. Socratis autem accuſatores tres fuêre; ſcilicet Anytus, Melitus, Lycon. De his aiebat ille: Poſſunt quidem me occidere, non autem lædere. Quia nimirum *nemo laeditur niſi a ſeipſo.*

Cæditius. Judex eâ tempeſtate atrox et ſeverus.

Rhadamanthus. Judex umbrarum apud inferos cum Minoë et Æaco.

Spartano. Lacedæmon, urbs Peloponneſi primaria, dicta fuit quoque Sparta.

Cuidam. Glaucum appellat Herodotus, et apud eum depoſitam ab amico Mileſio pecuniam fuiſſe docet.

Pythia. Sic vocabatur *fatidica, ſacerdos templi Delphici.* Apollo ipſe *Pythius* dicebatur a ſerpente Pythone, quem interemerat. Porro illa domicilium habebat in ſpelunca profunda, ore anguſto, in cujus aditu locatum tripodem inſcendens, divinationes

Digitized by Google

Vecem adyti dignam templo, veramque probavit
Exſtinctus totâ pariter cum prole, domoque,
Et quamvis longâ deductis gente propinquis.
Has patitur pœnas peccandi ſola voluntas.
Nam ſcelus intra ſe tacitum qui cogitat ullum,
Facti crimen habet. Cedo, ſi conata peregit?
Perpetua anxietas, nec menſæ tempore ceſſat,
Faucibus ut morbo ſiccis, interque molares
Difficili creſcente cibo: ſed vina miſellus
Exſpuit; Albani veteris pretioſa ſenectus
Diſplicet; oſtendas melius, denſiſſima ruga
Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
Nocte brevem ſi fortè indulſit cura ſoporem,
Et toto verſata toro jam membra quieſcunt:
Continuò templum, et violati numinis aras,
Et (quod præcipuis mentem ſudoribus urget,)
Te videt in ſomnis, tua ſacra, et major imago
Humanâ, turbat pavidum, cogitque fateri.
Hi ſunt qui trepidant, et ad omnia fulgura pallent,
Cùm tonat, exanimes primo quoque murmure cœli,
Non quaſi fortuitus, nec ventorum rabie; ſed

Iratus

nationes afflabatur ſpiritu, indeque reſponſa reddebat.

Adyti. Adytum, locus eſt templi ſecretior, quo profanis adire nefas.

Gente. Sumitur interdum ea vox pro *familia* et *genere*: latiùs tamen, quàm *familia*, et *domus*, patet.

Molares. Dentes majores, qui cibos commolunt.

Albani. Prope Albam Latii urbem, vinum natum, licèt optimum, ei non ſapit.

Sacra. Minitans, terribilis.

Fortuitus. Ex opinione Epicureorum, qui expunctâ divinâ providentiâ, caſui et fortunæ omnia tribuebant.

Rufum

Iratus cadat in terras, et vindicet ignis.
Illa nihil nocuit, curâ graviore timetur
Proximæ tempeſtas, velut hoc dilata ſereno.
Præterea lateris vigili cum febre dolorem
Si cœpere pati, miſſum ad ſua corpora morbum
Infeſto credunt a numine; ſaxa Deorum
Hæc et tela putant; pecudem ſpondere ſacello
Balantem, et Laribus criſtam promittere galli
Non audent: quid enim ſperare nocentibus ægris
Conceſſum? vel quæ non dignior hoſtia vitâ?
Mobilis, et varia eſt fermè natura malorum,
Cùm ſcelus admittunt, ſupereſt conſtantia: quid fas
Atque nefas, tandem incipiunt ſentire, peractis
Criminibus: tamen ad mores natura recurrit
Damnatos, fixa et mutari neſcia. Nam quis
Peccandi finem poſuit ſibi? quando recepit
Ejectum ſemel attritâ de fronte ruborem?
Quiſnam hominum eſt, quem tu contentum videris uno
Flagitio? Dabit in laqueum veſtigia noſter
Perfidus, et nigri patietur carceris uncum,
Aut maris Ægei rupem, ſcopuloſque frequentes
Exſulibus magnis: pœnâ gaudebis amarâ
Nominis inviſi, tandemque fatebere lætus
Nec ſurdum, nec Tireſiam quemquam eſſe Deorum.

Rupem ſcopuloſque. Ad ſcopuloſas iſtas inſulas, in quibus exſulant inſignes rei bene multi, procul hinc deportabitur.

Tireſiam. Tireſias, vates Thebanus quem oculis orbatum ab irata Junone, Jupiter conceſsâ divinandi facultate, ſolatus eſt.

SATIRA

SATIRA XIV.

ARGUMENTUM.

Quám ſanctè pueri ſint educandi. Avaritiæ fœditas.

PLURIMA ſunt, Fuſcine, et famâ digna ſiniſtrâ,
Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
Quæ monſtrant ipſi pueris, traduntque parentes.
Si damnoſa ſenem juvat alea, ludit et heres
Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
Nec de ſe melius cuiquam ſperare propinquo
Concedit juvenis, qui radere tubera terræ,
Boletum condire, et eodem jure natantes
Mergere ficedulas didicit, nebulone parente,
Et canâ monſtrante gulâ. Cùm ſeptimus annus
Tranſierit puero, nondum omni dente renato,
Barbatos licèt admoveas mille inde magiſtros,
Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
Semper, et a magna non degenerare culina.

Mitem

Eadem arma. Talos, teſſeras.
Fritillo. A Dice Box.
Tubera radere. Accomoder des truffes.
Boletum. A Muſhroom.
Jure. Condimento, pulmento.
Ficedulas. A Becafigo, Ortolan or Wheat-ear.
Renato. Infantibus excidunt dentes anno ſeptimo, et eorum in locum alii ſuccreſcunt.
Barbatos. Sapientes, Philoſophos.

Digitized by Google

Mitem animum, et mores modicis erroribus æquos
Præcipit, atque animas ſervorum, et corpora noſtrâ
Materiâ conſtare putat, paribuſque elementis?
An ſævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
Plagarum ſtrepitu, et nullam Sirena flagellis
Comparat, Antiphates trepidi laris, ac Polyphemus?
Tum felix quoties aliquis tortore vocato
Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
Sic naturæ jubet: velociùs et citiùs nos
Corrumpunt vitiorum exempla domeſtica, magnis
Cùm ſubeunt animos auctoribus. Unus, et alter
Forſitan hæc ſpernant juvenes, quibus arte benignâ,
Et meliore luto finxit præcordia Titan;
Sed reliquos fugienda patrum veſtigia ducunt,
Et monſtrata diu veteris trahit orbita culpæ.
Abſtineas igitur damnandis: hujus enim vel
Una potens ratio eſt, ne crimina noſtra ſequantur
Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis

Turpibus,

Mores modicis erroribus æquos. Horatius, lib. 1. ſat. 3. *Nam vitiis nemo ſine naſcitur, optimus ille eſt, qui minimis urgetur.*

Sirena. Monſtra quædam Sirenes fuere, fœmineo vultu, alis et pedibus volucrum inſtructæ, ita quippe in veteribus numnis pictæ cernuntur. Dicebantur pellaci cantu vectores in ſcopulos pertrahere.

Antiphates. Rex Leſtrigonum in Italia, homines devorare ſolitus, ut fusè Homerus narrat Libro Odyſſeæ 10.

Polyphemus. Virg. lib. 3. Æneid. 620.

Titan. Prometheus Japeti, unius e Titanibus, filius, hominum corpora e luto finxiſſe dicitur, et igne, quem e ſolis curru ſurripuerat, eadem animaſſe. Poteſt et *ipſe ſol* intelligi, qui *Titan* a Poëtis appellatur, quique ad corporum temperationem non parum confert.

Orbita. Propriè ſignificat *ſulcum* et *veſtigium rotæ*, humi impreſſum a prætereunte curru.

Qui-

Turpibus, ac pravis omnes ſumus; et Catilinam
Quocumque in populo videas, quocumque ſub axe:
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus uſquam.
Nil dictu fœdum, viſuque hæc lumina tangat:
Maxima debetur puero reverentia: ſi quid
Turpe paras, nec tu pueri contempſeris annos;
Sed peccaturo obſiſtat tibi filius infans.
Nam ſi quid dignum Cenſoris fecerit irâ,
Quandoque et ſimilem tibi ſe non corpore tantùm,
Nec vultu dederit, morum quoque filius; et cùm
Omnia deteriùs tua per veſtigia peccet,
Corripies nimirum, et caſtigabis acerbo
Clamore, ac poſt hæc tabulas mutare parabis.
Unde tibi frontem libertatemque parentis,
Cùm facias pejora ſenex, vacuumque cerebro
Jam pridem caput hoc ventoſa cucurbita quærat?
Hoſpite venturo ceſſabit nemo tuorum:
Verre pavimentum, nitidas oſtende columnas,
Arida cum totâ deſcendat aranea telâ;
Hic lavet argentum, vaſa aſpera tergeat alter:
Vox domini fremit inſtantis, virgamque tenentis.
Ergo miſer trepidas, ne ſtercore fœda canino

Atria

Quocumque ſub axe. Sub qualibet cœli parte.

Bruti avunculus. Cato.

Cenſoris. Cenſores præerant moribus emendans.

Vacuum cerebro. Sapientiâ deſtitutum.

Cucurbita. Ut hîc ſumitur eſt vitreum, corneum, aut æneum vas, inſtar minoris cucurbitæ (hunc fructum vocant a Gourd or a Pumkin) in quod ignis immittitur: tum admovetur cuti ad exprimendum ſanguinem vitioſum: a cupping Glaſs. Ventoſa hic dicitur, *id eſt*, inanis, cava.

Semidia

Atria diſpliceant oculis venientis amici,
Ne perfuſa luto ſit porticus; et tamen uno
Semodio ſcobis hæc emendat ſervulus unus.
Illud non agitas, ut ſanctam filius omni
Adſpiciat ſine labe domum, vitioque carentem?
Gratum eſt, quod patriæ civem, populoque dediſti,
Si facis, ut patriæ ſit idoneus, utilis agris,
Utilis et bellorum, et pacis rebus agendis.
Plurimum enim intererit quibus artibus, et quibus hunc tu
Moribus inſtituas. Serpente Ciconia pullos
Nutrit, et inventâ per devia rura lacertâ:
Illi eadem ſumptis quærunt animalia pennis.
Vultur jumento, et canibus, crucibuſque relictis
Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert:
Hinc eſt ergo cibus magni quoque vulturis, et ſe
Paſcentis, propriâ cùm jam facit arbore nidos.
Sed leporem, aut capream, famulæ Jovis et generoſæ
In ſaltu venantur aves; tunc præda cubili
Ponitur: inde autem, cùm ſe matura levabit
Progenies ſtimulante fame, feſtinat ad illam
Quam primùm prædam rupto guſtaverat ovo.
Ædificator erat Centronius, et modò curvo
Littore Caïetæ, ſummâ nunc Tiburis arce,
Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat

Culmina

Semodio ſcobis. Scobs, vel ſcobis, Dúſt. Semodius, half a buſhel.

Caïetæ. Urbs eſt Italiæ, in littore maris Tyrrheni. Virgil. lib. 7. Æneid. v. 2.

Prænestinis. Prænestæ urbs Latii, nunc *Paleſtrina.* Narrat Gellius, libr 16. cap. 13. eſflagitantibus Prænestinis, e colonia factum municipium a Tiberio Imperatore.

Græcis.

Digitized by Google

Culmina villarum, Græcis, longéque petitis
Marmoribus, vincens Fortunæ, atque Herculis ædem.
Dum ſic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
Fregit opes, nec parva tamen menſura relictæ
Partis erat; totam hanc turbavit filius amens,
Dum meliore novas attollit marmore villas.
Quidam ſortiti metuentem ſabbata patrem,
Nil præter nubes, et cœli numen adorant,
Nec diſtare putant humanâ carne ſuillam:
Romanas autem ſoliti contemnere leges,
Judaïcum ediſcunt, et ſervant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcumque volumine Moſes.
Sed pater in cauſa, cui ſeptima quæque fuit lux
Ignava, et partem vitæ non attigit ullam.
Sponte tamen juvenes imitantur cetera, ſolam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium ſpecie virtutis, et umbrâ;

Cùm

Græcis. Plin. lib. 36. cap. 7. *Pretioſi quidem generis*, inquit, *marmor extitit Lacedæmonium viride, cunctiſque hilarius.*

Longè petitis. Ex Ægypto, Numidia, &c.

Sabbata. Erat dies hebdomadæ ſeptima Judæis præcipuè feſta. Quâ die nefas illis erat operis quidquam facere, &c.

Nubes. Deum, cœli terræque opificem, colere ſe Judæi ſignificarent, nubes, *id eſt*, cœlum ſæpe intuebantur, præſertim cùm orarent.

Suillam. Porco non veſcebantur Judæi; quia immundum eſt animal: ſic docebantur omnem obſcænitatem fugere, et ad cœleſtia ſeſe erigere. Levitici, cap. 11.

Arcano volumine. Tota lex Judaïca et religio continebatur præſertim quinque Libris a Moſe conſcriptis, Pentateuchum, vulgò vocant. Ea porro volumina non evulgabant Judæi.

Inviti. Quia juvenes naturâ liberales et prodigi ſunt.

Cùm ſit triſte habitu, vultuque, et veſte ſeverum.
Nec dubiè, tamquam frugi, laudatur avarus,
Tamquam parcus homo, et rerum tutela ſuarum
Certa magis, quàm ſi fortunas ſervet eaſdem
Heſperidum ſerpens, aut Ponticus. Adde quod hunc de
Quo loquor, egregium populus putat, atque verendum
Artificem; quippe his creſcunt patrimonia fabris.
Sed creſcunt quocumque modo, majoraque fiunt
Incude aſſiduâ, ſemperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis eſſe putat: juvenes hortatur, ut illam
Ire viam pergant, et eidem incumbere ſectæ;
Sunt quædam vitiorum elementa, his protinus illos
Imbuit, et cogit minimas ediſcere ſordes:
Mox acquirendi docet inſatiabile votum.
Servorum ventres modio caſtigat iniquo,
Ipſe quoque eſuriens, neque enim omnia ſuſtinet unquam
Mucida cærulei panis conſumere fruſta,
Heſternum ſolitus medio ſervare minutal

Septembri,

Ponticus. Jaſon cum Argonautis navigavit in Colchidem, quæ eſt Aſiæ regio propè Pontum, ut inde vellus aureum auferret. Illud ſervabat immanis draco, quem ope Medeæ ſopivit. Ovid. lib. 7. Metamorph.

Sectæ. Profeſſioni, diſciplinæ, inſtituto vitæ.

Sordes. Omnes technas et aſtus ſordidæ avaritiæ.

Modio. Certam menſuram tritici, certos menſibus ſingulis modios a dominis accipiebant ſervi, vulgò quaternos.

Cærulei. Eſt color iſte mucidi panis.

Minutal. Cibum minutatim conciſum, *a Haſh.*

Septembri.

Digitized by Google

Septembri, necnon differre in tempora cœnæ
Alterius, conchem æstivi cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique siluro,
Filaque sectivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte negabit.
Sed quò divitias hæc per tormenta coactas?
Cùm furor haud dubius, cum sit manifesta phrenesis;
Ut locuples moriaris, egenti vivere fato?
Interea pleno cùm turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia crescit,
Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cùm rus non sufficit unum;
Et proferre libet fines, majorque videtur,
Et melior vicina seges: mercaris et hanc, et
Arbusta, et densâ montem qui canet olivâ.
Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
Nocte boves macri, lassoque famelica collo
Armenta, ad virides hujus mittuntur aristas;
Nec prius inde domum, quàm tota novalia sævos

In

Septembri. Qui mensis in Italia est calidior. Opsonia æstu corrumpuntur.

Æstivi lacerti. Æstivo calore facilè putrescentis. Piscículus est: eximius capiebatur propè Sexitaniam, urbem Hispaniæ Bæticæ. Plin. lib. 32. cap. 11.

Siluro. Siluri fluviatiles pariter ac marini pisces: sunt in Nilo frequentes.

De ponte. In pontibus vulgò mendici consistunt, ubi turba major hominum commeantium.

Sed quo, &c. Quò pertinent, quid prosunt?

Canet. A verbo *caneo*, pro quo frequentius usurpatur *cancsco.*

Novalia. Novale arvum dicitur *quod alternis annis novatur*, seu *conseritur: quod uno anno sementem accipit, altero quiescit.*

Digitized by Google

In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
Dicere vix possis, quàm multi talia plorent,
Et quot venàles injuria fecerit agros.
Sed qui sermones? quàm fœdæ buccinæ famæ?
Quid nocet hoc? inquit. Tunicam mihi malo lupini,
Quàm si me toto laudet vicinia pago,
Exigui ruris pauciſſima farra ſecantem.
Scilicet et morbis, et debilitate carebis,
Et luctum, et curam effugies, et tempora vitæ
Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur;
Si tantùm culti solus possederis agri,
Quantùm sub Tatio populus Romanus arabat.
Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque Molossos,
Tandem pro multis vix jugera bina dabantur
Vulneribus: merces ea sanguinis, atque laboris
Nullis visa umquam meritis minor, aut ingratæ
Curta fides patriæ: saturabat glebula talis
Patrem ipsum, turbamque casæ, quâ fœta jacebat
Uxor

Lupini. Legumen plebeium, *Lupin.*

Scilicet et morbis, &c. Hæc ironicè Poëta in avarum: scilicet cùm pecunia abundabis, habebis omne bonum, nec te ulla ægritudo impugnabit, arcebis etiam mortem, aut saltem ævum produces.

Tatio. Rex fuit Sabinorum eo tempore, quo Romæ imperitabat Romulus.

Punica. Bella Punica tria memorantur. Primum inchoatum est anno urbis 489, et a Q. Lutatio Catulo confectum; secundum anno 536 cœptum, post annos 17, ab Africano majore absolutum fuit; tertium anno 605 redintegratum, a Scipione Africano minore, sive Æmiliano peractum. Flor. lib. 2. cap. 2, 6, 15.

Pyrrhum. Regem Epiri, quæ pars est Græciæ, spectans Italiam.

Molossos. Est Epiro vicina.

Curta. Manca, mutila.

Marsus

Digitized by Google

Uxor et infantes ludebant quatuor, unus
Vernula, tres domini: sed magnis fratribus horum
A scrobe vel succo redeuntibus, altera cœna
Amplior, et grandes fumabant pultibus ollæ.
Nunc modus hic agri nostro non sufficit horto.
Inde ferè scelerum causæ, nec plura venena
Miscuit; aut ferro grassatur sæpius ullum
Humanæ mentis vitium, quàm sæva cupido
Indomiti censûs: nam dives qui fieri vult,
Et citò vult fieri. Sed quæ reverentia legum?
Quis metus, aut pudor est umquam properantis avari?
Vivite contenti casulis, et collibus istis,
O pueri, Marsus dicebat, et Hernicus olim,
Vestinusque senex; panem quæramus aratro,
Qui satis est mensis: laudant hoc numina ruris.
Quorum ope et auxilio, gratæ post munus aristæ,
Contingunt homini veteris fastidia quercûs.
Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
Per glaciem perone tegi, qui summovet Euros
Pellibus inversis: peregrina, ignotaque nobis
Ad scelus atque nefas, quodcumque est, purpura ducit.
Hæc illi veteres præcepta minoribus: at nunc
Post finem autumni mediâ de nocte supinum
Clamosus

Marsus. Populus antiquæ Italiæ. Marsi, Salino teste, a Marso Circes filio sunt dicti: hodie *ducato di Marsi.*

Hernicus. Latii fuit populus, vetus Pelasgorum colonia, a Duce Hernico nuncupatus. *Vestin.* Ital. opp.

Peregrina. Tyria, Laconica.

Ignota nobis. Quia Romæ non conficitur.

Post finem autumni. Tunc maximè studiis operam dabant, cùm agrorum amœnitas defloruit, noctesque sunt longiores.

Digitized by Google

Clamoſus juvenem pater excitat: Accipe ceras,
Scribe puer, vigila, cauſas age, perlege rubras
Majorum leges, aut vitem poſce libello.
Sed caput intactum buxo, nareſque piloſas
Adnotet, et grandes miretur Lælius alas.
Dirue Mororum attegias, caſtella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi ſexageſimus annus
Afferat: aut longos caſtrorum ferre labores
Si piget, et trepido ſolvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita pares; quod vendere poſſis
Pluris dimidio: nec te faſtidia mercis
Ulkius ſubeant ablegandæ Tyberim ultra:
Nec credas ponendum aliquid diſcriminis inter
Unguenta et corium: lucri bonus eſt odor ex re
Qualibet.

longiores. *Vel ſenſus eſt*, Autumno exeunte, ſæviente frigore, non parcit filio pater, jubet ſurgere.

Ceras. Scribebant in ligneis tabellis cerâ obductis.

Rubras leges. Quarum tituli et primores litteræ minio, ſeu rubricâ ſunt ſcriptæ.

Vitem. Vitis, ſive ſcipio e ſarmento, erat inſigne Centurionum.

Alas. Axillas; ſive ſummas brachiorum partes, introrſum junctas pectori, quæ ſi pilis grandioribus abundant, robuſtam corporis conſtitutionem oſtendunt, uti et piloſæ nares. Lælius Comes Centurio.

Brigantum. Brigantes, populi quidam Angliæ.

Aquilam. Vexillum Romanorum erat pertica, in cujus ſummo erat aquila inaurata expanſis alis; infra circulus laureæ coronæ effigiem referens; denique pannus brevis, litteras inſcriptas gerens, S. P. Q. R. Senatus, populuſque Romanus.

Cornua. Hoc diſcrepant a lituis, quòd litui leviter in ſummo ſint incurvi, recti cetera et oblongi; cornua, tota ſint incurva et retorta.

Tyberim ultra. In Tranſberina regione verſabantur viliores opifices, qui verbi gratiâ, pelles animalibus dereptas lavabant, &c. *Tanner.*

Lucri bonus, &c. Veſpaſianus hoc ipſum reſpondit filio Tito, improbanti veſtigal impoſitum urinæ, quâ

in

Qualibet. Illa tuo ſententia ſemper in ore
Verſetur, Diis, atque ipſo Jove digna, poëtæ:
Unde habeas quærit nemo, ſed oportet habere.
Hoc monſtrant vetulæ pueris poſcentibus aſſem.
Hoc diſcunt omnes ante alpha, et beta puellæ.
Talibus inſtantem monitis quemcumque parentem
Sic poſſem affari: Dic, O vaniſſime, quis te
Feſtinare jubet? Meliorem præſto magiſtro
Diſcipulum. Securus abi, vincêris, ut Ajax
Præteriit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum eſt teneris, nondum implevere medullas
Nativæ mala nequitiæ: cùm pectore barbam
Cœperit, et longi mucronem admittere cultri,
Falſus erit teſtis, vendet perjuria ſummâ
Exiguâ. Cereris tangens aramque pedemque.
Elatam jam crede nurum, ſi limina veſtra
Mortiferâ cum dote ſubit: quibus illa premetur
Per ſomnum digitis! Nam quæ terraque, marique
Acquirenda putes, brevior via conferet illi,
Nullus enim magni ſceleris labor. Hæc ego numquam
Mandavi, dices olim, nec talia ſuaſi:
Mentis cauſa malæ tamen eſt, et origo penes te.

Nam

in tingenda purpura fullones uti ſolent.

Poëtæ. Ennii ſcilicet, qui quidem ironicè iſtam ſententiam pronuntiavit: *Unde habeas*, &c.

Ajax. Telamonis filius, inter bellatores Græcos inſignis.

Pelea. Græcus eſt accuſandi caſus; pro *Peleum*, Achilles patrem.

Longi cultri. Novaculæ.

Cereris. Per Cererem jurare ſanctum præſertim apud Romanos erat.

Pedemque. Statuæ pedes, et baſim.

Producit.

Nam quiſquis magni censûs præcepit amorem,
Et lævo monitu pueros producit avaros,
Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
Dat libertatem, totas effundit habenas
Curriculo; quem ſi revoces ſubſiſtere neſcit,
Et te contempto rapitur, metiſque relictis.
Nemo ſatis credit tantùm delinquere, quantùm
Permittas, adeo indulgent ſibi latius ipſi.
Cùm dicis juveni ſtultum, qui donet amico,
Qui paupertatem levet, attollatque propinqui;
Et ſpoliare doces, et circumſcribere, et omni
Crimine divitias acquirere; quarum amor in te eſt,
Quantus erat patriæ Deciorum in pectore, quantum
Dilexit Thebas, ſi Græcia vera, Menœceus;
In quarum ſulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis naſcuntur, et horrida bella capeſſunt
Continuò, tamquam et tubicen ſurrexerit unà.
Ergo ignem, cujus ſcintillas ipſe dediſti,
Flagrantem latè, et rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur miſero, trepidumque magiſtrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.

Nota

Producit. Educat, effingit.

Circumſcribere. Per fraudem circumvenire, fallere.

Menœceus. Thebanus princeps e ſtirpe Cadmi ultimus qui, cùm fuiſſet reſponſum ab oraculo, Thebarum quas arcivi premebant, obſidionem ſolutum iri, ſi ipſe oppeteret, ultro morti ſe devovit.

In quarum, &c. Cadmum aiunt cùm Thebas conderet, ſeviſſe dentes draconis a ſe occiſi: ex illis natos repentè milites, qui ſe mutuis vulneribus confecerunt. Ovid. lib. 4. Metamorph.

Cavea. Locus erat, ubi feræ, in amphitheatrum producendæ, alebantur.

Genſiſ.

Digitized by Google

Nota mathematicis geneſis tua: ſed grave tardas
Exſpectare colos: morieris ſtamine nondum
Abrupto. Jam nunc obſtas, et vota moraris;
Jam torquet juvenem longa et cervina ſenectus.
Ocyus Archigenem quære, atque eme, quod Mithridrates
Compoſuit, ſi vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare roſas: medicamen habendum eſt,
Sorbere ante cibum quod debeat et pater, et Rex.
Monſtro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris, pulpita lauti,
Si ſpectas quanto capitis diſcrimine conſtent
Incrementa domus, æratâ multus in arcâ
Fiſcus, et ad vigilem ponendi Caſtora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, et res
Non potuit ſervare ſuas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, et Cybeles aulæa relinquas;
Tantò majores humana negotia ludi.

An

Geneſis. Horoſcopus: natalia ſydera.

Cervina. Cervi ad multos annos vitam producunt.

Archigenem. Celebrem tunc medicum.

Prætoris. Prærat edendis ludis.

Pulpita. Erant loca editiora et ſuggeſta quædam in theatro, unde ludi commodiùs propiúſque ſpectabantur.

Fiſcus. Pro *theſauro* hîc ſumitur.

Mars ultor. Erat Romæ templum Martis, ultoris, ab Auguſto ædificatum: ibi ſervabantur divitum arcæ; verùm cùm furto ſublatæ fuiſſent, cœptæ ſunt aſſervari in templo Caſtoris, appoſitique vigiles et excubiæ.

Floræ. Meretrix quædam fuit, quæ cùm populum Romanum hæredem reliquiſſet, ab eo inter Deas relata et ludi ejus in honorem inſtituti, dictique Floralia, ut Cereris Cerealia; Cybeles, Megaleſia.

Aulæa. Ornamenta ſcenæ, ac decora.

Petaure.

An magis oblectant animum jactata petauro
Corpora? quique solent rectum descendere funem?
Quàm tu, Corycià semper qui puppe moraris,
Atque habitas, Coro semper tollendus et Austro?
Perditus, ac vilis sacci mercator olentis:
Qui gaudes pingue antiquæ de littore Cretæ
Passum et municipes Jovis advexisse lagenas?
Hic tamen ancipiti figens vestigia plantâ
Victum illâ mercede parat, brumamque famemque
Illa reste cavet; tu propter mille talenta,
Et centum villas temerarius. Adspice portus,
Et plenum magnis trabibus mare. Plus hominum est jam
In pelago; veniet classis quocumque vocarit
Spes lucri, nec Carpathium, Gætulaque tantùm
Æquora transiliet; sed longè Calpe relictâ
Audiet

Petauro. Petaurum, rota quædam erat, vel machina, sublimè posita, per cujus angustos meatus ac circulos arte mira corpus transmittebant.

Corycia. Corycus erat urbs et mons Ciliciæ, in Asiæ minori, unde crocus devehebatur.

Coro. Corus ventus est procellosus, ab occasu flans.

Cretæ. Creta, *Candie*, celebris insula, contra Greciam, Jovis patria.

Passum. Liquor est ex uvis ad solem arefactis expressus.

Municipes Jovis. Ex eodem quo Jupiter solo et veluti municipio oriundas.

Tu propter, &c. Hic funambulus fame ac necessitate coactus, artem exercet periculosam; tu magna spante subis pericula, ut nummos plurimos, villas, et alia id genus compares, quibus carere facilè potes.

Carpathium. Ab insula Carpatho dictum, propè Rhodum, hodie *Scarpanto.*

Gætula. Gætula, pars Africæ, ad mare Mediterraneum.

Calpe. Calpe et Abila duo sunt montes, hic in Mauritania, ille in Hispania propè fretum Gaditanum oppositi ambo, et Herculis columnæ olim dicti, quia post varios errores ibi

Audiet Herculeo ſtridentem gurgite ſolem.
Grande operæ pretium eſt, ut tenſo folle reverti
Inde domum poſſis, tumidâque ſuperbus alutâ,
Oceani monſtra, et juvenes vidiſſe marinos.
Non unus mentes agitat furor: ille ſororis
In manibus vultu Eumenidum terretur, et igni;
Hic bove percuſſo mugire Agamemnona credit,
Aut Ithacum. Parcat tunicis licet, atque lacernis,
Curatoris eget, qui navem mercibus implet
Ad ſummum latus, et tabulâ diſtinguitur unda;
Cùm ſit cauſa mali tanti, et diſcriminis hujus
Conciſum argentum in titulos, facieſque minutas.
Occurrunt nubes, et fulgura: Solvite funem,
Frumenti dominus clamat, piperiſque coëmptor?
Nil color hic cœli, nil faſcia nigra minatur,
Æſtivum tonat. Infelix! ac forſitan ipsâ
Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
Obrutus,

ibi ſubſtitiſſe dicitur, ex illos montes quaſi metas laborum ſuorum ſtatuiſſe. Et verò non ultra protendi orbis a veteribus credebatur. Hinc inſtud æquor Herculeum vates vocat. Calpe nunc *Gibraltar* vocatur.

Stridentem. Fingunt Poëtæ ſolem in Oceano occidentali propè Hiſpaniam occidere quotidie magno cum ſtrepitu, ut cùm ferrum candens aquæ frigidæ immergitur.

Folle. Marſupio inſtar follis diſtento.

Aluta. Eſt pellis agnina, ex qua vulgò conficiuntur crumenæ.

Ille. Oreſtes.

Hic. Ajax.

Ithacum. Ulyſſem, ab Ithaca inſula, unde oriundus, ſic appellatum.

Tunicis. Tunica veſtis interior, ac ferè manicis carens; lacerna, exterior, et inſtar pallii.

In titulos. In nummos, qui faciem Imperatorem gerunt inſcriptam cum variis titulis *v. g.* Germanici, Parthici, &c.

Zonam.

Digitized by Google

Obrutus, et zonam lævâ, morſuque tenebit.
Sed cujus votis modò non ſuffecerat aurum
Quod Tagus, et rutilâ volvit Pactolus arenâ;
Frigida ſufficient velantes pectora panni,
Exiguuſque cibus, mersâ rate naufragus aſſem
Dum rogat, et pictâ ſe tempeſtate tuetur.
Tantis parta malis, curâ majore, metuque
Servantur: *Miſera eſt magni cuſtodia cenſûs.*
Diſpoſitis prædives hamis vigilare cohortem
Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
Electro, ſigniſque ſuis, Phrygiâque columnâ,
Atque ebore, et lata teſtudine. Dolia nudi
Non ardent Cynici: ſi fregeris, altera fiet
Cras domus, aut eadem plumbo commiſſa manebit.
Senſit Alexander, teſtâ cùm vidit in illa
Magnum habitatorem. Quantò felicior hic, qui
Nil cuperet, quàm qui totum ſibi poſceret orbem;
Paſſurus geſtis æquanda pericula rebus.

Nullum

Zonam. In Zona crumenas geſtabant.

Tagus. Fluvius Hiſpaniæ: aureas olim, ut fama eſt, arenas volvens.

Pactolus. Lydiæ fluvius in Aſia minori, hodie *Sarabat*, olim et *Chryſorroas* an arenis aureis dictus, teſte Plinio, lib. 5. cap. 29.

Pictâ, &c. Naufragi ſolebant pictam tabulam circumferre, in qua ipſorum naufragium ſpectabatur.

Hamis. Hama eſt *vas aquarium*, vel *uncus ferreus*; ut alii malunt; quo muri ſepiuntur, ne facilis pateat aſcenſus.

Dolia, &c. Diogenes Philoſophus Cynicus pro domo dolium habebat: fiebant autem tunc dolia ex argilla coctâ, ſeu teſtâ.

Alexander. Veniſſe fertur ad Diogenem Alexander, eique paupertatem exprobraſſe. Cui Diogenes uter, *inquit*, pauperior; iſne cui nihil ſufficit, an is qui nullius eget, qui nihil cupit?

Epicure.

Digitized by Google

Nullum numen habes, si sit prudentia; sed te
Nos facimus, Fortuna, Deam. Mensura tamen quæ
Sufficiat censûs, si quis me consulat, edam.
In quantum sitis, atque fames, et frigora poscunt;
Quantum, Epicure, tibi parvis suffecit in hortis;
Quantum Socratici ceperunt ante penates:
Numquam aliud natura, aliud sapientia dicit.
Acribus exemplis videor te cludere. Misce
Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
Bis septem ordinibus, quam lex dignatur Othonis.
Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
Sume duos Equites, fac tertia quadringenta.
Si nondum implevi gremium, si panditur ultra,
Nec Crœsi fortuna umquam, nec Persica regna
Sufficient animo, nec divitiæ Narcissi,
Indulsit Cæsar cui Claudius omnia, cujus
Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

Epicure. Hic oleribus et parvo contentus fuisse dicitur, nec summum bonum in ventris et gulæ voluptatibus posuisse, sed in tranquillo corporis animique statu, qui dolorem omnem excluderet.

Cludere. Vox antiqua, pro *claudere*; in angustias compellere, urgere dicendo, et convincere.

Si rugam trahit. Si facit ut frontem in rugas contrahas, quod facitant qui aversantur et abnuunt; iidem labra producunt et proferunt.

Persica regna. Reges Persarum ditissimi habebantur.

Narcissi. Libertus fuit Claudii Imperatoris: summas opes malis artibus collegit, ac ipsi Claudio imperitavit, homini credulo et minimè malo.

Uxorem. Messalinam.

SATIRA

SATIRA. XV.

ARGUMENTUM.

Insectatur Ægyptiorum superstitionem, qui animalia et olera vilissima Deorum loco habebant: deinde crudelitatem, qui hominem in frusta discerptum devoraverint, quod fusiùs describit. Ad extremum de clementia et humanitate quam a natura insitam habemus, pauca differit.

QUIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens
Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc: illa pavet saturam serpentibus Ibin.
Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci;
Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ
Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.

Illic

Bithynice. E Bithynia oriunde: quæ est Asiæ minoris regio, Euxino mari et Propontidi vicina.

Crocodilon. Est crocodilus, piscis, seu serpens quadrupes, lacertæ specie, in eam exsurescens magnitudinem, ut cubitos aliquando viginti superet.

Ibin. Ibis, est volucris Ciconiæ non absimilis, serpentibus et locustis vesci solita: quibus quia Ægyptum purgabat numinis colebatur loco.

Nitet. Adornatur ad cultum.

Memnone. Memnon Auroræ filius, ex Æthiopia Trojam profectus, ut opem Priamo ferret, ab Achille interfectus est. Ejus statua visebatur in templo Serapidis, citharam tenens, quæ quotidie solis orientis radiis percussa, sonum citharæ simílem edebat, magicâ, ut creditum est, arte. Hinc magicas, nempe istius citharæ, chordas Juvenalis appellat: ejus statuæ partem dimidiam terræ motu corruisse Strabo narrat.

Vetus Thebe. Urbs Ægypti clara: centum habuisse portas fertur. Est alia

Illic cæruleos, hic piſces fluminis: illic
Oppida tota canem venerantur: nemo Dianam:
Porrum et cepe nefas violare: ac frangere morſu.
O ſanctas gentes, quibus hæc naſcuntur in hortis
Numina! Lanatis animalibus abſtinet omnis,
Menſa: nefas illic fœtum jugulare capellæ,
Carnibus humanis veſci licet. Attonito cùm
Tale ſuper cœnam facinus narraret Ulyſſes
Alcinoo, bilem, aut riſum fortaſſe quibuſdam
Moverat, ut mendax aretalogus. In mare nemo
Hunc abicit, ſævâ dignum, verâque Charybdi
Fingentem immanes Læſtrygonas, atque Cyclopas?
Nam citiùs Scyllam, vel concurrentia ſaxa
Cyanes,

alia ejuſdem nominis in Græcia ſeptem portis inclyta.

Cæruleos. Eſt hic maris color.

Nemo Dianam. Quæ tamen Dea venationis, et canum eſt præſes.

Cepe, &c. Cepas allia, &c. non attingebant Ægyptii, quia lacrymas cient, ſitim accendunt, &c. ovibus parcebant, quia lanam et lac hominibus præbent; ita e ſuo commodo vel incommodo Deos æſtimabant, faciebantque.

Tale facinus. Nempe hominum, qui carnibus humanis paſcerentur; qualem Polyphemum Ulyſſes narrabat.

Alcinoo. Alcinoûs Rex Phæacum fuit in Corcyra inſula, *Corfou,* homo voluptatibus perinde ac Phæaces omnes, deditus. Celebrantur illius horti. Ulyſſes naufragio facto cùm ad Corcyram inſulam enataſſet, a Regis Alcinoi filia Nauſicae repertus in littore, domum deductus eſt ad Alcinoüm, cui ſuper cœnam narravit quidquid periculorum adierat per annos ſeptem.

Aretalogus. Blaterator, ſophiſta.

Cyclopas. Miniſtri et operæ Vulcani erant Cyclopes, uno media in fronte oculo conſpicui.

Scyllam. Voraginem, in freto Siculo, Charybdi oppoſitam.

Saxa Cyanes. Cyaneæ inſulæ, ſive potiùs ſcopuli duo ſunt, in aditu Boſphori Thracii, modico ſpacio inter ſe diſtantes, ita ut, qui cominus cernuntur diviſi, eminus appareant junĉti,

Cyanes, plenos et tempeſtatibus utres
Crediderim, aut tenui percuſſum verbere Circes,
Et cum remigibus grunniſſe Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis meritò nondum ebrius, et minimum qui
De Corcyræa temetum duxerat urna.
Solus enim hoc Ithacus nullo ſub teſte canebat
Nos miranda quidem, ſed nuper, Conſule Junio,
Goſta ſuper calidæ referemus mœnia Copti:
Nos vulgi ſcelus, et cunctis graviora cothurnis.
Nam ſcelus a Pyrrha, quamqam omnia ſyrmata volvas,
Nullus apud tragicos populus facit. Accipe noſtro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.

Inter

junctì, et inter ſe concurrere videantur.

Utres. Ulyſſes ab Æolo, ventorum Rege, ſaccum acceperat, in quo erant incluſi omnes procelloſi et graviores venti; ſed cùm utrem malè curioſi Ulyſſis ſocii aperuiſſent, erumpentes venti tetram tempeſtatem concitarunt.

Circes. Famoſæ veneficæ, quæ Ulyſſem in Tyrrheni maris littus ejectum excepit, ejus ſocios veneficiis in porcos mutavit, &c.

Elpenora. Unum e ſociis Ulyſſis.

Populum Phæaca. Populum inſulæ Corcyræ, hodie *Corfou* ad oram Epiri ſitæ.

Corcyræa. Phæacæ inſulam Corcyram tenuerunt.

Temetum. Vinum ſic appellatur quia tenet, ſeu tentat mentem.

Conſule Junio. Geſſit Conſulatum Junius Sabinus, ac Domitianum habuit collegam, anno U. C. 839.

Copti. Coptus Ægypti civitas, Arabiæ vicina, ubi ſol æſtate calidiſſimus, unde *calidum* vocat Juvenalis.

Cothurnis. Per Cothurnos indicantur actores tragici, qui illis utuntur: per actores, ipſæ tragœdiæ.

Pyrrha. Deucalionis uxor fuit, quæ poſt diluvium unà cum marito humanum genus reparaſſe fertur.

Syrmata. Eſt Syrma veſtis tragica longior et ad pedes promiſſa, pro *tragœdia* hîc ſumitur.

Ardet.

Digitized by Google

Inter finitimos vetus, atque antiqua simultas;
Immortale odium, et numquam sanabile vulnus,
Ardet adhuc, Ombos et Tentyra. Summus utrinque
Inde furor vulgo, quod numina vicinorum
Odit uterque locus, quum solos credat habendos
Esse Deos, quos ipse colit. Sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis
Visa inimicorum primoribus ac Ducibus; ne
Lætum, hilaremque diem, ne magnæ gaudia cœnæ
Sentiret positis ad templa, et compita mensis,
Pervigilique toro, quem nocte ac luce jacentem
Septimus interdum sol invenit. Horrida sanè
Ægyptus: sed luxuriâ, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde quod et facilis victoria de madidis, et
Blæsis, atque mero titubantibus: inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacumque
Unguenta, et flores, multæque in fronte coronæ;
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima sonare

Incipiunt

Ardet adhuc. A tot seculis.

Ombos et Tentyra. Ombi, sive Combi, civitas Ægypti erat, propè Arabiam. Item Tentyra quæ vox numeri pluralis est, et generis neutrius.

Vicinorum. Tentyritæ oderant crocodilum, et enecabant, Ombi adorabant, hinc mutuum inter utrosque odium.

Toro. Lectos intellige quibus compositi ad mensam accumbebant.

Quantum ipse, &c. Cùm scilicet in Ægyptum est profectus, et quasi ejectus in exilium, ut in ejus vita dixi.

Canopo. *Sensus est* Ombos licèt agrestiores reliquis Ægyptiis, utpote vicinos Arabibus et a Canopo emporio celeberrimo divitiis pariter ac deliciis affluente, disjunctissimos, tamen æquè luxui deditos ac ipsos Canopi cives. Hæc civitas centum viginti stadiis Alexandriâ distabat.

Digitized by Google

Incipiunt animis ardentibus: hæc tuba rixæ:
Dein clamore pari concurritur, et vice teli,
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ;
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. Adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, et hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, et pueriles
Exercere acies, quòd nulla cadavera calcent.
Et sanè quò tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, et jam
Saxa inclinatis per humum quæsita lacertis
Incipiunt torquere; domestica seditione
Tela, nec hunc lapidem, quales et Turnus, et Ajax,
Vel quo Tydides percussit pondere coxam
Æneæ; sed quem valeant emittere dextræ
Illis dissimiles, et nostro tempore natæ.
Nam genus hoc vivo jam decrescebat Homero.
Terra malos homines nunc educat, atque pusillos.
Ergo Deus quicumque adspexit, ridet, et odit.
A diverticulo repetatur fabula: postquam
Subsidiis aucti, pars altera promere ferrum

Audet

Nulla cadavera calcent. Nemine adhuc trucidato, cujus cadaver pedibus conculcent.

Turnus. Rutulorum, in Italia Rex, Æneæ rivalis, in quem, ut narrat Virgil. lib. 12. v. 896. lapidem prægrandem contorsit.

Ajax. Sat. 8. v. 84. Homerus, libro Iliad. 7. eum singulari certamine cum Hectore dimicantem grandi lapide armat; similiter Diomedem cum Ænea depugnantem.

Tydides. Diomedes, Tydei filius, Græcorum Dux.

Qui

Audet, et infestis pugnam instaurare sagittis;
Terga fugæ celeri præstantibus omnibus, instant
Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
Labitur hîc quidam, nimiâ formidine cursum
Præcipitans, capiturque: ast illum in plurima sectum
Frusta, ac particulas, ut multis mortuus unus
Sufficeret, totum corrosis ossibus edit
Victrix turba, nec ardenti decoxit aheno,
Aut verubus: longum usque adeo, tardumque putavit
Exspectare focos, contenta cadavere crudo.
Hinc gaudere libet, quod non violaverit ignem,
Quem summâ cœli raptum de parte Promētheus
Donavit terris: elemento gratulor, et te
Exsultare reor; sed qui mordere cadaver
Sustinuit, nihil umquam hac carne libentius edit.
Nam scelere in tanto ne quæras, et dubites, an
Prima voluptatem gula senserit; ultimus autem
Qui stetit adsumpto jam toto corpore, ductis
Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.
Vascones, ut fama est, alimentis talibus usi
Produxere animas; sed res diversa, sed illic
Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
Extremi,

Qui vicina, &c. Id est, Tentyritæ quorum civitas vicina est palmeto, seu sylvæ palmis consitæ.

Elemento gratulor. Igni gratulor quòd non sit violatus, coquendo carnes humanas, quibus impii Tentyritæ satiarentur.

Et te exsultare reor. Te, O Volusi, credo mecum sentire et lætari.

Vascones. Populus ad Pyræneos montes positus: partem Hispaniæ Tarraconensis olim obtinebat, Navarram hodie dictam. Inde in Gallias transgressus, hunc tractum occupavit, qui modò

Extremi, longæ dira obsidionis egestas.
Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
Exemplum esse cibi: sicut modò dicta mihi gens
Post omnes herbas, post cuncta animalia, quidquid
Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
Pallorem, ac maciem, et tenues miserantibus artus,
Membra aliena fame lacerabant, esse parati
Et sua. Quisnam hominum veniam dare quisve Deorum
Urbibus abnuerit dira, atque immania passis,
Et quibus ipsorum poterant ignoscere Manes
Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
Zenonis præcepta monent: nec enim omnia, quædam
Pro vita facienda putat. Sed Cantaber unde
Stoïcus, antiqui præsertim ætate Metelli?
Nunc totus Graïas, nostrasque habet orbis Athenas.

Gallia

modò appellatur Vasconia, *la Gascogne.*

Obsidionis. Urbs Vasconum Tarraconensium erat Calagurris *Calahorre*, quæ hodie Castellæ veteri tribuitur: a Pompeio et Metello obsessa, et eò redacta est, ut cives liberorum corpora esse cogerentur. Valer. Max. Lib. 7. cap. 6.

Esse parati et sua. Nam quidam inediâ pressi brachia sua nonnumquam arosêre.

Urbibus. Calagurri, Numantiæ, Sagunto. Alii legunt, *Viribus*; id est, virilibus animis, vel viris fortibus.

Zenonis. Zeno Philosophus Stoïcæ sectæ conditor, summo apud Atheniensis in honore habitus.

Cantaber. Cantabros hic vocat, quos antea Vascones appellavit, unum pro altero populum sumens, propter viciniam. Porrò Cantabri Biscajam et adjunctas regiones obtinebant.

Metelli. Fuit hic additus Pompeio, ad Sertorium debellandum, circa annum ab urbe condita 670, ducentis admodum antequam hæc a Juvenale scriberentur annis: hinc antiquum hoc in loco appellat; aut fortasse ut eum ab aliis Metellis recentioribus, qui floruerunt postea, distinguat.

Athenas. Urbs erat Græciæ primaria,

Digitized by Google

Gallia cauſidicos docuit facunda Britannos,
De conducendo loquitur jam rhetore Thule.
Nobilis ille tamen populus, quem diximus; et par
Virtute atque fide, ſed major clade Saguntus
Tale quid excuſat: Mæotide fævior arâ
Ægyptus: quippè illa nefandi Taurica ſacri
Inventrix, homines (ut jam quæ carmina tradunt
Digna fide credas) tantùm immolat, ulterius nil
Aut gravius cultro timet hoſtia. Quis modò caſus
Impulit hos, quæ tanta fames, infeſtaque vallo
Arma coëgerunt tam deteſtabile monſtrum
Audere? Anne aliam, terrâ Memphitide ſiccâ,
Invidiam facerent nolenti ſurgere Nilo?
Quâ nec terribiles Cimbri, nec Brittones umquam,
Sauromatæque truces, aut immanes Agathyrſi

Hac

maria, philoſophis et oratoribus abundans: Romam vocat Athenas; Italia quippe rhetoribus et philoſophis referta erat inſtar Athenarum.

Thule. Inſula ultra Angliam et Orcadas ſita; Iſlandiam vocant: alii partem Norvegiæ eſſe volunt.

Saguntus. Hiſpaniæ Tarraconenſis civitas vetus, quæ cùm Romanis pareret obſeſſa fuit ab Annibale, cives dirâ fame confecti, ſe ſuaque omnia communi rogo abſumere, quàm hoſtem mœnibus accipere maluerunt.

Tale quid excuſat. Nempe diuturnam obſidionem, famem, inſcitiam philoſophiæ, &c.

Mæotide. Mæotis palus eſt pars ultima maris Mediterranei, *mer de Zabache.*

Ara. Taurica Cherſoneſus, eſt peninſula ad fauces Mæotidis paludis; nunc *Tartaria minor*, five *Præcopenſis* dicitur. Ibi erat ara Dianæ ad quam homines mactabantur.

Anne aliam, &c. An majorem inurere ignominiam Nilo, Deo ſuo, poterant, ſi ab eo fuiſſent ſterilitate affecti, quàm tantum ſcelus admittendo.

Terra Memphitide. Ægypto, cujus caput Memphis.

Brittones. Germaniæ populi, vel Galliæ ultimæ, ad occidentem, qui olim inculti et feri.

Sauromatæ idem, qui Sarmatæ. Barbarus Europæ et Aſiæ ad ſeptentrionem populus.

Agathyrſi. Sarmatiæ populi, dicti

Digitized by Google

Hac sævit rabie imbelle, et inutile vulgus,
Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis,
Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.
Nec pœnam sceleri invenies, nec digna parabis
Supplicia his populis, in quorum mente pares sunt,
Et similes, ira, atque fames. Molliſſima corda
Humano generi dare se natura fatetur,
Quæ lacrymas dedit: hæc nostri pars optima sensûs.
Plorare ergo jubet causam lugentis amici,
Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
Circumscriptorem, cujus manantia fletu
Ora puellares faciunt incerta capilli.
Naturæ imperio gemimus, cùm funus adultæ
Virginis occurrit, vel terrâ clauditur infans,
Et minor igne rogi. Quis enim bonus, aut face dignus
Arcanâ, qualem Cereris vult esse sacerdos,

Ulla

ab Agathyrso Herculis filio. Horum fuisse regionem, ubi nunc est Moscovia, dicunt nonnulli.

Imbelle et inutile vulgus. Tentyritæ præ aliis populis ignobiles tale audent facinus, quale numquam alii ulli.

Testæ. Testaceis naviculis Nilum Ægyptii navigabant.

Minor igne rogi. Infantes, quibus nondum nati dentes forent cremare moris apud Romanos non erat, sed humo condere.

Face arcana. Eleusis oppidum est Atticæ, non procul Athenis. Ibi regnasse fertur Eleusius, et Cererem hospitio excepisse, cùm amissam filiam orbe toto errabunda quæreret. Hinc factum ut Eleusini sacra Cereris religione præcipua celebrarent, in iisque gestarent accensas lampades ac decurrerent, quasi Cererem errantem imitantes. Porro ea sacra noctu ac silentio peragebantur, et ea vulgare nefas; Vide Horat. Oden 2. lib. 3. pag. meâ 147; neque iis intererant nisi homines spectatæ probitatis. Cujus indicium hoc sacerdotes putabant esse certissimum, si cujus fax inter currendum extincta non fuisset.

Arcana

Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
A grege mutorum, atque ideo venerabile soli
Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
Atque exercendis, capiendisque artibus apti,
Sensum a cœlesti demissum traximus arce,
Cujus egent prona, et terram spectantia. Mundi
Principio indulsit communis conditor illis
Tantùm animas, nobis animum quoque; mutuus ut nos
Affectus petere auxilium, et præstare juberet;
Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
De nemore, et proavis habitatas linquere sylvas:
Ædificare domos, laribus conjungere nostris
Tectum aliud, tutos vicino limine somnos
Ut collata daret fiducia; protegere armis
Lapsum, aut ingenti nutantem vulnere civem;
Communi dare signa tubâ, defendier isdem
Turribus, atque una portarum clave teneri.
Sed jam serpentum major concordia: parcit
Cognatis maculis similis fera. Quando leoni
Fortior eripuit vitam leo? quo nemore umquam
Expiravit aper majoris dentibus apri?
Indica Tigris agit rabidâ cum Tigride pacem
Perpetuam: sævis inter se convenit ursis.
Ast homini ferrum letale incude nefandâ

Produxisse

Aliena. Huc pertinet ea vox Terentiani Chremetis ad Menedemum: *Homo sum humani a me nihil alienum puto.* In Heautontimorumeno, Act. 1. Scen. 1.

Laribus. Lares Dii erant domestici, sumuntur pro *ipsa domo.*

Ut collata daret fiducia. Junctis ædibus vicinus vicino facilè fert opem indigenti.

Pytha-

Produxiſſe parum eſt, cùm raſtra, et ſarcula tantùm
Aſſueti coquere, et marris, ac vomere laſſi
Neſcierint primi gladios excudere fabri.
Adſpicimus populos, quorum non ſufficit iræ
Occidiſſe aliquem, ſed pectora, brachia, vultum
Crediderint genus eſſe cibi. Quid diceret ergo,
Vel quò non fugeret, ſi nunc hæc monſtra videret
Pythagoras? cunctis animalibus abſtinuit qui,
Tamquam homine, et ventri indulſit non omne legumen?

Pythagoras. Philoſophus inſignis, oriundus inſulâ Samo, venit in Italiam et Crotonæ docuit. Idcirco animalium carne abſtinebat Pythagoras, et ea vetabat occidi, quòd in eorum corpora migrare cenſeret animas humanas.

Non omne legumen. A fabis abſtinere dicebatur, quòd ventrem inflarent, hebetarentque mentem, &c.

SATIRA

Digitized by Google

SATIRA XVI.

ARGUMENTUM.

Militiæ commoda.

QUIS numerare queat felicis præmia, Galle,
Militiæ? Nam ſi ſubeantur proſpera caſtra,
Me pavidum excipiet tironem porta ſecundo
Sidere. Plus etenim fati valet hora benigni,
Quàm ſi nos Veneris commendet epiſtola Marti,
Et Samiâ genitrix quæ delectatur arenâ.
Commoda tractemus primum communia, quorum
Haud minimum illud erit, ne te pulſare togatus
Audeat; immo et, ſi pulſetur, diſſimulet, nec
Audeat excuſſos prætori oſtendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.

Bardaicus

Porta. Portæ in caſtris Romanorum erant imprimis duæ, altera hoſti adverſa, quæ *Prætoria* dicebatur: altera quaſi poſtica et priori oppoſita, quæ *Decumana* vocabatur.

Secundo. Proſpera quælibet appellantur ſecunda, quia ſequuntur quaſi vota noſtra, et illis obſecundant.

Veneris. Hæc Marti amica erat, ut fabulis proditum.

Samiâ, &c. Juno, Martis mater, maximè colebatur in inſula Samo: eſt illa in Ægeo mari.

Togatus. Toga civium propria veſtis erat: ut ſagum militum.

Offam. Propriè ſignificat *fruſtum carnis, panis*, &c. hic pro *tubere*, pro *carne*

Digitized by Google

Bardaicus judex datur hæc punire volenti :
Calceus, et grandes magna ad ſubſellia ſuræ,
Legibus antiquis caſtrorum, et more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,
Et procul a ſignis. Juſtiſſima centurionum
Cognitio eſt igitur de milite ; nec mihi deerit
Ultio, ſi juſtæ defertur cauſa querelæ.
Tota cohors tamen eſt inimica, omneſque manipli
Conſenſu magno officiunt. Curabis ut ſit
Vindicta gravior quàm injuria ? Dignum erit ergo
Declamatoris Mutinenſis corde Vagelli,

Cùm

carne livida, et *plagis contuſa* ſumitur.

Bardaicus. Vox deducta a Bardis Galliæ pridem populis. Bardaicus *eſt* Judex veſtitus bardaico, quæ veſtis erat bardorum, craſſa et villoſa. Bardi porro, erant Gallorum cantores quidam et Philoſophi, ſed craſſa et pingui Minerva eruditi. Hâc veſte utebantur vulgò iidem Gall., præſertim in Santonibus, itemque Romani milites.

Datur. A Prætore, qui jus dicit civibus.

Calceus, &c. Subaudi *apparet*, aut aliquod ejuſmodi verbum. Adſunt ad litem dijudicandam et ſedent in ſubſelliis Centuriones calceis militaribus et caligis induti.

Juſtiſſima, &c. Fingitur hæc civis dicere.

Cognitio. Litem cognoſcere dicuntur judices cùm tedes, cùm circumſtantias facti exquirunt, expenduntque.

Cohors. Pars legionis. Decem in ſingulis legionibus cohortes peditum erant, totidem equitum turmæ.

Manipli. Cohors tres manipulos complectebatur : manipulus duas militum centurias. Erant igitur in qualibet cohorte manipuli triginta. Legio modò quatuor, modò quinque, aut ſex etiam peditum millia, equites ducentos trecentoſve continebat.

Vindicta. In hac voce producitur ultima ſyllaba, ob duas conſonantes a quibus inchoatur vocabulum ſequens.

Mutinenſis. Mutina *Modene*, urbs Italiæ, Ducatus caput, in Longobardia.

Vagelli. Inepti rabulæ, qui periculoſas et iniquas defendere ſolebat cauſas.

Caligatos

Cùm duo crura habeas, offendere tot caligatos,
Millia clavorum. Quis tam procul abfit ab urbe?
Præterea, quis tam Pylades molem aggeris ultra
Ut veniat? Lacrymæ ficcentur protinus, et ſe
Excuſaturos non ſollicitemus amicos.
Da teſtem, judex cùm dixerit: audeat ille
Neſcio quis, pugnos vidit qui, dicere, vidi;
Et credam dignum barbâ, dignumque capillis
Majorum, Citiùs falſum producere teſtem
Contra paganum poſſis, quàm vera loquentem
Contra fortunam armati, contraque pudorem.
Præmia nunc alia, atque alia emolumenta notemus
Sacramentorum. Convallem ruris aviti
Improbus, aut campum mihi ſi vicinus ademit,
Aut ſacrum effodit medio de limite ſaxum,
Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo;

Debitor

Caligatos. Caliga, eſt quædam ocrea militaris et calceamentum, clavis præfixum ad ornatum et munimen.

Pylades. Filius fuit Strophii Regis Phocenſium, cujus in aula cùm educatus Oreſtes fuiſſet, illi tam arctâ conjunctus amicitiâ eſt, ut in ſpecimen et exemplum germanæ perfectæque amicitiæ ambo proponantur.

Aggeris. Agger eſt humus aggeſta, quæ palis et ſudibus muniebatur ad caſtrorum tutelam.

Dignum barbâ, &c. Romani veteres erant intonſi, nec barbam radebant: iidem eximiè probi.

Paganum. Ruſticum, degentem in pago, ruri verſantem.

Sacramentorum. Militum qui ſacramento adiguntur. Sacramentum erat juſjurandum, quo apud Imperatorem obſtringebantur milites, ac ſpondebant ſe militiam non deſerturos, numquam ſe arma contra Rempublicam capturos, &c.

Quod mea, &c. Deo Termino ſacra faciebant et ſaxis, quibus agri definiebantur; pultem, ac liba imponebant.

Vetulo.

Digitized by Google

Debitor aut ſumptos pergit non reddere nummos,
Vana ſupervacui dicens chirographa ligni:
Exſpectandus erit, qui lites inchoet, annus
Totius populi: ſed tunc quoque mille ferenda
Tædia, mille moræ; toties ſubſellia tantùm
Sternuntur; jam facundo ponente lacernas
Cæditio, et Fuſco jam micturiente, parati
Digredimur, lentâque fori pugnamus arenâ.
Aſt illis, quos arma tegunt, et balteus ambit,
Quod placitum eſt, illis præſtatur tempus agendi,
Nec res atteritur longo ſufflamine litis.
Solis prætereà teſtandi militibus jus
Vivo patre datur: nam quæ ſunt parta labore
Militiæ, placuit non eſſe in corpore cenſûs,
Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
Signorum comitem, caſtrorumque æra merentem,
Quamvis jam tremulus, captat pater. Hunc labor æquus
Provehit, et pulchro reddit ſua dona labori.
Ipſius certè Ducis hoc referre videtur,
Ut qui fortis erit, ſit feliciſſimus idem;
Ut læti phaleris omnes, et torquibus omnes.

Vetulo. Quia vetus agri poſſeſſor ſum ac dominus.

Lacernas. Vel ut æſtum depoſitâ graviori veſte levet, vel ut togam judicum propriam ſumat.

Sufflamine. Impedimento, remorâ.

Phaleris. Phaleræ ſunt ornamenta quædam equorum, e collo ipſorum fluitantia.

FRAG-

Digitized by Google

FRAGMENTA

EX SATIRÂ SEXTA ET NONÂ.

FRAGMENTUM

EX SATIRA VI.

ARGUMENTUM.

Posthumum quemdam, amicum suum ab uxore ducenda deterrere conatur, propositis mulierum vitiis; impudicitiâ scilicet, arrogantiâ, levitate, protervia, curiositate, crudelitate, ineptâ eruditione, garrulitate, superstitione, veneficiis, odio virorum et liberorum, &c.

CREDO pudicitiam, Saturno Rege, moratam
In terris, visamque diu, cùm frigida parvas
Præberet spelunca domos, ignemque, Laremque,
Et pecus, et dominos communi clauderet umbrâ;
Sylvestrem montana torum cùm sterneret uxor
Frondibus et culmo, vicinarumque ferarum
Pellibus; haud similis tibi, Cynthia, nec tibi, cujus
Turbavit nitidos extinctus passer ocellos:

Sed

Digitized by Google

Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
Et fæpe horridior glandem ructante marito.
Quippe aliter tunc orbe novo, cœloque recenti,
Vivebant homines ; qui rupto robore nati,
Compoſitique luto, nullos habuêre parentes.
Multa pudicitiæ veteris veſtigia forſan,
Aut aliqua extiterint et ſub Jove, ſed Jove nondum
Barbato, nondum Græcis jurare paratis
Per caput alterius, cùm furem nemo timeret
Caulibus aut pomis, et aperto viveret horto.
Paulatim deinde ad Superos Aſtræa receſſit
Hac comite, atque duæ pariter fugêre ſorores.
Antiquum, et vetus eſt alienum, Poſthume, lectum
Concutere, atque ſacri Genium contemnere fulcri.
Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas :
Viderunt primos argentea ſecula mœchos.
Conventum tamen, et pactum, et ſponſalia, noſtrâ
Tempeſtate paras, jamque a tonſore magiſtro
Pecteris, et digito pignus fortaſſe dediſti.
Certè ſanus eras. Uxorem, Poſthume, ducis !
Dic quâ Tiſiphone, quibus exagitare colubris ?
Ferre poteſt dominam, ſalvis tot reſtibus, ullam ?
Cùm pateant altæ caligantesque feneſtræ ?
Cùm tibi vicinum ſe præbeat Æmilius pons ?
Sed placet Urſidio lex Julia : tollere dulcem
Cogitat heredem, cariturus turture magno,
Mullorumque jubis, et captatore macello.
Quid fieri non poſſe putes, ſi jungitur ulla

Urſidio ?

Digitized by Google

Urſidio? ſi mœchorum notiſſimus olim
Stulta maritali jam porrigit ora capiſtro?
Quid, quod et antiquis uxor de moribus illi
Quæritur? O Medici, mediam pertundite venam.
Delicias hominis! Tarpeium limen adora
Pronus, et auratam Junoni cæde juvencam,
Si tibi contigerit capitis matrona pudici.
Paucæ adeo Cereris vittas contingere dignæ;
Quarum non timeat pater oſcula. Necte coronam
Poſtibus, et denſos per limina tende corymbos,
Ut teſtudineo tibi, Lentule, conopeo
Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.
Nupta Senatori comitata eſt Hippia Ludium
Ad Pharon, et Nilum, famoſaque mœnia Lagi,
Prodigia, et mores urbis, damnante Canopo.
Immemor illa domûs, et conjugis, atque ſororis,
Nil patriæ indulſit, ploranteſque improba natos,
Utque magis ſtupeas, ludos, Paridemque reliquit.
Sed quamquam in magnis opibus, plumaque paterna,
Et ſegmentatis dormiſſet parvula cunis,
Contempſit pelagus: famam contempſerat olim,
Cujus apud molles minima eſt jactura cathedras.
Tyrrhenos igitur fluctus, latéque ſonantem
Pertulit Ionium conſtanti pectore, quamvis
Mutandum toties eſſet mare. Juſta pericli
Si ratio eſt, et honeſta; timent, pavidoque gelantur
Pectore, nec tremulis poſſunt inſiſtere plantis.
Fortem animum præſtant rebus, quas turpiter audent.

Si

Digitized by Google

Si jubeat conjux, durum eſt conſcendere navim.
Tunc ſentina gravis, tunc ſummus vertitur aër.
Quæ mœchum ſequitur, ſtomacho valet. Illa maritum
Convomit; hæc inter nautas et prandet, et errat
Per puppim, et duros gàudet tractare rudentes.
Quà tamen exarſit formâ? Quâ capta juventa eſt
Hippia? Quid vidit propter quod Ludia dici
Suſtinuit? Nam Sergiolus jam radere guttur
Cœperat, et ſecto requiem ſperare lacerto.
Præterea multa in facie deformia, ſicut
Attritus galeâ, mediiſque in naribus ingens
Gibbus, et acre malum ſemper ſtillantis ocelli.
Sed gladiator erat: facit hoc illos Hyacinthos.
Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa ſorori,
Atque viro. Ferrum eſt, quod amant. Hic Sergius idem
Acceptâ rude cœpiſſet Veiento videri.
Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
Reſpice rivales Divorum; Claudius, audi,
Quæ tulerit. Dormire virum cùm ſenſerat uxor,
Auſa Palatino tegetem præferre cubili,
Sumere nocturnos meretrix Auguſta cucullos,
Linquebat, comite ancillâ non amplius unâ.
Optima, ſed quare Ceſennia, teſte marito?
Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam;
Nec Veneris pharetris macer eſt; aut lampade fervet;
Inde faces ardent, veniunt a dote ſagittæ.
Libertas emitur: coram licet innuat, atque
Reſcribat, vidua eſt locuples, quæ nupſit avaro.

Cur

Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
Tres rugæ subeant, et se cutis arida laxet;
Fiant obscuri dentes, oculique minores;
Collige sarcinulas, dicet libertus, et exi;
Jam gravis es nobis, et sæpe emungeris; exi
Ocius, et propera; ficco venit altera naso.
Interea calet, et regnat, poscitque maritum
Pastores, et ovem Canusinam, ulmosque Falernas.
Quantulum in hoc? Pueros omnes, ergastula tota,
Quodque domi non est, et habet vicinus, ematur.
Mense quidem brumæ, cùm jam mercator Iason
Clausus, et armatis obstat casa candida nautis,
Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus]
Murrina, deinde adamas notissimus, et Berenices
In digito factus pretiosior. Hunc dedit olim
Barbarus inceste, dedit hunc Agrippa sorori,
Observant ubi festa mero pede sabbata Reges,
Et vetus indulget senibus clementia porcis.
Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur?
Sit formosa, decens, dives, fœcunda, vetustos
Porticibus disponat avos, intactior omni
Crinibus effusis bellum dirimente Sabinâ:
Rara avis in terris, nigroque simillima cycno.
Quis feret uxorem, cui constant omnia? Malo,
Malo Venusinam, quàm te, Cornelia mater
Gracchorum, si cum magnis virtutibus affers
Grande supercilium, et numeras in dote triumphos.

Tolle tuum, precor, Annibalem, victumque Syphacem
In caſtris; et cum tota Carthagine migra.
Parce, precor, Pæan, et tu depone ſagittas;
Nil pueri faciunt; ipſam configite matrem,
Amphion clamat: ſed Pæan contrahit arcum.
Extulit ergo gregem natorum, ipſamque parentem,
Dum ſibi nobilior Latonæ gente videtur,
Atque eadem ſcrofâ Niobe fœcundior albâ.
Quæ tanti gravitas; quæ forma, ut ſe tibi ſemper
Imputet? hujus enim rari, ſummique voluptas
Nulla boni, quoties animo corrupta ſuperbo,
Plus aloës, quàm mellis habet. Quis deditus autem
Uſque adeo eſt, ut non illam, quam laudibus effert,
Horreat, inque dies ſeptenis oderit horis?
Quædam parva quidem, ſed non toleranda maritis.
Nam quid rancidius, quàm quòd ſe non putat ulla
Formoſam, niſi quæ de Thuſca, Græcula facta eſt?
De Sulmonenſi mera Cecropis? Omnia Græcè,
Cùm ſit turpe magis noſtris neſcire Latinè.
Hoc ſermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
Hoc cuncta effundunt animi ſecreta. Quid ultra?
Si tibi legitimis pactam, junctamque tabellis
Non es amaturus: ducendi nulla videtur
Cauſa, nec eſt quare cœnam et muſtacea perdas.
Si tibi ſimplicitas uxoria, deditus uni
Eſt animus: ſubmitte caput, cervice paratâ
Ferre jugum: nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipſa licet, tormentis gaudet amantis,

Digitized by Google

Et ſpoliis. Igitur longè minus utilis illi
Uxor, quiſquis erit bonus, optanduſque maritus.
Nil umquam invitâ donabis conjuge: vendes,
Hac obſtante, nihil; nihil, hæc ſi nolit, emetur.
Hæc dabit affectus; ille excludetur amicus
Jam ſenior, cujus barbam tua janua vidit.
Teſtandi cùm ſit lenonibus, atque laniſtis
Libertas, et juris idem contingat arenæ,
Non unus tibi rivalis dictabitur heres.
Pone crucem ſervo: meruit quo crimine ſervus
Supplicium? Quis teſtis adeſt? quis detulit? Audi,
Nulla umquam de morte hominis cunctatio longa eſt.
O demens! ita ſervus homo eſt? Nil fecerit, eſto;
Hoc volo, ſic jubeo, ſit pro ratione voluntas.
Imperat ergo viro: ſed mox hæc regna relinquit,
Permutatque domos, et flammea conterit; inde
Advolat, et ſpreti repetit veſtigia lecti.
Ornatas paulò ante fores, pendentia linquit
Vela domûs, et adhuc virides in limine ramos.
Sic creſcit numerus; ſic fiunt octo mariti,
Quinque per autumnos: titulo res digna ſepulcri.
Deſperanda tibi ſalvâ concordia ſocru:
Illa docet ſpoliis nudi gaudere mariti.
Scilicet exſpectas, ut tradat mater honeſtos,
Atque alios mores, quàm quos habet? Utile porrò
Filiolam turpi vetulæ producere turpem.
Nulla ferè cauſa eſt, in qua non femina litem
Moverit. Accuſat Manilia, ſi rea non eſt.

Digitized by Google

Componunt ipſæ per ſe, formantque libellos,
Principium, atque locos Celſo dictare paratæ.
Endromidas Tyrias, et femineum ceroma
Quis neſcit? vel quis non vidit vulnera pali,
Quem cavat affiduis ſudibus, ſcutoque laceſſit?
Atque omnes implet numeros; digniſſima prorſus
Florali matrona tubâ: niſi ſi quid in illo
Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
Quem præſtare poteſt mulier galeata pudorem,
Quale decus rerum, ſi conjugis auctio fiat,
Balteus, et manicæ, et criſtæ, cruriſque ſiniſtri
Dimidium tegmen: vel ſi diverſa movebit
Prælia; tu felix, ocreas vendente puellâ.
Hæ ſunt, quæ tenui ſudant in cyclade, quarum
Delicias, et panniculus bombycinus urit.
Aſpice quo fremitu monſtratos perferat ictus,
Et quanto galeæ curvetur pondere: quanta
Poplitibus ſedeat; quàm denſo faſcia libro;
Dicite vos neptes Lepidi, cœcive Metelli,
Gurgitis aut Fabii, quæ ludia ſumpſerit umquam
Hos habitus? quando ad palum gemat uxor Aſyli?
Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
In quo nupta jacet: minimum dormitur in illo.
Tunc gravis illa viro, tunc orbâ tigride pejor,
Cùm ſimulat gemitus occulti conſcia facti:
Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
Uberibus ſemper lacrymis, ſemperque paratis
In ſtatione ſua, atque exſpectantibus illam,

Quo

Digitized by Google

Quo jubeat manare modo : tu credis amorem,
Tu tibi tunc curruca places, fletumque labellis
Exſorbes. Quæ ſcripta, et quas lecture tabellas,
Si tibi zelotypæ retegantur ſcrinia mœchæ!
Unde hæc monſtra tamen, vel quo de fonte requiris?
Præſtabat caſtas humilis fortuna Latinas
Quondam, nec vitiis contingi parva ſinebant
Tecta labor, ſomnique breves, et vellere Tuſco
Vexatæ, duræque manus, ac proximus urbi
Annibal et ſtantes Collina in turre maritî.
Nunc patimur longæ pacis mala : ſævior armis
Luxuria incubuit, victumque ulciſcitur orbem.
Nullum crimen abeſt, facinuſque libidinis, ex quo
Paupertas Romana perît. Hinc fluxit ad iſtos
Et Sybaris colles ; hinc et Rhodos, et Miletos,
Atque coronatum, et petulans, madidumque Tarentum.
Prima peregrinos obſcena pecunia mores
Intulit, et turpi fregerunt ſecula luxu
Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
Grandia quæ mediis jam noctibus oſtrea mordet,
Cùm perfuſa mero ſpumant unguenta Falerno,
Cùm bibitur conchâ, cùm jam vertigine tectum
Ambulat, et geminis exſurgit menſa lucernis.
Audio quid veteres olim moneatis amici :
Pone ſeram, cohibe. Sed quis cuſtodiet ipſos
Cuſtodes? Cauta eſt, et ab illis incipit uxor.
Jamque eadem ſummis pariter, minimiſque libido :
Nec melior, pedibus ſilicem quæ conterit atrum,

Quàm quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut ſpectet ludos, conducit Ogulnia veſtem,
Conducit comites, ſellam, cervical, amicas,
Nutricem, et flavam, cui det mandata, puellam.
Hæc tamen argenti ſupereſt quodcumque paterni
Lævibus athletis, ac vaſa noviſſima donat.
Multis res anguſta domi eſt: ſed nulla pudorem
Paupertatis habet; nec ſe metitur ad illum,
Quem dedit hæc, poſuitque modum. Tamen utile quid ſit,
Proſpiciunt aliquando viri; friguſque, famemque
Formicâ tandem quidam expavere magiſtrâ.
Prodiga non ſentit pereuntem femina cenſum:
At velut exhauſtâ redivivus pullulet arcâ
Nummus, et e pleno ſemper tollatur acervo,
Non umquam reputat quanti ſibi gaudia conſtent,
Si gaudet cantu, radiant teſtudine totâ
Sardonyches: criſpo numerantur pectine chordæ,
Quo tener Hedymeles operam dedit: hunc tenet, hoc ſe
Solatur, gratoque indulget baſia plectro.
Quædam de numero Lamiarum, ac nominis alti,
Cum farre et vino Janum, Veſtamque rogabat,
An Capitolinam deberet Pollio quercum
Sperare, et fidibus promittere. Quid faceret plus,
Ægrotante viro? Medicis quid triſtibus erga
Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
Pro cithara velare caput; dictataque verba
Protulit (ut mos eſt) et apertâ palluit agnâ.
Dic mihi nunc, quæſo, dic, antiquiſſime Divûm,

Reſponde

Reſpondes his, Jane pater? Magna otia Cœli;
Non eſt (ut video) non eſt, quid agatur apud vos
Hæc de Comœdis te conſulit, illa Tragœdum
Commendare volet; varicoſus fiet aruſpex.
Sed cantet potiùs, quam totam pervolet urbem
Audax, et cœtus poſſit quàm ferre virorum;
Cumque paludatis ducibus, præſente marito,
Ipſa loqui. Novit quid toto fiat in orbe,
Quid Seres, quid Thraces agant: ſecreta novercæ,
Et pueri: quis amet, quis decipiatur adulter,
Inſtantem regi Armenio, Parthoque cometen
Prima videt: famam, rumoreſque illa recentes
Excipit ad portas: quoſdam facit iſſe Niphaten
In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
Diluvio: nutare urbes, ſubſidere terras,
Quocumque in trivio, cuicumque eſt obvia narrat.
Nec tamen id vitium magis intolerabile, quàm quòd
Vicinos humiles rapere, et concidere loris
Exorata ſolet: nam ſi latratibus alti
Rumpuntur ſomni? fuſtes huc ocyus, inquit,
Afferte, atque illis dominum jubet antè feriri,
Deinde canem. Gravis occurſu, teterrima vultu,
Balnea nocte ſubit: conchas, et caſtra moveri
Nocte jubet; magno gaudet ſudare tumultu,
Cùm laſſata gravi ceciderunt brachia maſſâ.
Convivæ miſeri intereà, ſomnoque, fameque
Urgentur. Tandem illa venit rubicundula, totum
Œnophorum ſitiens, plenâ quod tenditur urnâ

Admotum

Admotum pedibus, de quo ſextarius alter
Ducitur ante cibum, rabidam facturus orexim,
Dum redit, et terram luto fecit inteſtino.
Marmoribus rivi properant, aut lata Falernum
Pelvis olet: nam ſic tamquam alta in dolia longus
Deciderit ſerpens, bibit, et vomit. Ergo maritus
Nauſeat, atque oculis bilem ſubſtringit opertis.
Illa tamen gravior, quæ cùm diſcumbere cœpit,
Laudat Virgilium, perituræ ignoſcit Eliſæ:
Committit vates, et comparat inde Maronem,
Atque aliâ parte in trutina ſuſpendit Homerum.
Cedunt Grammatici, vincuntur Rhetores, omnis
Turba tacet; nec cauſidicus, nec præco loquatur,
Altera nec mulier; verborum tanta cadit vis,
Tot pariter pelves, tot tintinnabula dicas
Pulſari. Jam nemo tubas atque æra fatiget;
Una laboranti poterit ſuccurrere Lunæ,
Imponit finem ſapiens et rebus honeſtis,
Nam quæ docta nimis cupit et facunda videri,
Crure tenus medio tunicas ſuccingere debet,
Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
Dicendi genus, aut curtum ſermone rotato
Torqueat enthymema, nec hiſtorias ſciat omnes;
Sed quædam ex libris et non intelligat. Odi
Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis artem,
Servatâ ſemper lege, et ratione loquendi,
Ignotoſque mihi tenet antiquaria verſus,

Nec

Nec curanda viris opicæ caſtigat amicæ
Verba. Solœciſmum liceat feciſſe marito.
Nil non permittit mulier ſibi; turpe putat nil,
Cùm virides gemmas collo circumdedit, et cùm
Auribus extenſis magnos commiſit elenchos.
Intolerabilius nihil eſt, quàm femina dives.
Interea fœda aſpectu, ridendaque multo
Pane tumet facies, aut pinguia Poppæana
Spirat; et hinc miſeri viſcantur labra mariti.
Ad mœchum veniet lotâ cute: quando videri
Vult formoſa domi? mœchis foliata parantur.
His emitur, quidquid graciles huc mittitis Indi.
Tandem aperit vultum, et tectoria prima reponit;
Incipit agnoſci, atque ideo illo lacte fovetur,
Propter quod ſecum comites educit aſellas,
Exſul hyperboreum ſi dimittatur ad axem.
Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
Tot medicaminibus, coctæque ſiliginis offas
Accipit et madidæ; facies dicetur, an ulcus?
Eſt operæ pretium penitùs cognoſcere, toto
Quid faciant, agitentque die. Si nocte maritus
Averſus jacuit, periit libraria; ponunt
Coſmetæ tunicas, tardè veniſſe Liburnus
Dicitur, et pœnas alieni pendere ſomni
Cogitur: hic frangit ferulas, rubet ille flagellis,
Hic ſcuticâ. Sunt quæ tortoribus annua præſtent.
Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
Aut latum pictæ veſtis conſiderat aurum;

Et

Et cædens longi relegit transacta diurni,
Et cædit, donec lassis cædentibus, exi,
Intonet horrendum, jam cognitione peractâ.
Præfectura domûs Siculâ non mitior aulâ.
Nam si constituit, solitoque decentiùs optat
Ornari, et properat, jamque exspectatur in hortis,
Aut apud Isiacæ potiùs sacraria lenæ;
Componit crinem laceratis ipsa capillis,
Nuda humeros Psecas infelix, nudisque mamillis.
Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
Continuò flexi crimen, facinusque capilli.
Quid Psecas admisit? Quænam est hic culpa puellæ,
Si tibi displicuit nasus tuus? Altera lævum
Extendit, pectitque comas, et volvit in orbem.
Est in consilio matrona, admotaque lanis
Emeritâ quæ cessat acu: sententia prima
Hujus erit; post hanc ætate, atque arte minores
Censebunt; tamquam famæ discrimen agatur
Aut animæ: tanta est quærendi cura decoris!
Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
Ædificat caput. Andromachen a fronte videbis:
Post minor est, aliam credas. Cedo, si breve parvi
Sortita est lateris spatium, breviorque videtur
Virgine Pygmæâ, nullis adjuta cothurnis.
Nulla viri cura intereà, nec mentio fiet
Damnorum; vivit tamquam vicina mariti.
Hoc solo proprior, quòd amicos conjugis odit
Et servos: gravis est rationibus. Ecce furentis

Bellonæ

Bellonæ, matriſque Deûm chorus intrat: et ingens
Antiſtes, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
Plebeia, et Phrygiâ veſtitur bucca tiarâ.
Grande ſonat, metuique jubet ſeptembris, et Auſtri
Adventum, niſi ſe centum luſtraverit ovis,
Et xerampelinas veteres donaverit ipſi;
Ut quidquid ſubiti, et magni diſcriminis inſtat,
In tunicas eat, et totum ſemel expiet annum.
Hybernum fractâ glacie deſcendet in amnem,
Te matutino Tyberi mergetur, et ipſis
Vorticibus timidum caput abluet. Inde Superbi
Totum Regis agrum, nuda, ac tremebunda cruentis
Erepet genibus. Si candida juſſerit Io,
Ibit ad Ægypti finem, calidaſque petitas
A Meroe portabit aquas, ut ſpargat in æde
Iſidis, antiquo quæ proxima ſurgit ovili;
Credit enim ipſius dominæ ſe voce moneri.
En animam, et mentem, cum qua Dii nocte loquantur!
Ergo hic præcipuum, ſummumque meretur honorem,
Qui grege linigero circumdatus, et grege calvo,
Plangentis populi currit deriſor Anubis.
Cùm dedit ille locum, cophino fœnoque relicto,
Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
Interpres legum Solymarum, et magna Sacerdos
Arboris, ac ſummi fida internuntia Cœli.
Implet et illa manum, ſed parciùs, ære minuto.
Qualiacumque voles, Judæi ſomnia vendunt.
Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi

Teſta-

Teſtamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
Tractato, Armenius, vel Comagenus haruſpex.
Pectora pullorum rimatur, et exta catelli,
Interdum et pueri: faciet quod deferat ipſe.
Chaldæis ſed major erit fiducia: quidquid
Dixerit aſtrologus, credent a fonte relatum
Ammonis; quoniam Delphis oracula ceſſant,
Et genus humanum damnat caligo futuri.
Præcipuus tamen eſt horum, qui ſæpiùs exſul,
Cujus amicitiâ conducendâque tabellâ
Magnus civis obit, et formidatus Othoni.
Inde fides arti, ſonuit ſi dextera ferro,
Lævaque ſi longo caſtrorum in carcere manſit.
Nemo mathematicus genium indemnatus habebit:
Sed qui penè periit, cui vix in Cyclada mitti
Contigit, et parvà tandem caruiſſe Seripho.
Conſulit ictericæ lento de funere matris,
Ante tamen de te, Tanaquil tua; quando ſororem
Efferat, et patruos; an ſit victurus adulter
Poſt ipſam. Quid enim majus dare numina poſſunt?
Hæc tamen ignorat quid ſidus triſte minetur
Saturni; quo læta Venus ſe proferat aſtro;
Qui menſis damno, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurſus etiam vitare memento,
In cujus manibus ceu pinguia ſuccina tritas
Cernis ephemeridas; quæ nullum conſulit et jam
Conſulitur; quæ caſtra viro, patriamque petente
Non ibit pariter, numeris revocata Thraſylli,

Ad

Ad primum lapidem vectari cùm placet, hora
Sumitur ex libro: si prurît fractus ocelli
Angulus, inspectâ genesi, collyria poscit.
Ægra licet jaceat, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosiris.
Si mediocris erit, spatium lustrabit utrumque
Metarum, et sortes ducet; frontemque, manumque
Præbebit vati crebrum poppysma roganti.
Divitibus responsa dabit Phryx augur, et Indus
Conductus, dabit, astrorum mundique peritus:
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit:
Plebeium in Circo positum est, et in aggere fatum.
Quæ nullis longum ostendit cervicibus aurum,
Consulit ante Phalas, delphinorumque columnas:
An saga vendenti nubat, caupone relicto.
Hæ tamen et partûs subeunt discrimen et omnes
Nutricis tolerant, fortunâ urgente, labores.
Sed jacet aurato vix ulla puerpera lecto:
Tantùm artes hujus, tantùm medicamina possunt,
Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos
Conducit. Gaude infelix, atque ipse bibendum
Porrige quidquid erit: nam si distendere vellet,
Et vexare uterum pueris salientibus, esses
Æthiopis fortasse pater: mox decolor heres
Impleret tabulas, numquam tibi mane videndus.
Transeo suppositos, et gaudia, votaque sæpe
Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos

Pontifices

Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu
Arridens nudis infantibus; hos fovet omnes,
Involvitque sinu: domibus tunc porrigit altis,
Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.
Hic magicos affert cantus, hic Thessala vendit
Philtra, quibus valeant mentem vexare mariti,
Et soleâ pulsare nates. Quod desipis, inde est;
Inde animi caligo, et magna oblivio rerum,
Quas modò gessisti: tamen hoc tolerabile, si non
Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,
Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
Infudit. Quæ non faciet, quod Principis uxor?
Ardebant cuncta, et fractâ compage ruebant;
Non aliter, quàm si fecisset Juno maritum
Insanum. Minùs ergo nocens erit Agrippinæ
Boletus: si quidem unius præcordia pressit
Ille senis, tremulumque caput descendere jussit
In cœlum, et longam manantia labra salivam.
Hæc poscit ferrum atque ignes, hæc potio torquet;
Hæc lacerat missos Equitum cum sanguine Patres.
Tanti partus equæ, tanti una venefica constat.
Oderunt natos de pellice, nemo repugnet,
Nemo vetet: jam jam privignum occidere fas est.
Vos ego, pupilli, moneo, quibus amplior est res,
Custodite animas, et nulli credite mensæ:

Livida

Livida materno fervent adipata veneno.
Mordeat antè aliquis, quicquid porrexerit illa
Quæ peperit: timidus præguſtet pocula pappas.
Fingimus hæc, altum Satirâ ſumente cothurnum
Scilicet et finem egreſſi, legemque priorum,
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu
Montibus ignotum Rutulis, cœloque Latino.
Nos utinam vani! ſed clamat Pontia, Feci,
Confiteor, pueriſque meis aconita paravi,
Quæ deprenſa patent; facinus tamen ipſa peregi.
Tune duos unâ ſæviſſima vipera cœnâ?
Tune duos? Septem, ſi ſeptem fortè fuiſſent.
Credamus Tragicis, quidquid de Colchide torva
Dicitur, et Progne. Nil contrà conor: et illæ
Grandia monſtra ſuis audebant temporibus; ſed
Non propter nummos. Minor admiratio ſummis
Debetur monſtris, quoties facit ira nocentem
Hunc ſexum; et rabie jecur incendente, feruntur
Præcipites: ut ſaxa jugis abrupta, quibus mons
Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
Illam ego non tulerim, quæ computat, et ſcelus ingens
Sana facit. Spectant ſubeuntem fata mariti
Alceſtim, et ſimilis ſi permutatio detur,
Morte viri cupiant animam ſervare catellæ.
Occurrunt multæ tibi Belides, atque Eriphylæ,
Mane Clytemneſtram nullus non vicus habebit.

Hoc

Hoc tantum refert, quòd Tyndaris illa bipennem
Inſulſam, et fatuam dextrâ lævâque tenebat :
At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ ;
Sed tamen et ferro, ſi præguſtaret Atrides
Pontica ter victi cautus medicamina regis.

FRAG.

Digitized by Google

FRAGMENTUM

EX SATIRA IX.

ARGUMENTUM.

Nævolum quemdam inducit de patroni ſui avaritia et flagitiis conquerentem.

SCIRE velim quare toties mihi, Nævole, triſtis,
Occurras fronte obductâ, ceu Marſya victus?
Non erat hac facie miſerabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem uſuram præſtare paratus
Circuit, et fatuos non invenit. Unde repentè
Tot rugæ? Certè modico contentus agebas
Vernam Equitem, conviva joco mordente facetus,
Et ſalibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra: vultus gravis, horrida ſiccæ
Sylva comæ; nullus totâ nitor in cute; qualem
Præſtabat calidi circumlita faſcia viſci;
Sed fruticante pilo neglecta, et ſqualida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domeſtica febris?

Digitized by Google

Deprendas animi tormenta latentis in ægro
Corpore, deprendas et gaudia : ſumit utrumque
Inde habitum facies. Igitur flexiſſe videris
Propoſitum, et vitæ contrarius ire priori.
Nuper enim (ut repeto) fanum Iſidis, et Ganymedem
Pacis, et advectæ ſecreta palatia Matris,
Notior Auſidio Chio, celebrare ſolebas.
Utile et hoc multis vitæ genus, at mihi nullum
Inde operæ pretium, pingues aliquando lacernas,
Munimenta togæ, duri craſſique coloris,
Et malè percuſſas textoris pectine Galli
Accipimus, tenue argentum, venæque ſecundæ.
Quod tamen ulterius monſtrum, quàm mollis avarus ?
Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tuliſti.
Computat, atque cavet : ponatur calculus ; adſint
Cum tabula pueri ; numera ſeſtertia quinque
Omnibus in rebus ; numerentur deinde labores :
En cui tu viridem umbellam, cui ſuccina mittas
Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
Incipit ; et ſtratâ poſitus, longâque cathedrâ,
Munera fœmineis tractat ſecreta Calendis.
Dic, paſſer, cui tot montes, tot prædia ſervas
Appula, tot milvos intra tua paſcua laſſos ?
Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
Suſpectumque jugum Cumis, et Gaurus inanis.
Nam quis plura linit victuro dolia muſto ?
Quantum erat exhauſti obſequium donare clientis
Jugeribus paucis ? Meliuſne hic ruſticus infans

Cum

Digitized by Google

Cum matre, et caſulis, et cum luſore catello
Cymbala pulſantis legatum fiet amici?
Improbus es, cùm poſcis, ais: ſed penſio clamat,
Poſce; ſed appellat puer unicus, ut Polyphemi
Lata acies, per quam ſolers evaſit Ulyſſes.
Alter emendus erit; namque hic non ſufficit, ambo
Paſcendi. Quid agam brumâ ſpirante? quid, oro?
Quid dicam ſcapulis ſervorum menſe Decembri,
Et pedibus? Durate, atque exſpectate cicadas?
Scis certè quibus iſta modis, quàm ſæpe, rogârim:
Et quæ pollicitus fueris mihi. Juſta doloris,
Nævole, cauſa tui. Contra tamen iſte quid affert?
Negligit, atque alium bipedem ſibi quærit aſellum.
Hæc ſoli commiſſa tibi celare memento,
Et tacitus noſtras intra te fige querelas.
Nam res mortifera eſt inimicus pumice lævis:
Qui modò ſecretum commiſerat, ardet, et odit;
Tamquam prodiderim quicquid ſcio: ſumere ferrum,
Fuſte aperire caput, candelam apponere valvis
Non dubitat. Nec contemnes, aut deſpicias, quòd
His opibus numquam cara eſt annona veneni.
Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.
O Corydon, Corydon, ſecretum divitis ullum
Eſſe putas? Servi ut taceant, jumenta loquentur,
Et canis, et poſtes, et marmora. Claude feneſtras,
Vela tegant rimas, junge oſtia, tollito lumen
E medio; clament omnes, prope nemo recumbat:
Quod tamen ad cantum galli facit ille ſecundi,

Proximus ante diem caupo ſciet: audiet et quæ
Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
In dominos, quoties rumoribus ulciſcuntur
Baltea? Nec deerit qui te per compita quærat
Nolentem, et miſeram vinoſus inebriet aurem.
Illos ergo roges quicquid paulò antè petebas
A nobis, taceant illi; ſed prodere malunt
Arcanum, quàm ſubrepti potare falerni,
Pro populo faciens quantum Laufella bibebat.
Vivendum rectè cùm propter plurima, tunc his
Præcipuè cauſis, ut linguas mancipiorum
Contemnas: nam lingua mali pars peſſima ſervi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis,
Quorum animus et farre ſuo cuſtodit, et ære.
Idcirco ut poſſim linguam contemnere ſervi,
Utile conſilium modò, ſed commune dediſti:
Nunc mihi quid ſuades poſt damnum temporis, et ſpes
Deceptas? Feſtinat enim decurrere velox
Floſculus anguſtæ, miſeræque breviſſima vitæ
Portio; dum bibimus, dum ſerta, unguenta, choreas
Poſcimus, obrepit non intellecta ſenectus.
O parvi, noſtrique Lares, quos thure minuto,
Aut farre, et tenui ſoleo exornare coronâ,
Quando ego figam aliquid, quo ſit mihi tuta ſenectus
A tegete, et baculo? Viginti millia fœnus
Pignoribus poſitis, argenti vaſcula puri;
Sed quæ Fabricius Cenſor notet, et duo fortes

De

Digitized by Google

De grege Mœsorum, qui me cervice locatâ
Securum jubeant clamoso insistere Circo?
Sit mihi præterea curvus cælator, et alter
Qui multas facies fingat citò: sufficient hæc,
Quando ego pauper ero: votum miserabile! nec spes
His saltem: nam cùm pro me fortuna rogatur,
Affigit ceras illâ de nave petitas,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

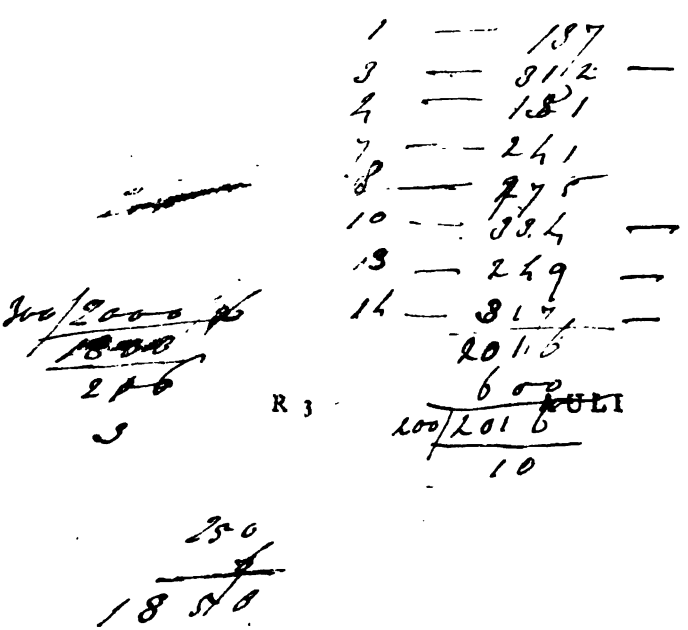

Digitized by Google

AULI PERSII FLACCI SATIRÆ.

PROLOGUS AD SATIRAM PRIMAM.

ARGUMENTUM.

Ait se, cùm optimus poëta non sit, rude carmen scribere: cúmque multi famam et gloriam scribendo captent, plures etiam lucri causâ id faciant, se neutrum spectare.

NEC fonte labra prolui Caballino:
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini; ut repentè sic poëta prodirem.
Heliconidasque, pallidamque Pirenen
Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces. Ipse semipaganus,
Ad sacra vatum carmen affero nostrum.

Quis

Digitized by Google

Quis expedivit pſittaco ſuum χαιρε?
Picaſque docuit verba noſtra conari?
Magiſter artis, ingenîque largitor
Venter, negatas artifex ſequi voces.

Quòd ſi doloſi ſpes refulſerit nummi,
Corvos poëtas et poetrias picas
Cantare credas Pegaſeium melos.

SATIRA

SATIRA. I.

ARGUMENTUM.

Invehitur in varia poëtarum et oratorum vitia.

PERSIUS. MONITOR.

P. O Curas hominum! ô quantum eſt in rebus inane!
M. Quis leget hæc? *P.* Mîn' tu iſtud ais? Nemo,
Hercule, Nemo.
M. Vel duo, vel—*P.* Nemo: *M.* Turpe, et miſerabile. *P.* Quare?
Ne mihi Polydamas, et Troïades Labeonem
Prætulerint? nugæ!—Non ſi quid turbida Roma
Elevet, accedas, examenve improbum in iſtâ
Caſtiges trutinâ: Ne te quæſiveris extra.
Nam Romæ quis non—? Ah, ſi fas dicere! ſed fas;
Tunc, cùm ad canitiem, et noſtrum iſtud vivere triſte,
Adſpexi, et nucibus facimus quæcumque relictis:
Cùm ſapimus patruos—tunc, tunc ignoſcite—*M.* Nolo.
P. Quid faciam? ſed ſum petulanti ſplene cachinno.
M. Scribimus incluſi, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid—*P.* quod pulmo animæ prælargus anhelet.
Scilicet hæc populo, pexuſque, togâque recenti,
Et natalitiâ tandem cum ſardonyche albus,

Sede

Sede leges celsâ, liquido cùm plaſmate guttur
Mobile collueris, patranti fractus ocello.
Hîc neque more probo videas, neque voce ferenâ,
Ingentes trepidare Titos? cum carmina Lumbum
Intrant, et tremulo ſcalpuntur ubi intima verſu.
Tun', vetule, auriculis alienis colligis eſcas?
Auriculis, quibus et dicas cute perditus, *Obe!*
"Quò didiciſſe, niſi hoc fermentum, et quæ ſemel intus
"Innata eſt, rupto jecore, exierit caprificus?"
En pallor, ſeniumque: O mores! uſque adeone
Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter?
"At pulchrum eſt, digito monſtrari, et dicier: *Hic eſt.*
"Ten' cirrhatorum centum dictata fuiſſe,
"Pro nihilo pendas?"—Ecce, inter pocula, quærunt
Romulidæ ſaturi, quid dia poëmata narrent!
Hîc aliquis, cui circum humeros hyacinthina læna eſt,
(Rancidulum quiddam balba de nare loquutus)
Phyllidas, Hypſipilas, vatum et plorabile ſi quid,
Eliquat; et tenero ſupplantat verba palato.
Aſſensêre viri—nunc non cinis ille poëtæ
Felix? Nunc levior cippus non imprimit oſſa?
Laudant convivæ—Nunc non e manibus illis,
Nunc non e tumulo, fortunatâque favillâ
Naſcentur violæ? Rides, *ait*, et nimis uncis
Naribus indulges. An erit qui velle recuſet
Os populi meruiſſe? et cedro digna loquutus,
Linquere nec ſcombros metuentia carmina, nec thus?
Quiſquis es, ô, modò quem ex adverſo dicere feci,

Non

Cast perdius, Obe. See *Dacier's* Horace, Vol. 7. p. 284.

Non ego, cùm ſcribo, ſi fortè quid aptius exit,
(Quando hæc rara avis eſt, ſi quid tamen aptius exit)
Laudari metuam, neque enim mihi cornea fibra eſt.
Sed recti finemque extremumque eſſe recuſo,
Euge tuum, et *Belle*. Nam *bellè* hoc excute totum:
Quid non intus habet? Non hìc eſt Ilias Atti,
Ebria veratro: non ſi qua elegidia crudi
Dictarunt proceres? non quicquid denique lectis
Scribitur in citreis?—Calidum ſcis ponere ſumen;
Scis comitem horridulum tritâ donare lacernâ;
Et, verum, inquis, amo; verum mihi dicite de me.
Qui pote? Vis dicam?—Nugaris, cum tibi, Calve,
Pinguis aqualiculus propenſo ſeſquipede extet.
O Jane, a tergo quem nulla ciconia pinſit,
Nec manus auriculas imitata eſt mobilis albas;
Nec linguæ, quantum ſitiat canis Appula, tantum!
Vos, O Patricius ſanguis, quos vivere fas eſt
Occipiti cæco, poſticæ occurrite ſannæ!
"Quis populi ſermo eſt?"—quis enim, niſi carmina molli
Nunc demum numero fluere, ut per læve ſeveros
Effundat junctura ungues? Scit tendere verſum
Non ſecus ac ſi oculo rubricam dirigat uno.
Sive opus in mores, in luxum, in prandia Regum,
Dicere res grandes noſtro dat Muſa poëtæ.
Ecce, modò, heroas ſenſus afferre docemus,
Nugari ſolitos Græcè; nec ponere lucum
Artifices, nec rus ſaturum laudare; *Ubi corbes*
Et focus, et porci, et famoſa Palilia fœno;

Unde

Unde Remus, ſulcoque terens dentalia, Quinti,
Quam trepida ante boves Dictatorem induit uxor;
Et tua aratra domum lictor tulit.—Euge, poeta!
Eſt nunc, Briſei quem venoſus liber Acci;
Sunt quos Pacuviuſque, et verrucoſa moretur
Antiopa; "ærumnis cor luctificabile fulta."
Hos pueris monitus, patres infundere lippos
Cum videas, quæriſne unde hæc ſartago loquendi
Venerit in linguas? Unde iſtud dedecus, in quo
Troſſulus exultat tibi per ſubſellia lævis?
Nilne pudet, capiti non poſſe pericula cano
Pellere, quin tepidum hoc optes audire, DECENTER?
Fur es, ait Pedio: Pedius quid? crimina raſis
Librat in antithetis: doctus poſuiſſe figuras
Laudatur. Bellum hoc.—hoc bellum? ~~hoc~~ Romule, ~~bellum~~ corvo?
Men' moveat quippe, et, cantet ſi naufragus, aſſem
Protulerim? Cantas, cum fracta te in trabe pictum
Ex humero portes? Verùm, nec nocte paratum
Plorabit, qui me volet incurvaſſe querelâ.
M. Sed *numeris* decor eſt, et junctura addita crudis.
P. Claudere ſic verſum didicit *Berecynthius Attin,*
Et qui cæruleum dirimebat Nerea Delphin:
Sic, *coſtam longo ſubduximus Apennino.*
M. ARMA VIRUM, nonne hoc ſpumoſum, et cortice pingui,
Ut Ramale vetus prægrandi ſubere coctum?
P. Quidnam igitur tenerum, et laxa cervice legendum?
" *Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis?*

" *Et*

" *Et raptum vitulo caput ablatura superbo*
" Baſſaris; *et lyncem* Mænas *flexura corymbis*,
" *Evion ingeminat: reparabilis adjonat Echo.*"
Hæc fierent, ſi Virtutis vena ulla paternæ
Viveret in nobis? Summa delumbe ſalivâ
Hoc natat in labris; et in udo eſt Mænas et Attin;
Nec pluteum cædit, nec demorſos ſapit ungues.
M. Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas? vide ſis, ne majorum tibi fortè
Limina frigeſcant. Sonat hìc de nare canina
Litera—*P.* Per me, equidem, ſint omnia protinus alba;
Nil moror. Euge, omnes, omnes benè miræ eritis Res.
Hoc juvat; hic, inquis, veto quiſquam faxit oletum;
Pinge duos angues: *Pueri, ſacer eſt Locus, extrà*
Meite: diſcedo. Secuit Lucilius Urbem,
Te, Lupe, te, Muti; et genuinum fregit in illis.
Omne vafer vitium ridenti Flaccus Amico
Tangit; et admiſſus circum præcordia ludit:
Callidus excuſſo populum ſuſpendere naſo.
Men' mutire nefas? Nec clam, nec cum [illegible]? *M.* Nuſquam.
P. Hìc tamen infodiam: Vidi, vidi ipſe, *Libelle*;
" Auriculas aſini Mida Rex habet—" Hoc ego opertum,
Hoc ridere meum, tam, nil, nulli tibi vendo
Iliade.—— Audaci quicunquè affiate Cratino,
Iratum Eupolidem, prægrandi cum ſene palles,
Aſpice et hæc. Si fortè aliquid decoctius audis,
Indè vaporata lector mihi ferveat aure.
Non hic, qui in crepidas *Græcorum* ludere geſtit
Sordidus;

Digitized by Google

Sordidus; et luſco qui poſſit dicere, *luſce:*
Seſe aliquem credens, *Italo* quòd honore ſupinus,
Fregerit heminas *Areti* Ædilis iniquas.
Nec, qui abaco numeros, et ſecto in pulvere metas,
Scit riſiſſe vafer; multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans *Nonaria* vellat.
His, mane, edictum; poſt prandia, *Calliroen*, do.

SATIRA

Digitized by Google

SATIRA II.

ARGUMENTUM.

E sacrificio, quo Macrinus natalem suum diem celebrabat, ac vota Superis faciebat, occasionem sumit Persius infectandi varia hominum vota, quorum alia sunt impia, alia levia, alia inter se pugnantia: sub finem, quænam bona et facienda sint, docet.

AD PLOTIUM MACRINUM.

HUNC, MACRINE, diem numera meliore lapillo,
Qui tibi labentes apponit candidus annos.
Funde merum Genio: Non tu prece poscis emaci,
Quæ, nisi seductis, nequeas committere Divis.
At bona pars procerum, tacita libabit acerrâ,
Haud cuivis promptum est, murmurque humilesque susurros
Tollere de templis, et aperto vivere voto.
'Mens bona, fama, fides;' hæc clarè, et ut audiat hospes.
Illa sibi introrsùm, et sub linguâ immurmurat, 'O si
'Ebullet patrui præclarum funus!—et, O si
'Sub rastro crepet argenti mihi seria, dextro
'Hercule!—pupillumve utinam, quem proximus hæres
'Impello, expungam! Namque est scabiosus, et acri
'Bile tumet—NERIO jam tertia conditur uxor.'

Digitized by Google

Hæc ſanctè ut poſcas, Tiberino in gurgite mergîs
Mane caput, bis, térque ; et noctem flumine purgas.
Heus age, reſponde ; minimum eſt quod ſcire laboro :
De Jove quid ſentis ?—Eſtne ut præponere cures
Hunc—? "CUINAM"?—Cuinam ? Vis *Staio ?* an, ſcilicet, hæres
Quis potior judex ? Pueriſve quis aptior orbis ?
Hoc igitur, quo tu *Jovis* aurem impellere tentas,
Dic agedum *Staio.* Proh Jupiter ! O bone, clamet,
Jupiter !—At ſeſe non clamet Jupiter ipſe ?
Ignoviſſe putas, quia, cum tonat, ocyùs ilex
Sulfure diſcutitur ſacro, quàm tuque domuſque ?
An, quia non fibris ovium, *Ergennaque* jubente,
Triſte jaces lucis, evitandumque bidental,
Idcircò ſtolidam præbet tibi vellere barbam
Jupiter ? Aut quidnam eſt, qua tu mercede, Deorum
Emeris auriculas ? Pulmone et lactibus unctis ?
Ecce avia, aut metuens Divûm matertera, cunis
Exemit puerum ! frontemque, atque uda labella,
Infami digito, et luſtralibus ante ſalivis
Expiat ; urentes oculos inhibere perita.
Tunc manibus quatit, et ſpem macram, ſupplice voto,
Nunc *Licini* in campos, nunc *Craſſi* mittit in ædes.
' Hunc optent generum Rex et Regina ! puellæ
' Hunc rapiant ! quicquid calcaverit hic, roſa fiat !'
Aſt ego nutrici non mando vota : negato,
Jupiter, hæc illi, quamvis te albata rogarit.
Poſcis opem nervis, corpuſque fidele ſenectæ.

Eſto,

Esto, age. Sed grandes patinæ, tucetaque crassa
Annuere his Superos vetuêre, *Jovemque* morantur.
Rem struere exoptas, cæso bove; *Mercuriumque*
Arcessis fibra: Da fortunare Penates,
'Da pecus, et gregibus fœtum.' Quo, pessime, pacto,
Tot tibi cum in flammis *junicum* omenta liquescant?
Et tamen hic extis, et opimo vincere farto
Intendit: 'Jam crescit ager, jam crescit ovile;
'Jam dabitur, jam jam:' donec deceptus, et exspes,
Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.
Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
Auro dona feram, sudes; et pectore lævo
Excutias guttas: lætari prætrepidum cor.
Hinc illud subiit, auro sacras quòd ovato
Perducis facies. Nam, fratres inter ahenos,
Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
Præcipui sunto; sitque illis aurea barba.
Aurum vasa *Numæ*, Saturniaque impulit æra:
Vestalesque urnas, et Tuscum fictile mutat.
O curvæ in terras animæ, et cœlestium inanes!
Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores?
Et bona Diis, ex hac sceleratâ ducere pulpâ?
Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo;
Et Calabrum coxit, vitiato murice, vellus.
Hæc Baccam conchæ rasisse; et stringere venas
Ferventis massæ, crudo de pulvere, jussit.
Peccat et hæc, peccat: vitio tamen utitur. At vos
Dicite, Pontifices, in sacris quid facit aurum?

Digitized by Google

Nempe hoc, quod *Veneri* donatæ a Virgine pupæ.
Quin damus id Superis, de magnâ quod dare lance
Non poſſit magni *Meſſalæ* lippa propago:
Compoſitum jus, faſque animi: ſanctoſque receſſus
Mentis, et incoctum generoſo pectus honeſto.
Hæc cedo, ut admoveam templis, et farre litabo.

SATIRA

SATIRA. III.

ARGUMENTUM.

Cohortatio ad ſtudium ſapientiæ. Inſectatio deſidiæ.

NEMPE hæc aſſidue! Jam clarum mane feneſtras
Intrat, et anguſtas extendit lumine rimas.
Stertimus, indomitum quod deſpumare Falernum
Sufficiat, quinta dum Linea tangitur umbrâ.
En, quid agis? ſiccas inſana canicula meſſes
Jamdudum coquit, et patula pecus omne ſub ulmo eſt.
Unus ait comitum, 'Verumne? itane? ocius adſit
'Huc aliquis. Nemon?' Turgeſcit vitrea bilis:
Finditur, Arcadiæ pecuaria rudere credas.
Jam liber, et bicolor poſitis membrana capillis,
Inque manus chartæ, nodoſaque venit arundo.
Tum querimur, craſſus calamo quòd pendeat humor;
Nigra quòd infuſa vaneſcat ſepia lymphâ:
Dilutas, querimur, geminet quòd fiſtula guttas.
O miſer, inque dies ultrà miſer! Huccine rerum
Venimus? At cur non potius, teneroque columbo
Et ſimilis Regum pueris, pappare minutum
Poſcis; et iratus mammæ, lallare recuſas?
'*An tali ſtudeam Calamo?*' Cui verba? Quid iſtas

Digitized by Google

Succinis ambages? Tibi luditur: effluis amens,
Contemnêre. Sonat vitium percussa, malignè
Respondet, viridi non cocta fidelia limo.
Udum et molle lutum es; nunc, nunc properandus, et acri
Fingendus sine fine rota. Sed rure paterno,
Est tibi far modicum; purum, et sine labe, salinum.
Quid metuas? Cultrixque foci secura patella est.
Hoc satis? An deceat pulmonem rumpere ventis,
Stemmate quòd Tusco ramum millesime ducis?
Censoremne tuum vel quòd trabeate salutas?
Ad populum phaleras: Ego te intus, et in cute, novi.
Non pudet, ad morem discincti vivere *Nattæ*?
Sed stupet hic vitio; et fibris increvit opimum
Pingue: caret culpa: nescit quid perdat: et alto
Demersus, summa rursus non bullit in undâ.
Magne pater Divûm, sævos punire Tyrannos
Haud alia ratione velis, cum dira libido
Moverit ingenium, ferventi tincta veneno:
'Virtutem videant, intabescantque relictâ.'
Anne magis *Siculi* gemuerunt æra juvenci;
Et magis, auratis pendens laquearibus, ensis
Purpureas subter cervices terruit, 'Imus,
'Imus præcipites,' quàm si sibi dicat; et intus
Palleat infelix, quod proxima nesciat uxor?
Sæpè oculos, memini, tangebam parvus olivo,
Grandia si nollem morituri verba *Catonis*
Dicere, non sano multum laudanda magistro;
Quæ pater adductis sudans audiret amicis.

Jure:

Digitized by Google

Jure: etenim id ſummum, quid dexter ſenio ferret,
Scire erat in voto; damnoſa Canicula quantum
Raderet; anguſtæ collo non fallier orcæ;
Neu quis callidior buxum torquere flagello.
Haud tibi inexpertum, curvos deprendere mores;
Quæque docet ſapiens, braccatis illita *Medis*,
Porticus: inſomnis quibus et detonſa juventus
Invigilat, ſiliquis et grandi paſta polentâ.
Et Tibi, quæ *Samios* deduxit littera ramos,
Surgentem dextro monſtravit limite callem.
Stertis adhuc? laxumque caput, compage ſolutâ
Oſcitat heſternum, diſſutis undique malis?
Eſt aliquid quò tendis, et in quod dirigis arcum?
An paſſim ſequeris corvos teſtâque lutoque,
Securus quò pes ferat, atque ex tempore vivis?
Helleborum fruſtrà, cum jam cutis ægra tumebit,
Poſcentes videas. Venienti occurrite morbo;
Et quid opus *Cratero* magnos promittere montes?
Diſcite, ô miſeri! et cauſas cognoſcite rerum:
Quid ſumus; et quidnam victuri gignimur: ordo
Quis datus: et metæ quà mollis flexus, et undæ.
Quis modus argento: quid fas optare: quid aſper
Utile nummus habet: patriæ, cariſque propinquis,
Quantum elargiri deceat: quem te Deus eſſe
Juſſit; et humanâ quâ parte locatus es in re.
Diſce: nec invideas, quòd multa Fidelia putet
In locuplete penu, defenſis pinguibus *Umbris*;
Et piper, et pernæ, *Marſi* Monumenta clientis:

Mænaque

Mænaque quòd prima nondum defecerit orcâ.
Hic aliquis de gente hircoſa Centurionum,
Dicat; " Quod ſapio, ſatis eſt mihi; Non ego curo
" Eſſe quod *Arceſilas*, ærumnoſique *Solones*,
" Obſtipo capite, et figentes lumine terram;
" Murmura cum ſecum, et rabioſa ſilentia rodunt,
" Atque exporrecto trutinantur verba labello,
" Ægroti veteris meditantes ſomnia; *Gigni*
" *De Nihilo Nihilum, in Nihilum Nil poſſe reverti.*
" Hoc eſt, quod palles! cur quis non prandeat, hoc eſt!"
His populus ridet; multumque toroſa juventus
Ingeminat tremulos, naſo criſpante, cachinnos.
Inſpice; neſcio quid trepidat mihi pectus; et ægris
Faucibus, exſuperat gravis halitus; inſpice ſodes,
Qui dicit medico; juſſus requieſcere, poſtquam
Tertia compoſitas vidit nox currere venas,
De majore domo, modicè ſitiente lagenâ,
Lenia loturo ſibi *Surrentina* rogavit.
" Heus bone, tu palles." Nihil eſt. " Videas tamen iſtud,
" Quicquid id eſt: ſurgit tacitè tibi lutea pellis."
At tu deteriùs palles; ne ſis mihi tutor;
Jampridem hunc ſepeli: Tu reſtas. " Perge, tacebo."
Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur;
Gutture ſulphureas lentè exhalante mephites.
Sed tremor inter vina ſubit, calidumque triental
Excutit e manibus: dentes crepuere retecti;
Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris:
Hinc tuba, candelæ. Tandemque beatulus alto

Compoſitus

Digitized by Google

Compositus lecto, craſſiſque lutatus amomis,
In portam rigidos calces extendit. At illum
Heſterni capite induto ſubiere Quirites.
Tange, miſer, venas; et pone in pectore dextram:
Nil calet hìc. Summoſque pedes attinge, manuſque:
Non frigent——Viſa eſt ſi fortè pecunia, ſive
Candida vicini ſubriſit molle puella;
Cor tibi ritè ſalit? Poſitum eſt, algente catino,
Durum olus; et populi cribro decuſſa farina:
Tentemus fauces. Tenero latet ulcus in ore
Putre, quod haud deceat plebeia radere betâ.
Alges, cum excuſſit membris timor albus ariſtas:
Nunc, face ſuppoſita, ferveſcit ſangui⁹, et irâ
Scintillant oculi: diciſque, faciſque, quod ipſe
Non ſani eſſe hominis, non ſanus juret *Oreſtes*.

SATIRA

SATIRA IV.

ARGUMENTUM.

Magiſtratus gerendæ Reipublicæ imperitus. Aliena vitia cernunt omnes magis quàm ſua.

REM populi tractas? *(Barbatum hæc crede magiſtrum*
Dicere, Sorbitio tollit quem dira cicutæ.)
Quo fretus? dic hoc, magni pupille *Pericli*.
Scilicet ingenium, et rerum prudentia velox,
Ante pilos venit; dicenda, tacendaque, calles!
Ergo, ubi commota fervet plebecula bile,
Fert animus calidæ feciſſe ſilentia turbæ,
Majeſtate manûs. Quid deinde loquêre?—'Quirites,
'Hoc, puto, non juſtum eſt; illud malè; rectius iſtud.'
Scis etenim juſtum gemina ſuſpendere lance
Ancipitis libræ: rectum diſcernis, ubi inter
Curva ſubit; vel cum fallit pede regula varo:
Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.
Quin, tu, igitur, ſumma nequicquam pelle decorus,
Ante diem blando caudam jactare popello
Definis, *Anticyras* melior ſorbere meracas?
Quæ tibi ſumma boni eſt?—'unctâ vixiſſe patellâ
'Semper, et aſſiduo curata cuticula Sole.'

Expecta;

Digitized by Google

Expecta; haud aliud reſpondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego ſum, ſuffla, ſum candidus. Eſto,
Dum ne deterius ſapiat pannucia *Baucis*,
Cum benè diſcincto cantaverit ocyma vernæ.
Ut nemo in ſeſe tentat deſcendere! Nemo:
Sed præcedenti ſpectatur mantica tergo.
Quæſierim, 'noſtin' Vectidi prædia?' *Cujus?*
'Dives arat Curibus quantum non milvus aberret.'
Hunc ais? hunc, Diis iratis Genioque ſiniſtro:
Qui quandoque jugum pertuſa ad compita figit,
Sericlæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, hoc bene ſit; tunicatum cum ſale, mordens
Cæpe: et farrata pueris plaudentibus ollâ,
Pannoſam fæcem morientis ſorbet Aceti?
At ſi unctus ceſſes, et figas in cute ſolem,
Eſt prope te ignotus, cubito qui tangat, et acre
Deſpuat in mores———
Cædimus, inque vicem præbemus crura ſagittis:
Vivitur hoc pacto: ſic novimus. Ilia ſubter,
Cæcum vulnus habes; ſed lato balteus auro
Prætegit: ut mavis, da verba, et decipe nervos,
Si potes. 'Egregium cum me vicinia dicat,
'Non credam?' viſo ſi palles, improbe, nummo;
Si puteal multa cautus vibice flagellas;
Nequicquam populo bibulas donaveris aures.
Reſpue quod non es: tollat ſua munera cerdo:
Tecum habita, et noris quam ſit tibi curta ſuppellex.

SATIRA

SATIRA V.

ARGUMENTUM.

Primùm gratias agit præceptori ſuo, quem pluribus laudat: deinde in quo vera libertas poſita ſit, præclarè docet.

Perſius. VAtibus hic mos eſt, centum ſibi poſcere voces,
Centum ora, et linguas optare in carmina centum:
Fabula ſeu mœſto ponatur hianda tragœdo,
Vulnera ſeu *Parthi* ducentis ab inguine ferrum.
Cornutus. Quorſum hæc? aut quantas robuſti carminis offas
Ingeris, ut par ſit centeno gutture niti? 6
Grande locuturi, nebulas Helicone legunto:
Si quibus aut *Progne*, aut ſi quibus olla *Thyeſtæ*
Fervebit, ſæpe inſulſo cœnanda *Glyconi*.
Tu neque anhelanti, coquitur dum maſſa camino, 10
Folle premis ventos: nec, clauſo murmure raucus,
Neſcio quid tecum grave cornicaris ineptè:
Nec ſcloppo tumidas intendis rumpere buccas.
Verba togæ ſequeris, junctura callidus acri,
Ore teres modico: pallentes radere mores 15
Doctus,

Digitized by Google

Doctus, et ingenuo culpam defigere ludo.
Hinc trahe quæ dicas: menſaſque relinque *Mycenis*
Cum capite et pedibus; plebeiaque prandia noris.
Perſ. Non equidem hoc ſtudeo, bullatis ut mihi nugis
Pagina turgeſcat, dare pondus idonea fumo.
Secreti loquimur: tibi nunc, hortante Camœnâ,
Excutienda damus præcordia: quantaque noſtræ
Pars tua ſit, *Cornute*, animæ, tibi (dulcis amice)
Oſtendiſſe juvat. Pulſa, dignoſcere cautus
Quid ſolidum crepet, et pictæ tectoria linguæ.
His ego centenas auſim depoſcere voces:
Ut quantum mihi te ſinuoſo in pectore fixi,
Voce traham pura: totumque hoc verba reſignent,
Quod latet arcana non enarrabile fibrâ.
Cum primùm pavido cuſtos mihi purpura ceſſit,
Bullaque ſuccinctis Laribus donata pependit;
Cum blandi comites; totaque impune Suburrâ
Permiſit ſparſiſſe oculos jam candidus umbo:
Cumque iter ambiguum eſt; et, vitæ neſcius, error
Diducit trepidas ramoſa in compita mentes;
Me tibi ſuppoſui. Teneros tu ſuſcipis annos,
Socratico, *Cornute*, ſinu. Tunc fallere ſolers,
Appoſita intortos extendit regula mores;
Et premitur ratione animus, vincique laborat;
Artificemque tuo ducit ſub pollice vultum.
Tecum, etenim, longos memini conſumere ſoles;
Et, tecum, primas epulis decerpere noctes.
Unum opus, et requiem pariter diſponimus ambo;

Digitized by Google

Atque verecunda laxamus ſeria mensâ.
Non equidem hoc dubites, amborum fœdere certo
Conſentire dies, et ab uno ſidere duci.
Noſtra, vel, æquali ſuſpendit tempora *librâ*
Parca tenax veri: ſeu, nata fidelibus hora
Dividit in *Geminos* concordia fata duorum:
Saturnumque gravem noſtro *Jove* frangimus unâ.
Neſcio quod, certè eſt quod me tibi temperat, aſtrum.
Mille hominum ſpecies, et rerum diſcolor uſus:
Velle ſuum, cuique eſt; nec voto vivitur uno.
Mercibus hic Italis mutat, ſub ſole recenti,
Rugoſum piper, et pallentis grana cumini:
Hic, ſatur, irriguo mavult turgeſcere ſomno;
Hic campo indulget: hunc alea decoquit: ille
In venerem putret. Sed cum lapidoſa chiragra
Fregerit articulos, veteris ramalia fagi;
Tunc craſſos tranſiſſe dies, lucemque paluſtrem,
Et ſibi jam ſeri vitam ingemuêre relictam.
At *te* nocturnis juvat impalleſcere chartis.
Cultor enim juvenum, purgatas inſeris aures
Fruge *Cleanthea*. Petite hinc, juveneſque ſeneſque,
Finem animo certum, miſeriſque viatica canis.
'Cras hoc fiet.' Idem cras fiet. 'Quid! quaſi magnum
'Nempe diem donas?' Sed cum lux altera venit,
Jam cras heſternum conſumpſimus: Ecce aliud cras
Egerit hos annos, et ſemper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te, quamvis temone ſub uno,
Vertentem ſeſe, fruſtrà ſectabere canthum;

Cum

Digitized by Google

Cum rota posterior curras, et in axe secundo.
Libertate opus est: non hâc, quâ, ut quìsque *Velinâ*
Publius emeruit, scabiosum tesserulâ far
Possidet. Heu steriles veri, quibus una Quiritem
Vertigo facit!—Hìc *Dama* est, non tressis agaso;
Vappa et lippus, et in tenui farragine mendax:
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus *Dama*.——Papæ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos?—Marco sub judice palles?
—Marcus dixit? ita est.—Assigna, Marce, tabellas.—
Hæc mera libertas! Hoc nobis pilea donant!
'An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam
'Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere: non sum
'Liberior *Bruto!*' Mendosè colligis, inquit,
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto:
Hoc reliquum accipio; *licet illud*, et, *ut volo*, tolle.
'Vindicta postquam meus a prætore recessi,
'Cur mihi non liceat, jussit quodcunque voluntas;
'Excepto, si quid *Masuri* rubrica notavit?'
Disce; sed ira cadat naso, rugosaque sanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.
Non prætoris erat, stultis dare tenuia rerum
Officia; atque usum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contrà ratio, et secretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas,
Ut teneat vetitos insciția debilis actus.

Diluis

Diluis helleborum, certo compescere puncto
Nescius examen : vetat hoc natura medendi.
Navem si poscat sibi peronatus arator,
Luciferi rudis ; exclamet *Melicerta* perisse
Frontem de rebus.—Tibi recto vivere talo
Ars dedit ? et veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro ?
Quæque sequenda forent, quæque evitanda vicissim,
Illa prius creta, mox hæc carbone notasti ?
Es modicus voti ; presso Lare ? dulcis amicis ?
Jam nunc astringas, jam nunc granaria laxes ?
Inque luto fixum, possis transcendere nummum,
Nec glutto sorbere salivam mercurialem ?
Hæc mea sunt, teneo ; cum verè dixeris ; esto
Liberque ac sapiens, prætoribus ac Jove dextro.
Sin tu, cum fueris nostræ paulo ante farinæ,
Pelliculam veterem retines ; et, fronte politus,
Astutam vapido servas sub pectore vulpem :
Quæ dederam supra repeto, funemque reduco.
Nil tibi concessit ratio, digitum exere, peccas.
Et quid tam parvum est ? Sed nullo thure litabis,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti.
Hæc miscere, nefas : nec cum fis cætera fossor
Tres tantum ad numeros Satyri moveare *Bathylli*.
' Liber ego.' Unde datum hoc sumis, tot subdite rebus ?
An dominum ignoras, nisi quem vindicta relaxat ?
I puer, et strigiles *Crispini* ad balnea defer,
Si increpuit, cessas nugator ?—Servitium acre—

Te

Te nihil impellit; nec quicquam extrinsecus intrat,
Quod nervos agitet——Sed si intus, et in jecore ægro
Nascantur domini, quî tu impunitior exis
Atque hic, quem ad strigiles scutica et metus egit herilis?
Mane piger stertis. 'Surge, inquit *Avaritia*: eja
'Surge.'—Negas. 'Instat, surge inquit.' Non queo. 'Surge.'
Et quid agam? 'Rogitas? Saperdas advehe ponto,
'Castoreum, stuppas, hebenum, thus, lubrica Coa.
'Tolle recens, primus, piper e sitiente camelo.
'Verte aliquid, jura.' Sed Jupiter audiet. 'Eheu,
'Baro! regustatum digito terebrare salinum,
'Contentus peragres, si vivere cum Jove tendis.'
Jam pueris pellem succinctus, et œnophorum aptas,
Ocius ad navem. Nihil obstat quin trabe vastâ
Ægæum rapias, nisi solers *Luxuria* ante
Seductum moneat; 'Quo deinde, insane, ruis? Quo?
'Quid tibi vis? calido sub pectore, mascula bilis
'Intumuit, quam non extinxerit urna cicutæ.
'*Tun'* mare transilias? *Tibi*, torta cannabe sulto,
'Cœna sit in transtro? veientanumque rubellum
'Exhalet, vapida læsum pice, sessilis obba?
'Quid petis? Ut nummi, quos hic quincunce modesto
'Nutrieras, pergant avidos sudare deunces?
'Indulge Genio: carpamus dulcia; nostrum est
'Quod vivis: cinis, et Manes, et fabula fies.
'Vive memor lethi: fugit hora; hoc quod loquor inde est.'
En quid agis? duplici in diversum scinderis hamo.
Hunccine, an hunc, sequeris? subeas alternus oportet,

Ancipiti

Ancipiti obſequio, dominos: alternus oberres.
Nec tu, cum obſtiteris ſemel, inſtantique negaris
Parere imperio, 'rupi jam vincula,' dicas.
Nam et luctata canis nodum abripit: attamen illi,
Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.
Dave, citò, hoc credas jubeo, finire dolores
Præteritos meditor: [crudum *Chareſtratus* unguem
Abradens, ait hæc] an ſiccis dedecus obſtem
Cognatis? An rem patriam, rumore ſiniſtro,
Limen ad obſcœnum, frangam? dum Chrysidis udas
Ebrius ante fores, extinctâ cum face canto?
Euge, puer, ſapias: Diis depellentibus agnam
Percute. Sed cenſen' plorabit, Dave, relicta?
Nugaris: ſolea, puer, objurgabere rubrâ,
Ne trepidare velis, atque arctos rodere caſſes.
Nunc ferus, et violens: at ſi vocet, haud mora dicas,
'Quidnam igitur faciam? Ne nunc, cum accerſat, et ultro
'Supplicet, accedam?' *Si totus, et integer, illinc*
Exieras, nec nunc. Hic, hic, quem quærimus, hic eſt:
Non in feſtuca, lictor quam jactat ineptus.
Jus habet ille ſui, palpo quem ducit hiantem
Cretata *Ambitio?* Vigila et cicer ingere largè
Rixanti populo, noſtra ut Floralia poſſint
Aprici meminiſſe ſenes! quid pulchrius?—At cum
Herodis venere dies, unctaque feneſtrâ
Diſpoſitæ, pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas; rubrumque amplexa catinum,
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino;

Labra

Labra moves tacitus, recutitaque ſabbata palles.
Tunc nigri lemures, ovoque pericula rupto:
Hinc grandes Galli, et cum fiſtro luſca ſacerdos,
Incuſſere Deos inflantes corpora, ſi non
Prædictum, ter manè, caput guſtaveris allî.
Dixeris hæc inter varicoſos centuriones:
Continuò craſſum ridet *Vulfenius* ingens,
Et centum Græcos curto centuſſe licebit.

Digitized by Google

SATIRA VI.

ARGUMENTUM.

In avaros invehitur, eos maximè, qui suas opes heredibus dilapidandas servant.

AD CÆSIUM BASSUM.

ADMOVIT jam bruma foco te, *BASSE, Sabino?*
Jamne lyra, et tetrico vivunt tibi pectine chordæ?
Mire opifex, numeris, veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ;
Mox juvenes agitare jocos; et pollice honesto,
Egregios lusisse senes!—Mihi nunc *Ligus* ora
Intepet, hybernatque meum mare; quà latus ingens
Dant scopuli, et multa littus se valle receptat.
'Lunaï portum, est operæ cognoscere, cives.'
Cor jubet hoc Ennî; postquam destertuit esse
Mœnides, quintus pavone ex Pythagoreo.
Hìc ego securus vulgi, et quid præparet Auster
Infelix pecori: securus et, angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior. Et si adeò omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusem

Curvus

Curvus ob id minui ſenio, aut cœnare ſine unctо;
Et ſignum in vapida naſo tetigiſſe lagenâ.
Diſcrepet his alius. Geminos, horoſcope, varo
Producis genio. Solis natalibus, eſt qui
Tingat olus ſiccum muriâ, vaſer, in calice emptâ;
Ipſe ſacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer.—Utar ego, utar:
Nec rhombos, ideò, libertis ponere lautus;
Nec tenuem ſolers turdorum noſſe ſalivam.
Meſſe tenus propria vive: et granaria (fas eſt)
Emole; quid metuas? occa, et ſeges altera in herbâ eſt.
'At vocat officium. Trabe rupta, *Bruttia* ſaxa
'Prendit amicus inops: remque omnem, ſurdaque vota,
'Condidit *Ionio*: jacet ipſe in littore, et unà
'Ingentes de puppe Dei; jamque obvia mergis,
'Coſta ratis laceræ.'—Nunc, et de ceſpite vivo,
Frange aliquid; largire inopi; ne pictus oberret
Cæruleâ in tabula. 'Sed cœnam funeris hæres
'Negliget, iratus quod rem curtaveris: urnæ
'Oſſa inodora dabit: ſeu ſpirent cinnama ſurdum,
'Seu ceraſo peccent cafiæ, neſcire paratus,
'*Tune bona incolumis minuas?*—Sed Beſtius urget
'Doctores Graios: *Ita fit, poſtquam ſapere Urbi,*
'*Cum pipere et palmis, venit: noſtrum hoc, maris expers!*
'*Fœniſecæ craſſo vitiarunt unguine pultes.*'
Hæc cinere ulterior metuas? At tu, meus hæres
Quiſquis eris, paulum a turbâ ſeductior audi:
O bone, num ignoras? miſſa eſt a Cæſare laurus,

Insignem ob cladem Germanæ pubis : et aris
Frigidus excutitur cinis : Ac jam postibus arma,
Jam chlamydas Regum, jam lutea gausapa captis,
Effedaque ingentesque locat *Cæsonia* Rhenos.
Diis igitur, Genioque ducis, centum paria, ob res
Egregiè gestas, induco. Quis vetat ? aude.
Væ, nisi connives—Oleum artocreasque popello
Largior : An prohibes ? dic clare. *Non adeo*, inquis :
Exossatus ager juxta est. Age si mihi nulla
Jam reliqua ex amitis ; patruelis nulla ; proneptis
Nulla manet ; patrui sterilis matertera vixit ;
Deque avia nihilum supereſt : accedo Bovillas,
Clivumque ad Virbi ; presto est mihi *Manius* hæres.
' Progenies Terræ'—Quære ex me, quis mihi quartus
Sit pater ; haud promptè, dicam tamen. Adde etiam unum,
Unum etiam, Terræ est jam filius : et mihi ritu,
Manius hic, generis, propè major avunculus exit.
Qui prior es, cur me *in decursu* lampada poscas ?
Sum tibi *Mercurius :* venio Deus huc ego, ut ille
Fingitur. An renuis ? vin' tu gaudere relictis ?
' Deest aliquid summæ.' Minui mihi : sed tibi totum est,
Quicquid id est. Ubi sit, fuge quærere, quod mihi quondam
Legarat *Tadius :* neu dicta repone paterna :
Fœnoris accedat merces ; hinc exime sumptus.
' Quid reliquum est ?' reliquum ? Nunc, nunc impensius unge,
Unge, puer, caules. Mihi. festa luce, coquatur
Urtica, et fissa fumosum sinciput aure.

Digitized by Google

'Vende animam lucro; mercare; atque excute solers
'Omne latus mundi. Ne sit præstantior alter,
'Cappadocas rigida pingues plausisse catastâ.
'Rem duplica.' Feci. Jam triplex; jam mihi quartò,
Jam decies redit in rugam. Depunge ubi sistam,
Inventus, *Chrysippe*, tui finitor acervi!

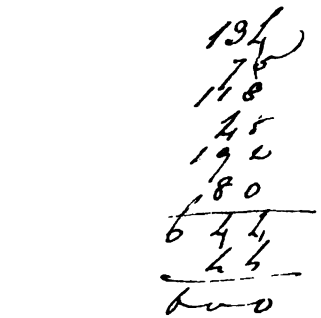

Digitized by Google

NOTÆ IN PROLOGUM.

PERSH. Aulus Perſius Flaccus natus eſt in ea parte Italiæ, quæ Etruria dicitur, Volaterris, anno ab Urbe condita 790, Tiberii 21. Romam, literarum causâ cùm veniſſet, ibi Cornuti, philoſophi celeberrimi, diſcipulus fuit. Sex ſatiras ſcripſit, quibus, ut Quintilianus teſtatur, multum veræ gloriæ meruit. Exſtinctus eſt morbo, anno ætatis 30.

Caballino. Caballus idem ſonat atque equus. Fingunt Poëtæ equum Pegaſum ex Heliconis montis vertice ungulâ fontem elicuiſſe, qui fons Caballinus, ſeu Pegaſeus appellatus ſit, Græcè *Hippocrene*, quaſi diceres, *fons equi. Labra autem proluere in fonte*, eſt, *ex fonte aquam haurire potandam.*

Bicipiti. Parnaſſus fuit mons Phocidis in Græcia duos habens vertices, ſeu capita.

Somniaſſe. Vel quia Poëtæ ſæpe delirant ac mera fingunt ſomnia: vel quia Ennius profitetur ſe: cùm aliquando in Parnaſſo dormiret, viciſſe in ſomnis Homerum, qui affirmaret ſuam animam in ipſius Ennii corpus tranſmigraſſe, et ita ſe poëtam repentè, parem Homero, factum.

Helicon idaſque. Muſas ita dictas ab Helicone, monte Bœotiæ, non procul a Parnaſſo.

Pirenen. Pirene, fons Muſis ſacer, fluit e monte Acrocorintho, ad cujus radices Corinthus, Græciæ civitas, eſt. Ita dictum ferunt a Nympha quadam Pirene, quæ cùm dolore amiſſi filii contabeſceret, in fontem a Neptuno mutata eſt. Pallidam autem Perſius vocat, quia poëtæ nimio ſtudio impalleſcunt.

Quorum, &c. Poëtis præſtantioribus imagines et ſtatuæ ponebantur, hederâ coronatæ; quòd hedera Baccho ſacra ſit, cujus in tutela ſunt poëtæ. Sequacem autem hederam appellat, quia facilè adhæreſcit, et ramulis ſuis ad arborum faſtigia prorepit.

Lambunt. Ambiunt.

Semipaganus. Pagani ſunt ruſtici, qui in pagis habitant, et ab urbanis ut barbari et profani contemnuntur. Semipaganus eſt, *ſemiruſticus, ſemidoctus.*

Sacra

Digitized by Google

Sacra vatum. Intelligit ædem Muſarum et Apollinis, ab Auguſto exſtructam, ad quam poëtæ ſua deferre opera ſolebant, ut ibi ſervarentur.

Pſittaco. Docentur pſittaci pronuntiare voces illas, *Ave, Salve,* &c. quibus Dominos, domum ſubeuntes, ſalutent.

Suum χαιρὲ. Quaſi propriam aviculis iſtis ſalutandi rationem. χαιρὲ ſignificat *Ave.*

Corvos Auguſtus ab Actiaca victoria cùm rediret, occurrit illi Romanus civis, corvum manu tenens, qui hæc humana verba protulit, *Ave Cæſar victor.* Corvum hunc Auguſtus emit 2000 nummûm, hoc eſt 2000 libris Turonicis. Macrob. lib. 2. cap. 4.

Artifex ſequi, &c. Qui venter inſtar periti artificis, dat facultatem feris et avibus, ut æſſequantur voces humanas, ipſis a natura non conceſſas.

Doloſi. Quo homines, ut eſcâ dolosâ, capiuntur.

Corvos. Corvi fient poëtæ, et picæ poëtriæ; nec tantùm loqui hominum more diſcent, ſed verſus, inſtar poëtarum facient, et melos Pegaſeïum canent, hoc eſt, carmina dulciſſima et optima, qualia ſunt, quæ elaborantur ad Pegaſi fontem. *Sententia eſſe etiam hæc poteſt:* poëtæ non minùs inepti ad canendum, quàm corvi; et poëtriæ non minùs inſulſæ, quàm picæ, tam audacter ſcribent carmina, tam fidenter illa recitabunt, ut credas te audire opera omnibus numeris abſoluta.

Cantare credas. Subaudi *poſſe:* adeo potens eſt lucelli cupido, duriſque urgens in rebus egeſtas.

Pegaſeïum. Egregium carmen, quale compoſuerit is qui ex Hippocrene biberit.

Melos. Hic primam ſyllabam producit, ut in eadem voce Græca Homerus produxit, et Ennius in eadem Latina.

NOTÆ

NOTÆ IN SATIRAM I.

O Curas hominum, &c. Fingitur Perſius ſatiram inchoare ab hoc verſu; tum ſupervenire aliquis a quo interpelletur ſubitò, et a ſcribendo deterreatur, eo nomine, quod quæ ſcribit, a nemine legenda ſint.

Vel duo, vel. Quidam hæc verba Perſio tribuunt, quaſi diceret, vel duo vel tres iſta legent; tum amicus reſponderet: nemo unus leget.

Ne mihi Polydamas. Silicet verebor quod olim Hector veritus eſt; ne, &c. Legunt nonnulli *næ*, id eſt, *certè. Polydamas.* Sumptum eſt hoc ex Iliadis, lib. 22, ubi Hector ſtatuit in ſingulare certamen cum Achille deſcendere, aitque ne id faciat, vereri ſe reprehenſionem Polidamantis, ac Trojanarum. Eâdem allegoriâ utitur Cicero ad Atticum, ubi per Troïades ſeu Trojanas, *Romanos imbelles* et *effœminatos* intelligit. Perſius nomine Polydamantis Neronem putatur deſignare qui ſe inter poëtas numerari gaudebat, deque aliorum carminibus ferre ſententiam. Itaque cùm ſibi Lucanum præferri cerneret, eum mori juſſit.

Labeonem. Attius Labeo ineptus poëta.

Turbida Roma. Turbidos autem Romanos vocat qui non ex ratione ſed ex perturbatione vitioſa temerè ac turbidè judicent.

Elevet. Elevare interdum eſt, *extollere, augere*; interdum *minuere, criminari, damnare*, ut hoc loco.

Examen. In libra eſt *jugum*, ſeu *tranſverſum ferrum*, ex quo hinc inde pendent lances. In medio jugo prominet acumen ferreum, ſeu ſtylus, aut lingula: includitur autem illa lingula in oblongo foramine, quod eſt in anſa, quâ libra tota tenetur manu: in quo foramine ſi ſe lingula contineat, neque huc vel illuc vergat, intelligitur eſſe libra in æquilibrio. Caſtigare autem examen, eſt, *digito libram*, ſeu *libræ jugum percutere* et *compeſcere*, ut temperetur ac poſt agitationem conquieſcat, et quo vergat examen, cognoſcatur.

Truſina. Propriè eſt illud foramen,

Digitized by Google

men, intra quod libratur bilancis lingula de qua mox. Hic ſumitur pro *tota bilance.*

Canitiem. Vel ſignificat revera *ſenectutem,* vel *gravitatem quamdam ſenilem,* quam Romani affectabant, ut virtutem ſimularent.

Noſtrum vivere. Noſtram vivendi rationem: Græca locutio eſt. Græci enim infinitivo verbi utuntur pro ſubſtantivo nomine.

Nucibus, &c. Pueri nucibus delectantur: itaque nuces reliquiſſe eſt, ad grandiorem ætatem perveniſſe.

Cùm ſapimus, &c. Id eſt, *cùm imitamur patruos.* Patrui fere ſunt ſeveri in ſuos nepotes; itaque patruus pro *caſtigatore* et *cenſore juniorum* ſumitur, ut nepos pro *libidinoſo* et *prodigo.*

Quid faciam? Reſpondet Perſius; at mihi temperare non poſſum.

Petulanti. Is dicitur *petulans* qui hunc et illum abſque pudore petit.

Splene. Splen ſedes risûs eſſe dicitur, ut iræ jecur.

Cachinno. Eſt hic nominativi casûs, cachinno, cachinnonis; et ſignificat *deriſorem hominem in cachinnos effuſum.*

Scribimus. Cohærent iſta cum primo verſu: *O curas hominum,* &c. Undecim verſus inter hunc et primum interjecti, legendi ſunt velut intra parentheſim. Inſectatur poëtas inanem gloriam putidè aucupantes; idque in ſua perſona, quod magis eſt ſatiricum.

Numbros. Verſus, qui pedibus ac numeris adſtricti ſunt.

Animæ prælargus. Anima hîc pro *ſpiritu* et *anhelitu* ſumitur: pulmo animæ prælargus eſt: pulmo amplus, ac multo ſpiritu abundans, qui vocem ingentem emittit, &c.

Scilicet hæc populo. Excipit ſatiricè Perſius: nempe auram popularem captas ſcriptitando et recitando, et magnam eruditionis opinionem affectas.

Sardonyche. Sardonyx eſt *gemma ſubrubra* et *ſubcandidâ,* colorem habens Sardii lapilli, qui rubeus, et Onychis, qui fere albus eſt.

Albus. Vel, indutus veſte candidâ, recenti, ſplendidâ: vel, ſi magis placet, ob metum et pallorem exalbeſcens initio dicendi.

Plaſmate. Græca vox eſt, *petitionem* ſignificans, aut *aliquid medicaminis,* quo vox mollis ac lubrica redditur, et quaſi fingitur.

Mobile. Expeditum et tractabile, ad vocem ſine aſperitate traducendam.

Colligis eſcas. Eſcas, ſive epulas, auribus, oculis dare, *eſt* oculos aureſve aliquâ re ſuavi oblectare et quaſi paſcere.

Cute perditus. Is propriè ſic appellatur, qui laborat, aquâ intercute: transfertur ad inanis gloriæ cupidum, qui laude numquam ſatiatur, ut hydropicus aquâ. Poteſt etiam ducta eſſe tralatio ab

utre

utre cujus pellis nimiùm inflata dirumpitur.

Obe. Eâ voce utebantur, cùm alicui rei finem esse impositum significarent.

Fermentum. Intelligitur per fermentum *eruditio*, quæ poëtam inflat ac tumidum facit, (ut farina fermento intumescit) adeo ut eam intra se continere nequeat, quin ostentet aliis.

Caprificus. Est *ficus sterilis*, quæ nascitur in parietibus et saxa disjicit. Notat hîc inanem illam et sterilem doctrinam, quam gloriæ cupiditas foras profert ad ostentationem, non sine poëtæ damno et ignominia.

Senium. Vel ridet poëtam, qui ætate jam decrepitâ gloriolam aucupetur: vel, sumitur hîc *senium*, ut sæpe, pro *vultu severo, austeriore vitâ, labore* et *sollicitudine*, quâ se fatigant poëtæ in condendis carminibus.

Cirratorum. Cirri sunt capilli crispati, vel naturâ, vel arte et calamistro, in annulos implexi et cincinnos. Itaque cirrati sunt juvenes eleganti comâ, pexâ, et comptâ cæsarie.

Tu' dictata fuisse? Tuane opera argumentum esse thematum, quæ componenda, vel memoriæ mandanda traduntur literatis juvenibus, an id, inquam, speruis?

Dia. Id est, *divina, polita, perfecta.*

Hyacinthina. Ejusdem coloris, cujus est flos Hyacinthus, nempe violacei. Læna est vestis villosa, quæ aliis imponitur, quâ utebantur in conviviis.

Rancidulum. Metaphora a carnibus ad corruptionem vergentibus: hîc denotat *aliquid insulsum.*

Balbæ. Balbus est, qui vitio linguæ voces malè exprimit. Quod autem est oris proprium, tribuitur hîc naribus, per quas nonnulli turpiter emittunt spiritum inter loquendum.

Phyllidas. Phyllis, Lycurgi Thracum Regis filia, Demophoontem Thesei filium amabat. Is ad Trojam profectus, cùm seriùs quàm promiserat, rediret; illa spretam se suspicata, laqueo sibi fauces præclusit.

Hypsipilas. Hypsipile fuit filia Thoantis, Regis Lemni, quæ cùm duos ex Jasone liberos suscepisset, ab eo spreta et destituta fuit.

Plorabile. Si quod lamentabile argumentum a vatibus pertractatum est.

Eliquat. Eliquare propriè *est*, vinum aut alium quempiam liquorem per saccum transmittendo defæcare et percolare, liquidum facere. Sic poëta per fauces certo modo verba transmittit, ut puriora et liquidiora fluant.

Supplantat. Hoc de athletis propriè dicitur, qui alterum cum quo luctantur, suppositio pede dejiciunt ac subvertunt; ita recitator ille syllabas ultimas supprimit ac decurtat.

Assentére viri. Applaudunt statim omnes;

omnes, et probant indignas haſce recitandi rationes.

Cinis ille, &c. Cùm aliquem beatum eſſe ſignificabant, dicebant ejus cineres quietos fore, terram leviter ejus oſſa preſſuram, ex ejus ſepulcro flores naſcituros.

Cippus. Lapis eſt, vel ſaxea columella, quæ ſepulcris imponi ſolet, cum aliquo elogio et inſcriptione.

Imprimit. Premit, onerat.

Manibus. Manes propriè ſunt animæ mortuorum. Hic pro *ſepulcro* vox hæc ponitur, quia exiſtimabant veteres mortuorum animas ſive umbras, ut vocabant, circa tumulos errare.

Favilla. Eſt cinis calidus ignem tegens: buſtum intellige, quo mortui poëtæ cadaver crematum eſt. Poſſunt autem hæc intelligi omnia, vel *de poëta qui carmen recitavit*, vel *de alio poëta qui ea carmina ſcripſerit*, quæ a nobili recitentur in convivio.

Uncis naribus. Qui rident effusè, ſolent nares extremas attollere et corrugare.

Cedro. Hæc arbor cariem non ſentit, ut etiam cupreſſus: immo quæcumque illinuntur ſucco cedri, ſunt carie tineiſque immunia.

Scombros. Scombri ſunt viles piſciculi; qui ſolent ineptis chartis et inutilibus involvi, ut aliæ id genus merces, v. g. thus.

Quiſquis es. Sunt verba Perſii, quibus eleganter diſtinguit finem rectè facti. Dicitque ſe non reſpuere laudem virtuti numquam non adjunctam, non tamen eam ſpectare velut ultimum finem.

Rara avis. Phœnicem indicat famoſam illam avem, quam in orbe toto unicam eſſe Plinius ſcribit; vel, inuſitatas aves aut peregrinas, qualis eſt corvus albus, cycnus niger.

Fibra. Hic pro *jecore* ſumitur quod multas habet fibras, et in quo voluptatis et doloris ſedes ponitur; vel pro *corde*. Corpeum autem hîc, eſt, ſenſûs expers, durum, quod amore laudis non tangitur: cornu enim ſenſu caret.

Euge, bellè. Duas illas aſſentatorias voces quas tanti facis.

Ilias. Poëma de excidio Trojæ, quæ dicebatur etiam Ilium.

Atî. Attius Labeo poëta infulſus, Neroni nihilominus carus, tum eo quòd Homeri totam Iliadem ad verbum converterit in ſermonem Latinum, licèt inornatè et ridiculè.

Veratro. Veratrum eſt album elleborum, quo purgatur cerebrum, et ingenium acuitur.

Elegidia. Parvas elegias.

Crudi. Laborantes cruditate ſtomachi, ob nimium cibum et indigeſtum.

Lectis. Solebant poëtæ recumbentes in lectulis ſcriptitare: fiebant autem e citro, arbore pretiosâ, divitum lectuli.

Sumen. Quaſi fugimen, eſt mamma ſuis: ex quâ fiebat genus farciminis,

Digitized by Google

minis, Romæ olim in deliciis habitum.

Ponere. Hic, *est* apponere, epulandum dare.

Horridulum. Frigore trementem.

Qui pote? Quomodo id fieri potest? nempe ut verum tibi de te dicat. Pote neutrum est a latino veteri vocabulo Potis, et hoc pote, *id est*, potens, sive possibilis et hoc possibile.

Calve. Irridentis est: ineptum ac hebetem notat.

Aqualiculus. Vas est quo escam porci sorbent; item ipsius porci venter: hic pro *ventre obeso* ponitur, qui in anteriorem partem turgeat: homines autem crassi et pingues vix ingeniosi sunt.

O Jane. Janus, Italiæ Rex antiquissimus, quòd esset prudentissimus, ac præteritorum memoriâ uteretur ad providentiam futurorum, *bifrons* appellatus est, ac *duplicem vultum habere* dictus *adversum et aversum.*

Ciconia. E digitis, altero, quem indicem vocamus, extento, altero subjecto, nempe pollice, ciconiæ rostrum exprimitur. Primum derisionis genus.

Pinsit. Pinsere, est *crebrò tundere*, ut aves quæ rostro aliquid percutiunt. Hinc pistor, qui farinam tundendo subigit.

Nec manus auriculas. Alterum est derisionis genus, appositis ad tempora pollicibus, alios digitos et reliquam manum movere eo modo quo asinus movet aures.

Albas. Asini aures introrsum pilis albis sparsæ sunt.

Nec linguæ, &c. Ordo est: nec sannio quispiam imitetur tantùm linguæ, seu linguam tantam, tam longè extensam quantam porrigit sitiens canis Apula.

Apula. Apulia est regio Italiæ ficca et arida.

Patricius sanguis. Primi Senatores a Romulo creati, vocati sunt *Patres*, et eorum filii, *Patricii*: sumitur hic pro *quibuslibet nobilibus.*

Vivere. Quos nulla res, non ignobilitas, non rei familiaris angustia, cogit famam indecorem captare, adulatoribus servire.

Occipiti, &c. Occurrite illis sannis, vitate ludibria et cavete, quæ fiunt illis qui habent cæcum occiput, qui carent oculis in posteriore capitis parte.

Posticæ Sannæ. Sanna fit, cùm aliquis alium irridet contorto vultu, labiis contractis, &c. *Posticus, postica, posticum*, est *id quod a tergo fit*; anticum, *quod ante oculos.*

Quis populi sermo est? Verba Poëtæ vanæ gloriæ cupiditate excæcati. Quid de meis versiculis sentit populus? inquit.

Quis enim? Quis alius possit esse populi sermo, &c. Responsio adulatoris.

Ut per lævo, &c. Ordo est: ita ut junctura effundat per carmen politum et læve, ac transmittat severos ungues. Artifices et marmorarii

hinc

Digitized by Google

hinc intelligunt bene juncta esse duo marmora, si ungues commissuram explorantes non adhæresçant, sed inoffensi effundant se in politum marmor et transmittantur suprà junctu-ras, quasi nullæ essent.

Scit tendere. Hoc populus de illo poëta dicere fingitur ab adulatore: tam peritè scribit versum, nihil ut in eo curvum et pravum sit: non secus ac si faber lignarius, alterum oculum claudens, supra trabem funiculo dirigat lineam et eam rubricâ, seu terrâ rubrâ notet.

Rubricam. Genus est terræ fossilis, coloris rubri. Rubrica est utilis ad notandas lineas, Architectis, &c.

Oculo dirigat uno. Metaphora a fabris, qui lineam ducturi rectam, et hanc seu cretâ seu rubricâ notaturi, alterum claudunt oculum, ne radii visuales distrahantur, et aberrent.

Prandia Regum. Vel Regum nomine Romanos divites intelligit, ut sæpe Juvenalis; vel illas tragicas Atrei et Thyestæ epulas significat.

Ecce modo, &c. Secundum Poëtarum vitium agitat: quòd argumenta suis viribus imparia sumant ad scribendum.

Palilia. Hæc festa celebrantur xi Cal. Mais, quo die urbs a Romulo condita credebatur: et ignem e fœno conflatum pastores transiliebant, ita se expiari arbitrantes.

Dentalia. Dentale est pars aratri, in qua est vomer, qui dentis instar tellurem mordet, ac sulco atteritur.

Quincti. Quinctium Attilium, qui Cincinnatus et Seranus etiam cognominatus est, Romani Dictatorem bello Samnitico creaverunt, in agro terram colentem. Is ad bellum profectus, Consulem Romanum ab hostibus obsessum liberavit, hostium Ducem accepit in deditionem, et confecto post 16 dies bello, ad aratrum rediit depositâ Dictaturâ.

Trepida. Rei novitate perculsa: vel festinans et sedula.

Est nunc, &c. Tertium quoddam poëtarum vitium insectatur, qui antiquam et obsoletam scribendi rationem affectabant.

Brisei. Briseus est Bacchi epithetum, ita dicti ab quodam loco in Lesbo insula, ubi colebatur, vel a voce Græca, quæ tumidum et æstuantem sonat: ita vocatur Accius poëta, vel quia poëtæ sunt in tutelâ Bacchi, vel quia tragici poëtæ solent desævire atque ampullari vehementiùs.

Venosus. Inæqualis, turgidus: ut venæ, quæ in summâ cute exstantes, tortuosæ et inæquales sunt.

Acci. Fuit Accius poëta vetus, æqualis Pacuvii: tragœdias scripsit summâ sententiarum gravitate, duriori tamen stylo.

Pacuvius. Poëta fuit Italus antiquissimus, Ennii nepos, tragicorum apud Latinos princeps.

Verrucosa. Verruca est exiguum tuber, quod in articulis digitorum enascitur instar nodi. Significatur

tumidus

Digitized by Google

tumidus hujus tragœdiæ ſtylus inæqualis, et horridior.

Antiopa. Fuit uxor Lyci Thebanorum Regis, mater Amphionis et Zethi, quæ a Jove gravida cùm eſſet, repudiata eſt a Lyco, qui Dircem duxit: ea Dirce crudelem in modum Antiopam vexavit: hinc ærumnarum illius cauſa, quibus ita erat oblita, ut iis fulciri et ſtare dicatur.

Ærumnis fulta. Id eſt, ſuis ſe miſeriis ſuſtentans, indurans: vel circumcincta calamitatibus. Metaphora, quam ex ipſo Pacuvio depromptam hîc reprehendi nonnulli autumant: ſicut et vocem *luctificabile.*

Hos pueris monitus. Nempe ut veteres Poëtas ſectentur.

Sartago. Eſt patella ferrea ore amplo, modico margine, in qua carnes, piſces et farcimina friguntur ac torrentur: ſumitur hîc pro *confuſione verborum obſoletorum* et *mixtione.*

In linguas. In communem hominum ſermonem.

Dedecus. Loquendi corruptela.

Troſſulus. Equites Romani dicti ſunt *Troſſuli*, vel qui Troſſulum Etruriæ oppidum olim fine peditum auxilio teperunt; vel quaſi Toroſuli, *hoc eſt*, pingues et delicati.

Exſultat. Applaudit, delectatur, tibi gratulatur.

Lævis. Imberbis, politulus comptus, &c.

Subſellia. Scamna theatri, in quo recitantur tragœdiæ.

Nilne. Jam exagitat oratores qui mollem et effeminatam eloquentiam conſectantur.

Tepidum. Vocat aſſentationes illas tepidas, quia illis fovetur ambitio patroni; ut quodam fomento calido.

Pedio. Pedius Romanus civis, accuſatus ab Afris fuit, quòd Æſculapii fanum expilaſſet. Pedius verò hîc ponitur pro *Pedii defenſore*; quia ſolent patroni eorum, quos defendunt cauſam ſic tueri, ut ſi eſſet ſua.

Raſis. Quaſi dolatis, politis, limatis, bene tornatis.

Ceves. Cevere eſt *indecore* ſe gerere, ut canes, cùm dominis blandiuntur caudâ. Per Romulum, auctorem Romanæ gentis, quemlibet Romanum intelligit.

Protulerim. E crumenâ proferam, ut ipſi dem.

In trabe. In trabe, quæ tempeſtate fracta eſt, portas te pictum: ſeu portas tabulam, quæ te repræſentat in navi fractâ naufragium facientem.

Sed numeris. Id objicere fingitur, quem in hac ſatirâ ſibi adverſarium Perſius facit.

Crudis. Inſuavibus, ut ſunt fructus acerbi, et crudi: duros et aſperos verſus intelligit.

Didicit. Subaudi, *poëta non nemo:* ejus nomen tacet: Neronem vulgò ſuſpicantur. Eſt autem tota iſta Perſii reſponſio ironica, in quâ reprehendit recentiores Romanos, qui putabant ſe egregios verſus facere, cùm duos treſve eodem modo clauderent, cùm unum ſpondaïcum adhiberent,

Digitized by Google

hiberent, cùm uterentur metaphoris, licèt durioribus.

Atys. Atys, puer a Cybele amatus, poſtea in arborem mutatus ab eadem fuit. Vocatur *Berecynthius*, quia Cybele in Berecyntho, monte Phrygiæ colebatur; quaſi Cybeleïus. Porrò dicitur Atys ſeu Attys et Attyn, ut eodem modo verſus iſte deſinat ac ſequens; *Et qui ceruleum*, &c.

Et qui, &c. Et Delphin, qui mare natando dividebat. Hic verſus ex Neronis, vel alterius cujuſpiam carmine depromptus, dè Arione loquitur, quem e navi projectum Delphinus tergo excepit. Nereus Deus maritus, pro *mari* ſumitur; *Nerea* eſt accuſativus Græcus, pro *Nereum*.

Sic coſtam, &c. Coſtam Apennino duximus, hoc eſt, nos Carthaginienſes, ut in Italiam penetraremus, latera et rupes Apennini montis ferro et aceto avulſimus. Depromptus verſus ex carmine, cujus erat argumentum bellum Punicum. Apenninus autem mons mediam Italiam a ſeptentrione in meridiem ſecat. Verſus autem iſte, quamvis molliter fluere videatur, ob ſpondæum in quinta ſede poſitum, tamen vitioſus eſt ob metaphoram duriorem quâ partem montis coſtam appellat.

Pingui. Craſſo, inornato.

Ramale. Ramus ficus, ſtipes.

Vœgrandi. Ingenti.

Subere. In ſubere: ſuber eſt arbor, cujus cortex admodum ficcus et levis eſt. Quidam hunc verſum, *Ut ramale vetus*, &c. volunt eſſe Perſii reſponſionem laudantis Virgilianum carmen, et illud cum ramo probè cocto, minimè molli et ſpumoſo, comparantis.

Torva, &c. Quatuor illi verſus excerpti ſunt e carmine quodam de Pentheo Rege Thebanorum, qui cùm Bacchi orgia irrideret, immiſit Bacchus ejus matri furorem, quo abrepta rato caput abſcidit comitata ceteris Bacchantibus. Senſus eſt igitur: Bacchantes, in Pentheum irrumpentes, tubas terribiles horribili ſono inflarunt: ipſa Penthei mater, nati caput, quem ut vitulum videbat, amputatura, et ceteræ Mænades, habenis ex hedera factis agitantes lynces, a quibus currus Bacchi trahitur, ingeminant iſtam vocem, Evion; Echo illis aſſonat.

Mimalloneis. Bacchicis. Mimallones dictæ ſunt Bacchantes, a Mimante Aſiæ monte, ubi colebatur Bacchus.

Baſſaris. Baſſaris ſignificat mulierem Baccho addictam. Bacchi comitem, et ſacrificulum: Bacchus enim Baſſareus vocatur a poëtis: vel, appellatur Baſſaris, a veſte Mænadum propria, quæ *Baſſaris* dicebatur. Baſſaris autem appellatur in hoc loco mater Penthei, quia una erant e Bacchantibus: ipſe Pentheus vitulus ſuperbus vocatur, quia contemptor erat Bacchi, et ſub vituli ſpecie a matre lymphata videbatur.

Mænas.

Digitized by Google

Mænas. Mænades etiam appellatæ sunt feminæ Bacchi comites, a verbo Græco quod furere significat.

Flexura. Bacchus utitur lyncibus pro equis; eas lynces flectere dicuntur et ducere Bacchantes seu Mænades corymbis, id est, ramis hederarum intortis, quibus velut habenis utuntur. Corymbus propriè est fructus hederæ, instar racemi factus.

Evion. Id est, *Bacchum:* is enim cùm prosperè in Gigantes pugnaret, ab Jove gratulante appellatus est Evios seu Evius, voce græca, quæ bonum filium sonat, aut, Euge fili.

Reparabilis. Echo voces loquentium iterat et quasi reproducit ac reparat.

Summâ, &c. Quæ ore humido pronuntiantur languidiora sunt et ob salivam abundantem vix distincta: in primoribus autem labris plus est salivæ.

Delumbe. Id est, *sine lumbis,* et *sine viribus.* Nam in illis corporis maximè robur apparet.

Et in udo est Mænas, &c. In udo esse et summâ salivâ natare, idem esse videtur. Potest etiam intelligi Persius conqueri quòd Neroniana carmina perpetuò habeantur in ore adulatorum et ineptorum Romanorum; adeoque semper in udo sint et in saliva natent. Quod simplicius est, et magis placet.

Pluteum. Pluteus est *mensa,* sive *abacus,* in quo Poëta scribit versus: solent autem tundere mensulam vates, ubi carmen e sententia non fit; et cùm laborant in scribendo, solent scabere caput ungues admordere. Quod boni Poëtæ solent. Horatius, Lib. 1. Sat. 10.—*Et in versu faciendo sæpe caput scaberet, vivos et roderet ungues.*

Caninâ. Litera canina est R, quam videntur iterare canes irati.

Angues. Per Angues designabantur *numina* et *genii locorum præsides;* serpens enim æternitatis et immortalitatis est symbolum, quæ duæ dotes Deo maximè conveniunt. Angues parietibus templorum appingebant; ut admonerentur homines sanctum locum esse; ut pueros anguium objectâ specie absterrerent.

Genuinum. Adeò graviter eos momordit, ut sibi dentes fregerit: genuini dentes vocantur, *qui sunt majores* et *proximi genis,* unde dicti sunt genuini. Fuit autem Lucilius æqualis Scipioni Africano, oriundus ex Arunca urbe Italiæ; primus poëtarum satiricorum Latinorum.

Suspendere naso. Deridere vitia populi. Qui alios rident, nasi extremam partem attollunt et alios naso videntur suspensos jactare velle.

Nec cum scrobe. Alludit ad Midæ fabulam. Is arbiter lectus inter Apollinem, et Pana, aut Marsyam, de cantûs suavitate; Pana, vel Marsyam Apollini prætulit. Apollo iratus aures ipsi asinas dedit; quas ita ocultare non potuit, quin tonsor ipsius

Digitized by Google

ſus rem totam cognoſceret: eam tamen, propoſitâ mortis pœnâ, vetitus aperire, in ſcrobem iſtas voces clam inſuſurravit, *Auriculas aſini Midæ Rex habet*; tum ſcrobem terrâ operuit. Natæ arundines ex ea ſcrobe, et vento agitatæ, voces iſtas retulerunt. Porrò Perſius ſcripſerat, *Auriculas aſini Midâ Rex habet*; quâ voce Neronem deſignabat: verùm ſibi ab eo metuens, verſiculum mutavit, de ſententia Cornuti ſui præceptoris.

Vidi, vidi ipſe. Erumpit indignatio mea: jam dico id quod vidi non ferendum: O libelle, egò ipſe vidi, nec ſemel vidi fatuum Neronis de carminibus judicium; ſimulque tam nobilium Romanorum vel ignorantiam vel adulationem.

Hoc meum opertum. Has voces, quaſi ſcrobi, ita libello inſertas et abditas. Adde quòd ſatira tota eſt opertum carmen, et myſterii plenum.

Hoc videre. Satiricam hanc meam reprehenſionem, et cachinnos, quibus vitia hominum carpo. Infinitivus, Græco more, pro nomine ſubſtantivo poſitus.

Tam nil. Nihil eſſe dicitur, quod nullius eſt pretii.

Iliade. Labeo, poëta inſulſus, totam Homeri Iliadem, *hoc eſt*. poëma de Trojæ excidio, ad verbum Latinè converterat ex Græco. Vendo autem, ponitur pro *venderem*, id eſt, malim unam ſatiram ſcripſiſſe, quàm Iliadem totam Latinè, ut Labeo, compoſuiſſe.

Audaci, &c. Oſtendit Perſius quos lectores ſuarum ſatirarum optet.

Afflate. Qui ex ea lectione amorem virtutis hauſeris, veritatis aurâ et quaſi odore fueris afflatus.

Cratino. Eupolis, Cratinus, Ariſtophanes, poëtæ fuerunt Græci, auctores priſcæ comœdiæ. Cratinus omnium antiquiſſimus, Athenis natus eſt, paulò antè bellum Peloponneſiacum; Ariſtophanes haud ita multò poſt Cratinum floruit: exſtant ejus comœdiæ facetiſſimæ. Hunc, ſenem appellat Perſius, vel ob ætatem, vel ob ejus increpando acerbitatem. Eupolis eodem vixit tempore, quo Alcibiades, a quo in mare dejectus eſt, cùm eum maledicis verſibus proſcidiſſet.

Decoctius. Metaphora ducta eſt a fructibus, qui ut matureſcant, decoquuntur a ſole, et acerbitatem ponunt; vel a vino, quod eò melius eſt, quò eſt magis coctum: ſic enim purgatur, et auſteritatem quamdam ac viriditatem amittit.

Ferveat. Magnò numero et frequens legat: vel magno ſtudio et attentione.

Non hic. Ne is mihi lector contingat, qui cùm animi vitia in philoſophis et doctis nulla deprehendat arguenda, externum eorum habitum ſaltem irridere amat et delectatur.

Aliquem. Aliquo in numero et pretio habendum. Sunt qui legunt *aliquid* quod perinde elegans eſt, et idem ſonat.

Italo honore. Aliquo magiſtratu

Digitized by Google

Romano, v. g. Ædilitate, quâ in municipiis funguntur cives Romani.

Supinus. Elatus, superbus.

Heminas. Mensura est capiens dimidiam sextarii partem.

Aretî. Pro, *Aretii*: est autem Aretium civitas Tusciæ, nunc *Arezzo*. Vasis fictilibus quondam celebris.

Abaco. In Abaço; in tabula plana, nigro colore imbuta, in qua mathematici figuras suas cretâ describunt.

Pulvere. Suas interdum figuras geometræ et mathematici delineabant in arena et pulvere, quem idcirco eruditum pulverem Tullius vocat. Id autem faciebant ut, si quid ab iis non rectè descriptum et delineatum foret, faciliùs emendaretur.

Metas. Lineas, quibus figuræ geometricæ, ut metis et limitibus, terminantur.

Cynico. Cynici erant secta philosophorum: dicti sunt a voce græca quæ *canem* significat, quia erant mordaciſſimi et impudentiſſimi.

Barbam. Atrox erat injuria et ludibrium barbam alicui vellere, tamquam fatuo nimirùm et stolido. Horat. lib. 1. sat. 3. sub finem. Porro Philosophi barbam promissam alere affectabant: hincque sapientem barbam vocat Horatius. Vide infrà Sat. 4. nota 1.

Nonaria. Meretrix, quæ horâ nonâ prostat.

His. Talibus hominibus imperitis et ineptis artium liberalium ac scientiarum incapacibus, mando et indulgeo occupationes dignas se, nempe quæstum et voluptates.

Edictum. Sententiæ Magistratuum *edicta* nuncupantur: manè autem forum frequentabant Romani cùm sicci adhuc erant et sobrii.

Post prandia. Post forum prandeant: ac deinde per diem reliquum voluptati indulgeant. Ea est plebi imperitæ accommodata vivendi ratio.

Callirhoën. Quidam volunt fuisse nomen comœdiæ cujusdam, ad quam spectandam otiosi juvenes convenirent: alii meretricem ita dictam. Contendit Marcilius hoc referendum esse ad Neronem, qui populum edicto vocaret, et cantaturum se Callirhoën promitteret; suamque interpres ille fulcit opinionem ex eo quòd Neronem in hac Satira Persius præcipuè spectet.

NOTÆ

Digitized by Google

NOTÆ IN SATIRAM II.

MACRINE. Hic fuiſſe dicitur Photius Macrinus, homo eruditus, et Perſii amicus. Solebant autem die natali amicorum, ad eos aliquid mittere munuſculi: ea cauſa fuit, cur ad Macrinum hanc ſatiram Perſius mitteret.

Lapillo. Quidam populi, Thraces, an Cretes? dies lætos albo, triſtes nigro lapillo notabant: deinde verò conjectis omnibus in capſulam calculis, lætos candidoſque ſeparabant, iiſque ſe diebus tantùm vixiſſe judicabant, qui albo notati lapillo forent.

Labentes. Poteſt intelligi de anno elapſo, eâ ſententiâ; qui annum ſuperiorem et jam lapſum apponit reliquæ annorum ſuorum ſummæ; vel de anno imminente qui inchoetur apponendus ad reliquos, aliis enumerandus.

Candidus. Felix ac fortunatus.

Genio. Genius erat Deus cujuſque quaſi privatus et cuſtos, ita dictus a gignendo, quòd unà cum homine gigneretur, cum quo etiam moriebatur: vel quia genitùm hominem ſuſcipiebat ac tuebatur. Unde vitæ voluptatiſque præſes erat. Illi ſacrificium fiebat præcipuè die natali cujuſque, idque mero tantùm et floribus.

Seductis. Vel corruptis ut dixi, vel remotis a turba; aut, clam Diis, iiſque quaſi abeſſe et valere juſſis.

Acerra. Eſt thuribulum: totum ſacrificium ſignificatur.

Libabit. Eſt *ſacrificabit.*

Mens bona. Juvenalis, Sat. 10. *Orandum eſt ut ſit mens ſana in corpore ſano.* Seneca, Epiſt. 94. *Roga bonam mentem, bonam valetudinem animi, deinde corporis.*

Hoſpes. Quilibet externus, aut viator; aut quicumque ad viſenda templa accedit.

Ebullit. Pro *ebullierit*, ita *dedim* pro *dederim*, *comedim*, pro *comederim*, dicitur. Metaphora ſumitur ab aqua, quæ cùm fervet, exundat extra lebetem effunditurque; ita mortui extra domum ejiciuntur, &c. Vel ſimpliciter ſignificat *rem quæ repentè fit:* quo ſenſu ſæpè verbum hoc uſurpatur. Itaque mors repentina patrui

Digitized by Google

est intelligenda. Legunt aliqui, *Ebullet*, ab *ebullo*, *ebullas*, quod significat, *cum impetu prorumpo*.

Patrui. Dixit potiùs quàm avi optari mortem, fortè quia *patrui* ut plurimùm censurâ molesti.

Seria. Vas fictile.

Hercule. Hercules præerat lucris fortuitis; Mercurius industriâ quæsitis.

Expungam. Erasо et ablato e tabulis testamenti ejus nomine, in ipsius demortui locum substituar; sum enim post illum heres scriptus. Expungi propriè dicebantur milites, quorum nomina post missionem aut mortem delebantur.

Nerio. Erat iste Nerius fœnerator insignis.

Conditur. Hoc est, sepelitur. Legunt alii, *ducitur*, id est, *illâ nubit*; ab illo domum ducitur.

Mergis. Ante preces, quas amabant vulgò mane fundere, corpus aquâ vivâ spargebant.

Purgas. Os et manus post noctem diligenter abluebant, ut puriores ad precandum aut ad sacrificandum accederent.

Estne? Licetne? Estne et cures, pro, *nonne curas*, nonne facilè fiet ut illum præponas, &c.

Hoc igitur, &c. Has preces, quibus aurem Jovis fatigas et pulsas.

Staïo. Staïus Albius Oppianicus judex nefarius fuit, qui fratrem et uxorem gravidam veneno sustulit: de illo Cicero agit in oratione pro Cluentio. Hunc ironicè vocat Persius judicem optimum, et erga pupillos æquissimum.

At sese non clamet, &c. An Jupiter non seipse ad vindictam excitabit? Non indignatus fulmen arripiet?

Sulphure. Oriuntur fulmina e sulphureis exhalationibus, unde et ipsa olent sulphur.

Ergenna. Fuit hic Ergennas sacerdos et aruspex peritissimus. Cùm autem dicit, *fibris ovium Ergennaque jubente*, sensus est, ab Ergenna præcipi sacrificium: quod fieri solebat ad procurandum, seu expiandum locum fulminae ictum, inspectis antea ovium fibris seu extis.

Bidental. Ita dicitur locus fulmine percussus, a bibentibus, *hoc est*, ovibus immolatis. Cùm enim fulmen ceciderat, aderant illico fulgurum procuratores, locum clausuris sepiebant, aràque exstructâ, et cæsis oviculis consecrabant, unde illum calcare nefas erat; quare evitabatur. Appellat autem bidental ipsum hominem fulmine ictum, ut a Lucilio appellatur carcer homo dignus carcere.

Stolidam. Is alicui vellendam barbam præbere dicitur, qui ab illo irridetur et afficitur contumelia.

Emeris. Quasi, pretio persoluto, illas tibi patentes habere debeas.

Lactibus. Lactes sunt intestina pinguia pecudum.

Matertera. Soror matris, quasi mater altera. Dicitur autem metu-

Digitized by Google

eas Divûm, hoc est *religiosa, superstitiosa*; superstitio enim e nimio metu oritur.

Exemit cunis. Ut præsentem fiftat sacris quæ pro ipsius incolumitate fiunt.

Expiat. Purgat, tingit pio quodam ritu ac salutari. Lutum e pulvere et salivâ conficiebant, quo frontem ac labia pueri inficiebant, &c. Id autem fiebat octavo, aut nono post partum die, quo preces pro pueris concipiebantur, et iis nomen imponebatur: vocabatur is dies lustricus et nominalis.

Urentes oculos. Nocentes, virulentos. Homines quidam pueros solo adspectu fascinare et iis morbos affiare virusque, credebantur.

Licinî. Licinius, libertus Augusti, et Crassus, qui contra Parthos pugnavit, fuere ditissimi, agros ingentes, magnificas ædes habuere.

Non mando vota. Hæc nempe nimia et periculosa.

Albata. In sacrificiis faciendis utebantur veste candidâ, quæ morum puritatem indicabat.

Tuceta. Tucetum est genus farciminis confectum e suillis carnibus, minutatim concisis.

Crassa. Id est, *pinguia, adipata.*

Mercurium. Ille præest lucris industriâ partis.

Da fortunare. Fac ut Penates mei (Dii sunt domestici; et ea vox hic pro domestica re sumitur) fortunent, hoc est, fortunati sint; ut mea domus felix et opulenta fit.

Junicum omenta. Junices sunt juvencæ, seu vitulæ: omentum est adeps, quo viscera involvuntur et qui igne solvitur et liquescit dum victimæ cremantur.

Et tamen hic. Avarus ille et impius precator.

Farto. Fartum, ut hîc sumitur, erat libum e farre, vino, melle, &c. Ita dictum a *faciendo*, quòd multis erat rebus confertum: unde *ferto*, pro *farto*, aliqui legunt.

Crateras. A nomine cratera, crateræ: vulgò dicitur, crater, crateris.

Incusa. Incude fabricata, incudendo cælata: vel non cusa, infecta, et solida.

Pecto e lævo. Lacrymas hîc aliqui expressas gaudio intelligunt per guttas, quæ illi homini excutiuntur, nempe ex oculis: ea porro verba, *pectore lævo* explicant, *mente stolidâ* et *lævâ*. Te insanum, ac stolidè gestientem, avaritia facit.

Lætari. Subaudi, *incipiat.*

Subiit. Venit in mentem, contigit.

Ovato. Ex hostibus reportato manubiali. Ovare *est* minorem triumphum agere, quia in eo mactabantur oves: boves autem in majori triumpho.

Perducis. Totas facies ex auro ducis, statuas integras ex auro ponis: vel, superficiem oblinis tantùm.

Fratres inter ahenos. Hi sunt quinquaginta filii Ægypti, quorum statuæ in porticu Apollinis Palatini erectæ. Harum enim quædam oracula

Digitized by Google

cula et reſponſa per ſomnum poſtulantibus reddere credebantur. Quidam intelligunt Caſtorem et Pollucem; alii verò quoſlibet Deos qui fratres dicuntur, quia ſunt omnes filii unius matris Cybeles, quorum pleræque ex ære erant ſtatuæ.

Pituitâ. Cùm redundat in corpore humor frigidus et aqueus, qui pituita dicitur, tunc ſomnia ſunt fallaciſſima et inaniſſima, ut in delirantibus et vinolentis accidit. Contrà verò ſomnia putantur vera, ubi minimum eſt pituitæ. Moris erat apud Romanos fidem ſuperſtitioſam ſomniis adhibere.

Numæ. Fuit Numa Rex Romanorum ſecundus, religione præſtans.

Impulit. Expulit, removit, excluſit e templis.

Urnas. Veſtales urnis, ad ferendam aquam in ſacrificiis neceſſariam, utebantur.

Pulpâ. Eſt fruſtum carnis: hîc pro *corporis curandi nimio ſtudio* ponitur.

Sibi. Ut nitidior, ut ungentis delibuta ſuaviùs oleat.

Corrupto. Ex caſiâ et oleo mixtis et dilutis fit unguentum optimum: corruptum dicitur oleum, quia odoribus immixtis adulteratur: caſia autem eſt frutex aromaticus.

Calabrum. Tarentum eſt civitas Calabriæ in Italia, ubi lanæ optimæ.

Vitiato. Adulterino, mentito, corrupto, non germano.

Murice. Murex eſt genus quoddam conchylii, ſeu piſciculi conchâ incluſi, e cujus ſanguine tingitur color, purpuræ ſimilis. Capitur hic piſciculus in mari Tyrio.

Baccam. Unionem, margaritam; quæ in chocha naſcitur, et illi ſic adhæret, ut eradenda et evellenda ſit limâ. Propriè bacca eſt fructus lauri, olivæ, ceraſi: gemmæ vocantur etiam *baccæ*, quia ejuſmodi fructibus ſimiles ſunt.

Stringere. In unum aſtringere crebris mallei ictibus: aut, igne conflare, vel decerpere et colligere auri ramenta et argenti.

Venas. Sulcos quoſdam in terra, in quibus eſt metallum, quod in maſſam collectum igne ſerventi conflatur.

Vitio utitur. Ex iſtis peccatis luxus et libido hominum capit utilitatem.

In ſancto. In loco ſacro, in templis.

Pupæ. Imagunculæ ſunt, et exiguæ ſtatuæ quas puellæ habent in deliciis: eas autem, cùm nuberent, Veneri conſecrabant, tamquam his puerilibus nugis valedicerent.

Lanee. Romani in lancibus ponere ſolebant victimarum carnes.

Meſſala. Meſſala ſepties Conſul fuit: ex ejus ſtirpe prognatus eſt longo pòſt tempore Cotta Meſſalinus, homo degener, gulæ et abdomini deditus.

Lippa. Vel qui reverà lippus erat: vel hac voce ſignificatur ejus impro-

Digitized by Google

improbitas. Lippus aliquando pro *dissoluto* sumitur.

Jus. Jus ad officia inter homines refertur, fas ad pietatem erga Deum.

Incoctum. Ducitur hæc metaphora a lanâ, quæ coquitur, cùm aliquo colore tingitur et imbuitur.

Farre. Far erat idem in sacrificiis ac mola salsa, seu triticum cum sale tostum; hoc pauperes, quibus non suppetebant majores victimæ, sacrificabant.

Litabo. Litare propriè est sacrificiis Deos placare, rite sacrificare, impetrare quod petitur.

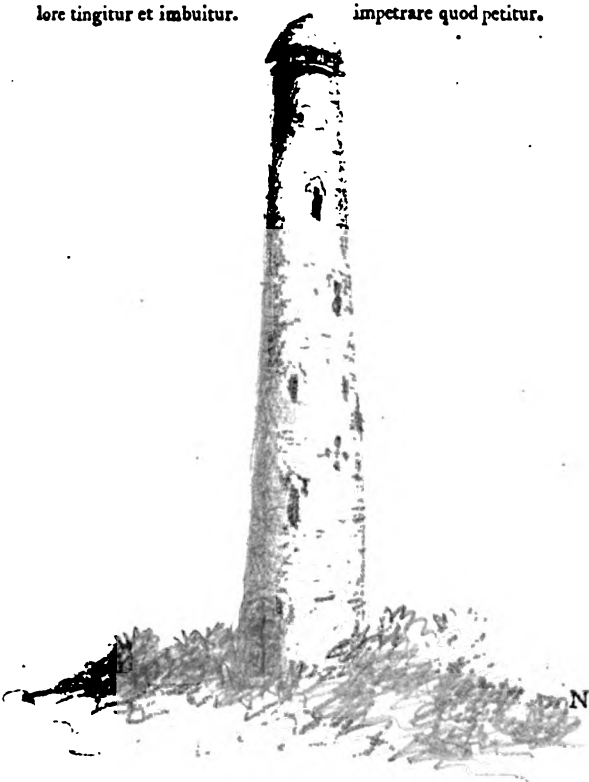

NOTÆ

Digitized by Google

NOTÆ IN SATIRAM III.

NEMPE. Inducitur vel ſocius, vel magiſter, adoleſcentulum e leſtulo excitans, increpanſque.

Extendit. Latiores rimas apparere faciunt radii ſolares intromiſſi.

Stertimus. Subtimidam increpationem in prima perſona hic obſervant nonnulli, et condiſcipulum potiùs quàm magiſtrum indicari volunt; ſed quid abeſt magiſtrum ita diſcipulos increpare, et quidem acriter.

Indomitum. Quod vix a ſtomacho coquitur, et quaſi domatur digerendo.

Deſpumare. Propriè eſt *ſpumas ex aliquo liquore tollere:* hìc ſumitur pro *digerere, concoquere.* Dum excoquitur vinum, ſpumas agit, bullitque; deſpumare igitur Falernum, eſt crapulam pridianam edormire.

Quinta, &c. Significatur hora matutina undecima. Duodecim enim horas in die Romani numerabant, ſex ante meridiem, ſex poſt meridiem. Eſt autem hìc hypallage: poſtulat quippe ordo ut dicatur, linea quinta tangitur umbrâ ſtyli ſeu gnomonis.

Canicula. Eſt ſydus quoddam, ſpeciem referens minoris canis, quo oriente calor augeri vehementer ſolet: *inſana* dicitur, quaſi æſtuoſa, aut rabiem canibus afferens.

Vitrea. Splendida et pellucida, vel ejuſdem, ac vitrum, coloris.

Finditur. Ringitur, exclamat præ iracundia: quidam legunt: *Findor ut Arcadiæ,* &c. Findor, inquit adoleſcens; et rumpor irâ: ſanè, inquit præceptor; ſic enim clamas, ut aſinum rudentem imiteris.

Arcadiæ. In Arcadia majores aſini ſunt.

Pecuaria. Id eſt, *pecora.*

Liber. Propriè eſt arborum cortex, in quo ſcribi ſolebat antè inventum chartæ uſum.

Bicolor. Pars exterior membranæ cui adhærebant pili, ſeu lana, crocei coloris erat ſeu lutei, interior candidi.

Chartæ. Teſte Varrone, eſt repertus

Digitized by Google

pertus chartæ uſus ſub Alexandro. Antea in foliis arborum et in corticibus ſcribebant: deinde in chartis quæ fiebant papyri arboris foliis in Ægypto creſcentis. Demum ſub Eumene rege inventæ ſunt pergami membranæ, quæ inde Pergamenæ ſunt dictæ.

Arundo. Veteres utebantur ad ſcribendum arundine, ut nos pennâ, in arundine autem plures ſunt nodi.

Sepia. Sepia *eſt* piſcis qui nigrum ex ore ſuccum effundit, quo aquam turbat, cùm ſe a piſcatoribus capiendum eſſe videt. Iſte niger ſuccus, et ipſe interdum piſcis pro atramento ponitur, ob ſimilitudinem.

Ultra. Magis in poſterum, ulteriùs.

Columbo. Solebant viri ac feminæ columbos domi alere magno ſtudio.

Pappare. Pappa, ut teſtatur Cato, eſt infantium cibus; itaque *pappare*, eſt *pappas comedere*, ſeu comedere cibos qui minutim concifi, pueris a nutrice dantur, et iſte infinitivus pro ſubſtantivo adhibetur, *poſcis minutas pappas.*

Mammæ. Mamma non hîc *mamillam*, quam infantes ſugunt, ſignificat, ſed *matrem*, aut *nutricem*, eſtque in genitivo caſu; recuſas lallare tuæ nutricis aut matris, quia iratus es.

Lallare. Eſt canere vulgarem nutricum næniam quâ per hanc vocem, *Lalla*, ſæpè repetitam pueris ſomnum conciliant. Lallare autem in infinitivo ponitur pro *lallationem*, ſic, *vivere noſtrum*, dixit primâ ſatirâ pro *vita noſtra.* Recuſas igitur lallationem et cantilenam tuæ mammæ; recuſas dormire, provocatus cantu nutricis.

Succinis. Succinere, eſt, ad vocem monentis eadem ſæpe reſpondere.

Tibi luditur. Proverbium eſt, ut iſtud, tibi feritur ac metitur, *hoc eſt*, tua res agitur, tu damnum capies ex tua inertia, non ego.

Effluit. Poteſt eſſe ſenſus, otio et mollitie diffluis ſenſim ac tabeſcis.

Vitium. Id eſt, *vitiosè*, ſeu *non clarè. raucè*, ac *ſurdè.*

Maligné. Remittit parvum et obſcurum ſonum. Sic maligna lux apud Virgilium eſt parva et debia.

Fidelia. Vas eſt fictile, ita dictum, quia fideliter ſervat quæ in illo conduntur.

Rure paterno. In agro hereditario, et a patre tibi relicto.

Far. Frumentum.

Salinum. Propriè eſt vas in quo ſal reponitur: *omnem ſupellectilem* ſignificat in hoc loco.

Patella. Vaſculum eſcarium, in quod aliquid e dapibus menſæ appoſitis conjiciebant, deterebant in focum, ibique religionis causâ adolebant. Focus verò ſignificat hîc *ſacrum ignem* quo utebantur in privatis ſacrificiis, quibus colebant Deos domeſticos.

Stemmate. Stemma eſt *tabula genealogica*, inſtar arboris deſcripta ubi

finguli

singuli ramni singulas familias, vel personas ex unâ quadam stirpe ductas, notant. Eò major autem nobilitas, quò distant magis rami ab gentis principe et capite, quia antiquior.

Tbusco, &c. Nobilissimæ Romanorum familiæ fermè ab Etruria ducebant originem.

Ramum ducis. Lineam nempe successionis. Solent advocati stemmata, sive ramusculos facere in genere, cùm gradus cognationum partiuntur.

Censorem, &c. Erant Censores Magistratus Romanorum, qui emendandis civium moribus præerant. Quinto quoque anno lustrabant civitatem, et nomen, opes, &c. cujusque recensebant: maximè verò turmas Equitum certis temporibus recognoscebant, qui illis sedentibus in foro ante Castoris ædem et spectantibus, transvehebantur trabeati. Alii intelligunt salutari imagines majorum in atrio stantes; eo quòd Neronis tempore censores nulli erant.

Trabeate. Ponitur vocativus pro nominativo. Trabea est vestis purpurea Magistratuum propria.

Phaleras. Phaleræ sunt equorum ornamenta, bullæ frænorum, tapetes quibus teguntur, &c. itemque militum et nobilium ornatus.

In cute. Nudatum vestibus illis, et externâ specie.

Nattæ. Natta fuit Romæ quidam prodigus ac helluo. Quidam legunt *Naccæ*.

Discincti. Dissoluti, nebulonis. Metaphora ducitur a veste dissoluta et discincta, quam gestare solent ejusmodi homines inertes ac nequam.

Pingue. Neutrum pro substantivo; pinguedo et adeps: in adipe autem nullus est sensus, sed tantùm in nervis et carne.

Nescit quid perdat. Virtutis enim pulchritudinem jam non videt, et pretium ejus ignorat: sicut et turpitudinem vitiorum et infamiam haud animadvertit.

Alto demersus. Vitiorum barathro absorptus.

Bullit. Ebullit, enatat, eminet in aquæ superficie.

Sævos punire Tyrannos. Aliorum malis gaudentes, quales fuêre Busiris, Diomedes, Phalaris, uterque Dionysius, ipseque Nero quem hîc notari plerique autumant.

Moverit. Ad scelus excitaverit illorum ingenium.

Tincta veneno. Crudelitate imbuta, infecta omni acerbitate.

Siculi juvenci. Phalaris, Siciliæ Tyrannus, solebat homines in æreo tauro includere, cui mox ignem subjiciebat, ac vivos ululantesque miserè necabat.

Purpureas cervices. Caput Damoclis aulici, purpureâ veste induti. Damocles cùm laudaret adulatoriè felicitatem Dionysii, Siciliæ Tyranni, fecit illi tyrannus vafer experiendi copiam. Homini e n ad instructam regio luxu mensam jubet accumbere; sed simul e laqueari ensem

Digitized by Google

enſem nudum equinâ ſerâ ſuſpendi ſuprà illius caput imperat. Damocles, hoc metu exanimatus, quàm anxia et miſera felicitas Regum eſſet agnovit, ſolvique ſe periculo rogavit.

Catonis. Fuit ille nepos M. Porcii Catonis, Uticenſis dictus, quia poſt Pharſalicam pugnam recepit ſe Uticam in Urbem Africæ, ubi, ne veniret in manus Cæſaris, gladio ſe confecit.

Id ſummum. Videbatur mihi puero ſummus ille apex felicitatis, et votorum omnium, ſcire aleâ ludere. Senio erat ille jactus, quo quis puncta ſex afferebat in ſingulis teſſeris, quæ vulgò tres jaciebantur, eratque jactus omnium felicíſſimus; contrâ infeliciſſimus, qui notatas jaciebat ſingulas unico puncto, et canis, ſeu canicula vocabantur.

Orcæ. Orca fictile vaſculum erat anguſto collo, in quod pueri nuces conjiciebant; et quaſcumque in illud conjecerant, tamquam ſuas tollebant; quas verò extra vas abire contigiſſet, eas amittebant.

Buxum. Trochum e buxo. Tertius eſt puerorum ludus, quem deſcribit Virgilius. Æneid. 7. et vocat *volubile buxum.*

Quæque docet, &c. Non eſt tibi ignotum quid doceat porticus ſapiens, *id eſt,* Stoïcorum Philoſophia. Chryſippus, et Zeno, Stoïcorum antiſtites, docebant in porticu, quæ Græcè, *Stoa* dicitur: unde hujus ſectæ philoſophi Stoïci ſunt appellati.

Braccatis. Braccæ autem ſunt femoralia longiora, quibus Medi utebantur.

Illita. Picta, coloribus et tabellis referta in quibus viſuntur Medi, et Perſæ, pugnantes cum Athenienſibus, et ab iis victi.

Detonſa. Stoïci comam non alebant. Quod expreſsè notat Juvenalis, Sat. 2. ubi habet: *Rarus ſermo illis, et magna libido tacendi, atque ſupercilio brevior coma.*

Siliquis. Siliquæ ſunt leguminum tunicæ et folliculi: hîc pro *quibuſvis oleribus* ponuntur: Stoïci enim carnibus ferè abſtinebant. Quod addit Perſius, *grandi polentâ,* virum notat robuſtum, fortique ſtomacho valentem, qui multum panis devoret ſolummodò, nullas autem carnes: quibus etiam veſci nefas eſſe credebant Pithagorici.

Littera, &c. Pithagoras philoſophus celeberrimus fuit e Samo inſulâ oriundus. Is duplicem hominibus quaſi viam vitæ propoſitam eſſe dictitabat; dexteram nempe, arduam et difficilem, quæ ad virtutem et ad ſapientiam duceret: ſiniſtram verò, planam et mollem, quæ ad vitia deflecteret. Hanc geminam viâm explicabat per literam, Y, quæ in duos veluti ſecta ramos, iſtud bivium indicaret.

Stertis adhuc. Tu ſcilicet tam benè educatus, ita molliter et ſegniter vivis, ut etiam nunc dormias?

Ex tempore vivis. Non ex ratione et

Digitized by Google

et certo consilio, sed ut res, occasio, tempus, fors, tulit.

Venienti occurrite morbo. O Juvenes, citò incumbite studio sapientiæ et virtuti, quæ animi sanitas est: maturè obsistite vitiis, quæ animi sunt morbi.

Crastro. Is fuit insignis medicus tempore Augusti.

Quidnam. Quid acturi nascimur, quam vitam vivere debemus.

Ordo. Hic ordo rerum a Deo præscriptus est, ut erga Deum ipsum piè, erga alios justè, erga nos sobriè vivamus. Per ordinem rerum, non malè divinam Providentiam, quæ omnia ordinat, intelligas.

Metæ flexus. Vitam comparat cum curriculo et stadio. In eo erat meta, quam oportebat curru circumflectere, et qui omnium primus metam circumibat, non confractis rotis, ac inoffenso curru, hic vicerat. Per flexum igitur metæ, intelligit Persius artem vitæ regendæ et moderandæ: vel etiam mortem, hoc sensu; discite quàm brevis ac fluxa vita sit: ut enim meta finis erit stadii et cursûs; ita mors finis est vitæ. Unde flexus ætatis pro senectute usurpatur a Tullio. Flexus autem hîc *mollis* dicitur, quia citò et rapidè, scienter ac peritè debet peragi.

Et unde. Unde iste metæ flexus molliter inchoandus sit: unde oriatur senectus, et mors.

Asper. Recens usus, nuper signatus.

Fidelia. Vas vinarium est, aut escarium.

Umbris. Umbri fuerunt Italiæ populi, dites et opulenti.

Marsi. Populi sunt Italiæ.

Monumenta. Pignora benevolentiæ: dona, quæ monent mentem patroni, ut causæ clientis recordetur.

Cliens. Cliens ille dicitur, cujus causa defenditur a patrono.

Mæna. Piscis genus est.

Orcâ. Vas, in quo reponebant salsamenta, et alia id genus.

De gente. Gens, natio, sæpè sumitur pro secta aliqua et ordine hominum; ita natio poëtarum dicitur.

Hircosa. Hircus est alarum sive axillarum graveolentia, odor fœtidus, qualis est hircorum.

Centurionum. Centurio centum militibus præerat.

Arcesilas. Fuit philosophus academicus insignis suâ tempestate: is dicebat nihil sciri posse. Solon unus fuit e septem Græciæ sapientibus: floruit Athenis, regnante Romæ Tarquinio Prisco.

Rabiosa silentia. Dicuntur canes rabidi non latrare.

Torosa. Pinguis, obesa; tori enim sunt carnis musculi.

Crispante. Tremente naso, et in rugas contracto.

Inspice. Respondet Stoïcus præceptor orationi Centurionis, necessarium esse philosophiæ studium, quod qui negligunt, ruunt in vitia præcipites

Digitized by Google

pites et malè pereunt; ut ægroti, neglectâ medici curatione, intereunt.

Soles. Vox blandientis, oro te, factum ex *si* et *audes*.

Majore. Ditiore.

Modicè fitiente. Modicè amplâ, non multùm vini capiente. Multùm fitit lagena, quæ multum vini capit.

Surrentina. Surrentum urbs fuit Italiæ in Campania: hujus vina lenia et salubria erant, maximè convalescentibus.]

Bone. Vox blandientis.

Lutea. Pallida, crocea. Primam syllabam ea vox hîc longam habet quæ brevis est, cùm a luto fit, luteus, *id est*, cœnosus.

Tutor. Tutores erga pupillos ferme sunt severi: hinc tutor, pro homine austero et rigido sumitur.

Sepeli. Pro *sepelivi*.

Tu restas. Tu, qui mihi jam adverte ut tutor novus, restas à me scpeliendus. Vel, tune hîc restas adhuc? non abis?

Lavatur. Solebant uti balneo post cibum sumptum. Id verò noxium ægrotis, maximè hydropicis.

Mephites. Mephitis est odor teter, qui maximè ex aquis sulphureis et corruptis emittitur: hîc animæ graveolentiam significat.

Trientem. Triens est genus vasis, ita dictum, quia quatuor uncias continet: est enim triens quarta pars numeri duodenarii.

Unctæ. Pinguis, lauta.

Pulmentaria. Opsonia, cibi quilibet. Facta vox a pulte.

Tuba. Præcedebant funus nobilium tubæ, pauperum tibiæ.

Lecto. Feretrum instar lecti sternebant.

Lutatus. Unctus. Lutare; est *luto inficere*: hîc *ungere*.

Amomis. Unguentis, aromatibus, quibus cadavera solebant oblini.

Hesterni Quirites. Romani, ita dicti, vel a Romulo, qui dictus est Quirinus; vel a Curibus, urbe primariâ Sabinorum, quibuscum primo fœdera junxerunt, appellati sunt Quirites: servi autem non recensebantur inter cives, nisi donarentur libertate.

Induto. Liberti pileum sumebant, ut insigne libertatis.

Subiere. Extulere, feretrum humeris imposuere.

Catino. Patinâ, lance.

Decussa. Purgata a furfure populi cribro, quod non excludit omne furfur, neque excutit: unde panis fit ater, et secundarius.

Radere. Perstat in metaphora: ulcera enim, si quid asperius affricetur, raduntur et offenduntur: ita homo gulæ deditus respuit olera plebeïa, qualis est beta: et ejus guttur istis cibis vellicatur ac raditur.

Orestes. Filius Agamemnonis fuit, Græcorum Regis, qui cùm Clytemnestram matrem interfecisset, furiis est agitatus, et in insaniam actus.

NOTÆ

NOTÆ IN SATIRAM IV.

Barbatum. Socratem intelligit Athenienſem Philoſophum, virum ſapientiſſimum, qui morte damnatus ab Athenienſibus, quod de Diis perperam ſentire diceretur, hauſto veneno e cicuta confecto, periit. Philoſophi autem barbam alebant.

Magiſtrum. Seu quia fuit Socrates Pædagogus Alcibiadis: ſive quòd, ut habet Cicero, 2 de Finibus, n. 1. *Socrates philoſophiæ parens jure dici poteſt.*

Pupille. Alcibiadem hæc verba indicant, qui tutorum a patre accepit patruum ſuum Periclem, Græcorum ducem maximum. Volunt aliqui, ſub Alcibiadis perſona, caſtigari Neronem.

Scilicet ingenium. Ironicè hæc et ſequentia. Porrò *ingenium*, juxta Caſaubonum, hîc poteſt accipi pro *ſapientia, judicii maturitate.*

Rerum prudentia. Experientia, uſus.

Velox. Præmatura, ante tempus, ante pubertatem, quæ apud Athenienſes ſumebatur, ut aiunt, ab anno ætatis decimo octavo.

Pilos. Ante barbam, ante canos, ante grandiorem ætatem.

Quirites. Propriè cives Romani ſunt ſic dicti a Curibus urbe Sabinorum, aut a *Quiri*, quæ vox, linguâ Sabinâ, haſtam ſonat. Hîc autem, per catachreſim de Græcis intelligi debet.

Ubi inter. Ubi ſe abſcondit et latet inter curva, *id eſt*, inter injuſta et iniqua. Virtus enim eſt in medio vitiorum duorum.

Varo. Diſtorto, obliquo et curvo. Vari propriè dicuntur, qui pedes introrſum inflexos habent. Exemplum ſit. Eſt hæc juris regula, *Reddatur depoſitum:* aliquis ſanus enſem apud te depoſuit; cùm repetit idem in inſaniam actus; fallit hoc loco regula, neque enim debes reddere depoſitum.

Theta. Græcorum judices, cùm reum condemnabant, ſolebant tabellas in urnam, vel ciſtam dimittere, in quibus erat ſcripta Græca litera, *Theta*, quia *Thanatos*, quæ vox Græcè mortem ſignificat, ab ea litera incipit.

Caudam

Digitized by Google

Caudam jactare. Ita canes solent, cùm blandiuntur dominis.

Anticyras. Anticyræ erant insulæ duæ eo nomine, in quibus ellebori magna copia nascebatur: valet illud contra insaniam.

Melior sorbere. Græca loquendi formula; *id est*, aptior et dignior qui sorbeas.

Meracas. Id est, merum et purum elleborum, ut remedium sit presentius.

Unctâ patellâ. Pinguibus patinis, *id est*, cibis delicatis.

Sole. Cutem ungebant ad Solem, aut ignem: aprico in loco certis horis interdum considebant, valetudinis causâ.

Suffla. Sufflare, est, flatum buccis tumentibus edere.

Pannucia. Pannosa, Baucis est nomen vetulæ, apud Ovidium celebris: pro *qualibet vetula* ponitur.

Distincto. Luxurioso, nebulone, prodigo.

Ocyma. Ocymum est genus leguminis.

Vernæ. Verna propriè est servus ex ancilla domi tempore verno natus: ponitur hîc pro *quolibet servo.*

Mantica. Dicebat Æsopus nos vitia nostra, tamquam onus incommodum et invisum in peram seu manticam conjicere, quam tergo impositam gestaremus. Esse autem homines in vita, ut in via, ita ut alii alios sequerentur, et eam, quæ sibi a tergo penderet, manticam nemo adspiceret, sed eam quæ precedentis tergo esset imposita, peccatis alienis plenam. Occasionem hujus digressionis ex eo sumpsit Persius, quòd Alcibiadis seipse videretur ignorare, ac probè tamen cognitus aliis foret, qui aliena intuentur vitia, dum sua nesciunt.

Curibus. Cures ubs fuit præcipua Sabinorum.

Genio. Genius Deus est hilaritatis ac lætitiæ dator: itaque genio irato et adverso natus dicitur, qui genium defraudat, qui parcè vivit ac duriter.

Jugum. Agricolæ, post sementem factam, certum diem festum, insigni lætitiâ, vino epulisque celebrabant in compitis, in quibus aratra suspendebant.

Pertusa. Perforata; quia compita sunt loca, unde patet ingressus in multas vias: vel calcata, et contrita.

Seriolæ. Seria est vas testaceum, amphora.

Limum. Lutum, picem, quâ obturatur os amphoræ.

Deradere. Deripere, detrahere.

Hoc bene sit. Quasi rem magnam acturus, precatur omnes Deos, ut bene illam sibi ac feliciter evenire velint.

Farratam. Farre multo plenam, seu pulte confectâ ex pingui frumento, e farina farris.

Pannosam. Fæx vini rancida et sicca, in pannosas veluti lacinias arescit.

Est

Eſt prope te ignotus. Aderit quidam quem non noris, ſed qui te probè notit, tuamque adeo vitam occultaſque libidines expromet.

Cubito, &c. Id fit, cùm aliquem duriùs admonemus: eum cubito fodimus.

Deſpuat. Dicimur in aliquem rem deſpuere, cùm eam execramur.

Cæcum vulnus. Ita vocat libidines et occulta flagitia.

Balteus. Hac voce potentiam et opes innuit, quæ magna ſunt vitiorum integumenta: quis enim potentem ac divitem accuſare velit, quis auſit?

Da verba. Impone aliis, fucum facito.

Nervos decipe. Metaphora ducitur ab iis qui cùm articulari morbo laborent aut paralyſi, qui nervos obtundit, fingunt ſe tamen valere.

Puteal. Propriè eſt putei operculam. Locus fuit Romæ ita dictus, in quo exercebantur judicia: eratque ibi Prætoris tribunal; in eumdem locum fœneratores conveniebant, ut a debitoribus uſuras exigerent.

Vibice. Vibex eſt ſignum vulneris inflicti, cicatrix. Per hanc metaphoram ſignificatur acerbitas et ſævitia fœneratorum in debitores, ſive litigatorum improbitas.

Sua munera. Laudes immeritas vocat munera aſſentatoris.

Cerdo. Cerdo eſt veterum calceorum ſutor, in hoc loco, vilis opifex quilibet.

Curta. Manca, mutila, exigua.

Digitized by Google

SATIRA V.

VATIBUS, &c. Eſt in hac Satira dialogus inter Cornutum et Perſium.

Fabula. Tragœdia, quia multa in tragœdiis fingi a poëtis ſolent.

Parthi. Parthi ſunt populi Aſiæ, Perſis vicini, Romanorum hoſtes infenſiſſimi, ſagittandi periti valde, et fugam ſimulando vincere aſſueti. Unde Virgilius, Georg. 3. *Fidentemque fugâ Parthum verſiſque ſagittis.*

Ferrum. Sagittas, ferro armatas in cuſpide. Synecdoche.

Quorſum hæc? Fingit Perſius adeſſe Cornutum præceptorem ſuum, quem alloquitur in hac ſatira.

Offas. Offa eſt propriè fruſtum carnis tumidum: ſumitur hîc pro partibus magni alicujus et tumidi carminis.

Ingeris. Alias aliis cumulas, aggeris, et ſtipas: vel potiùs, infers tibi in os et buccam, ut opus ſit centeno gutture ad eas deglutiendas.

Progne. Progne fuit Pandionis filia, Philomelæ ſoror, Terei Thraciæ Regis uxor, quæ filium ſuum Itym epulandum appoſuit marito, a quo Philomela temerata fuerat.

Thyeſtæ. Thyeſtes Mycænarum Rex, Pelopis filius, frater Atrei fuit; qui cùm uxorem fratris temeraſſet, Atreus ſuos ipſi liberos in menſa appoſuit, in olla coctos, reſervatis capitibus illorum et pedibus, quæ poſtea illi obtulit, ut agnoſceret ſuum dolorem.

Cornicaris. More cornicis, tacitum quiddam et ſurdum crepas ac loqueris.

Stloppo. Stloppus eſt ille ſonus, qui inflatis buccis ac diſplofis editur.

Verba togæ ſequeris. Non bella carmine deſcribis, ſed quæ pacis tempore in uſu ſunt.

Toga. Toga eſt veſtis exterior, uſitata Romanis, qui togati hinc dicti: ſignificat hoc in loco uſitatum loquendi genus, oppoſitum ampulato et inflato. Eadem toga pro *pace* etiam ſumitur, quia cives eâ utebantur in Urbe, cùm milites ſago in caſtris uterentur.

Terei. Rotundus, perfectus ac

Digitized by Google

politus. Quidam legunt, *teris*, hoc est, expolis, concinnas.

Pallentes. Sceleratos, quia improbi pallent ob flagitia.

Culpam defigere. Notare et pungere: stylum in vitiis penitus figere: defigere enim, est, validè figere.

Mycænis. Mycænæ urbs Græciæ est in Peloponneso, ubi Atreus regnavit.

Bullatis. Bulla est aqua summa intumescens, et in globulum vento plenum se convolvens: pro *se tumidâ et fulgenti*, sed *inani et vacuâ*, sumitur.

Secreti. Quæ fiunt ad inanem gloriam captandam, in lucem efferuntur, ut incurrant in ora et oculos aliorum.

Tectoria. Hîc significat fucatam amicitiam quæ verbis tantùm constat, cùm aliud in animo lateat.

Sinuoso in pectore fixi. In latebris animi reconditissimis adeo te infixi, ut totus in me sis, et totus sim tuus.

Fibrâ. Corde, pectore.

Purpura. Toga puerilis, seu prætexta; sic dicta, quià illi purpureus limbus attexebatur. Hanc gestabant, ut etiam bullam pueri nobiles usque ad annum 16 exactum, eaque depositâ, virilem togam induebant, *Custos* dicitur, quia illa vestis sacra erat, et qui eâ uterentur, sancti et venerabiles habebantur: itaque dabatur Magistratibus: item pueris, ut eorum pudicitiæ custos esset.

Pavido. Vel quia pueri meticulosi sunt, vel quia magistrorum minas ac verbera tunc timent.

Cessit. Deposita est, me reliquit.

Bullæque. Erat corculum quoddam, vel aliud quidpiam ex auro, argento, &c. quod nobilium puerorum collo appendebatur.

Succinctis. Lares Dii erant domestici, qui singulis in domibus, et in aliis quibusdam locis publicè colebantur. Habebant vestem, quæ canina pellis erat, instar peregrinantium altè cinctam, et in humerum sinistrum reductam ac obvolutam.

Cùm blandi comites. Non asperi monitores aderant amplius, quales patruus, aut Pædagogus, qui sumptâ virili togâ removebatur.

Umbo. Est propriè pars in medio clypeo eminens, et intumescens, interdum præfixa cuspide. Candidus erat clypeus tyronum, ut in eo res præclarè ab iis gerendæ scribi possent et coloribus adumbrari. Umbo etiam est togæ pars quædam eminens; lautiores enim togam ita componebant, complicabantque, ut certo modo clypei speciem præ se ferret: togæ porrò erant vulgò candidæ.

Ramosa. Quæ in plures vias scinduntur.

Suppositi. Metaphora ducitur ab ovis, quæ fovenda gallinæ incubanti supponuntur. Quidam legunt *sepositi*, id est, *segregavi*.

Socratico sinu. Tuo sinu, qui disciplinam et philosophiam Socratis sequeris

Digitized by Google

sequeris. De Socrate vide satiram 4.

Fallere solers. Solerter et callidè me fallens, vix a me deprehensa. *Fallo* enim sæpè sonat *ignoror*.

Artificem. Magnâ curâ, et arte elaboratum. Legunt alii, *artificisque tuo ducit*, &c. sub tuo pollice, qui es peritus artis philosophicæ.

Decerpere. Primam partem noctis ad epulas capere.

Sidere. Ab eodem astro gubernari; quod nobis nascentibus præfuerit.

Tenax veri. Mentiri nescia.

Geminos. Gemini, tertium sunt Zodiaci sidus. Poëtæ fingunt illos gemellos esse Castorem et Pollucem, qui fuerint inter sidera collocati; Astrologi verò censent eos qui sub Libra aut Geminis nascantur amicos esse et invicem consentientes.

Saturnum. Saturnus dicitur ab Astrologis esse stella gravis, hoc est, noxia et infausta.

Nostro. Propitio, favente nobis.

Temperat. Accommodat, amicum et congruentem facit.

Discolor. Non unius coloris et generis.

Mutat. Ante usum seris, per rerum commutationem mercatura fiebat.

Recenti. Sol oriens dicitur novus, quia renasci videtur quotidie.

Rugosum. Piper scabram cutem habet.

Cumini. Cuminum olus est, cujus succus pallidos facit.

Turgescere. Pinguis fieri, saginari. Irriguum appellat somnum, quia calorem nativum maximè temperat, ac veluti rigat corpus, benignos humores excitando.

Campo. In campo Martio ad Urbem, exercebat se juventus Romana, disco, cursu, saltu, et aliis id genus ludis.

Putret. Dissolutus est, ac marcidus. Legunt alii *putris*, subaudiuntque *est*.

Lapidosa. In articulis digitorum, calculi et nodi generantur e crassis humoribus quibus arthritici cruciantur.

Paluſtrem. Obscuram, ut est in paludibus et popinis ob nidorem et fumum.

Fruge. Frugem appellamus herbas aut sementem, Detractis igitur pravis opinionibus, ut herbis noxiis, meliores tu, ac feliciores inseris, ut bonam sementem.

Cleanthes. Cleanthes philosophus fuit auditor Zenonis: quem aiunt interdiu studere solitum, noctu aquas e puteis pretio extrahere, unde vitam toleraret.

Canis. Albis capillis, senectuti.

Idem, &c. Potest exponi sic. Idem dices cras, et ut hodie promittis te cras operam virtuti daturum, ita die sequenti dices, hoc fiet cras, idemque dicturus es tertiâ post die, ac porrò deinceps.

Egerit. Consumpserit senfim tuos annos, vitam totam peregeris, in vitio traduxeris, dum te cras

Digitized by Google

bene victurum spondes. Alii ab *egero* deducunt istud *egerit*, hoc sensu: cras toties postulatum et datum expellit, extrudit, finit hos tuos annos.

Canthum. Canthus est ferreus ille circulus, quo rota extrema involvitur; hic verò pro *totâ rotâ* sumitur.

Velinâ. E tribu Velinâ: hæc una erit ex Italis tribubus 35, fortè sic dicta quòd circa Velinum lacum esset. Porrò servi, cùm donabantur libertate, in aliquam tribum ascribebantur: iidem sumebant prænomen aliquod, vulgò illius a quo erant in libertatem vindicati; hinc iste, Publius dicitur; alter Marcus Dama. Porrò nomen tribus suæ, ut ceteri e plebe, subjungebant suo prænomini, ut Publius Velina, Marcus Æmilia, &c.

Publius. Aliquis servus, qui prænomen Publii cepit.

Emeruit. Servitutem exuit. Emeriti milites dicebantur, qui solvebantur militiâ, quibus vacatio a militia dabatur.

Scabiosum. Vile, corruptum. Legunt alii, *scabrosum.*

Tesserulâ. Nota quædam erat, signum aliquod et symbolum, quo exhibito, cives gratis frumentum ex horreis publicis accipiebant.

Steriles veri. Veritate destituti. Græca locutio; metaphora est: propriè steriles bonæ frugis terræ dicuntur.

Quiritem. Civès Romani a Quirino, *Quirites* dicti: hîc abusivè nomen hoc usurpatur.

Vertigo. Cùm dominus servum libertate donare statuerat, ducebat illum ad Prætorem; ibique illum apprehendens in gyrum circumagebat, significans eum jam, quò vellet, ire ad arbitrium posse; mox eumdem Prætor virgâ quæ vindicta dicebatur, quia eos vindicabat in libertatem, percutiens, hæc verba dicebat: *Esto liber.*

Dama. Servile nomen. Observat Casaubonus inter nomina servilia quædam fuisse honestiora a quibus liberi non abhorrerent, quamvis magna esset in nominibus apud Romanos ambitio. Hinc est quod magnificè hîc Dama vocatur, et paulò pòst repetitur *Marcus Dama.*

Trossis. Qui valet tribus assibus.

Agaso. Qui asinos agit ac ducit.

Vappa. Vinum est, quod aceto est proximum; accipitur pro nebulone, insulso, et perdito.

Lippus. Cui oculi stillant ac fluunt; bardus, nequam.

Farragine. Farrago, jumentorum pabulum, est farris et variorum leguminum permixtio.

Marcus Dama. Assumpto sui domini prænomine, qui antea dicebatur tantùm *Dama*, jam vocatur *Marcus Dama.*

Spondente. Fidem suum pro alio interponente.

Tabellas. Condere testamentum non poterant servi, neque obsignare aliud instrumentum, testes esse, &c.

Hæc mera libertas. Non alia sanè est

Digitized by Google

eſt libertas, quàm ea; quâ licet prænomen aſſumere, pro alio ſtipulari, magiſtratum adipiſci, teſtis eſſe, et fidem habere, quæ omnia ſunt negata ſervis.

Pilea. Servi libertate donati conferebant ſe in templum Deæ Feroniæ; ubi caput radebant, ac ſumebant pileum, quod inſigne libertatis erat.

Bruto. M. Junius Brutus, pulſis Româ Regibus, ut Conſules crearentur curavit, et libertatem ſanxit.

Aceto. Valet acetum ad ſordes abſtergendas: pro ſagacitate et prudentiâ ponitur.

Vindicta. Virga eſt, quâ manumittendi a Prætore in capite pulſantur, ideo dicta, quòd eos vindicat libertati. Titus autem Livius, lib. 2. cap. 5. ita nuncupatam ait a Vindicio ſervo qui primus libertate ſimul et civitate donatus ob detectam conjurationem. Hinc verò ſancitum, ut quoties ſervus aliquis manumitteretur, caput ejus baculo tangeretur, in memoriam conſervatæ populo Romano per ſervum libertatis.

Maſuri. Maſurius fuit juriſconſultus, Tiberii tempore celeberrimus.

Rubricâ. Leges; quia legum tituli et inſcriptiones minio et rubricâ notabantur.

Rugoſa. Qui irrident alios frontem et naſum corrugant.

Avias. Avia eſt propriè matris mater. Hic aviæ ſunt aviarum aniles fabulæ; inveteratæ, et falſæ opiniones.

Non Prætoris erat. Non eſt munus: imperfectum pro præſenti.

Officia. Officia vocantur ea, quæ ex officio, ex virtute, fieri ab hominibus in vitâ communi debent. *Tenuia* dicuntur, *hoc eſt*, ſubtilia, accurata, quæ multum prudentiæ poſtulant, quæ oculos facilè fugiunt et communem prudentiam.

Rapida. Quæ citò effluit, citò tranſit.

Sambucam. Inſtrumentum muſicum.

Caloni. Calo eſt militum ſervus.

Alto. Id eſt, hebeti, ignavo.

Gannit. Tacitè admonet.

Ut teneat, &c. Ut inſcitiâ debilis abſtineat ſe a vetitis actibus, omittat actus vetitos; ut qui non poteſt aliquid facere, ob ignorantiam, id non faciat.

Elleborum. Herba eſt, quæ ad bilem atram purgandam valet.

Puncto. Pondere, menſurâ. Stater eſt trutinæ ſpecies et libræ: caret ea lancibus: ſed in oblongo baculo notantur puncta quædam, ex quibus ratio et modus ponderis, quod in extremâ ejuſdem baculi parte ſuſpenditur, intelligi poteſt.

Peronatus. Perone indutus. Pero eſt calceamenti ruſtici genus.

Luciferi. Luciſer eſt ſtella, quæ *Venus dicitur*, quæ circa ſolem volvitur; pro omnium aſtrorum cognitione hîc ponitur.

Digitized by Google

Melicerta. Filius fuit Athamanthis ex Ino Cadmi filiâ: mutatus est in Deum marinum, et Palæmon vocatus.

Frontem. Verecundiam, pudorem, cujus sedes in fronte.

Recto talo. Rectâ viâ, congruenter virtuti; ducitur metaphora ab iis qui pedibus rectis, non obtortis ambulant.

Ars. Philosophia, quæ vitæ magistra, lex, regula, passim vocatur; et rectè agendi præcepta continet.

Presso Lare. Non magnifica tibi res domestica, non sumptuosa est. Lar est propriè Deus domesticus: pro ipsa domo ponitur.

Glutto. Glutto, gluttonis, helluo est, homo vorax. Quidam *glutto*, scribunt in auferendi casu. Est autem gluttus pars colli, per quam cibi transmittuntur. Salivam Mercurialem sorbere, est, immodicâ lucri cupidate teneri. Ducitur metaphora a gulosis, qui dum cibos jucundos vident salivam in ore versant ac deglutiunt.

Teneo. Possideo.

Jove dextro. Favente, approbante. Prætorum erat servos denunciare liberos, ut diximus.

Farinæ. Metaphora ducitur a panibus, qui sunt similes inter se, et ejusdem saporis, si ex eadem farinæ massa fiant.

Pelliculam. Sumitur hoc ab iis, qui cùm sint facie obscurâ et nigrâ fuco et minio pellem oblinunt; vel a serpentibus, qui pellem veterem deponunt.

Vapido. Turbido, obscuro, caliginoso. Metaphora a vino corrupto, quod *vappa* dicitur, cujus et vapores tetri et graviores.

Reduco. Bestiarii, quamvis belluas interdum liberiùs excurrere patiantur, funem tamen manu retinent; quem retrahunt, si longiùs illæ abeant: hinc sumpta metaphora.

Peccas. Hoc erat Stoïcorum dogma, quidquid fiat ab improbis, quos stultos appellabant, peccatum esse.

Litabis. Litare est, *aliquid, oblato sacrificio, a Superis obtinere.*

Semuncia. Dimidia uncia.

Hæc miscere nefas. Servire vitiis, simul et animi libertate frui, nefas est. Sapientiæ et stultitiæ consortium nullum. Stultè facis omnia, si non sapienter. Si sapis, liber es: si stultus es, eris etiam continuò servus.

Fossor. Rusticus terram fodiens et arans.

Tres, &c. Tres pedum agitationes, factas ex numero et arte.

Bathylli. Fuit ille saltator eximius, Neronis tempore: ob velocitatem pedum Satyrus appellatur: Satyri enim sunt Dii agrestes, pedum velocitate præstantes.

Relaxat. Cujus servitute eximit. Quid sit *Vindicta*, priùs dictum, notâ v. 88.

Strigiles. Strigilis est instrumentum quoddam dentatum, quo sudor et

Digitized by Google

ut fordes e corpore abstergantur, a stringendo, et radendo, dictum: eo utebantur in balneis, ubi sudorem igne, vel aquâ calidâ, provocaverant.

Crispini. Fuit hic vel balneator, vel dives quidam, qui suas amicis thermas et balnea commodabat.

Increpuit. Subaudi, *dominus alicui*: servum aloquens, I, *puer*, &c.

Saperdam. Vilem piscículum, qui e ponto Euxino advehebatur.

Castorum. Pharmaci quoddam genus, e castorum seu fibrorum intestinis confectum.

Coa. Vina ex insula Co, quæ alvum laxam et lubricam præstant.

Sitiente. Quia viam longam et æstuosam confecit: adde quod camelus diutissimè sitim tolerare dicitur.

Baro. Baro stupidum et stolidum sonat, Barones erant servi militum, qui et calones dicebantur.

Peroges. Vitam omnem ages ita inops, ut ne salem quidem habeas in salino, sed cogaris micas pauculas salis, in eo relictas, extremo digito avellere, et ori apponere, tam sæpe, ut salinum digitis tuis perforandum esse videatur.

Succinctus. Veste altiùs præcinctâ.

Ægeum rapias. Committas te mari Ægeo. Est illud mare inter Græciam et Asiam minorem, refertum insulis.

Masculæ bilis. Bilis vehementior et acrior te ad insaniam redegit. Masculæ vocatur, quia fortitudinem et robur solet afferre.

Cicutæ. Cicuta est herba frigidissima, atque adeo letifera.

Cannabe. E cannabe rudentes, et nautici funes fiunt. Est autem ordo: An ibi, fulto in cannabino fune, cœna erit in transtris, &c.

Transtro. Transtra sunt nautarum sedilia lignea.

Rubellum. Modicè rubrum, subaudi *vinum*.

Læsum. Gravè olens ob picem, quæ obbam claudit.

Obba. Amphora, poculi lignei genus, cujus fundus est latior, hinc sessilis vocatur, quia facilè in mensa veluti sedet quiescitque.

Quincunce. Quincunx sunt quinque unciæ, cùm quinque, verbi gratiâ, nummi annui pro centenis mutuò datis petuntur. Usura porrò illa modesta hîc dicitur, quia legibus permissa erat. Deunx autem significat uncias undecim: ancipere autem fœnoris loco undecim pro datis centenis, præter omne jus et modum est: itaque avida usura dicitur, nimia scilicet, ac immoderata.

Chærestratus. Adolescens quidam, malis amoribus implicatus, ex fabula Menandri, loquens hîc inducitur; ut in Terentio, apud quem vocatur idem adolescens Phædria.

Unguem. Ut irati, aut meditabundi solent.

Udis. Unguentis, et odoribus pretiosis perfusas: vel meis lacrymis humidas. Accendebant autem faces in honorem et gratiam meretricum;

tricum; eas verò cùm ad ipsarum fores veniſſent, exſtinguebant, ne agnoſcerentur, cantilenas interim quaſdam amatorias cantitantes.

Depellentibus. Qui a te hanc amoris inſaniam depulerunt. Tales præcipuè cenſebantur Caſtor et Pollux: Diique depellentes ſeu averruncantes dicebantur.

Trepidari. Jactare et agitare ſeſe.

Feſtucâ. Cùm ſervus libertate donabatur, lictor Prætoris feſtucam in ſervum conjiciebat; cujus moris quia ratio nulla erat, ineptus dicitur.

Palpo. Palpus, ſive palpum, palpi, ſignificat illecebras, illicium. Palpo etiam, palponis, ſignificat adulatorem, captatorem gratiæ popularis: quo ſenſu ſi accipias, ita verſum Perſii explica: an ille palpo jus habet ſui, quem hiantem ducit ambitio, &c.

Cretata. Fucata, et cretâ oblitum ac gypſo vultum habens: vel candidis induta veſtibus, quales ferebant candidati, qui non contenti nativo et albo lanæ candore, illum, additâ cretâ, augebant.

Cicer. Genus leguminis, quod ſrictum ſpargebant candidati, a populo colligendum, non ſine rixa et mutuis colligentium verberibus. Ita poteſt explicari vox illa *Rixanti populo.*

Floralia. Erant feſti dies, in honorem Floræ inſtituti. In ejuſmodi autem ludis, candidati ſtudebant variis largitionibus populi ſuffragia captare.

Aprici. Qui ſole gaudent, qui ad ſolem ſedentes garriunt.

Herodis. Triplex fuit *Herodes*, primus Antipatri filius, Rex Judææ dictus a Romanis, ſub quo natus Chriſtus Dominus. Alter fuit *Herodes*, prioris filius, cognomine *Antipas*, ſub quo mortuus Chriſtus. Tertius *Herodes* Agrippa, Ariſtobuli filius, Jacobi Apoſtoli interfector, vivente Perſio adhuc regnabat. Hujuſne, an primi mentio ſit hoc loco, nec doctiſſimi decernunt.

Lemures. Larvæ nocturnæ et ſpectra.

Siſtrum. Eſt æneum crepitaculum, quo utebantur in ſacris Iſidis. Juv. Sat. 13. v. 93.

Allî. Allium, a jejunis manducatum, contra incantationes valere credebatur.

Varicoſo. Varicoſus, qui venas, maximè crurum, nimis tumentes ſanguine habet.

Græcos. Philoſophi Romæ celeberrimi fermè Græci erant: hinc Græcos pro philoſophis ponit.

Centuſſe. Centuſſis eſt ſumma centum aſſium.

Licetur. Liceri eſt, in auctione pretium offerre alicujus rei.

NOTÆ

NOTÆ IN SATIRAM VI.

BASSE. Cæsius Bassus, insignis poëta lyricus et tempestate fuit.

Sabino. Sabini, populi Italiæ sunt inter Umbros et Latinos.

Lyra. Jamne lyricis carminibus more tuo egregiam navas operam? porro lyræ inventor Mercurius traditur.

Tetrico. Tetricus gravem sonat, severum, ac morosum.

Rerum. Legunt alii, *vocum* et dicunt esse ipsam Poëtim, quippe qui ante prosam a Scriptoribus usurpata fuerit.

Marem. Animosum, heroïcum, vividum.

Fidis Latinæ. Lyricæ poëseos Latinæ. Lyrici poëtæ primi et insignes fuere Græci: inter Latinos posteà floruerunt Horatius, et iste, ad quem Persius scribit, Cæsius Bassus. *Fides* autem, hujus *fidis*, significat lyram, seu chordam lyræ.

Juvenes joco. Juveniles, liberiores, quales juventutem decent.

Pollice. Carmine lyrico: quia lyra digitis pulsatur.

Lusisse. Ludere aliquid, *est*, versu amœniori scribere.

Ligus. Ligus omnis generis est. Liguria porrò est Italiæ superioris pars, ad oram maritimam, ubi nunc Genua: porrigitur ab Gallia usque ad Etruriam inter Apenninum et mare.

Meum mare. Vel mare vicinum, vel mare Etruscum, oriundus enim erat Persius Volaterris, oppido Etruriæ. Maritimæ regiones solent esse per hyemem calidiores, ob vapores maris, quibus frigus acutum mitigatur. Porrò urbem Lunam in Liguria ponit, licet ad Etruriam pertineat, quia est in Liguriæ limite.

Lunaï. Pro *Lunæ*, ut *aulaï*, pro *aulæ*; Virg. Luna est civitas Italiæ, sic dicta quia in eo loco ubi posita est, littus in Lunæ crescentis formam curvatur. Lunæ verò portus est verius sinus Liguriæ inter portum Veneris et portum Erycis, ambitu vigenti millia passuum patens: hodie *Golfo della Spezzia*, sic denominatus ab oppido Spetia, quod situm est in intimo

Digitized by Google

intimo receſſu. Eſt autem hic verſiculus ab Ennio ſumptus.

Eſt operæ. Subaudi *pretium*, hoc eſt, *juvat cognoſcere.*

Cor jubet, &c. Eſt locutio Græca: *id eſt*, hoc voluit Ennius dicere: jubet nos cognoſcere Lunæ portum: vel Ennius, ille vates prudens et cordatus, laudat Lunæ portum, et dignum eſſe qui cognoſcatur, docet.

Ennî. Ennius poëta fuit Italus vetuſtiſſimus, ingenioſus, et eruditus: Annales populi Romani ſcripſit, et alia quædam, quorum fragmenta exſtant.

Deſtertuit. Deſiit ſtertere, ſeu ſomniare. Sic deſpumo, eſt ſpumam effundo et relinquo.

Mæonides. Homerus: ita dicitur a patre Mæone.

Quintus. Vel eſt nomen numeri et ordinis, ut explicatum eſt in interpretatione; vel eſt ipſum prænomen Ennii, quod hic ironicè cum Græco nomine, *Mæonides*, quia Græci ejuſmodi prænomina ignorabant: quaſi diceres, Quintus Homerus, ut Quintus Ennius.

Pythagoreo. Quis fuerit Pythagoras, quid docuerit, vide in ſatiris ſuperioribus; præſertim Sat. 15. v. 173.

Pejoribus. Pejor, maximè apud Græcos, pro ignobiliori ponitur.

Senio. Senium ſæpè uſurpatur pro triſtitiâ et mœrore.

Unctо. Cibo pingui, et exquiſito.

Vapida. Avari vinum, niſi mutatum et corruptum, non bibunt: Poteſt etiam ſic explicari: explorare, admoto naſo, num lagenæ ſignum et operculum integrum ſit, an a ſervis reſignatum et fractum.

Horoſcope. Horoſcopus hic ſignificat certam aſtrorum complexionem, quæ in cœlo eſt, dum orimur; aſtrum natale, quod nativitati præſidet.

Varo. Varus propriè eſt homo diſtortis pedibus.

Muriâ. Eſt ſalſugo ſeu aqua ex carnibus ſale conditis relicta.

Rhombos. Piſces exquiſitos.

Libertis. Servis a me libertate donatis.

Ponam lautus. Græcâ locutio; tam lautus, ut apponam.

Salivam. Pro ſapore uſurpatur; qui ſalivam ciet, ac in deglutiendâ ſaliva maximè ſentitur. Turdi autem aliter alio cibo paſti et loco ſapiunt, aliter ſi domi; aliter ſi rari alantur.

Meſſe tenus. Uſque ad modum et copiam tuarum opum.

Occa. Occare, eſt propriè glebas majores, poſt arationem relictas, frangere et comminuere.

Brutia. Brutii ſunt Italiæ extremæ populi, prope Siciliam.

Surda. Non exaudita a Superis ſurdis.

Ionio. Mare Ionium eſt in extrema parte maris Adriatici, inter Siciliam et Græciam.

Dei. Pingebant in puppe Deos cuſtodes

cuſtodes cujuſque navis : iis exſtructa erat in puppi ara.

Mergis. Sunt aves marinæ.

Caſta. Tabulæ fractæ navis, et quaſi latera data ſunt mergis ludibrio.

Ceſpite. Non tantùm de pane et frumento, ſed de agro virenti, et meſſe, quæ in herba tantùm eſt, largite. Ceſpes eſt gleba cum gramine.

Pictus. Naufragi, ut hominum commiſerationem moverent, ſolebant circumferre tabulam, in qua mare et ipſorum naufragium depictum erat : unde cærulea vocatur tabula ob maris colorem.

Cœnam funeris. Solebant in mortuorum funere dapes ponere, quæ cum cadavere cremabantur : interdum illas ſepulcris ipſis imponebant, et quaſi mortuis epulandas apponebant : vocabatur ea cœna, ſilicernium.

Rem. Opes.

Curtaveris. Mutilaveris, aliquid ex ea detraxeris.

Ceraſo. Cinnama, caſiæ, erant aromata, unde unguenta conficiebantur : ea autem vitiabantur : admixto cerafi cortice, ſeu gummi ex ceraſo.

Beſtius. Cornelius Beſtius, inſignis Romæ avarus, in luxum per Philoſophos invectum declamare ſolitus ; cujus auctoritate ſe tuetur ille hæres, bona olim ad ſe reditura minoi queritans.

Ita ſit. Verba ſunt Beſtii : Sic nempe vivitur, ſic in Urbe luxus dominatur.

Sapere. Infinitivus, Græco more, pro ſubſtantivo, ſapientia.

Palmis. Quæ ex Syria deferuntur, et Palæſtinâ.

Maris expers. Quod ſapere, quæ noſtra ſapientia non petebatur olim e tranſmarinis regionibus, putà ex Græcia, &c.

Fœniſecæ. Ruſtici, qui fœnum ſecant.

Vitiarunt. Inquinarunt, cùm antea ſimpliciùs victitarent.

Ulterior. Ultra mortem poſitus defunctus. Cadavera combuerebant Romani, et in cineres redigebant.

O bone. O amice.

Inſignem. Ironicè. Caligula enim cùm triumphare cuperet, quaſi Germanos magnâ clade affeciſſet, ſcripſit ad Senatum, ut ſibi triumphus decerneretur.

Pubis. Juventutis.

Lutea gauſapa. Villoſas veſtes ; lutei, ſeu crocei coloris.

Eſſeda. Currus grandiores et vehicula Gallorum propria.

Rhenos. Pro Rheni accolas. Eſt autem Rhenus ingens fluvius, Galliam ab Germania dividens.

Genio. Deo tutelari, et cuſtodi Imperatoris.

Paria. Dies feſtos colere ſolebant, inductis in arenam gladiatoribus, qui ſe mutuis vulneribus trucidarent. Centum autem paria gladiatorum, ſunt ducenti gladiatores, inter ſe æquales. *Par* enim, cùm ſubſtantivum nomen neutrum eſt, ſignificat res duas æquales.

Ario-

Digitized by Google

Artocreas. Græca vox eſt: ſignificat carnem et panem, ſive cibum ex pane et incoctâ carne compoſitum.

Non adeo. Subaudi, *prohibeo:* abſit ut vetem.

Exſſatus. Lapides, oſſa terræ dicuntur.

Amitis. Amita patris ſoror eſt.

Patruelis. Patrueles vocantur, qui orti ſunt e duobus fratribus; conſobrini, qui e duabus ſororibus.

Proneptis. Nepotis filia.

Patrui. Patruus eſt frater patris.

Matertera. Soror matris.

Aviâ. Patris, vel matris mater.

Bovillas. Oppidum in via Appia.

Virbi. Ita dictus eſt iſte olivus ab Hyppolito, qui Virbius appellatus fuit, poſtquam artibus Æſculapii ad vitam revocatus eſt, et prope hunc collem in templo Dianæ colebatur. Idem clivus vallis etiam *Aricina* dicebatur, quia per illam ibatur Ariciam. In eo clivo multi erant mendici.

Progenies Terræ. Homines obſcuro, aut incerto patre nati dicebantur filii Terræ, quæ communis eſt omnium parens.

Pater quartus. Abavus, ſeu proavi pater. Eſt enim hic ordo; pater, avus, proavus, abavus, tritavus.

Ritu generis. Perinde quaſi hunc locum et ordinem in meo genere et familia obtineret.

Major avunculus. Eſt avi, aut aviæ avunculus, vel frater, ut quibuſdam placet; nam avunculus propriè eſt matris frater; itaque major avunculus erit aviæ frater.

Lampada. Athenienſes in quibuſdam Promethei ſacris, lampada tenentes manu, ita currebant, ut primus poſtquam currendo defatigatus erat, facem alteri recenti et integro traderet in manum, iſte tertio, tertius quarto, &c. poſterior autem non porrigebat facem priori, ſed prior, ſeu qui priori loco ſtadium erat ingreſſus, poſteriori; ſic mortui hereditatem et lampadem veluti tradunt viventibus. Alii hæc verba, *qui priòr es*, ita exponunt, qui es ſenior, qui prior vitæ curſum ingreſſus es, cur a me, licèt juniore, hereditatum ante tempus, ante meum obitum petis?

Merces fœnoris. Id eſt, fœnus, quod ſuprà ſortem ſeu caput, ut aiunt pecuniæ, colligitur, eſtque pecuniæ mutuò datæ fructus, et quaſi fœtus. Vulgò dicitur uſura.

Accedat. Ad ſummam principem a te addatur. Quidam ita explicant: Noli, O heres, inſtar ſeveri patris, cogere ad augendam fœnore pecuniam, et ad ſumptus qui erunt neceſſarii, ſumendos ex illo fœnore, non ex ſorte. Alii cenſent eſſe Perſii verba ſuum heredem alloquentis: ſic olim, cùm hereditatem meam adminiſtrabis, eam angebis uſurâ: ex ea uſura ſumptus facies, non ex ſorte, quæ tibi ſic remanebit integra. Verùm, inquit heres, quantula hæc erit ſors? quid eſt relictum a te? nihil ferè.

Digitized by Google

Cappadoces. Servi e Cappadocia, minoris Asiæ regione, multi Romam venales deducebantur.

Catastâ. Erat machina quædam, e lignis per intervalla positis, instar ingentis caveæ, in qua saginati et nudi exponebantur servi, ut eos emptores possent inspicere, ne quid lateret vitii.

In rugam. Metaphora ducitur a pannis, qui rugas contrahunt, cùm duplicantur.

Depinge. Legunt alii, *depunge*, id est, punctum aliquod fige, ubi hæream.

Acervi. Hæc argumentatio; soritesaliâ voce dicitur: In ea multæ coacervantur propositiones, in quibus aliquid doli est, quod in conclusione tandem deprehenditur. Chrysippus, philosophus Stoïcus, qui hunc acervum invenit, idem invenit modum ejus solvendi et sistendi in aliquâ propositione unde omnis dolus penderet, ac in alias derivaretur. Alii hoc aliter explicant; negantque, Cicerone teste, posse ullum Acervo Finem statui, neque id unquam a Chrysippo inventum: itaque volunt accipiendum hunc ultimum esse Versiculum, de Re quæ fieri non possit, Sententia; Doce me quis avaritiæ modus esse possit ac Finis: id vero non magis me docebis, O Chrysippe, quam docuisti acervum tuum finire; quod præstare nunquam potuisti. Potest etiam ita exponi: doce me ubi sistam, inveniamque modum et rationem finiendæ Cupiditatis et Avaritiæ, quæ simillima est Acervo tuo, Chrysippe, cujus Finem inveniri nullus potest.

THE

Digitized by Google

Digitized by Google

THE

SIX SATIRES

OF

PERSIUS,

TRANSLATED BY DR. BREWSTER,

N.B. The Revd Robert Burrowes
F. T. C. D. & M. R. I. A. said that this
was one of the best translated books
he ever met with: on the 12th of Dec:
1789

Digitized by Google

Digitized by Google

THE PROLOGUE.

NEVER did *I* ſo much as ſip;
Or wet with Hippocrene a lip;
I never dream'd, one ſingle night,
Upon Parnaſſus' forked height;
(Or if I did ſo, do not know it)
To make me thus ſtart up a poet.

No; my pretenſions to the *Nine*,
And pale Pirene, *I* reſign;
Reſign to thoſe, whoſe better claim
Stands witneſs'd by approving fame;
By ſacred ſtatues, plac'd around,
With twining wreaths of ivy crown'd!

Theſe rude, unpoliſh'd ſtrains of mine,
I, at Apollo's hallow'd ſhrine,
Lay humbly, unpreſuming, down;
I, half a poet, half a clown.

Who taught the pie's or parrot's throat,
To emulate the human note?
Thoſe ſounds which nature had deny'd,
Ingenious want, to both, ſupply'd:
Ingenious want, in nature's ſpite,
Taught *them* to ſpeak—and *me* to write.

Nay, hang but lure enough in view,
And *they* ſhall ſtrait turn poets too:
Ev'n crows and pies ſhall chatter verſe,
And like their brother bards, rehearſe.

Digitized by Google

SATIRE I.

THE ARGUMENT.

We may ſuppoſe the Author to be juſt ſeated in his ſtudy, and beginning to vent his indignation in ſatire. At this very juncture, comes in an acquaintance, who upon hearing the firſt line, diſſuades him, by all means, from an undertaking ſo perilous; adviſing him rather, if he needs muſt write, to accommodate his vein to the taſte of the times, and to write like other people.

Perſius acknowledges that this, indeed, were the readieſt method to gain countenance and applauſe; but then adds, that the approbation of ſuch patrons as this compliance would recommend him to, was a thing to be deſired, on no terms at all; much leſs upon terms ſo ſhameful.

After this, he takes occaſion to expoſe the wretched taſte that prevailed then at Rome, both in their verſe and proſe; and informs us what abominable ſtuff their noble poetaſters not only ſcribbled themſelves, but encouraged in others. Of theſe their miſerable attempts in the way of poetry, the Author exhibits to us a ſmall ſpecimen; at the ſame time lamenting, that he dares not ſpeak out with the freedom allowable in former times, and practiſed by his predeceſſors in ſatire, Lucilius and Horace. He then concludes, expreſſing a generous diſdain for all worthleſs blockheads whatever: The only readers whoſe applauſe he covets, muſt be men of virtue and men of ſenſe.

PERSIUS. MONITOR.

P. *VAIN cares of man! all earthly things how vain!*
M. Good heav'ns! Who'll read this canting preaching ſtrain?
P. Speak'ſt thou to *me?* Not one, i'faith, not one.
M. Yes, two perhaps, or—*P.* None, moſt likely, none.
M. The

M. The caſe is piteous—*P.* Why a piteous caſe?
Polydamas forſooth, and all the race
Of maſter-miſſes, join in my diſgrace!
Admit they do, need *I* for this repine,
That ſuch e'en Labeo's page prefer to mine?
Ridiculous! If muddy-headed Rome
Condemn our wit, muſt we abide the doom?
Stand to th' award of an ill-judging town?
And by their falſer ſcale adjuſt our own?
No, no; for *others'* judgments aſk no more:
To know thy ſelf, thy ſelf alone explore.
For who at Rome is not a—? Might I ſay,
O might I mention what!—But ſure I may.
For ſee what toys, their ſenſeleſs lives engage,
From playful childhood up to reverend age!
Yet mark the ſolemn cheat, the ſage grimace!
Cenſorian beard, ſeverity of face!
Viewing theſe hoary fools, enrag'd I glow:
Out, out it muſt—You muſt excuſe me. *M.* No.
P. But my unruly ſpleen with laughter ſwells:
What muſt I do when nature thus rebels?
M. What muſt you do? The ſame that others do:
Obſerve the courſe our other bards purſue.
Pent in their lonely ſtudies, they compoſe.
Some, meaſur'd numbers, *ſome*, unfetter'd proſe:
But, be it proſe or numbers, all they write
Is quite *ſublime*. *P.* Sublime, no doubt on't, quite!
Alike ſublime: for ſee from firſt to laſt,
The proſe is fuſtian, and the verſe bombaſt!
It's author too, alike, the heavy load
Puffs from his huge, rehearſing lungs, abroad.

Ver. 6. *Polydamas forſooth!*] He means here Nero and his minions; alluding to a paſſage in a ſpeech of Hector's. Homer's Iliad, b. 22. ver. 100 and 105.

Ver. 9. *Labeo's page.* Actius Labeo was a court-ſcribbler, who made a literal and wretched tranſlation of ſeveral books of Homer's Iliad into Latin. See verſe 115 and 272.

Ver. 14. *No, no; for others' judgments.* This is ſpoken conformably to that principle of the Stoic philoſophy, which maintained that a wiſe man ſhould not make other people's opinion, but his own right reaſon only, his rule of action.

Digitized by Google

And lo the promis'd Day! At length, 'tis here:
New-cloath'd, new-powder'd, ſee the *wit* appear!
A finiſh'd beau, forſooth, behold him ſtand,
A birth-day jewel ſparkling on his hand!
A ſoftning gargle tunes his warbling throat,
And fits the varying pipe for every note.
A deſk, rais'd high, the liſtening throng controlls;
He mounts, and out the melting poem rolls.
His eye, a comment to his ſenſe affords;
And adds immodeſt looks, to wanton words.
Theſe are the means, the ſhameful means! that pleaſe:
Rome's very nobles own the power of theſe.
What! at this age, with theſe grey reverend hairs,
Turn'ſt thou a pander to ſuch ears as theirs?
Theirs! at whoſe glutting praiſe, e'en thou wou'dſt cry,
Forbear! Forbear! or elſe I burſt, I die.
" Well but, *(ſay you)* what uſe does ſcience yield,
" If in the parent mind it lie conceal'd?
" If there the leaven ſwell, in vain, for vent,
" If there the barren fig-tree ſtill be pent?"
O men! O manners! toils thy dotard head,
Reſigns thy cheek, for this, it's healthful red?
Muſt then the pageant, knowledge, needs be ſhown?
Uſeleſs to thee, unleſs to others known.
" O but the pointing finger who can ſee,
" Who hear, uncharm'd the whiſper, *there, that's he?*"
" Nay more, the beauiſh ſons of Rome rehearſe,
"Their tutors teach, the beauties of your verſe:
"And is it nothing, nothing, to become
"A leſſon to the beauiſh ſons of Rome?"
Lo next our ſurfeit ſots, call, o'er their wine,
To hear the labours of a bard divine.
Come, the productions of ſome heavenly muſe,
Who can repeat? *cry they*—And what enſues?
Why one, or other, of the purple beaus,
A nauſeous preface ſnuffles thro' the noſe;
Some old, ſome ſad old tale, then forth he whines,
Made ſadder ſtill by lamentable lines.
Tells how Hypſipile a captive ſigh'd,
Or how poor fond deſerted Phyllis died.
Some ſuch trite ditty, his refining throat
Fritters; and melts and minces every note.

All

Digitized by Google

All hear attentive; and to crown the end,
All generous nods of approbation lend.
O happy author! thou art ſure at reſt;
Thy aſhes, after this muſt needs be bleſt!
Thy tomb, no doubt! the monumental ſtones,
Muſt, after this, lie lighter on thy bones!
But approbation only, will not do:
Behold, applauſes are thy portion too!
The gueſts all ring thy praiſe—Thrice happy thou!
Feel not thy manes joys exceſſive, now?
Now, raiſe not violets, from thy duſt their head,
And proudly make thy precious urn their bed?
" O Sir, *(ſays one)* your worſhip's pleas'd to ſneer,
" (That noſe informs us) but you need not here.
" For breathes there he, ſo ſtupid to diſclaim
" The praiſe of men, the general voice of fame?
" When ſuch his labours, ſuch his ſacred page,
" As cedar's juice ſhould vindicate from age;
" Should bid to lateſt times, unſoil'd endure;
" Of grocers, fearleſs; and of cooks, ſecure?"
Whoe'er thou art, to whom, ſo lately I
Aſſign'd th' opponent's part, take this reply.
If in my writings, by ſome lucky hit,
(Luck it muſt be) I deviate into wit;
Know, then, howe'er I ſcorn applauſe undue,
Then, I can praiſe accept—approve it too.
To glory's charms, not callous is my heart,
Such glory, as reſults from true deſert.
But that theſe eulogies of fools, ſhou'd be
The final aim—to that, I can't agree.
For ſift (I beg) all this their mighty praiſe:
Includes it not ev'n Labeo's paltry lays?
His very *Iliad?* and each ſuſtian ſtrain
Teem'd in that purg'd, helleborated brain?

Ver. 101. *As cedar's juice.*] Bookſellers, to preſerve their valuable books from growing mouldy, or worm-eaten, rubbed them over with the liquor that diſtilled from the cedar tree. See Pliny, b. 13. c. 13.

Ver. 117. *Helleborated brain?*] The antients made uſe of Hellebore, not only when they were diſordered, but oftentimes too in ſound Health, purely to quicken the apprehenſion. See Pliny, b. 25. c. 5.

Includes it not our noble ſonnetteers,
Whoſe flux of elegy infeſts our ears?
Nay, all the traſh that trickles from the heads
Of glutted fops, who loll on citron beds?
Yes, this forſooth! is fame, the jewel ſought:
Yes, and (what's worſe) this too is merely bought.
You know to bribe, to ſpread the ſmoaking treat:
The grateful gueſt returns you fame for meat.
You know to buy the ſhuddering poet's vote,
(An eaſy purchaſe) with a thread-bare coat.
" Now Sirs, *(cry you)* I honour truth—be free—
" How is my verſe?—Speak truth, howe'er it be."
They, poor dependants! are oblig'd to lie;
They ſpeak! No, no, *they* dare not—but ſhall *I*?
Truſt me, bald trifler! worſe was never writ:
Thou! with that mountain paunch, aim'ſt *thou* at wit?
Thrice happy Janus, bleſt with face behind!
He to no flouting poſtern jeers is blind:
He no crook'd finger, no ſplay mouth he fears;
No length of lolling tongue, or aſſes ears.
But you, Patricians! doom'd to *ſingle* face,
Fear *you* the tongue behind, that lolls diſgrace.
" *What ſay the town?*"——O dear Sir, can they ſay
Other than this? And this, beſure, they may:
" Verſe to its laſt perfection you have brought,
" In liquid flow conveying gentle thought.
" Each poliſh'd part, is ſo exactly join'd,
" That where they meet no curious nail can find.
" Each verſe is drawn ſo ſtrait, ſo ſmooth, ſo fine,
" Why ſure you ſhut one eye, and work by line!
" Whether you touch the *humours* of the age,
" Or paint the people's vice, or tyrant's rage,
" True genius ſtill inſpires the mighty page!
Each youngſter now (behold!) attempts to write,
And in heroics wings his airy flight;

Ver. 145. *No curious nail*] It is uſual with artificers to run the nail of their finger along their work; making it thereby a teſt of the aſperity or ſmoothneſs of the marble, or other matter, which they have undertaken to poliſh. Horace's Art of Poetry, ver. 294.

Ver. 148. *Humours,—vice,—rage*] That is, whether you write Comedy, Satire, or Tragedy. The Author deſcribes here the ſeveral kinds of poetry, by mentioning the different objects that each is converſant about.

Every

Digitized by Google

Every raw thing, and each pin-feather'd fool,
Who left but yeſterday his Greek and ſchool;
Below the loweſt theme; unbleſt with ſkill
To paint or *waving grove*, or *purling rill*.
Sings he the *Country*'s copious ſcenes?—his lay
Recounts its *chimnies*, *panniers*, *hogs* and *hay*.
" Remus of old (adds he) was ſuckled *here*;
" *Here* didſt thou, * Quintus drive the labouring ſteer:
" *Here* thy good-woman, in the furrow'd track,
" Trembling array'd her new dictator's back;
" And laſt, the lictor carry'd home thy plow."
——Are not theſe hopeful ſparks for *Epic*, now?
But let bad *writers* ſcribble as they will,
Some *readers*, bad as they, admire them ſtill.
That puffy offſpring of old Accius' head,
Briſeis' ſelf, by one at leaſt is read.
Numbers adore Pecuvius' knotty line,
And ſwear Antiopa is all divine.
" *Whoſe figs, like pillars, propping every part,*
" *Buttreſs'd her ſinking, dolorific heart,*"
Now, when each blear ey'd dunce theſe noxious ſeeds
Sows in young minds, and nurtures up the weeds;
Aſk you from whence this motley jargon ſprung,
Whoſe vile contagion thus deforms our tongue?
Aſk you, whence came thoſe fulſome points of wit,
Which charm our lordlings, and the beardleſs pit?
Nay, which are urg'd as arguments of weight,
Where life itſelf's the queſtion in debate.
Lo thy grey head obnoxious to the laws!
In tropes and figures, plead'ſt thou *ſuch* a cauſe?
In *ſuch* a juncture, at thy life's expence,
Muſt thou be labouring for a *ſprucc* defence?
" *Theft! Theft!* O Pedius to thy charge I lay."
Thus ſays th' *accuſer*.—What will Pedius ſay?
The gentle Pedius places all his hopes
In points, in balanc'd periods, and in tropes.

Ver. 158. *Recounts its chimnies, panniers.*] Perſius, in this paſſage, glances at ſome contemporary poetaſter, or other, who, in a poem upon the Pleaſures of a Country Life, had been very particular and tedious upon the circumſtances here recited. See Caſaubon.

* Id eſt, Quintus Cincinnatus.

Ver. 171. *Whoſe ſighs*, &c.] Theſe two verſes are the tranſlation of a ridiculous line, taken from a poem of Pacuvius, entitled Antiopa.

" *How*

" *How ſweet his turns!*" the raptur'd audience cry:
" *How choice his figures!*"—How abſurd! ſay *I.*
Canſt thou, O Roman! then, ſubmit to pleaſe
By arts? ſuch tickling, trifling arts as theſe?
Say, ſhou'd the ſhip-wreck'd ſailor *ſing* his grief,
Wou'd that prevail on *me*, to lend relief?
The tablet on your back, expreſſes woe;
Is this a time to warble as you go?
He whoſe complaints would bend my ſtubborn heart,
Muſt bring *me* tears of *nature*, not of *art*.

M. Well, Sir, whatever blemiſh taint our *proſe*,
Our *verſe*, you'll own, with ſweet improvements flows.
Crude was the poeſy of former days,
But oh! what charms embelliſh *modern* lays!

P. Thouſands, no doubt! (thrice happy tinkling times!)
Witneſs the pauſe that *rhymes*, the cloſe that *chimes*.
Witneſs thou, Attys! " Thou, whoſe lovely eyes
" Cou'd ev'n ſur*prize* the mother of the *ſkies*."
Witneſs the dolphin too, " who cleaves the tides,
" And flouncing *rides* o'er Nereus' ſea-green *ſides*."
Witneſs thou likewiſe, " Hannibal divine,
" Who of the long-ribb'd Apennine didſt bravely laſh the
" Chine."

M. What of theſe lines, Sir?—If you can't admire 'um,
Grant me, at leaſt, they equal *Arma Virum*.
Nay Virgil's ſure, are ſpungier ſtill than theſe;
His empty lines! like limbs of dodder'd trees,
Puft up with fungous fat excreſcencies!

P. Theſe then are ſamples of the *lofty* vein:
Where next, I marvel, is the *tender* ſtrain?
Where is the gentle lay, that muſt be read
With languid accent, and inclining head?

Ver. 195. *The tablet on your back*] Wretches who had ſuffered ſhip-wreck, at the ſame time that they went along the ſtreets, making a lamentable recital of their misfortunes, carried on their ſhoulders (the more to move pity and compaſſion) a pictured repreſentation of the dangers, in which they had been concerned.

Ver. 204. *The pauſe that rhymes*] Caſaubon obſerves, that in the ridiculous verſes immediately following, we are particularly to remark the childiſh affectation there is of jingle, and of what we term Monkiſh or Middle Rhyme. To make the ridiculouſneſs of them more apparent to an Engliſh reader, they are tranſlated accordingly.

—Why

—Why doubtleſs, here— * " The Bacchanalian crew
" Their wreath'd horns *blew*, and after Pentheus *flew*.
" He, ſcornful calf! it is *decreed*, muſt *bleed*;
" His mother's angry knife ſhall do the deed.
" His ſiſters, joining in the Mænad band,
" With ivy-armed *hand* the ſubject Lynx *command*,
" And Evion cry; 'tis Evion all around:
" Echo repairs, and babbles back the ſound."
But oh, if Rome's old manhood were not fled,
Cou'd ſuch lines gender in a Roman head?
Hold, I miſtake; 'tis in the mouth they grow:
Mænas and Attys, like our ſpittle flow.
Their author thump'd no deſk; no finger bit:
His only toil and trouble was—to ſpit.
M. Pſhaw, be their poems, good, bad—what you will—
Nay, Sir, admit them deſpicably ill:
Muſt therefore *you*, your venom'd verſe employ?
Your biting truths the courtly ear annoy?
What end will this, this ſnappiſh ſatire ſerve?
What can'ſt thou purpoſe, friend!—unleſs to ſtarve?
With cold and hunger, ſhivering wilt thou wait,
And barr'd for ever find the great man's gate.
How canſt thou leſs expect, in whoſe harſh page
The curriſh *letter* ſnarls perpetual rage?
P. Adieu then, honeſt muſe! Write, they who care:
For *me*, let all that's black, at once be fair.

Ver. 101. of the original. * *Torva Mimalloneis*] Theſe and the preceding verſes, *Berecynthius Attin*, &c. have been almoſt univerſally ſuppoſed to be Nero's own: but how unjuſtly, may be ſeen in Monſieur Bayle's Life of Perſius.

Ver. 231. *Mænas and Attys*] The two poems from whence the foregoing quotations are taken.

Ver. 235. *His only toil*] Ben Johnſon, in a piece of his, which he calls an Apologetical Dialogue, ſeems to have an eye to this paſſage, as well as to another in our Author's Prologue.

" ——— They would think it ſtrange now,
" A man ſhould take but colt's-foot for one day,
" And, between whiles, ſpit out a better poem,
" Than e'er the maſter of art, or giver of wit
" Their belly made."

Ver. 243. R. is called the dog's letter; becauſe the trembling vibration of the tongue in pronouncing it, reſembles the ſnarling of a dog.

Me it concerns not. Henceforth every line,
Gods, how prodigious! Bleſs us, how divine!
" Sure the reſolve *(ſay you)* is moſt diſcreet:
" Know while you live, your diſtance with the *great*;
" Their doors are ſacred. Satiriſt, come not near,
" Lay not your excremental libels *here!*
Paint then *(ſay I)* with due inſcription round,
Paint then two ſnakes: *This, boys, is hallow'd ground,*
Urine not here! Nought further need be done;
Inſtant, I vaniſh; in a trice, am gone;
Yet cou'd Lucilius laſh a vicious age;
Mutius and Lupus felt his grinding rage.
Yet cou'd ſhrewd Horace, with diſportive wit,
Rally his friend, and tickle while he bit:
Winning acceſs he play'd around the heart;
And gently touching, prick'd the tainted part.
The crowd he *ſneer'd*; but ſneer'd with ſuch a grace,
It paſs'd for down-right innocence of face.
May not *I whiſper* then?—Not any where?
No, not in private?—to a ditch?—*M.* not there.
P. Then *here* I'll bury, hide it *here* I muſt:
Take thou my *book!* the ſecret to thy truſt.
I ſaw it; *I* myſelf——* " King Midas wears
" A goodly royal pair of aſſes ears."
This ſecret ſneer, this one conceit of mine,
So mere a nothing—wou'd not I reſign,
For all your tomes, replete with courtly wit;
For all the *Iliads* that were ever writ.

Ver. 253. *Paint then two ſnakes*] The ancients were uſed to denote the ſacredneſs of a place, by the repreſentation of Serpents; under the ſhape of which animals, they alſo characteriſed their Gods and Genii. For the reaſon, ſee *L' Hiſtoire du Ciel*, vol. 1.

* See Dryden's Fables, The Wife of Bath.

Ver. 122. of the original.—*Nullâ* tibi vendo
Iliade—

It has been doubted if the word *nullâ* here, does not carry the meaning farther than Labeo's Iliad only; and if the author does not deſign to expreſs in the ſtrongeſt manner the eſteem he has for his *nothing*, by ſaying he would not exchange it for *any* Iliad, not even that of Homer's. I rather agree with Lubin, who thinks the poet would be underſtood to mean Nero's Iliad. For Nero, as well as Labeo, had written a poem on the Deſtruction of Troy: and as their ſubject was the ſame, ſo was their ſucceſs in treating it.

Then

Thou then, whom bold Cratinus' zeal inſpires,
And his free line with generous ardour fires!
Thou, who grow'ſt pale o'er Eupolis's rage:
Pale, o'er the * *mighty maſter*'s drolling page;
Come *hither* too!—If aught more mellow'd *here*,
If, haply, aught more finiſh'd, ſtrike your ear,
Let the rare beauties win you to proceed;
O, let your boſom kindle, as you read!
But as for *him*, and ſuch like things as *he*,
Who plumes, and takes himſelf for *ſome-body*,
(Becauſe his worſhip's honour late is grown
Clerk of the market, in ſome corporate town;
Impower'd, forſooth in that exalted ſtate,
To break ſmall pints, and cenſure ſcanty weight!)
Him, who with ſcoffings (dull and brutal too)
Can flout the Græcian's philoſophic ſhoe;
Can mock the blind; and has the wit to cry
(Prodigious!) "*Why friend, you want an eye!*"
From reading what *I* write, let *him* refrain!
Be nought *his* portion—but my juſt diſdain.
The ſame to *thee*, whoſe thick unfurniſh'd ſcull
Contemns all ſcience, faſhionably dull;
Derides the ſage geometrician's pains,
With all the lines his learned duſt contains:
And then, O then is moſt ſupremely bleſt,
When ſome wiſe beard becomes a ſtrumpet's jeſt.
No, no; let ſuch mind this, and nothing more:
Let them, all morning, conn the play-bills o'er;
Then dine: from dinner, to rehearſals run,
There, with Calliroe, waſte their after-noon.

Ver. 274. *Eupolis—Cratinus—Ariſtophanes*] Theſe were authors, who expoſed perſons as well as vices in their bare-faced ſatire; and ridiculed the chief magiſtrates of the commonwealth, by name, upon the ſtage.

* Ariſtophanes.

Ver. 297. *His learned duſt*] The geometricians made their demonſtrations upon duſt, or ſanded floors; to the end, that the lines might with eaſe be changed, and ſtruck out again at pleaſure. As for the *Abacus* or *counting-table*, the learned may pleaſe to refer to Mr. Holiday's ſecond note upon the ninth ſatire of Juvenal.

Ver. the laſt of the original. *His mane edictum, poſt prandia Calliroen do*] Moſt commentators think *edictum* in this place, means the Prætor's edict; and

and that by *Calliroe*, we are to underſtand ſome harlot of that name. But Marcilius with more reaſon, takes *edictum* (agreeably to the phraſes, *edictum ludorum*, *edictum muneris gladiatorii*, &c.) to ſignify a programma, a kind of play-bill, which was ſtuck up, as ours are, in a morning; and Calliroe to be the title of a play, which (as the bill we may ſuppoſe expreſſed) was to be rehearſed in the afternoon.

Surely, the decrees of the prætor muſt have been ſubjects too ſerious and rational for ſuch gentlemen as Perſius is here directing himſelf to; and then Calliroe, I apprehend ſhould ſeem to be the name of a poem, rather than of a ſtrumpet, becauſe this ſatire is ſo particularly levelled againſt bad authors and their wretched productions.

SATIRE

SATIRE II.

THE ARGUMENT.

Among the Romans, it was uſual for one friend to compliment another, on his birth-day, with ſome ſort of preſent. Your men of letters (moſt of them, perhaps, having nothing they could ſpare ſo conveniently, as their works) generally ſent, at theſe times, ſome piece or other of their own compoſing.

Accordingly Perſius here, upon the birth-day of Macrinus, addreſſes to him this ſatire.

Now it being cuſtomary for the native to pay his devotions to the Gods, at ſuch ſeaſons more particularly; the poet takes thence an occaſion, firſt of commending the purity of his friend Macrinus's prayers; and then of expoſing the ſinful deſigns of others in the like action.

Through the whole, he gives us inſtances either of folly or impiety; where the petitions people made were unreaſonable and criminal, as the meaſures taken for the attainment of them, were abſurd and profane.

The ground of theſe abuſes was this one miſtaken point: Men imagined divine beings were to be influenced like mortal ones, by mercenary motives; and then in conſequence of ſo groſs a principle) thought to conciliate them by preſents, and bribe them by offerings. Whereas (ſays the author) the Gods regard nothing leſs: They look not for the ſacrifice of coſt and expence; but for the ſacrifice of a pure and undefiled heart.

The ſubſtance of Plato's Dialogue upon Prayer (which doubtleſs gave occaſion to this ſatire of Perſius) may be found in the Spectator, No. 207.

Addreſſed to MACRINUS on his BIRTH DAY.

AGAIN, Macrinus, comes the genial day,
(O note with whiter ſtone, it's fairer ray!)
Which, often as revolves the circling ſphere,
Adds to the paſt account another year.

Go

Go then, obſervant of thy natal hour,
Go, to thy *Genius* a libation pour.
A plain libation: for thou know'ſt to join
No bribe unhallow'd, to a prayer of thine.
Thine, which can every ear's full teſt abide;
Nor need be mutter'd to the Gods aſide!
No, *thou* aloud may'ſt thy petitions truſt;
Thou need'ſt not whiſper, other great-ones muſt.
For few, my Friend! few dare, like thee, be plain;
And prayer's low artifice, at ſhrines, diſdain:
Few from their pious mumblings dare depart,
And make profeſſion of their inmoſt heart.
" Keep me, indulgent heaven! thro' life, ſincere!
" Keep my mind ſound! my reputation clear!
—Theſe wiſhes, *they* can ſpeak, and *we* may hear.
Thus far their wants, are audibly expreſt;
Then ſinks the voice, and mutterings groan the reſt:
" Hear, hear at length, good Hercules! my vow:
" O chink ſome pot of gold beneath my plow!
" Could I, O could I, to my raviſh'd eyes,
" See my rich uncle's pompous funeral riſe!
" Or could I, once, my ward's cold corpſe attend!
" Then all were mine—This autumn ſtand my friend!
" Poor ſchrophulous youth, his life is pain at beſt:
" Kind death releaſe him! and we both are bleſt.
" *One* everlaſting wife ſticks cloſe by *me*,
" While neighbour Nerius has diſpos'd of *three!*"
But that with due ſolemnity preferr'd,
Theſe righteous ſighs may fail not to be heard;
Each riſing morn, with lifted eye and hand,
At Tiber's purifying ſtream you ſtand.
Twice, thrice, you plunge the head, with ſolemn care,
Leſt night's remaining ſtains ſhould ſpoil the pray'r:
Hark now, reſolve me, Friend! (no mighty taſk)
This one ſhort queſtion—This is all I aſk:
What are thy thoughts of Jove?—nay ſpeak—be free,
Would'ſt thou prefer him—" AH? TO WHOM?"—let's ſee,
Would'ſt thou to Staius?—Bleſs me, why ſo mute?
Yes, yes, thou would'ſt to Staius, paſt diſpute.

Ver. 42. Staius was a notorious wretch, who had behaved particularly villainous in theſe two characters, of a Judge and a guardian.

Why, can'ſt thou queſtion which is to be ſtyl'd
The truſtier *guardian*, to the friendleſs child?
Which for a *judge*, thou ſooner would'ſt approve,
Abandon'd Staius, or all-perfect Jove?
Well, what you urg'd to Jove before, impart
To Staius now. Ev'n Staius' ſelf would ſtart.
O Jove, O gracious Jove! would *he* exclaim;
And muſt not Jove himſelf, then, do the ſame?
What, becauſe Thunder ſtrikes the harmleſs tree,
Shatters the neighbouring oak, and paſſes thee;
Argueſt thou thence, the thunderer appeas'd?
If he be patient, muſt he needs be pleas'd?
Fool! if no grove behold thy carcaſs lie
An object, horrible to human eye;
If yet no expiating ſheep has bled
On the ſad ſpot, where lightnings riv'd thy head;
Conclud'ſt thou Jove lies lolling at his reſt,
And leaves his fooliſh beard, thy wicked jeſt?
Or have thy offerings bought forſooth! their ear,
And brib'd the Gods thus patiently to hear?
'Tis ſo; thy victims have their anger check'd:
For blood of ſheep, beſure, has ſtrange effect!
Behold the aunt, or reverend grannum there;
From cradle, ſee, ſhe takes her infant care!
In every rite of ſuperſtition verſt,
The ſacred ſpittle, lo, ſhe mingles firſt!
The finger deſtin'd to luſtration, dips;
Then 'noints his forehead, and his driveling lips.
This conſecration guards from every charm:
Now, eyes malignant know no more to harm.

Ver. 58. *If yet no expiating ſheep.*] When any perſon was ſtruck dead with lightning, immediately the prieſt (*Aliquis jenior qui publica fulmina condit*, Juv. Sat. 6.) came and buried the body, incloſed the place, and erecting there an altar ſacrificed on it two ſheep, by way of expiation. Hence the word *Bidental* is by authors applied indifferently, to the ſacrifice, to the place, to the perſon.

Ver. 69. Spittle was thought by the good-women, &c. to contain a more than ordinary virtue againſt faſcination, or an evil eye: and therefore with a compoſition of that and dirt mixt together, they rubbed certain parts of the face by way of a preſervative. And to make the charm ſtill more effectual, this was done with the middle finger. Thus in Petronius; *Mox turbatum ſputo pulvere em, anus medio ſuſtulit digito, frontemque repugnantis ſignat.*

She

She dandles, next, and dancing it on high,
Preſents her puling *precious* to the ſky;
Humbly beſeeching each immortal there,
To make the hopeful urchin all their care;
To give him, partial to their fond demands,
Now Craſſus' houſes, now Licinius' lands.
" May kings and queens aſpire to call him ſon!
" May to *his* arms, their eager daughters run!
" May every weed, where-e'er the charmer goes,
" Touch'd by his ſudden foot, become a roſe!"
To *pray* aright, ſure aſks a prudent heart:
No nurſe truſt I, with this important part.
Be gracious, Jove! and hear no nurſe of mine,
Tho' rob'd in white, and proſtrate at thy ſhine.
Nerves firm, and faithful thro' a length of years;
This votary aſks—well, Jove inclining hears,
But hears in vain; in vain, hears every God.
——Fool, thy looſe life with-holds th' aſſenting nod:
Diſeaſe lurks latènt, in each loaded diſh;
And every rich Ragouſt, defeats thy wiſh.
Another lo!—He wealth alone purſues:
To get this wealth, what methods will he uſe?
A fatted heifer, firſt, forſooth! he ſlays;
Then to the God of gain the ſuppliant prays.
' Kind Hermes come; on me thy influence ſhow'r!
' Propitiate to my houſe, each houſhold pow'r!
' But chief, thyſelf ſmile gracious on my ſtock!
' *Increaſe* my lowing herds, and fleecy flock!'
Thou dolt abſurd! do'ſt thou *increaſe* deſire,
While daily heifers feed thy altars' fire?
' Yes (thinks he) yes; ſuch offerings cannot fail:
' They muſt, nay do, already do, prevail.

Ver. 74. When the buſineſs of expiation was finiſhed, they next offered their prayers for the infant: at which time, they lifted up in their arms, to ſhew him as it were to the Gods.

Ver. 79.] Craſſus (ſays Plutarch) purchaſed ſo many houſes, that the greateſt part of Rome, at one time or other, came into his hands. Licinius (ſays the old ſcholiaſt) was a youg ſlave of ſo ſaving a temper, that he let out the offals of his meat for intereſt, and kept a regiſter of ſuch debtors. He was afterwards made a collector in Gaul, where he acquired (as Perſius expreſſes it, Sat. 4. *quantum non milvus oberret:*) " more lands than a kite " can fly over." Dr. Arbuthnot's Tables, p. 119.

' I ſee,

'I ſee, I ſee, luxuriant harveſts riſe;
'See teeming ewes drop twins before my eyes.
'O large amends for diſappointments paſt!
'Ay, now 'tis coming, now it comes at laſt.'
Thus while he hopes and ſacrifices on,
Lo every ſheep, and almoſt ſhilling, gone!
One melancholy piece remains alone,
And for its fellows ſighs with fruitleſs moan.
Whence now, proceed theſe errors?—doubtleſs, hence:
Man fancies Gods have man's corrupted ſenſe.
Yes, while my ſide-board groans beneath the weight
Of graven gold, and maſſy ſilver, plate;
Should I but ſay, 'Take here, Friend! take the whole;
'Each labour'd goblet, and each burniſh'd bowl,'
Strait, o'er thy breaſt, a ſweat of joy would riſe;
Thy throbbing heart ſtrait own a glad ſurprize.
Thy natural eaſy inference is then,
'Why ſhould not *Gods* love gold as well as *men?*'
Hence, to engage their mercenary hearts,
Thou gild'ſt their ſtatues, with the coſtlieſt arts:
Hence, from among the *brazen brothers*, they
Who apteſt cures in pureſt dreams convey,
Above their fellows claim thy choice regard,
And beards of gold their gracious pains reward.
Gold in our *temples* has aſſum'd a right,
And Numa's frugal veſſels put to flight:
The humble braſs of old Saturnian years,
Owns its prevailing power, and diſappears:
The Veſtal urns, ſee now are gilded o'er;
Plain honeſt Tuſcan ware will down no more.
O abject ſouls, ſunk, ever, deep in clay!
Souls, unenlightned by celeſtial ray!
Elſe, could we, thus, affront each ſacred ſhrine?
Could we, to Gods, mere human wants aſſign?

Ver. 126.] Antiquity believed that the Gods were pleaſed oftentimes to communicate, through dreams, ſuch remedies as were adapted to the ſeveral diſorders of the inquirers. *Ido medicinam ſomno petiit.* Petron. This at firſt was accounted the province of Apollo and Æſculapius only; but on the breaking out of Ægyptian ſuperſtition, Iſis, Oſiris, &c. were complimented with the like abilities; as were alſo, the 50 ſons of Ægyptus, here alluded to: who are called *brazen brothers*, from their ſtatues of braſs, which ſtood together in the portico of Apollo Palatinus.

Digitized by Google

Conclude *them* pleas'd with preſents of expence,
Like *us*, poor things of fleſh, and groveling ſenſe?
To pleaſe, forſooth, *this groveling ſenſe of ours*,
To the preſt olive, Caſia joins its powers.
This taught the pearl, to draw th' admiring eye;
This taught the fleece, to drink the Tyrian dye:
This the crude ore, to quit the mother mine;
While chymic *arts* the golden maſs refine.
Vain arts, 'tis true: but yet, however vain,
Some uſe, ſome uſe, *theſe* vanities attain.
But come, ye prieſts! ye pontiffs, come unfold!
In *temples*, tell me, what avails your *gold?*
No more, alas! than jointed babies, laid
At Venus' altar, by the nubile maid.
But, to the Gods, be ſuch the gift *we* bear,
Such as the great Meſſalah's daſtard heir,
From his capacious cenſer, pil'd on high,
Never, my Friend! no, never can ſupply.
'*A ſoul*, where ſettled virtue reigns enſhrin'd:
'Where juſtice dwells with ſanctity combin'd:
'Within whoſe inmoſt cloſe receſſes lie
'Tinctures of generous honour's deepeſt dye.'
Such is the ſacrifice the Gods demand;
A cake ſuffices from a ſpotleſs hand,

Ver. 71. Of the original—*de magnâ quod dare lance*] The *lanx* was a large cenſer, appropriated to the rich; but ſometimes *they* made uſe of the *acerra* likewiſe; (ſee verſe 5.) a little cenſer belonging more particularly to the poor. The meaner ſort of people were content to offer a few grains only, of incenſe; but the great-ones conſumed much larger quantities. Datis, one of Darius's captains, is ſaid to have poured upon the altar of Apollo at Delos, above 300 pound weight of incenſe at one time. Herodotus. B. 6.

Digitized by Google

SATIRE III.

THE ARGUMENT.

The deſign of the third ſatire, is, to excite in young noblemen more particularly, a ſerious attention to the ſtudies of philoſophy. To this end, Perſius aſſuming the character of a grave preceptor, reproaches here ſome ſtudent of quality, for his indolence and for his intemperance. How ſhameful (ſays the ſage) is the courſe of life you are leading! to digeſt the debauch of the preceding night, you lie dozing in bed every day till noon. Nay, at laſt, when you riſe, inſtead of employing your time in learned purſuits, you are trifling it away in fooliſh excuſes. You preſume, it is like, that high-birth can privilege ignorance; and wealth make amends for the want of wiſdom. But this you will find a moſt grievous miſtake: for know, he that would be happy, muſt firſt be wiſe. Apply then, in time, to philoſophy; purſue her doctrines, and practiſe her precepts. Elſe, will you ſoon ſee yourſelf in the caſe of that indiſcreet patient, who, from refuſing to regulate his conduct by the directions of his phyſician, ſuffers his complaints to become incurable.

'SO! ſure as morning comes, the trade's the ſame!
'See, ſee! broad day-light (ſee, and bluſh with ſhame)
'Spight of thy bolted ſhutters, pierces through,
'And every chink enlarges to the view.
'Yet here dream we, and ſnore regardleſs on,
'Till day's ſerene and precious half be gone.
'Sick of the bottle, here lie we in bed,
'To ſleep off drunken fumes, and aking head.
'Come, don't you ſtir?—See, ſultry Sirius reigns,
'And long ago has parch'd the thirſty plains:
'O'erpower'd with heat, the panting flocks are laid,
'Beneath the friendly elm's refreſhing ſhade.'
It can't be ſure: replies my yawning youth:
But is it then, ſo very late in truth?

Digitized by Google

My cloaths, this inſtant!—Slaves, where are you all?
Waits there no varlet, to attend one's call?
Now boiling choler ſwells his ev'ry vein:
He raves, he roars, he rends my very brain.
Twice twenty aſſes, when they all begin
Their hideous concert, raiſe not ſuch a din.
But lo, at length, his bed the drone forſakes:
At length his book he ſpreads: his pen he takes:
His papers here in learned order lays;
And there his parchment's ſmoother ſide diſplays.
But oh, what creſſes wait on ſtudious men!
Now, the black juice hangs clotted at our pen.
In all my life, ſuch ink I never knew:
So gummy thick—Dilute it, and 'twill do.
Nay, now 'tis water: and from black, turn'd white:
See, the pen doubles every ſtroke I write!
O wretch, and born more wretched to become!
Each day contributes to thy miſery's ſum.
Are *theſe* at laſt, our philoſophic fruits?
Quit then (ſay I) quit virtue's high purſuits:
To ſofter life, to downy eaſe remove;
Be fed, be cocker'd, like a lady's dove.
Go, like a noble babe, once more to lap:
There, froward maſter! ſquawl for infant pap:
There, at the naughty breaſt, be ſure to roar;
And at the lulla-bie, ſcream ten times more.
How ſhould I ſtudy—blame my pen, not me.
Handſome enough! Indeed a manly plea!
Such idle pretexts, how canſt thou repeat?
Who is it trifler! theſe excuſes cheat?
Know, 'tis thyſelf: thyſelf endures the wrong,
Whoſe ſtream of life unheeded glides along:
Whoſe follies, fatal to thy better fame,
Draw down contempt and deſtine thee to ſhame.
The ill bak'd jar, if rung, will ſound it's fault:
The finger's teſt proclaims the veſſel naught.
Such wilt thou be; as yet obedient clay,
Soft and impreſſive. Form, without delay,
Form it; ſubmit it to the potter's wheel
Now; let it *now* the plaſtic finger feel.
'But why *(ſayſt thou)* this preachment, why to *me*?
'I want not learning; I have means you ſee.

'Lands,

'Lands, once my father's, own me now their lord;
'Becoming plenty decks my modeſt board:
'And need I, can I, *future* wants ſuſpect,
'I, whom my Lares (guardian powers) protect?
'I, who devote of every meal a ſhare,
'And daily merit their continu'd care?'
Know thy deſires no worthier ſcope than this?
Is wealth, is grandeur then, life's only bliſs?
Is it enough, that ſprung of Tuſcan race,
A long deſcent through pages thou canſt trace?
Purſue thy lineage thro' the *herald's tree*,
And boaſt the thouſandth branch begins with thee?
Add, that array'd in pomp of purple pride,
(When Roman knights in fair proceſſion ride)
With free accoſt, Rome's cenſor thou canſt greet,
And claim thy couſin, in the ſtaring ſtreet:
Suffices this? for this then, plumes thy creſt?
For this inflated ſwells thy ſcornful breaſt?
Go, prance to fools; bear, bear thy trappings hence:
The tawdry ſhow may ſtrike *their* dazzled ſenſe;
Affects not *me*. I know thy wants *within*:
The *covering* cheats not me, who know the *ſkin*.
How canſt thou ſee, without indignant ſhame,
Thine, and abandon'd Natta's life the ſame?
But *he* to pardon pleads ſome poor pretence;
His want of virtue ſprings from want of ſenſe:
Groſs fat involves each fibre of his heart,
Grows o'er the whole and deadens every part.
Guiltleſs he wretch! who blind to wiſdom's charms,
Knows not her beauties while he flies her arms:
Immers'd ſo deeply in a ſea of vice,
No bubble ſpeaks an effort for his riſe.
O Jove, when cruel crimes of deepeſt dye,
The crimes of monſter kings, for juſtice cry;
And thou, great Father of the Gods! ſhalt ſtand
Eager to ſtretch thy thunder-darting hand;

Ver. 61. *Of every meal.*] The religious ancients never began eating of what was provided for the table, till they had firſt aſſign'd their houſhold Gods a part.

——Vernaſque procaces.
Paſco *libatis* Dapibus. Hor. Sat. 6. B. 2.

This humble offering they laid upon the *patella* (which was a little diſh conſecrated to this particular purpoſe) and thence conveyed it into the fire.

Yet ſtay—this vengeance let the wretches meet,
This vengeance rather, as the more complete:
'Let them behold that virtue they forſook,
'And pine away, repentant, while they look.'
The brazen bull with flaming tortures ſtor'd,
How exquiſite a pain!—The pointed ſword
(From gilded ceilings, by a ſingle thread,
Impending o'er the purpled flatterer's head)
How ſore a ſuffering! how immenſely ſore!
And yet there is, who ſuffers hourly more.
'Tis he, the wretch whom inward pangs controul,
And wring this ſad reflection from his ſoul:
I go, I go! alas, beyond recall,
Down, down the headlong ſteep of vice I fall!
Pale ſhews his cheek, while ſmothering in his breaſt
Lurks the dark ſecret, not to be expreſt:
There muſt it lurk, there gall his wretched life;
Not be imparted to his boſom wife.
Whilſt yet a tender ſtripling, I, 'tis true,
Play'd then my ſilly pranks, as well as you.
Oft my poor eyes, with oil would I beſmear,
And thus contract an artificial blear.
Elſe with big patriot words and ſolemn ſtate,
Muſt I have mimick'd dying Cato's fate.
A taſk, my pedant maſter's ſuſtian ear
With huge applauſes had been ſure to hear.
Nor had my father fail'd his praiſe to join,
Thro' perfect rapture ſweating at each line:
His friends inviting, to partake his joy,
And mark the hopeful progreſs of his boy.
For fitting to my age, was then my bliſs,
And all my poor ambition, only this:
To know what ſtakes the lucky *Sice* would win,
And what th' unlucky *Ace* would loſe agen;
To watch my fellows with obſervant eye,
While from the tapering box they troll'd the dye;
And ſee no lad more dextrous ſhould advance,
To teach the boxen top it's circling dance.

Ver. 97. *Brazen bull—pointed ſword.*] The firſt of theſe two ſtories, is related at large, in Lucian's Phalaris: the ſecond, in Cicero's Tuſculan Diſputations, ver. 21.

But

But *thy* maturer, more inſtructed days,
Know to diſtinguiſh error's crooked ways:
Experienc'd know, what wiſe, what wholſome truths,
The *porch* delivers to the liſtening youths:
That learned *porch*, whoſe ſtoried walls expreſs
The Græcian's joy, the trowzer'd Mede's diſtreſs:
There ſhorn diſciples ſtudious vigils keep;
And wiſdom's midnight page prefer to ſleep:
With humble huſks of peaſe and beans are fed,
And taſte no richer luxury, than bread.
There, has the Samian Y's inſtructive make,
Pointed the road, thy doubtful foot ſhould take:
There, warn'd thy raw and yet unpractis'd youth,
To tread the riſing, right-hand path of truth:
And art thou ſtill, as day ſucceeds to day,
Art thou ſtill drinking, dreaming life away?
Regardleſs ſtill, of reaſon's ſoberer law,
Nods thy looſe head, and gapes thy yawning jaw?
Say, haſt thou fix'd ſome certain mark in view?
This, do thy level'd ſhafts alone purſue?
Or vagrant follow'ſt thou, with pelting clay,
Each random crow that fortunes in thy way?
Does thy life one determin'd ſcope avow,
Or looks thy thought no farther than the *now*?
When dropſies, once, have fix'd their watery reign,
The ſwelling patients fruitleſly complain,
And call for help, and Hellebore in vain.
Warn'd hence, be wiſe: and, to the *coming ill*,
Oppoſe the doctor's nice, preventive ſkill:
Elſe, may you late, too late for health apply,
When Craterus cannot give, nor millions buy.
Attend then, wretched youth! in time attend,
To every natural cauſe and moral end.

Ver. 135. *That learned porch*, &c.] On the walls of the *portico*, where the Stoics taught their philoſophy, was painted the victory which the Athenians obtained, at Marathon, over the Medes and Perſians. The Medes were drawn habited in a kind of *trowſers*; a part of dreſs, peculiar to their countrey.

Ver. 141. *There has the Samian Y.*] Pythagoras, a native of the iſland of Samos, conſidered the forked top of this letter, as an apt emblem of the two paths of virtue and vice. The left ſide being broad, characters *vice*; to which the aſcent is wide and eaſy: the right ſide repreſents *virtue*; to which the paſſage is ſtrait and difficult. *Dryden.*

Look

Digitized by Google

Look into man, with philoſophic eye:
Conſider *what* we are, conſider *why*.
The race of life, contemplate: how to ſtart,
And how to turn the goal, with niceſt art.
Learn, to what limits wealth ſhould be confin'd;
Learn, to what uſes 'twas by heav'n aſſign'd.
Reflect, what prayers with reaſon we may frame;
What debts our friend, our parents, country, claim.
Know, we are poſted here, by power divine;
And think what poſt, that power has deſtin'd thine.
These points learn thou, and once enrich'd with theſe,
Grudge the greaſy advocate no more his fees.
What though thou ſee't his glutted larders fraught
With numerous bribes, by rich *defendants* brought?
See't jars on jars ſo plentifully pil'd,
That e're one half are us'd, one half are ſpoil'd?
What tho' thou ſee, ſee likewiſe, *plaintiff*-throngs
Hire, with refreſhing fee, the venal lungs?
Envy not thou the knave his knavery's price:
Envy not thou, his gammons or his ſpice:
No, nor his caggs of ſturgeon; ſent ſo faſt,
A freſh one comes while unconſum'd the laſt.
But here methinks, ſome rammiſh captain cries;
'This very wiſdom, know Sir, I deſpiſe.
'My ſcull, unfurniſh'd with this trumpery ſtuff,
'Serves all my purpoſes—and that's enough.
'Who'd wear a ſcholard's gloomy grievous face?
'A Solon-phyz?—no: I—confound the race!
'Dull rogues, who hang the heavy head awry.
'And fix on earth the ſteady, ſtupid eye.
'Balancing words, mean time, the ſtudents ſtand;
'The brow, contract; the critic lip, expand.
'Then with a growling, ruſty, rumbling note,
'Mutter forſooth! mad gibberiſh in the throat.
'Some old ſick dotard's dark diſorder'd dream,
'Their conſtant ſubject, their eternal theme.
'*Nothing* (cry they) *from nothing can ariſe:*
'*Nothing return to nothing.*—wondrous wiſe!
'No marvel if, ſuch jewel-truths to find,
'They grow with faſting, pale; with reading, blind!'
He ends: the audience, all, approve the jeſt;
But tranſport ſwells each *ſoldier*'s brawny breaſt.

On

On each bold noſe, a wrinkling ſneer is found;
And quavering laughter echoes loud around.
Let *them* laugh on: hear *thou* what I adviſe;
And let another's folly make thee wiſe.
A patient once with malady oppreſs'd,
His honeſt, grave phyſician, thus addreſs'd:
'Doctor, with ſpeed, exert your healing art:
'I feel a ſtrange odd fluttering, here, at heart:
'My throat is parch'd; offenſive is my breath;
'And eructations—plague me quite to death.
'Pray, feel my pulſe, conſider well my face,
'And ſay what remedy befits my caſe.'
Your feveriſh caſe calls, inſtant, for repoſe.
Inſtant to bed the feveriſh patient goes.
Well, the third day beheld, in every vein,
Life's troubled current once compos'd again.
But now, alas! he ſends a jolly jug,
(No ſickly noggin, but a mighty mug)
To ſome rich friend, with this attendant line;
'Pray fill it with your beſt Surrentin wine.'
Then to the *baths*, with thoughtleſs ſpeed, repairs;
And thither too, this fatal potion bears
Good ſir, go home: let my advice prevail:
What, you abroad! and look ſo wondrous pale?
'So wondrous pale!—pho, canting, quackery ſtuff:
'This, man! is nothing—I am well enough.'
Be rul'd, I beg; or elſe ev'n this, I fear,
Nothing as 'tis, may chance to coſt you dear.
Why, don't I ſee, as now it heaves within,
A ſtealing dropſy bloat your ſallow ſkin?
'Talk'ſt thou of ſallow ſkins? go, mind thy own;
'And let my tutor's province, pray, alone:
'Him I laid long ago, amongſt the dead;
'And ſhall lay thee.' *Sir. uſe your mind——I've ſaid.*
Behold then, undiſmay'd by threatned ill,
Spite of all ſaving counſel bathe he will:
Tho' his pale belly, pampering dainties bloat:
And noiſom fumes riſe lingering from his throat.

But,

Ver. 242. *Tho' his pale belly*, &c.] The general cuſtom was, to bathe before meals: but riotous gluttons bathed alſo after meals, in order to procure

But, lo, *the ſteaming draught* completes the caſe!
Lo, ſudden tremors every nerve unbrace!
Down from his hand the tumbling goblet goes:
Diſtended gums his chattering teeth diſcloſe:
From his lax lips, in iſſuing currents join,
The unctuous viand, and Surrentin wine!
See now the trumpets and the torches!—ſee
Our ſpark laid out in ſad ſolemnity!
Stretch'd on the bier, bedawb'd with unguents o'er,
While his ſtiff heels lie pointed to the door!
Romans of yeſterday, their ſhoulders lend;
Convey him to the *pile*—and there's an end.
'Well: how to *me*, pertains this tale ſo ſmart?
'Apply your finger to my pulſe or heart:
'Nor heart, nor pulſe, betray unwonted heat.
'—Here then, examine next, theſe hands, theſe feet.
'Miſtaken man! they too the ſame will tell:
'Both, feet and hands, confeſs that I am well.'
But, ſhould ſome miſer's glittering hoard of gold,
It's ſudden beauties to thy ſight unfold;
Or, ſhould thy neighbour's lovlier fair advance,
Leering a ſoft, a melting, meaning, glance;
Then, would thy pulſe beat regularly ſlow?
Then, would thy heart theſe equal meaſures know?
Make a freſh trial: lo, before you ſpread
Cold o'ergrown potherbs, and harſh branny bread!
—Well, Sir, how ſuits the diet!—gracious powers!
What, does it gall that lady-mouth of ours?

cure ſudden digeſtion; inſtead of which, they were ſometimes viſited with ſudden death. Juv. Sat. 1. ver. 143. they drank plentiful *draughts of hot wine*, to promote perſpiration.

Ver. 252. *Stretched on the bier*, &c.] It was the practice among the Romans to lay the dead body in the porch of their houſes, near the threſhold; that paſſengers might inſpect it, and be ſatisfied whether there were any ſigns of a violent death. For the benefit of a clearer view, the corpſe was ſet in the poſition here mentioned, the feet towards the door. This way of placing the dead was likewiſe in uſe among the Greeks. Hom. Il. 19. ver. 212.

The word *porta*, properly ſpeaking, implies the gate of a *city*: but in this paſſage of Perſius (and no where elſe that I remember, ſays Caſaubon) it is uſed to denote the gate of a *houſe*.

Ver. 254. *Romans of yeſterday.*] That is to ſay, his ſlaves, who had their freedom given them, at his death.

This

This minute, ſee! with pale affright you ſtare;
Shivering each limb, and briſtling every hair!
The next, how chang'd! now, boils your blood with ire;
Now, flaſh your eye-balls with inceſſant fire.
From every act you do, or word you add,
Ev'n mad Oreſtes' ſelf would ſwear you mad.

SATIRE

SATIRE IV.

THE ARGUMENT.

Plato, in one of his dialogues, introduces Socrates holding a converſation with Alcibiades, and reproving that young Athenian for medling ſo early with ſtate-affairs. Alcibiades was then quite young and unexperienced; but being of a temper very vain and ambitious, and preſuming upon his birth, his fortune, and the great authority of his guardian and relation, Pericles, he looked upon himſelf, even at that time, as equal to the moſt important undertakings.

This dialogue of Plato's, Perſius has in ſome meaſure tranſlated: but what the philoſopher relates as paſſing there between Alcibiades and Socrates, the poet would have us apply here to Nero and (his Tutor) Seneca.

At the time this ſatire was wrote, Nero had not entirely thrown off his maſk; but whatever debaucheries he might practiſe in ſecret, to the public he ſtill continued to perſonate a character of ſome remaining virtues. It is for this reaſon, we find Perſius aſſuring him, that no man's actions can ever be ſo concealed, but that the world, ſome way or other, will come at the knowledge of them. The compliments of your flatterers (ſays he) will avail you but little: whatever perfections they may pleaſe to allow you, the reſt of mankind, and your own conſcience, will not fail to preſent you with a very different account.

'TWAS thus of old, the bearded awful ſage
(He the fam'd victim of Athenian rage,
Whom hemlock's fatal juice from life remov'd)
Addreſs'd th' aſpiring, forward youth he lov'd:

You

Ver. 3. *Whom hemlock's fatal juice.*] The manner of putting ſtate-criminals to death at Athens, was by poiſoning them with a liquor expreſſed from

Digitized by Google

You then, preſume to guide affairs of ſtate,
And load your ſhoulders with a nation's weight.
What bleſt attainments, I would humbly aſk,
Equal my ſtripling to this arduous taſk?
Reſolve me, you; you, born forſooth, to ſhare
The mighty Pericles' inſtructive care!
No marks of manhood, on your chin we find;
But, doubtleſs many muſt adorn your mind.
Bleſs me, ſo young, and ſo experienc'd too!
What wonders meet, conſummate Sir, in *you!*
You know beſure, on every various head,
What ſhould be ſunk in ſilence, what be ſaid!
Behold, ſedition thro' the people reigns;
Bile rolls impetuous thro' their burning veins!
Oh for a man, their madneſs to aſſuage,
And with mild reaſon, ſtill their clamorous rage!
Eager to ſpeak, and forward to command,
Lo *you* ariſe! and wave the ſolemn hand.
Silence ſucceeds——eaſe now that labouring breaſt:
Now ſay, what counſel ſwells to be expreſt?
I think my countrymen! I think, in This
Ye act unjuſtly; and in That amiſs.
Would ye behave as reaſon's rules require?
Go, to your proper homes, in peace retire.
For, with nice hand, the balance *you* ſuſtain,
And weigh out juſtice to a ſingle grain;
Perceive which ſide is deſtin'd to prevail,
While, as yet doubtful, nods the wavering ſcale!
You, if a line the leaſt from ſtraitneſs ſwerve,
See it, at once, deflecting to a curve!
Or, if the compaſs ſhould incline awry,
Soon *you* diſcern it with ſagacious eye.
You trace the knave, thro' all his doubling tricks;
Then, to his name, the fatal letter fix!

from the *cicuta*; a cold venomous plant, to which our hemlock is ſuppoſed to bear ſome affinity. Socrates, having fallen under the people's diſpleaſure for explaining himſelf too freely upon ſome of their groſs errors, was condemned to drink this deadly draught.

Ver. 38. *The fatal letter.*] The Athenian judges prefixed to the names of ſuch criminals as they ſentenced to execution, the letter *theta*; i. e. the firſt letter of the word which, in the Greek language, ſignified *death*.

Ah,

Digitized by Google

Ah, leave, young ſtateſman! leave ſuch weighty cares,
Till judgment ripen with maturer years.
For what avails a varniſh'd outward ſkin,
If an untutor'd mind remains within?
Why to the crowd, why then this earneſt ſuit,
The fawning cringe, and popular ſalute?
Let *each* Anticyra, firſt purge thy brain;
A taſk, *one* iſland would attempt in vain.
For tell me, pray, reſolve me only this;
'What makes the ſum of ſublunary bliſs?'
Good cheer, no doubt; delicious daily treats;
Soft pleaſures, ſuppling oils, and ſunny heats.
That cripled baſilame, who comes hobling by,
If aſk'd the like, would give the like reply;
The ſame her thoughts, her appetites the ſame:
Go now, go wretch! thy uſual vaunts proclaim!
'*I ſpring of noble race; ſee here, in me,*
'*The great Dinomache's deſcendant ſee!*
'*I too have beauty.*—That we all confeſs,
But as for wiſdom, Baucis has not leſs,
Old goody Baucis, who, in tatter'd gown,
Screams out her herbs to every ſlave in town.
Into themſelves, how few, how few deſcend;
And act, at home, the free impartial friend!
None ſee their own, but all, with ready eye,
The pendant wallet on a neighbour ſpy:
All too, with ready tongue, recount his ſhame,
And tack his every error to his name.
Should I but aſk (for inſtance) '*Have you ſeen*
'*The farms of one Vectidius?*'—Whom d'you mean?
'*Why, the rich Sabine, whoſe extent of ground*
'*Would tire the wheeling kite to meaſure round.*
'Oh, mean you him! of heaven and earth the ſcorn,
'With angry Gods and adverſe genius born:
'Who (even then, when ſteers reſign the yoke,
'And ploughs hang uſeleſs on the croſs-way oak)
'O'er his poor mouldy jar a niggard ſtands,
'And opes it's pitchy vent, with bogling hands?

Ver. 45. *Anticyræ.*] Theſe were two iſlands, famous for producing hellebore. See note on Sat. 1. ver. 116.

Ver. 50. *Sunny heats.*] They uſed to anoint their bodies, and then baſk in the ſun, to make their pores imbibe the oil.

' *Ye Gods* (groans he) *ye powers, propitious grant*
' *This day's profuſion may not end in want!*
' Then on a ſalted onion makes his meal;
' Spares not a coat, but munches e'en the peel:
' Nay guzzles (to digeſt this luſcious cheer)
' Dead, acid, mothery lees, for wholſome beer.
' His clowns, mean-time, a barley pudding treats,
' And makes each bumpkin chuckle as he eats.'
Thus on Veſtidius' life, doſt thou enlarge;
There is, who thine ſhall full as freely charge.
Yes, if thou paſs effeminate away,
In oils and ſunſhine, all the ſlothful day,
Some one there is (unknown, unthought of) nigh,
Prompt to retort th' unwelcome harſh reply:
He then, indignant, ſhall thy crimes recites,
And drag each lewder action forth to light.
Thus in a circle cenſure goes its round:
We give alternate, and receive the wound:
Eſtabliſh'd practice has ordain'd it thus,
We rail at others, others rail at us.
Say, tho' the curious world in vain ſhould pry,
Say, that thy faults eſcape the ſharpeſt eye;
Yet, can'ſt thou cheat the cenſor in thy breaſt?
No, conſcience calls each failure to the teſt.
Thy rich broad belt (it cries) may gild thy ſides,
But cannot cure the ſecret ſore it hides.
What tho' the blinded world pronounce thee ſound,
Will not thy nerves reclaim that feel the wound?
But lo, my neighbours with one voice agree,
Perfection's ſelf is center'd ſole in me!
What muſt I do? inſtruct me how to act:
Say, can I queſtion, what they ſwear is fact?
Wretch! if the glimpſe of gold alarm thy breaſt,
While on thy cheek pale avarice ſits confeſt;
If thou purſueſt each midnight lewd deſign
That luſt can dictate, luſt inflam'd with wine;
(Cautious a guard of bullies to provide,
Who back th' abuſe, and hector at thy ſide)

If

Ver. 127. *Cautious a guard, &c.*] Nero it ſeems was a kind of Mohock in his diverſions; and committed numberleſs indecencies, nay even robberies

If with thy crimes, each ſacred place be ſtain'd,
The *Forum*'s ſelf with outrages profan'd:
If ſuch thy life, go, credit fame no more,
Tho' mobs applaud, tho' multitudes adore:
No more to flattering crowds thy ear incline,
Eager to drink the praiſe which is not thine.
Applauſe unmerited, ſhould move diſdain;
Give it the cobling donors, back again.
To know thyſelf, *abroad* no longer roam;
Compute thy worth, from what thou find'ſt at *home*.

beries and cruelties, diſguiſed under the habit of a ſlave. Sometimes he met with a vigorous oppoſition, and at laſt was ſoundly beaten: for which reaſon, he went afterwards attended with a parcel of gladiators. Caſaubon obſerves that it is to this Perſius here alludes, *Si Puteal multâ*, &c. but the poet (ſays he) deſignedly left the words capable of another conſtruction; to the end that if he ſhould be accuſed of glancing at the emperor, by means of this ambiguity he might elude the charge.

Digitized by Google

SATIRE V.

THE ARGUMENT.

This Satire is confeſſedly the moſt valuable of all the ſix. Perſius, in the firſt part of it, expatiates in the praiſes of Annæus Cornutus, a famous Stoic, who had been his preceptor in philoſophy; and, in that ſtation, had deſerved, from his ſcholar, not only the higheſt acknowledgments, but the tendereſt affection. He then exhorts others likewiſe, to purſue the ſame methods himſelf had done; that ſo they might attain to *true* wiſdom, and by that means arrive at *real* freedom. For with the Stoics it was a maxim, that 'all men but the *wiſe* were actually ſlaves.' This point Perſius maintains to the end of the Satire; againſt an opponent, who having received his freedom at the hands of the Prætor, would, therefore, needs inſiſt that he was now a ſlave no longer. A conſequence, which the Author will by no means allow him: for where is the difference (ſays he) whether you remain in ſubjection to the commands of a maſter, or to the tyranny of a paſſion? What avails it, your having got rid of *one* lord, if you ſtill continue a ſlave to *twenty?* Namely, to *ambition*, to *avarice*, to *luxury*, to *ſuperſtition*, &c.

PERSIUS. CORNUTUS.

P. 'O *For a hundred pair of brazen lungs!*
'O *for a hundred mouths, a hundred tongues!*
'Tis thus our Bards, whate'er high theme they chuſe,
By cuſtom taught, addreſs the favourite muſe:
Whether ſome boiſtrous, buſkin'd plot they form,
To rend the actor's throat with *tragic* ſtorm;

Or elſe, in *epic*, ſing the Parthian's ſmart,
Extracting from his groin the Roman dart.
The ſame *my* wiſh———
C. ———Thine too, my Perſius! thine?
With all theſe voices, what canſt *thou* deſign?
What huge heroics, in thy boſom pent,
Demand a hundred throats, to give them vent?
To bards alone of fuſtian race, belong
Theſe fogs of Helicon, theſe flights of ſong:
Bards! who, to frighted theatres, reveal
The tragic horrors of Thyeſtes' meal;
Or know to cook fam'd Progne's bloody treat;
Where witleſs Glycon, oft and oft, muſt eat.
Their labouring lungs, like heaving bellows, ſtrain,
To ply that ever-working forge, their brain:
* With inward murmurs, croak *their* ſolemn throats,
Hoarſe as the boding raven's ruſty notes:
Their very cheeks, apt emblems of their mind;
Still big with tempeſts of impriſon'd wind.
But no bombaſt deforms *thy* natural line;
Mild and familiar, is each word of thine.
A juſt connexion ſmooths thy nervous page;
No madneſs there, no mouthing empty rage.
With happy ſkill, knows thy ſatiric hand
The pale offender's guilty front to brand:
Thy well-bred raillery, gives wholeſome ſmart:
And mends the morals, while it ſhames the heart.
Thy talent this: this ſtill do thou profeſs;
The bloody *tragic* feaſt, let others dreſs:
Thee, the plain follies of a *common* board,
Much better ſuit, much fitter theme afford.
P. With pompous traſh to ſwell the frothy line,
Is not indeed, my friend! what I deſign.
No noiſy nothings ſtudious to indite,
To thee, Cornutus, thee alone I write.

Ver. 16. &c. *Thyeſtes—Progne—Glycon*] Glycon was ſome wretched tragedian of thoſe times, who acted the parts of Atreus and Thyeſtes; and accordingly repreſented both of them as eating their own children. That horrid entertainment is ſaid to have been prepared for Atreus, by his wife Progne.

* See Sat. III. ver. 197.

Fain

Fain would the muſe lay open to thy teſt,
Each latent thought, each winding of my breaſt:
There, to thy ſtricteſt view, diſcloſe my heart
And there ſhew *thee*; it's dearer, better part.
O prove me thou! attentive ring the ware;
And, from the ſound, the veſſel's worth declare.
Thou! ſkill'd to ſeparate truth, from baſe pretence;
And flattery's guile, from friendſhip's honeſt ſenſe!
For this alone, this dear delightful taſk,
A hundred voices, I, preſumptuous, aſk:
To pour out all my ſoul, and thus expreſs
Thee deeply rooted in it's laſt receſs.
Lock'd in my breaſt, muſt elſe the truth remain,
A truth, *one* tongue can ne'er enough explain.
Scarce had I quitted (free from infant fears)
The *purple*, guardian of my tender years:
Scarce, to my patron *image*, had I bore
The *bulla*; pendant on myſelf, before;
(Privileg'd now, by uſe of *manly gown*,
To ranſack each lewd corner of the town:
Crowds of aſſociates pointing out the way,
Prompt to ſeduce me, pleaſure's eaſy prey)
Scarce had I reach'd the ſlippery point of life,
Where vice and virtue wage a doubtful ſtrife;
Where inexperience, flexile youth betrays,
And leads it devious thro' her mazy ways;
But lo, Cornutus, thy directing hand
Sudden I ſought, I ſtoop'd to thy command:

Ver. 56, &c. The *purple—manly gown—bulla.*] The habit worn by the younger noblemen was edged about with a border of *purple*; an ornament which had the repute of being ſacred, and was therefore aſſigned to children as a ſort of preſervative. About the age of 16 or 17 they laid aſide this garment, and were inveſted with the *manly gown*. At the ſame time they parted likewiſe with another enſign of their youth, called the *bulla*. This was a ſmall golden medal, in the ſhape of a heart, and was worn upon the left ſide of the breaſt. Now in every family, they placed as many little images about their houſhold gods, as there were ſons in the houſe: and when the *bulla* was left off by the youth, it was hung about the neck of his reſpective image. Hence Petronius, *Lares* bullatos *ſupra menſam poſuerunt*.

Theſe *bullæ* came afterwards to be hung to the diplomas of emperors and popes; from whence they have the name of *bulls*. Dr. Arbuth. Tab.

On thy Socratic boſom, lay reclin'd;
While wholeſome precepts form'd the liſtening mind!
Thy ſtandard rule, with nice addreſs apply'd,
Corrected every thought, that warp'd aſide.
My ſoul, by reaſon's force convicted ſtood,
It's errors ſaw, and ſtrove to be ſubdu'd.
Thy abler ſkill, ſubmiſſive, it obey'd;
It took the ſtamp thy forming finger made.
With *thee* I, frequent, paſs'd the pleaſing day,
* 'While ſummer-ſuns roll unperceiv'd away:'
With thee, while frugal feaſts prolong'd delight,
It's earlier hours I borrow'd from the night.
One were our ſtudies, and (thoſe ſtudies done)
As one our labour, was our leiſure one.
Whilſt inoffenſive, modeſt, mirth's allay,
Softened the rigour of the ſerious day.
Doubtleſs, at both our births, one planet roſe;
Such ſtrange agreement both our lives diſcloſe.
Haply, fate bade the *balance* then prevail;
Fate, weigh'd our moments in that equal ſcale.
Haply, the *twins* our kindred hearts incline;
The faithful *twins*, an ever-friendly ſign!
Perchance, ſtern Saturn might th' aſcendant ſway;
Stern Saturn, temper'd by Jove's milder ray.
At leaſt, ſome ſtar unknown, our minds controuls;
Some ſtar, 'tis ſure, in union knits our ſouls.
Thro' all the kind, thro' nature's numerous ſons,
Look; and you ſee no *general* impulſe runs:
A different biaſs in each breaſt you trace;
You find the brain as various as the face.
One the prevailing luſt of wealth obeys;
He, Roman wares to *eaſtern* climes conveys:
From *eaſtern* climes, wafts wrinkled pepper home;
And *cummin*'s ſpicy ſeeds imports to Rome.
Cummin! that gives, more frequently than Greek,
A learned *paleneſs*, to the ſtudent's cheek.

Luxurious,

* Mr. Pope's epiſtle to Mr. Jervas.

Ver. 103. *Cummin that gives*, &c.] The ſeeds of cummin, if taken inwardly, were ſaid to be of extraordinary virtue for cauſing *paleneſs*: and (according to ſome of the commentators) certainly are ſo. Inſomuch that, let a lady (ſay they) after painting her cheeks ever ſo *red*, ſwallow but a few

Luxurious eaſe, behold *another* chuſe!
Batt'ning lies he, in ſlumber's balmy dews.
The Campus' active feats, a *third* employ:
The race, the chariot, his ſupremeſt joy.
This ſpark, the frail conſuming die devours;
While *that* diſſolves away in looſe amours.
But ah, when jovial health, at length, is flown,
And the gout's chalky knots cramp every bone;
In every limb, when crippling tortures meet,
(Limbs! more like withered boughs, than hands and feet)
How do the wretches, then, too late lament
A life in darkneſs and in error ſpent!
What dire remorſe excruciates, then, the mind,
Then, when they view that virtue they declin'd!
Thou other far: *thee* wiſer joys engage:
Thy faded cheek hangs o'er the midnight page.
'Tis thine, the ſoil of youthful minds to weed:
Firſt clear the ground, then ſow the Stoic ſeed.
To this, ye young! to this, ye old, attend;
From *hence*, be drawn ſome fix'd determin'd end.
Hence, for your voyage, needful ſtores prepare;
So ſhall ye ſail thro' life, unknown to care.
'*This we deſign*; *but till to-morrow ſtay.*'
You'll act to-morrow, as you act to-day.
'*May not we then, ſo ſhort a truce procure?*
'*One day can make no mighty difference, ſure.*'
Much you miſtake: this day, ſome hours ago,
Was ſtyl'd to-morrow; now no longer ſo.
A freſh to-morrow, every day will riſe;
Till, in to-morrows, your exiſtence flies.
Mark there, thoſe chariot wheels: how near they roll,
How near each other, on the ſelf-ſame *pole!*

few ſeeds of this plant, and ſhe ſhall again become as *pale* as ſhe was before.

For this purpoſe, it was uſed by the ancients; eſpecially by ſuch coxcombs as were deſirous of acquiring the complexion (in order to obtain the reputation) of great ſcholars. Thus Pliny, l. 20. c. 14. *Verumtamen omne* pallorem *bibentibus gignit. Ita certe ſeruet* Porcii Latronis *clari inter magiſtros dicendi, adſectatores*, Similitudinem coloris ſtudiis contracti imitatos: and Horace epiſt. 19. l. 1.

——— *quod ſi*
Pallerem caſu, biberent exangue cuminum.

Yet join, they cannot—For, with even speed,
The wheels before, and wheels behind, proceed.
The foolish follower, thus *to-morrows* fly;
Ne'er to be over-taken, ever nigh.
Snatch then the *now*; incline the listening ear
To *stoic lessons*, while to-day is here,
Be freedom thence, be thence *true* freedom got;
That which your *tribes* bestow, avails ye not.
The freedom *they* confer, each Publius too
(Each upstart Publius) boasts as well as you:
His talley's influence gives him to obtain,
As well as you, his dole of scurvy grain.
Oh, with what madness must their minds abound,
Who think a Roman made by turning round!
See there that Dama! now, a worthless slave,
Of knavish muletiers the veriest knave!
Let but his master one small twirl bestow,
Plain Dama, strait, shall Marcus Dama grow.
Thou scrupulous fool! afraid to lend thy self!
Lo, the security is Marcus' self!
Marcus sits judge: what, turn'st thou pale with fears
Of wrong, when Marcus on the bench appears?
Did Marcus say 'twas fact? then fact it is;
No proof so valid, as a word of his.
A legal witness, lo, these wills demand!
Marcus, *be pleas'd to set your worship's hand.*

Ver. 150. *A Roman made by turning round.*] Mr. Addison, in his Dialogues, has taken notice of the beauty of this passage:

'I cannot forbear (says Cynthio) repeating a passage out of Persius, 'that, in my opinion, turns the ceremony of making a *freeman* very 'handsomely into ridicule. It seems the clapping a *cap* on his head, and 'giving him a *turn* on the heel, were necessary circumstances. *A slave* 'thus qualified became a *citizen of* Rome, and was honoured with a *name* 'more than belonged to any of his fore-fathers.'

Besides the *cap* and the *turn* on the heel, there were some other circumstances required in the ceremony of manumission, which are likewise alluded to in this Satire; as the Prætor's and Lictor's wand, ver. 176. The Prætor laying a wand upon the slave's head, said, *I will that this man become free*; and then delivered the wand out of his own hand into the Lictor's, ver. 361. Then the name of the person thus admitted to freedom was inrolled in one of the *tribes*, and himself presented with a *ticket* that intitled him to all public doles and donations. This explains the lines just preceding.

A sample

A ſample here, of perfect freedom, ſee:
Thanks to our *caps*, they make us charming free!
Dama. Nay Sir, who elſe ſhould freedom ſtyle his own,
But he who leads a life control'd by none?
That life lead I—your judgment now, declare;
Now ſay, can Brutus' ſelf with *me* compare?
Perſ. Hear, my good friend! the Stoic ſage reply:
The Stoic ſage (whoſe ſharpen'd mental eye
Diſcerns each object in the cleareſt light)
Thus plainly proves thy reaſoning is not right:
'Who leads (ſays he) a life control'd by none,
'That man, we grant, may freedom ſtyle his own:
'But that *thou* lead'ſt a life by none control'd,
'That we deny; that logic will not hold.'
Da. Not hold! pray tell, what meant the Prætor's wand?
Why felt my head his authorizing hand?
Was not I thence, enabled to fulfil
Each varying dictate of my ſovereign will?
Provided always, that a decent awe
Keeps me within the bounds preſcrib'd by law.
Per. Friend, to thy error liſten: but compoſe
Thy temper, firſt; ſmooth, firſt, thy ſneering noſe:
Theſe old-wives tenets, will I ſoon refute,
And from thy breaſt the *ancient grannum* root.
Say then, this freedom how didſt thou receive?
The Prætor give it! has it he to give?
Can he make fools life's nicer duties know?
Can he the freedom of the *mind* beſtow?
Should he (ſuppoſe) to ſome rough ſoldier ſay,
'Lo there the harp! 'tis I ordain it, play:
'With dextrous ſkill, each ſweeteſt note explore.'
Would not the dolt ſtand artleſs as before?
Reaſon reclaims; her warning accent hear:
'Tis thus ſhe whiſpers, to the ſecret ear;
'Decline, fond fools! your enterprize decline,
'Unleſs your talents ſecond your deſign.'
The laws of man, and Nature too, command,
That what we practiſe, firſt we underſtand.
Should'ſt thou, or I, who never have been taught
To weigh the powder, or to mix the draught,
Preſcribe, at random, *hellebore* infus'd;
Would not phyſicians deem their art abus'd?

Or

Or ſhould ſome thick-ſhod clumſey clown, (who knows
No ſingle ſtar, of all the hoſt that glows)
His ploughman's province wantonly diſdain,
And ruſh an artleſs pilot o'er the main;
Would not the ſea-gods with ſurpriſe exclaim,
And think the race of mortals dead to ſhame?

Impartial, next, thy own dear ſelf ſurvey;
By the ſame rules, thy claim to freedom weigh.
Thee, has philoſophy, ſage miſtreſs! taught
The mighty work, of living as we ought?
Know'ſt thou from truth it's ſemblance to diſjoin?
The gilded counter, from the ſterling coin.
Canſt thou diſcern, by reaſon's piercing eye,
What things to follow, and what things to fly?
Haſt thou to *theſe*, the marks of ſcorn aſſign'd?
To *theſe*, the fairer ſtamp of honour join'd?
Exceed not thy deſires their juſt degree?
Holds the ſame humble roof content and thee?
Do'ſt thou to life's each ſocial law attend?
Art thou a faithful, a well-natur'd friend?
Liv'ſt thou, as varying ſeaſons may demand,
Now with a cloſe, and now an open hand?

Fixt on the ground, the glittering money lies!
Canſt thou, untempted, paſs th' enſnaring prize?
Canſt thou behold the bait, yet not admire,
Nor with a watering lip betray deſire?

If thine, theſe virtues thou canſt truly call,
Canſt fairly ſay, '*lo, I poſſeſs them all*;'
To grant thy claim, ſhall Prætors, then, agree;
Nay Jove himſelf allow thee *wiſe* and *free*.

But if thy manners, yet, no change have known,
(Thine, which were, late, no better than my own)
If the ſame outſide, if the ſame old ſkin
Conceal the ſame old vices, ſtill, within;
And while thy face is gloſs'd with ſpecious art,
The wily fox lies lurking at thy heart;

Ver. 227. *Fixt on the ground*, &c.] Alluding to a practice among roguiſh boys, who uſed to faſten a piece of counterfeit money down to the ground, and then laughed at the miſtaken miſer, who, imagining it to be real, would ſtoop to take it up.

In triviis fixum cum ſe demittit ob aſſem. *Horat.*

Then, back I draw the length of chain I gave,
And once again pronounce thee *fool* and *ſlave*.
Go, ſot! the ſmalleſt action, go, eſſay;
The ſmalleſt action ſhall thy wants betray.
Yes, unleſs reaſon be thy conſtant rule,
Wag but a finger, we deſcry the *fool*.
Wiſdom and folly, nature's laws divide:
Ne'er can a grain of this, with that reſide.
Eternal variance, right and wrong maintain;
To blend them, all thy ſacrifice were vain.
Can the rough clown aſſume the dancer's grace?
Not in a ſingle ſtep—— The ſame thy caſe.
Da. No, I am *free*. *Per* Whence, whence does it appear?
Thou *free*, o'er whom ſo many domineer?
For lords there are, there are, miſtaken friend!
Whoſe power, no manumitting rod can end.
'Boy! (cries a maſter) to the baths repair:
'Away—begone,—and leave theſe ſcrapers there:
'Fly, loiterer! flie!—(adds he, in threatning ſounds)
'Fly, e'er the quickning ſcourge thy ſides ſurrounds.'
Ay, this *(ſay you)* is ſervitude indeed;
I own this wretch a ſlave; ſo far agreed.
But as to *me*, *me* no ſuch motives urge;
I dread no maſter's threat, or maſter's ſcourge.
True; but thy ſoul, thy ſubject ſoul ſurvey;
There, there, alas! if inmate tyrants ſway,
Are not thou, then, a ſlave as arrant yet,
As he who dreads a maſter's ſcourge, and threat?
* As late thou lieſt, and ſnor'ſt the morn away,
Lo Avarice comes!—'*Up ſluggard, up I ſay.*'
I can't; I'm ſleepy. '*That's a ſorry plea*;
'*Wake, for ſhame, wake.*' No, wake who will for me.

Ver. 246. *Wag but a finger.*] The Stoics maintained that in this caſe there was no medium; a man muſt either be entirely wiſe, or entirely fooliſh. According to this poſition, no one but *their wiſe man*, was capable of performing as he ought, the moſt inconſiderable action in life; not even that of *moving a finger*.

Ver. 258. *Leave theſe ſcrapers.*] Strigil was an inſtrument made uſe of by the Greeks and Romans to ſcrape their bodies, when they bathed. Its figure may be ſeen in Mr. Holiday's Juvenal, p. 58.

* This paſſage of Perſius is imitated by Monſieur Boileau in his 8th Satire; and recommended by Mr. Addiſon in his 55th Spectator.

' *Once*

'*Once again, riſe.*' Why, wherefore? ſay, what taſk
Awaits me riſen?—'*Ideot, canſt thou aſk?*
'*Go, croſs the ſeas; ſweet intereſt's call obey:*
'*To diſtant regions ſpeed thy gainful way.*
'*Thy bark with fiſh, flax, caſtor, incenſe, flow;*
'*Fetch India's ebon, fetch rich wines from Co.*
'*To eaſe the camel's back, be thou the firſt;*
'*And cull his ſpices, while he pants with thirſt.*
'*To make thy markets, pawn thy word, thy oath:*
'*Then, to thy profits, ſacrifice them both.*'
But Jove o'er-hears the perjuries of men—
'*Thou, conſcientious, ſniveling knave! what then?*
'*If thou canſt dream of keeping Jove thy friend,*
'*Thy fate I read—in beggary 'twill end,*
'*Thy oft-lick'd platter, ſoon th' event will rue,*
'*Bor'd by thy hungry finger, thro' and thro'.*
Well: to thy haſty call, each ſlave repairs,
Each ſlave, on board the needful baggage bears:
While winds and waves ſwell eager to convey
The bulky veſſel, o'er the watery way.
In that nice moment, who ſhould intervene,
But Luxury? ſeducive, ſubtle queen.
'Madman! (*ſays ſhe*) where headlong wouldſt thou run?
'What do'ſt thou ſeek? What is it thou wouldſt ſhun?
'To calm thy breaſt, and cool thy frantic brain.
'All *hemlock*'s juices might eſſay in vain.
'Bleſs me! ſhalt *thou*, ſo tender, ſo refin'd,
'Shalt *thou* go tempt the warring wave and wind?
'Shalt *thou* go dine on *ſailors'* filthy fare?
'A twiſted cable, be thy eaſieſt chair?
'From cans, where pitch it's nauſeous ſavour joins,
'Befits it *thee*, to guzzle beaſtly wines?
'Say, what's thy aim? What motive bids thee roam?
'Thy money bears fair intereſt, here at home.
'A modeſt five per cent. thou haſt *at eaſe:*
'To make it ten, ſhalt thou go combat ſeas?

Ver. 280. *The camel's back.*] The camel is, in Arabia, a beaſt of burden that helps to carry off its ſpices. Perſius loads him with pepper, becauſe the animal and its cargo are both the productions of the ſame country. Addiſ. Med.

'No,

'No, ſafe on land, indulge thy genial power:
'The ſweets of life for us, boy!—hang the ſour.
'Long as it flows with *my* bland influence bleſt,
'Tis life indeed: bare breathing all the reſt.
'Soon wilt thou glide a ghoſt for goſſip's chat;
'Be duſt, vile duſt—think, mortal! think on that.
'E'en while I ſpeak, and this ſhort counſel give,
'Grim death advances—think on that, and *live.*'
Thus thwarting tyrants rend thee different ways:
Well, what reſolv'ſt thou? ſpeak, which is it ſways?
A doubtful homage, thou to each muſt pay;
Now this, now that, alternately obey.
Nay, tho' thou ſhould'ſt their haughty threats withſtand,
And bravely, *once*, oppoſe their high command,
Yet triumph not: ſay not, 'my bands are broke,
'And I, no more, go ſubject to the yoke.'
Alas, the ſtruggling dog breaks looſe in vain,
Whoſe neck ſtill drags along a trailing length of chain.
While to the quick he bites his harmleſs nails,
The *cully-lover* thus reſolves, and rails:
'*Davus, I will! (yes, deem me not in jeſt)*
'*I will, will inſtant, tear her from my breaſt.*
'*Long have I ſuffer'd reſtleſs cares to rend*
'*This fooliſh, love-ſick heart—but here they end.*
'*Gods! on a ſtrumpet, ſhall I waſte my wealth?*
'*Ruin, at once, my fortune, credit, health?*
'*On my relations too, derive a ſhame,*
'*And call down ſcandal on their fairer fame?*
'*No, Chryſis, no! no more at midnight hours*
'*Reel I, to ſerenade your bawdy bowers.*
'*No more whine I ſtarv'd ditties in the dark:*
'*No, Chryſis, no! you much miſtake your ſpark.*'
That's my brave maſter! be your ſelf, be wiſe,
And thank the gods that open'd thus your eyes.
Acknowledge ſtrait, their influencing grace;
Bleed, bleed a lamb this inſtant on the place.
'*But when ſhe finds me gone, for ever gone,*
'*Won't the fond creature take moſt ſorely on?*

330. *Davus.*] The name of a ſervant.
338. *Chryſis.*] The name of a courtezan.

'What

'*What think'ſt thou, Davus?*'
Think I?—to be plain,
I think you trifling, and your purpoſe vain.
Fear not her *takings on*, but rather dread
Her angry ſlipper levell'd at your head.
I warrant, Sir, ſhe'll teach you to beware
Gnawing the net, and ſtruggling in the ſnare.
Now, big you bluſter, in heroic ſtrain;
Come one kind line, you melt a *ſlave* again.
'Well, 'tis a puzzling circumſtance, you cry;
'Shall I, my heart! or ſhall I not comply?
'But for one parting look, no more, ſhe ſues:
'And muſt I this, this laſt requeſt refuſe?'
Yes, of full freedom, if you'd reign poſſeſt,
You muſt refuſe, refuſe this laſt requeſt.
Perſ. Right, Davus! there's the man, that happy he,
Whom, and whom only, I acknowledge *free*.
Who perſevere not, ſtill are actuâl *ſlaves*;
Spite of the wand an idle *lictor* waves.
Next of the tyrant train, to ſeize thee waits
Ambition; and diſplays her gilded baits.
Enjoys he freedom, who obeys *her* laws?
Who follows eager, where ſhe tempting draws?
Go, ſlave! (for ſuch thou art) quit ſleep and eaſe!
Deal to the brangling mob, thy bribe of peaſe!
With liberal hand, thy largeſſes beſtow,
Rich be the feaſt, and ſumptuous be the ſhow:
So (while they creep, and baſk in noon-tide heat)
Shall ſunny ſeniors thy applauſe repeat;
Give thee, for ſleepleſs nights, and anxious days,
(O rare amends!) a dotard's chatty praiſe.
But Herod's feaſt returns!—How chang'd thou art?
Now Superſtition lords it o'er thy heart.
Now lamps with violets deck'd, in rows depend;
And from each window greaſy clouds aſcend:
Now the red diſh, within its circling rim,
Beholds the tail of ſome poor tunny ſwim.
Now the white earthen veſſel ſwells with wine;
And thou, in folly ſtand'ſt prepar'd to join.
Strictly obſervant of the *curtail'd race*,
Lo! thee, with anguiſh brooding on thy face;

Pale

Pale turns thy cheek, with idle empty frights;
While thy lips move, and mutter Jewiſh rites.
Next, the black ghoſt thy mind with horrors fills;
And the crackt egg-ſhell bodes a thouſand ills.
The blinkard prieſteſs awes, with timbrel'd hand;
Imperious prieſts, thy ſervile ſoul command.
Dire ills, it ſeems! their gods denounce in rage;
And garlick only, can their gods aſſwage.
Thrice then, each morn, (for thrice the powers direct)
Garlick thou nibbleſt, with devout reſpect.
But here I end: for, dictate as I will,
Blockheads there are, who muſt be blockheads ſtill.
Yes, ſhould I vent in *camps* theſe moral ſtrains,
How wou'd the *hero tribe* applaud my pains!
Each brawny back, with laughter ſtrait wou'd ſhake:
Each noble captain, this reply wou'd make:
'Jabber not, Friend! thy learned jargon *here:*
'Do muſty morals ſuit the *martial* ear?
'*We* prize not, *we*, with all their ſenſeleſs ſenſe,
'A hundred Stoics at a hundred pence.'

Ver. 393. *Prieſteſs.*] That is to ſay, the prieſteſs of the goddeſs Iſis; who may be ſeen deſcribed with her timbrel, in Mr. Holid. p. 246.
Ver. 394. *Prieſts.*] Prieſts of Cybele, the Phrygian goddeſs.

SATIRE

SATIRE VI.

THE ARGUMENT.

The ſtudents among the Romans, uſually retired from Rome, about the beginning of winter to apply themſelves with the greater attention to their Lucubrations. For this purpoſe, both Perſius and Baſſus ſeem now to have retreated to their reſpective country-houſes: the firſt to his, at the port of Luna, in Liguria; the latter to his, in the territories of the Sabines. Thither Perſius addreſſes this epiſtolary ſatire: beginning with ſome enquiries concerning his friend's preſent manner of life, and then proceeding to an account of his own. He deſcribes himſelf in his retirement, as quite undiſquieted with regard to cares or paſſions: and with reſpect to expence, not profuſe, nor yet parſimonious. Thence he adviſes others, to make a free uſe of their fortunes, likewiſe: deeming nothing ſo abſurd as the folly of thoſe wretches, who ſtarve themſelves, to enrich their ſucceſſors.

HAS winter drawn thee, ſay, poetic friend,
To ſeek that warmth thy Sabine chimneys lend?
Wake, to thy ſolemn quill, th' obedient lyre,
And vibrate into life each warbling wire?
Say, mighty maſter! *Thou* whoſe art alone,
Could teach the Roman ſtring a manlier tone!
Majeſtic, *now*, thy towering numbers ſoar,
And all creation's wondrous works explore:
Next, the gay theme thy ſprightlier notes employs,
And ſportive lyrics paint our *youthful* joys:

Ver. 3, *Quill*, &c.] They played upon the harp with a quill or ſtick, as we do upon the Dulcimer.

Strait

Digitized by Google

Strait hoary chiefs thy honouring hand engage,
And the chang'd ſong recounts the praiſe of *age*.
Mean time, I winter on the ſhelter'd ſhores,
Where my Liguria's ſea, tempeſtuous, roars:
Where riſing cliffs on either ſide are ſeen,
While ſands extend their level vales, between.
O LUNA, *lovely port!* thy fame remains
Recorded erſt, in Ennius' deathleſs ſtrains,
Strains! in the mould of ſober reaſon caſt,
When all his *tranſmigrating dreams* were paſt.
Whether the mob applaud me, or decry,
In this retreat, alike regardleſs I:
Regardleſs I, though Auſter's ſultry breath,
To thin my folds, prepare infectious death:
Though my next neighbour boaſt a richer ſpot,
Regardleſs I behold his luckier lot.
Nay, and though others too, as well as he,
Exchange for fortune's heights their low degree;
Yet will not I breathe one repining wiſh,
Nor baulk my table of a ſingle diſh:
Nor to my noſe one dreggy flaggon thruſt,
To ſee the ſeal ſtand faithful to it's truſt.
No, no, not I—I will not health impair,
Nor haſten ſhriveling age, by carking care.
My notion this: but doubtleſs you may find
Another man with quite another mind.
Twins, themſelves differ; on whoſe natal hour
The ſame *aſcendant* ſhed it's equal power.
One, (an exceſs, to common days unknown;
Such, as his birth-day juſtifies alone)
In a ſmall cup, a paltry pickle buys,
And dips each wither'd herb with anxious eyes:
His ſacred pepper-box, none elſe may touch;
A graceleſs cook might uſe a grain too much.
Not ſo his brother: *HE*, a jovial ſoul,
HE guttles down luxuriouſly his whole.
I, I will uſe, will uſe *my* fortune too;
But with reſtriction, not as ſpendthrifts do.
Ne'er ſhall *my* board ſee ſumptuous turbots dreſt,
And ſpread profuſely, to the freed-man gueſt:

Ver. 14. *Where my Liguria's ſea*, &c.] See Monſ. Bayle's life of the author.

Ne'er

Ne'er ſhall *my* tongue be taught by coſtly uſe,
To tell the *female* thruſh's ſubtler juice.
Who ſquander, or who hoard, alike miſtake:
Mark *thou* thy income; that, thy meaſure make.
Live to thine utmoſt ſheaf; grind, never ſpare;
Drain every barn—for, why ſhould'ſt thou forbear?
'Tis but to plough to harrow, as before;
Up comes another crop, as much or more.
' But if I, thus, each annual income ſpend,
' How ſhall I, then, relieve the ſhip-wreck'd friend?
' See there, his ſhip receives the fatal ſhock!
' Himſelf, ſee, crawling up the rugged rock!
' No friendly God comes piteous to his call.
' No timely hand to ſave his ſinking all.
' *Now*, on the ſhore, that echoes with his cries;
' On the cold dreary ſhore—outſtretch'd he lies.
' Round him, each *tutelary figure* ſee.
' Torn from the veſſel, and diſtreſs'd as he!
' The ſhatter'd veſſel; on whoſe ſever'd ſides
' The cormorant ſports, the mew triumphant rides.'

Ver. 52. *Thruſh's ſex.*] Theſe birds (in Latin called *Turdi*, and in Engliſh commonly tranſlated *thruſhes*) were in great reputation as delicacies. A man of elegant diſcernment would tell, at firſt taſte, whether the bird he was eating, was of the *male* or of the *female* kind; but the taſte of the *latter*, was judged to be rather the more exquiſite.

Ver. 67. *Each tutelary figure.*] "I am apt to think (ſays Eugenius) "from certain paſſages of the poets, that ſeveral ſhips made choice of ſome "God or other for their guardians; as among the Roman catholics every "veſſel is recommended to the patronage of ſome particular ſaint. The "figure of the Deity was very large, and ſtood on one end of the veſſel "that it patronized. This may give us an image of a very beautiful cir-"cumſtance that we meet with in a wreck deſcribed by Perſius, &c.——I "have often wondered at Mr. Dryden for paſſing ſo ſevere a cenſure on this "author. He fancies this deſcription of a wreck, is too good for Perſius, "and that he might be helped in it, by Lucan, who was one of his con-"temporaries. For my part (ſays Cynthio) I am ſo far from Mr. Dryden's "opinion in this particular, that I fancy Perſius a better poet than Lucan: "And that had he been engaged on the ſame ſubject, he would at leaſt in "his expreſſions and deſcriptions have out-writ the Pharſalia. He was "indeed employed on ſubjects that ſeldom led him into any thing like de-"deſcription, but where he has an occaſion of ſhewing himſelf, we find very "few of the Latin poets that have given a greater beauty to their ex-"preſſions. His obſcurities are indeed ſometimes affected, but they ge-"nerally ariſe from the remoteneſs of the cuſtoms, perſons and things he "alludes to—" See Mr. Addiſon's Dial. on Medals: p. 72 and 141.

Thou

Thou then in time, leſt pennyleſs he go
Bearing * his pictur'd ſhip, relieve his woe.
Is *money* wanting, for the generous end?—
Sell, ſell ſome *land*; and *ſo* ſupport thy friend.
'O but my *heir*——if I curtail the leaſt,
'That rogue deducts it in my funeral feaſt:
'Conſigns my bones, perfumeleſs to their urn;
'At beſt, makes muſty ſpices ſerve the turn.
'With deadning gums th' adulterate *caſſia* join'd;
'Each aromatic atom has reſign'd;
'It's every ſweet the *cinnamon* has loſt,
'Refuſe of ſhops——thinks he, *the leſs the coſt.*
'*You, who ſold* land, *expect you drugs of price?*
'*No, no, your carcaſe muſt not be ſo nice.*
'Next, Beſtius rails—'Ay, this has been the trade.
'Since firſt thoſe ſcholard Greeks their entrance made,
'Pack'd up with dates and pepper here they throng,
'And ſhip their damn'd *philoſophy*, along.
'When once this foreign foppery got to town,
'Old Roman plainneſs would no longer down.
'Then ploughmen truly! could no longer eat,
'Without rich oils to ſpoil their wholeſome meat.'
Friend, let him rail: when thou art turn'd to clay,
Matters it what ſurviving blockheads ſay?
Then, for thy *heir*—admit he proves unjuſt;
Grudges due honours, and defrauds thy duſt:
On this poor pretext, ſhalt thou, *living*, dread
The want of funeral frippery, when *dead*?
Were the caſe mine, I honeſtly declare,
Thus flat and plain, would I addreſs *my* heir:
'You (Jove knows whom) that gape for my deceaſe,
'Draw near: a word in private, if you pleaſe.

* See verſe 195. of the firſt Satire.

Ver. 77. *Conſigns my bones, perfumeleſs.*] The expences of the dead were in this article very extravagant. On Sylla's funeral pile were caſt an hundred and ten biers of *ſpices* (which, conſidering the dearneſs of that commodity at Rome, muſt have amounted to a vaſt ſum) beſides his own and his Lictor's ſtatue, made of incenſe and cinnamon as large as the life. See Plutarch's Sylla.

Nero, at Poppea's funeral, burnt more *cinnamon* and *caſſia*, than the whole yearly product of Arabia. Arbuth. Tabl. Moreover, the friends of the deceaſed uſually obliged the people with a public treat.

'Here's glorious news, it ſeems, arriv'd to day:
'Have not you heard, Sir, what th' expreſſes ſay?
'The laurel'd letter ſpeaks our *chieftain* great;
'Speaks Cæſar's conqueſt, Germany's defeat.
'Our altars, lo, their duſtleſs hearths diſplay!
'Lo, their cold aſhes all are ſwept away!
'Our *Empreſs* has declar'd her royal will;
'Our ready marſhals her beheſts fulfil.
'E'en now they bid triumphal pillars riſe,
'And glad with regal ſpoils our wondering eyes:
'E'en now, they change the hapleſs captive's dreſs,
'And make dark frize his humbled ſtate expreſs.
'Here, they rank hoſtile chariots; there, ordain
'Huge German ſlaves to drag th' unwilling chain.
'Then to find fencers, I my-ſelf engage;
'A hundred pair, I bring upon the ſtage.
'A large expence; but how, for ſuch ſucceſs,
'How can I give the *Gods*, or Cæſar's genius leſs?
'What I decree, Who dares oppoſe?—dare *you?*
'Look to't—'tis at your peril, if you do.
'Nay, fuller yet my raptures to declare,
'A Dole, beſide, the populace ſhall ſhare.
'To *this* object you?—come, ſpeak out—be free—
Object! no ſure, Sir, it becomes not me.
'Extremely civil this! good reaſon why;
'How fair thoſe fields! how tempting do they lie!
But as for *heirs*, ſuppoſe I had not one;
Aunts, uncles, nephews, nieces, dead and gone.
Of each dear relative, thus quite bereft
(Not e'en my grannum's couſin's couſin left)
Away walk I; it may be, to Bovill,
Or where Aricia tops the neighbouring hill;
Lo Manius, at the ſtand of beggars there!—
For one word's ſpeaking, *He* will be my heir.
'*An upſtart wretch!*'—*A ſon of earth!* you cry:
'*Make* him *your heir?*'—Why not, Sir, tell me why?
'*His race, his ſire, is utterly unknown.*'
Four generations backward, ſo's my own.

Ver. 106. *Cæſar's conqueſt.*] Though Caligula's expedition ended in nothing more than a farcical gathering of cockle ſhells upon the ſea-ſhore, yet in the advices he diſpatched to Rome, he demanded a triumph as for a formal victory. See Suetonius.

No,

No, who was mine, I could inform you too:
But 'twere, in troth, as much as I could do.
One degree more, trac'd upwards from my birth,
Makes *my* fore-father too, a *ſon of earth.*
To *him* related, may this Manius be;
To *him* related, and of courſe to *me.*
But *you*, it ſeems, plead ſtill the *nearer* merit—'
However let *me* die, 'ere *you* inherit.
Wave your pretenſions, till the courſe be done;
Who claims the *torch*, e'er yet the race is run?
Here, like the *God of gain*, behold I ſtand;
As he's deſcrib'd in picture, bag in hand!
Refuſe you, ſay, or deign you to receive,
The fortune I was left, and I can leave?
'Tis ſomewhat ſunk, you ſurely muſt allow;
'Here can't be all'—Here's all remaining now:
The reſt, I us'd—But, what thou ſee'ſt is thine;
Then thankful take it, and ne'er once repine.
Let *me* no murmurings hear; nor idle prate
Of this, or that, or t'other, *ſpent* eſtate.
Say not one word of Tadius, and the ſum
By him bequeath'd; but prudently be dumb:
Call *me* to no account; nor dare to teach
Me ſaving leſſons, ſuch as fathers preach:
Son! put your fortune out to uſe, beſure:
The product ſpend, the principal ſecure.
'Well, on that head, I ſpare my fruitleſs pains;
'*How much remains*, tho', let me aſk,'—REMAINS!
Oil, oil, my ſlave! nor longer boggling ſtand:
Oil, oil my herbs with liberal laviſh hand.
What! ſhall a ſwine's inſipid leathery ear,
And ſmoak-dry'd ſnout compoſe my conſtant cheer?
Nay, with boil'd nettles garniſh'd round compleat
My genial holy-days moſt jovial treat?

Ver. 150. *Who claims the torch.*] At a feſtival inſtituted by the Athenians in honour of Vulcan, there was a race run by young men with lighted *torches* in their hands. He who took his turn firſt, delivered the *torch* to the ſecond; and the ſecond, in like manner to the third. The victory was his that carried the *torch lighted*, to the end of the race. See Pott. Græc. Antiq. p. 399.

Digitized by Google

Gods! ſhall I ſtarve on ſuch poor pinch-gut fare,
I ſtarve *my-ſelf*, to pamper up my *heir?*
To make a rake-hell rogue in dainties deal,
And cram with *goose's liver*, every meal!
Shall I, forſooth, become mere bones and ſkin,
A creeping ſkeleton, ſo weak, ſo thin!
That he, in ſtate, triumphantly may ſtrut,
Behind a pamper'd paunch, and ſwaggy gut?
Yes ſure, thy riches let no bounds reſtrain;
Sell, my friend, ſell thy very ſoul for gain.
Yes, that thy *heir* may grand poſſeſſions boaſt,
Sail *thou* the world around; ſift every coaſt,
Cull every mart: Nay, practiſe every guile,
Each lucrative deceit, and wholeſome wile.
Thy very fellow-creatures, buy and ſell;
Cage the convenient knaves, and ſtuff them well.
Let none ſurpaſs thee in the vending knack;
Let thy palm learn the recommending thwack,
To clap the ſide, and praiſe the brawny back,
Then count thy gains; and double then thy ſtore,
—'Tis done; 'tis three—'tis five—'tis ten times more.
Where muſt I ſtop?—Fix, fix the point of reſt,
Chryſippus, thou, with art peculiar bleſt!
Thou, who could'ſt, once, ſo happily aſſign
Bounds to *thy* HEAP, now limit this of *mine!*

Ver. 178. *Goose's liver.*] This was eſteemed by the Romans a moſt delicious morſel. They had a method of cramming the animal with a certain food (in which figs were the main ingredient) that made the liver grow to an amazing ſize. Who was the happy diſcoverer of ſo worthy a receipt (whether it was Scipio Metullus a man of conſular dignity, or Marcus Seſtius a Roman knight) Pliny himſelf will not undertake to ſay. Lib. 10. c. 22.

Ver. 198. *Chryſippus his heap.*] This philoſopher took abundance of fruitleſs pains to find out the ſolution of a ſophiſm, which, from it's conſiſting of an *HEAP* of interrogations, was called *ſorites*: Chryſippus could deviſe no better expedient than to anſwer only to a certain number of theſe interrogations, and then to be ſilent. (Cic. Academ. l. 4. c. 28.) which notable artifice of his, Perſius, I ſuppoſe, is here deriding.

Digitized by Google

LONDON:

A POEM.

In IMITATION of the

THIRD SATIRE OF JUVENAL.

By Dr. SAMUEL JOHNSON.

———*Quis inepta*
Tam patiens urbis, tam ferreus ut teneat ſe? JUV.

THOUGH grief and fondneſs in my breaſt rebel,
When injur'd THALES bids the town farewel,
Yet ſtill my calmer thoughts his choice commend,
I praiſe the hermit, but regret the friend;
Who now reſolves, from vice and LONDON far,
To breathe in diſtant fields a purer air,
And fix'd on Cambria's ſolitary ſhore,
Give to St. David one true Briton more.
For who would leave, unbrib'd, Hibernia's land,
Or change the rocks of Scotland for the Strand?
There none are ſwept by ſudden fate away,
But all whom hunger ſpares, with age decay;
Here malice, rapine, accident, conſpire,
And now a rabble rages, now a fire;
Their ambuſh here relentleſs ruffians lay,
And here the fell attorney prowls for prey;

Digitized by Google

Here falling houſes thunder on your head,
And here a female atheiſt talks you dead.
While THALES waits the wherry that contains
Of diſſipated wealth the ſmall remains,
On Thames's bank in ſilent thought we ſtood,
Where Greenwich ſmiles upon the ſilver flood.
Struck with the ſeat that gave * Eliza birth,
We kneel, and kiſs the conſecrated earth;
In pleaſing dreams the bliſsful age renew,
And call Britannia's glories back to view:
Behold her croſs triumphant on the main,
The guard of commerce, and the dread of Spain.
Ere maſquerades debauch'd, exciſe oppreſs'd,
Or Engliſh honour grew a ſtanding jeſt.
A tranſient calm the happy ſcenes beſtow,
And for a moment lull the ſenſe of woe.
At length awaking with contemptuous frown,
Indignant THALES eyes the neighb'ring town.
Since worth, he cries, in theſe degen'rate days
Wants ev'n the cheap reward of empty praiſe;
In thoſe curs'd walls, devote to vice and gain,
Since unrewarded ſcience toils in vain;
Since hope but ſooths to double my diſtreſs,
And every moment leaves my little leſs;
While yet my ſteady ſteps no ſtaff ſuſtains,
And life ſtill vig'rous revels in my veins;
Grant me, kind heaven, to find ſome happier place,
Where honeſty and ſenſe are no diſgrace;
Some pleaſing bank where verdant oſiers play,
Some peaceful vale with nature's painting gay;
Where once the harraſs'd Briton found repoſe,
And ſafe in poverty defy'd his foes;
Some ſecret cell, ye powers, indulgent give.
Let——live here, for——has learn'd to live.
Here let thoſe reign, whom penſions can incite
To vote a patriot black, a courtier white;
Explain their country's dear-bought rights away,
And plead for pirates in the face of day;
With ſlaviſh tenets taint our poiſon'd youth,
And lend a lye the confidence of truth.

* Queen Elizabeth born at Greenwich.

Let

Let ſuch raiſe palaces, and manors buy,
Collect a tax, or farm a lottery,
With warbling eunuchs fill a licens'd ſtage,
And lull to ſervitude a thoughtleſs age.
Heroes, proceed! what bounds your pride ſhall hold?
What check reſtrain your thirſt of pow'r and gold?
Behold rebellious virtue quite o'erthrown,
Behold our fame, our wealth, our lives your own.
To ſuch, a groaning nation's ſpoils are giv'n,
When public crimes inflame the wrath of heav'n:
But what, my friend, what hope remains for me,
Who ſtart at theft, and bluſh at perjury?
Who ſcarce forbear, though BRITAIN's court he ſing,
To pluck a titled poet's borrow'd wing;
A ſtateſman's logic unconvinc'd can hear,
And dare to ſlumber o'er the Gazetteer;
Deſpiſe a fool in half his penſion dreſs'd,
And ſtrive in vain to laugh at H——y's jeſt.
Others with ſofter ſmiles, and ſubtler art,
Can ſap the principles, or taint the heart;
With more addreſs a lover's note convey,
Or bribe a virgin's innocence away.
Well may they riſe, while I, whoſe ruſtic tongue
Ne'er knew to puzzle right, or varniſh wrong,
Spurn'd as a beggar, dreaded as a ſpy,
Live unregarded, unlamented die.
For what but ſocial guilt the friend endears?
Who ſhares Orgilio's crimes, his fortune ſhares:
But thou, ſhould tempting villainy preſent,
All Marlb'rough hoarded, or all Villiers* ſpent,
Turn from the glitt'ring bribe thy ſcornful eye,
Nor ſell for gold, what gold could never buy,
The peaceful ſlumber, ſelf-approving day,
Unſullied fame, and conſcience ever gay.
The cheated nation's happy fav'rites ſee;
Mark whom the great careſs, who frown on me.
LONDON! the needy villain's gen'ral home,
The common ſewer of Paris and of Rome,
With eager thirſt, by folly or by fate,
Sucks in the dregs of each corrupted ſtate.

* George Villiers, the witty and profligate Duke of Buckingham.

Digitized by Google

Forgive my tranſports on a theme like this,
I cannot bear a French metropolis.
Illuſtrious EDWARD! from the realms of day,
The land of heroes and of ſaints ſurvey;
Nor hope the Britiſh lineaments to trace,
The ruſtic grandeur, or the ſurly grace,
But loſt in thoughtleſs eaſe, and empty ſhow,
Behold the warrior dwindled to a beau;
Senſe, freedom, piety, refin'd away,
Of France the mimic, and of Spain the prey.
All that at home no more can beg or ſteal,
Or like a gibbet better than a wheel;
Hiſs'd from the ſtage, or hooted from the court,
Their air, their dreſs, their politics import:
Obſequious, artful, voluble and gay,
On Britain's fond credulity they prey.
No gainful trade their induſtry can 'ſcape,
They ſing, they dance, clean ſhoes, or cure a clap;
All ſciences a faſting Monſieur knows,
And bid him go to hell, to hell he goes.
Ah! what avails it, that, from ſlav'ry far,
I drew the breath of life in Engliſh air;
Was early taught a Briton's right to prize,
And liſp the tales of HENRY's victories;
If the gull'd conqueror receives the chain,
And flattery ſubdues when arms are vain?
Studious to pleaſe, and ready to ſubmit,
The ſupple Gaul was born a paraſite:
Still to his int'reſt true, where-e'er he goes,
Wit, bravery, worth, his laviſh tongue beſtows;
In every face a thouſand graces ſhine,
From every tongue flows harmony divine.
Theſe arts in vain our rugged natives try,
Strain out with fault'ring diffidence a lye,
And gain a kick for aukward flattery.
Beſides, with juſtice this diſcerning age
Admires their wond'rous talents for the ſtage:
Well may they venture on the mimic's art,
Who play from morn to night a borrow'd part;
Practis'd their maſter's notions to embrace,
Repeat his maxims, and reflect his face:

With

With every wild abſurdity comply,
And view each object with another's eye;
To ſhake with laughter 'ere the jeſt they hear,
To pour at will the counterfeited tear,
And as their patron hints the cold or heat,
To ſhake in dog-days, in December ſweat.
How, when competitors like theſe contend,
Can ſurly virtue hope to fix a friend?
Slaves that with ſerious impudence beguile,
And lye without a bluſh, without a ſmile;
Exalt each trifle, every vice adore,
Your taſte in ſnuff, your judgment in a whore;
Can Balbo's eloquence applaud, and ſwear
He gropes his breeches with a monarch's air.
For arts like theſe preferr'd, admir'd, careſs'd,
They firſt invade your table, then your breaſt;
Explore your ſecrets with inſidious art,
Watch the weak hour, and ranſack all the heart:
Then ſoon your ill-plac'd confidence repay,
Commence your lords, and govern or betray.
By numbers here from ſhame or cenſure free,
All crimes are ſafe, but hated poverty.
This, only this, the rigid law purſues,
This, only this, provokes the ſnarling Muſe.
The ſober trader at a tatter'd cloak,
Wakes from his dream, and labours for a joke;
With briſker air the ſilken courtiers gaze,
And turn the varied taunt a thouſand ways.
Of all the griefs that harraſs the diſtreſs'd;
Sure the moſt bitter is a ſcornful jeſt;
Fate never wounds more deep the gen'rous heart,
Than when a blockhead's inſult points the dart.
Has heaven reſerv'd, in pity to the poor,
No pathleſs waſte or undiſcover'd ſhore?
No ſecret iſland in the boundleſs main?
No peaceful deſart yet unclaim'd by SPAIN?
Quick let us riſe, the happy ſeats explore,
And bear oppreſſion's inſolence no more.
This mournful truth is every where confeſs'd,
SLOW RISES WORTH, BY POVERTY DEPRESS'D:
But here more ſlow, where all are ſlaves to gold,
Where looks are merchandiſe, and ſmiles are ſold;

Where

Where won by bribes, by flatteries implor'd,
The groom retails the favours of his lord.
But hark! th' affrighted crowd's tumultuous cries
Roll through the ſtreets and thunder to the ſkies:
Rais'd from ſome pleaſing dream of wealth and pow'r,
Some pompous palace or ſome bliſsful bow'r,
Aghaſt you ſtart, and ſcarce with aching ſight
Suſtain th' approaching fire's tremendous light;
Swift from purſuing horrors take your way,
And leave your little ALL to flames a prey;
Then through the world a wretched vagrant roam,
For where can ſtarving merit find a home?
In vain your mournful narrative diſcloſe,
While all neglect, and moſt inſult your woes.
Should heaven's juſt bolts Orgilio's wealth confound,
And ſpread his flaming palace on the ground,
Swift o'er the land the diſmal rumour flies,
And public mournings pacify the ſkies;
The laureat tribe in ſervile verſe relate,
How virtue wars with perſecuting fate;
With well-feign'd gratitude the penſion'd band
Refund the plunder of the beggar'd land.
See! while he builds, the gaudy vaſſals come,
And crowd with ſudden wealth the riſing dome;
The price of boroughs and of ſouls reſtore;
And raiſe his treaſures higher than before.
Now bleſs'd with all the baubles of the great,
The poliſh'd marble, and the ſhining plate,
Orgilio ſees the golden pile aſpire,
And hopes from angry heav'n another fire.
Could'ſt thou reſign the park and play content,
For the fair banks of Severn or of Trent;
There might'ſt thou find ſome elegant retreat,
Some hireling ſenator's deſerted ſeat;
And ſtretch thy proſpects o'er the ſmiling land,
For leſs than rent the dungeons of the Strand;
There prune thy walks, ſupport thy drooping flow'rs,
Direct thy rivulets, and twine thy bow'rs;
And, while thy beds a cheap repaſt afford,
Deſpiſe the dainties of a venal lord.
There every buſh with nature's muſic rings,
There every breeze bears health upon its wings;

Digitized by Google

On all thy hours ſecurity ſhall ſmile,
And bleſs thy evening walk and morning toil.
Prepare for death, if here at night you roam,
And ſign your will before you ſup from home.
Some fiery ſop, with new commiſſion vain,
Who ſleeps on brambles till he kills his man;
Some frolic drunkard, reeling from a feaſt,
Provokes a broil, and ſtabs you for a jeſt.
Yet ev'n theſe heroes, miſchievouſly gay,
Lords of the ſtreet, and terrors of the way;
Fluſh'd as they are with folly, youth, and wine,
Their prudent inſults to the poor confine;
Afar they mark the flambeau's bright approach,
And ſhun the ſhining train and golden coach.
In vain theſe dangers paſt, your doors you cloſe,
And hope the balmy bleſſings of repoſe:
Cruel with guilt, and daring with deſpair,
The midnight murd'rer burſts the faithleſs bar;
Invades the ſacred hour of ſilent reſt,
And plants, unſeen, a dagger in your breaſt.
Scarce can our fields, ſuch crowds at Tyburn die,
With hemp the gallows and the fleet ſupply.
Propoſe your ſchemes, ye ſenatorian band,
Whoſe ways and means ſupport the ſinking land;
Leſt ropes be wanting in the tempting ſpring,
To rig another convoy for the king.
A ſingle jail, in ALFRED's golden reign;
Could half the nation's criminals contain;
Fair juſtice then, without conſtraint ador'd,
Held high the ſteady ſcale, but deep'd the ſword;
No ſpies were paid, no ſpecial juries known,
Bleſt age! but ah! how different from our own!
Much could I add, but ſee the boat at hand,
The tide retiring, calls me from the land:
Farewel!—When youth, and health, and fortune ſpent,
Thou fly'ſt for refuge to the wilds of Kent;
And tir'd like me with follies and with crimes,
In angry numbers warn'ſt ſucceeding times;
Then ſhall thy friend, nor thou refuſe his aid,
Still foe to vice, forſake his Cambrian ſhade;
In virtue's cauſe once more exert his rage,
Thy ſatire point, and animate thy page.

THE

Digitized by Google

THE VANITY OF HUMAN WISHES.

THE TENTH SATIRE OF JUVENAL,

IMITATED

BY DR. SAMUEL JOHNSON.

LET obſervation with extenſive view,
Survey mankind, from China to Peru;
Remark each anxious toil, each eager ſtrife,
And watch the buſy ſcenes of crowded life;
Then ſay how hope and fear, deſire and hate,
O'erſpread with ſnares the clouded maze of fate,
Where wav'ring man, betray'd by vent'rous pride
To tread the dreary paths without a guide;
As treach'rous phantoms in the miſt delude,
Shuns fancied ills, or chaſes airy good;
How rarely reaſon guides the ſtubborn choice,
Rules the bold hand, or prompts the ſuppliant voice;
How nations ſink, by darling ſchemes oppreſs'd,
When vengeance liſtens to the fool's requeſt.
Fate wings with every wiſh th' afflictive dart,
Each gift of nature, and each grace of art;
With fatal heat impetuous courage glows,
With fatal ſweetneſs elocution flows;

Impeachment

Digitized by Google

Impeachment ſtops the ſpeaker's pow'rful breath,
And reſtleſs fire precipitates on death.
But, ſcarce obſerv'd, the knowing and the bold,
Fall in the gen'ral maſſacre of gold;
Wide-waſting peſt! that rages unconfin'd,
And crowds with crimes the records of mankind;
For gold his ſword the hireling ruffian draws.
For gold the hireling judge diſtorts the laws;
Wealth heap'd on wealth nor truth nor ſafety buys;
The dangers gather as the treaſures riſe.
Let hiſt'ry tell, where rival kings command,
And dubious title ſhakes the madded land,
When ſtatutes glean the refuſe of the ſword,
How much more ſafe the vaſſal than the lord,
Low ſculks the hind beneath the rage of pow'r,
And leaves the wealthy traitor in the Tow'r,
Untouch'd his cottage, and his ſlumbers ſound,
Though confiſcation's vultures hover round.
The needy traveller, ſerene and gay,
Walks the wild heath, and ſings his toil away.
Does envy ſeize thee? cruſh th' upbraiding joy,
Increaſe his riches, and his peace deſtroy,
New fears in dire viciſſitude invade,
The ruſtling brake alarms, and quiv'ring ſhade,
Nor light nor darkneſs bring his pain relief,
One ſhews the plunder, and one hides the thief.
Yet ſtill one general cry the ſkies aſſails,
And gain and grandeur load the tainted gales;
Few know the toiling ſtateſman's fear or care,
Th' inſidious rival and the gaping heir.
Once more, Democritus, ariſe on earth,
With chearful wiſdom and inſtructive mirth,
See motly life in modern trappings dreſs'd,
And feed with varied fools th' eternal jeſt:
Thou who could'ſt laugh where want enchain'd caprice,
Toil cruſh'd conceit, and man was of a piece;
Where wealth unlov'd without a mourner dy'd;
And ſcarce a ſycophant was fed by pride;
Where ne'er was known the form of mock debate,
Or ſeen a new-made mayor's unwieldy ſtate;
Where change of fav'rites made no change of laws,
And ſenates heard before they judg'd a cauſe;

Digitized by Google

How wouldſt thou ſhake at Britain's modiſh tribe,
Dart the quick taunt, and edge the piercing gibe?
Attentive, truth, and nature to decry,
And pierce each ſcene with philoſophic eye.
To thee were ſolemn toys or empty ſhew,
The robes of pleaſure and the vails of woe:
All aid the farce, and all thy mirth maintain,
Whoſe joys are cauſeleſs, and whoſe griefs are vain.
Such was the ſcorn that fill'd the ſage's mind,
Renew'd at every glance on humankind;
How juſt that ſcorn 'ere yet thy voice declare,
Search every ſtate, and canvas every prayer.
Unnumber'd ſuppliants crowd Preferment's gate,
Athirſt for wealth, and burning to be great;
Deluſive Fortune hears th' inceſſant call,
They mount, they ſhine, evaporate, and fall.
On every ſtage the foes of peace attend,
Hate dogs their flight, and inſult mocks their end.
Love ends with hope, the ſinking ſtateſman's door
Pours in the morning worſhipper no more;
For growing names the weekly ſcribbler lies,
To growing wealth the dedicator flies;
From every room deſcends the painted face,
That hung the bright Palladium of the place,
And ſmoak'd in kitchens, or in auctions ſold,
To better features yields the frame of gold;
For now no more we trace in every line
Heroic worth, benevolence divine:
The form diſtorted juſtifies the fall,
And deteſtation rids th' indignant wall.
But will not Britain hear the laſt appeal,
Sign her foes doom, or guard her fav'rite's zeal;
Through Freedom's ſons no more remonſtrance rings,
Degrading nobles, and controling kings;
Our ſupple tribes repreſs their patriot throats,
And aſk no queſtions but the price of votes;
With weekly libels and ſeptennial ale,
Their wiſh is full to riot and to rail.
In full-blown dignity, ſee Wolſey ſtand,
Law in his voice, and fortune in his hand:
To him the church, the realm, their pow'rs conſign,
Through him the rays of regal bounty ſhine;

Still

Digitized by Google

Still to new heights his reſtleſs wiſhes tow'r,
Claim leads to claim, and pow'r advances pow'r;
'Till conqueſt unreſiſted ceas'd to pleaſe,
And rights ſubmitted, left him none to ſeize.
At length his ſov'reign frowns—the train of ſtate
Mark the keen glance, and watch the ſign to hate.
Where e'er he turns he meets a ſtranger's eye,
His ſuppliants ſcorn him, and his followers fly;
At once is loſt the pride of aweful ſtate,
The golden canopy, the glitt'ring plate,
The regal palace, the luxurious board,
The liv'ried army, and the menial lord.
With age, with cares, with maladies oppreſs'd,
He ſeeks the refuge of monaſtic reſt.
Grief aids diſeaſe, remember'd folly ſtings,
And his laſt ſighs reproach the faith of kings.
Speak thou, whoſe thoughts at humble peace repine,
Shall Wolſey's wealth with Wolſey's end be thine?
Or liv'ſt thou now, with ſafer pride content,
The wiſeſt juſtice on the banks of Trent?
For why did Wolſey near the ſteeps of fate,
On weak foundations raiſe th' enormous weight?
Why but to ſink beneath misfortune's blow,
With louder ruin to the gulphs below?
What gave great Villiers * to th' aſſaſſin's knife,
And fix'd diſeaſe on Harley's † cloſing life?
What murder'd Wentworth ‡, and what exil'd Hyde ‖,
By kings protected, and to kings ally'd?
What but their wiſh indulg'd in courts to ſhine,
And pow'r too great to keep, or to reſign?
When firſt the college rolls receive his name,
The young enthuſiaſt quits his eaſe for fame;
Through all his veins the fever of renown
Spreads from the ſtrong contagion of the gown;
O'er Bodley's dome his future labours ſpread,
And § Bacon's manſion trembles o'er his head.

* George Villiers, duke of Buckingham, ſtabbed by Felton.
† Edward Harley, the firſt earl of Oxford.
‡ Thomas Wentworth, earl of Stafford, beheaded 10th May, 1641.
‖ Edward Hyde, lord Clarendon, lord chancellor of England.
§ There is a tradition, that the ſtudy of friar Bacon, built on an arch over the bridge, will fall, when a man greater than Bacon ſhall paſs under it.

Are

Are theſe thy views? proceed, illuſtrious youth,
And Virtue guard thee to the throne of Truth!
Yet ſhould thy ſoul indulge the gen'rous heat,
'Till captive Science yields her laſt retreat;
Should Reaſon guide thee with her brighteſt ray,
And pour on miſty doubt reſiſtleſs day;
Should no falſe Kindneſs lure to looſe delight,
Nor Praiſe relax, nor Difficulty fright;
Should tempting Novelty thy cell refrain,
And Sloth effuſe her opiate fumes in vain;
Should beauty blunt on fops her fatal dart,
Nor claim the triumph of a letter'd heart;
Should no Diſeaſe thy torpid veins invade,
Nor Melancholy's phantoms haunt thy ſhade;
Yet hope not life from grief or danger free,
Nor think the doom of man revers'd for thee:
Deign on the paſſing world to turn thine eyes,
And pauſe awhile from letters, to be wiſe;
There mark what ills the ſcholar's life aſſail,
Toil, envy, want, the patron, and the jail.
See nations ſlowly wiſe, and meanly juſt,
To buried merit raiſe the tardy buſt.
If dreams yet flatter, once again attend,
Hear * Lydiat's life, and Galileo's † end.

* A very learned divine and mathematician, fellow of New College, Oxford, and rector of Okerton, near Banbury. He wrote, among many others, a Latin treatiſe, De Natura Cœli, and in which he attacked the ſentiments of Scaliger and Ariſtotle; not bearing to hear it urged that ſome things are true in philoſophy and falſe in divinity. He made above ſix hundred ſermons on the harmony of the evangeliſts. Being unſucceſsful in publiſhing his works, he lay in the priſon of Bocardo at Oxford, and the King's Bench, until Biſhop Uſher, Dr. Laud, Sir William Boſwell, and Dr. Pink, releaſed him, by paying his debts. He petitioned king Charles I. to be ſent into Ethiopia, to procure MSS. Having ſpoke in favour of monarchy and biſhops, he was plundered by the parliament forces, and twice carried away priſoner from his rectory, and afterwards had not a ſhirt to ſhift him in three months unleſs he borrowed it. He died very poor in 1646.

† Galileo, the inventor of the teleſcope, born February 19, 1564, and died January 8, 1642, N. S. For aſſerting the truth of the Copernican ſyſtem he was perſecuted by the Jeſuits, and confined ſome years in the Inquiſition. By unremitted attention to aſtronomical purſuits, he impaired his eyeſight, and paſſed the three concluding years of his life in a ſtate of total blindneſs.

Nor

Digitized by Google

Nor deem, when learning her laſt prize beſtows,
The glitt'ring eminence exempt from woes;
See when the vulgar 'ſcape, deſpis'd or aw'd,
Rebellion's vengeful talons ſeize on Laud.
For meaner minds, though ſmaller fines content
The plunder'd palace, or ſequeſter'd rent:
Mark'd out by dangerous parts he meets the ſhock;
And fatal learning leads him to the block:
Around his tomb let art and genius weep;
But hear his death, ye blockheads, hear and ſleep.
The feſtal blazes, the triumphal ſhow,
The raviſh'd ſtandard and the captive foe,
The ſenate's thanks, the gazette's pompous tale,
With force reſiſtleſs o'er the brave prevail.
Such bribes the rapid Greek o'er Aſia whirl'd,
For ſuch the ſteady Romans ſhook the world;
For ſuch in diſtant lands the Britons ſhine,
And ſtain with blood the Danube or the Rhine;
This pow'r has praiſe, that virtue ſcarce can warm,
'Till fame ſupplies the univerſal charm.
Yet reaſon frowns on war's unequal game.
Where waſted nations raiſe a ſingle name,
And mortgag'd ſtates their grandſires wreaths regret,
From age to age in everlaſting debt;
Wreaths which at laſt the dear-bought right convey
To ruſt on medals, or on ſtones decay.
On what foundation ſtands the warrior's pride,
How juſt his hopes let Swediſh Charles decide *;
A frame of adamant, a ſoul of fire,
No dangers fright him, and no labours tire;
O'er love, o'er fear, extends his wide domain,
Unconquer'd lord of pleaſure and of pain;
No joys to him pacific ſcepters yield,
War ſounds the trump, he ruſhes to the field;
Behold ſurrounding kings their pow'r combine,
And one capitulate, and one reſign;
Peace courts his hand, but ſpreads her charms in vain;
Think nothing gain'd he cries, 'til nought remain,
" On Moſcow's walls till Gothic ſtandards fly,
" And all be mine beneath the polar ſky."

* Charles the XIIth, king of Sweden.

The march begins in military ſtate,
And nations on his eye ſuſpended wait;
Stern famine guards the ſolitary coaſt,
And winter barricades the realm of froſt;
He comes, not want and cold his courſe delay;—
Hide, bluſhing glory, hide Pultowa's * day:
The vanquiſh'd hero leaves his broken bands,
And ſhews his miſeries in diſtant lands;
Condemn'd a needy ſupplicant to wait,
While ladies interpoſe, and ſlaves debate.
But did not chance at length her error mend?
Did no ſubverted empire mark his end?
Did rival monarchs give the fatal wound?
Or hoſtile millions preſs him to the ground?
His fall was deſtin'd to a barren ſtrand,
† A petty fortreſs, and a dubious hand;
He left the name, at which the world grew pale,
To point a moral or adorn a tale.

All times their ſcenes of pompous woes afford,
From Perſia's tyrant to Bavaria's lord.
In gay hoſtility, and barb'rous pride,
With half mankind embattled on his ſide,
Great Xerxes comes to ſeize the certain prey,
And ſtarves exhauſted regions in his way;
Attendant flatt'ry counts his myriads o'er,
'Till counted myriads ſooth his pride no more;
Freſh praiſe is try'd 'till madneſs fires his mind,
The waves he laſhes, and enchains the wind;
New powers are claim'd, new pow'rs are ſtill beſtow'd,
'Till rude reſiſtance lops the ſpreading god;
The daring Greeks deride the martial ſhow,
And heap their vallies with the gaudy foe;
Th' inſulted ſea with humbler thoughts he gains,
A ſingle ſkiff to ſpeed his flight remains;
Th' incumber'd oar ſcarce leaves the dreaded coaſt
Through purple billows and a floating hoſt.

* The battle of Pultowa, ſo fatal to the ambition of Charles the XIIth was fought 29th June, 1709. From that time to November, 1714, the Swediſh hero remained in the Turkiſh dominions an exile from his country; while his enemies, taking advantage of his abſence, poſſeſſed themſelves of ſuch part of his kingdom as they had any pretenſions to claim.

† He was ſhot at the ſiege of Frederickſhall, on the 1ſt December, 1718.

The

Digitized by Google

The bold Bavarian *, in a luckleſs hour,
Tries the dread ſummits of Ceſarean pow'r,
With unexpected legions burſts away,
And ſees defenceleſs realms receive his ſway;
Short ſway! fair Auſtria ſpreads her mournful charms,
The queen, the beauty, ſets the world in arms;
From hill to hill the beacon's roufing blaze
Spreads wide the hope of plunder and of praiſe;
The fierce Croatian, and the wild Huſſar,
And all the ſons of ravage crowd the war;
The baffled prince in honour's flatt'ring bloom
Of haſty greatneſs find the fatal doom,
His foes deriſion, and his ſubjects blame,
And ſteals to death from anguiſh and from ſhame.
Enlarge my life with multitude of days,
In health, in ſickneſs, thus the ſuppliant prays;
Hides from himſelf his ſtate, and ſhuns to know,
That life protracted is protracted woe.
Time hovers o'er, impatient to deſtroy,
And ſhuts up all the paſſages of joy:
In vain their gifts the bounteous ſeaſons pour,
The fruit autumnal and the vernal flow'r;
With liſtleſs eyes the dotard views the ſtore,
He views and wonders that they pleaſe no more;
Now pall the taſteleſs meats, and joyleſs wines,
And luxury with ſighs her ſlave reſigns.
Approach, ye minſtrels, try the ſoothing ſtrain,
And yield the tuneful lenitives of pain:
No ſounds, alas! would touch th' impervious ear,
Though dancing mountains witneſs Orpheus near,
Nor lute nor lyre his feeble pow'rs attend,
Nor ſweeter muſic of a virtuous friend,
But everlaſting dictates crowd his tongue,
Perverſely grave or poſitively wrong.
The ſtill returning tale and ling'ring jeſt,
Perplex the fawning niece and pamper'd gueſt,

* On the death of Charles VI. emperor of Germany, which happened the 20th of October, 1740, the elector of Bavaria aſpired to the Imperial diadem, and procured himſelf to be elected and crowned. His reign was however ſhort and unſucceſsful. The late empreſs, ſupported by her allies overcame every attempt to eſtabliſh him on the throne; and in 1745 he died, as is ſuppoſed of a broken heart.

Digitized by Google

While growing hopes ſcarce awe the gath'ring ſneer,
And ſcarce a legacy can bribe to hear;
The watchful gueſts ſtill hint the laſt offence,
The daughter's petulance, the ſon's expence,
Improve his heady rage with treach'rous ſkill,
And mould his paſſions 'till they make his will.
Unnumber'd maladies his joints invade,
Lay ſiege to life, and preſs the dire blockade;
But unextinguiſh'd avarice ſtill remains,
And dreaded loſſes aggravate his pains;
He turns with anxious heart and crippled hands,
His bonds of debt, and mortgages of lands;
Or views his coffers with ſuſpicious eyes,
Unlocks his gold, and counts it till he dies.
But grant the virtues of a temp'rate prime
Bleſs with an age exempt from ſcorn or crime:
An age that melts in unperceiv'd decay,
And glides in modeſt innocence away;
Whoſe peaceful day benevolence endears,
Whoſe night congratulating conſcience cheers;
The gen'ral fav'rite, as the gen'ral friend;
Such age there is; and who could wiſh its end?
Yet e'vn on this her load misfortune flings,
To preſs the weary minutes' flagging wings:
New ſorrow riſes as the day returns,
A ſiſter ſickens, or a daughter mourns.
Now kindred merit fills the ſable bier,
Now lacerated friendſhip claims a tear.
Year chaſes year, decay purſues decay,
Still drops ſome joy from with'ring life away;
New forms ariſe, and diff'rent views engage,
Superfluous lags the vet'ran on the ſtage;
'Till pitying nature ſigns the laſt releaſe,
And bids afflicted worth retire to peace.
But few there are whom hours like theſe await,
Who ſet unclouded in the gulphs of Fate.
From Lydia's monarch ſhould the ſearch deſcend,
By Solon caution'd to regard his end,
In life's laſt ſcene what prodigies ſurpriſe,
Fears of the brave, and follies of the wiſe?

From

Digitized by Google

From Marlb'rough's * eyes the ſtreams of dotage flow,
And Swift expires a driv'ler and a ſhow.
The † teeming mother anxious for her race,
Begs for each birth the fortune of a face:
Yet Vane could tell what ills from beauty ſpring;
And Sedley curs'd the form that pleas'd a king.
Ye nymphs of roſy lips and radiant eyes,
Whom pleaſure keeps too buſy to be wiſe,
Whom joys with ſoft varieties invite
By day the frolic, and the dance by night,
Who frown with vanity, who ſmile with art,
And aſk the latent faſhion of the heart,
What care, what rules your heedleſs charms ſhall ſave,
Each nymph your rival, and each youth your ſlave!
Againſt your fame with fondneſs hate combines,
The rival batters, and the lover mines.
With diſtant voice neglected virtue calls,
Leſs heard, and leſs the faint remonſtrance falls;
Tir'd with contempt, ſhe quits the ſlippery reign,
And pride and prudence take her ſeat in vain,
In crowd at once, where none the paſt defend,
The harmleſs freedom and the private friend.
The guardians yield, by force ſuperior ply'd;
By int'reſt, prudence; and by flatt'ry, pride.
Now beauty falls betray'd, deſpis'd, diſtreſt,
And hiſſing infamy proclaims the reſt.
Where, then, ſhall hope and fear their objects find?
Muſt dull ſuſpence corrupt the ſtagnant mind?
Muſt helpleſs man, in ignorance ſedate,
Roll darkling down the torrent of his fate?
Muſt no diſlike alarm, no wiſhes riſe?
No cries attempt the mercies of the ſkies?
Enquiry ceaſe, petitions yet remain,
Which heav'n may hear; nor deem religion vain.
Still raiſe for good the ſupplicating voice,
But leave to heav'n the meaſure and the choice.
Safe in his pow'r, whoſe eyes diſcern afar
The ſecret ambuſh of a ſpecious prayer:

* The celebrated John Duke of Marlborough.
† Sir Charles Sedley, whoſe daughter, afterwards counteſs of Dorcheſter, was miſtreſs to James II.

Implore

Implore his aid, in his decifions reſt,
Secure, whate'er he gives, he gives the beſt.
Yet when the ſenſe of ſacred preſence fires,
And ſtrong devotion to the ſkies aſpires,
Pour forth thy fervours for a healthful mind,
Obedient paſſions, and a will reſign'd;
For love, which ſcarce collective man can fill;
For patience, ſov'reign o'er tranſmuted ill;
For faith, that panting for a happier ſeat,
Counts death kind nature's ſignal of retreat;
Theſe goods for man the laws of heav'n ordain,
Theſe goods he grants, who grants the pow'r to gain;
With theſe celeſtial wiſdom calms the mind,
And makes the happineſs ſhe does not find.

Digitized by Google

MR. SMITH'S TABLES

OF

ROMAN MONEY IN ENGLISH POUNDS

CORRECTED AND ENLARGED

FROM MR. CLARKE ON COINS.

Rom. Money.		Eng. Pounds.	
1,000	—	8	Mille Seſtertii, or Mille Seſtertiûm, or Millia Nummûm.
2,000	—	16	Duo or Bina Seſtertia, or Duo Millia (Seſtertium) or Duo Millia Seſtertiûm (nummum).
3,000	—	24	Tria or Terna Seſtertia, or Tria Millia (Seſtertiûm)
4,000	—	32	Quatuor or Quaterna Seſtertia, or Quatuor Millia (Seſtertiûm).
5,000	—	40	Quinque or Quina Seſtertia, or &c.
6,000	—	48	Sex or Sena Seſtertia, or &c.
7,000	—	56	Septem or Septena Seſtertia, or &c.
8,000	—	64	Octo or Octona Seſtertia, or &c.
9,000	—	72	Novem or Nona Seſtertia, or &c.
10,000	—	80	Decem or Dena Seſtertia, or X Millia (Seſtertiûm nummûm).
11,000	—	88	Undecim Seſtertia, or Undecim Millia (Seſtertiûm nummûm).
20,000	—	160	Viginti, or Bis Dena Seſtertia, or XX Millia (Seſtertiûm nummûm).
30,000	—	240	Triginta Seſtertia, or Triginta Millia (Seſtertiûm nummûm).

Digitized by Google

Roman Money.		English Pounds.	
40,000	—	320	Quadraginta Seſtertia, or &c.
50,000	—	400	Quinquaginta Seſtertia, or &c.
60,000	—	480	Sexaginta Seſtertia, or &c.
70,000	—	560	Septuaginta Seſtertia, or &c.
80,000	—	640	Octoginta Seſtertia, or &c.
90,000	—	720	Nonaginta Seſtertia, or &c.
100,000	—	800	Centum Seſtertia, or Centum Millia (Seſtertiûm nummûm.)
101,000	—	808	Centum Seſtertia ſemel.
200,000	—	1,600	Ducenta Seſtertia, or Ducenta Millia (Seſtertiûm nummûm).
300,000	—	2,400	Trecenta, or Ter Centena Millia (nummûm).
400,000	—	3,200	Quadringenta, or Quater Centena, &c.
500,000	—	4,000	Quingenta, or Quinquies Centena, &c.
600,000	—	4,800	Sexcenta or Sexies Centena, &c.
700,000	—	5,600	Septingenta, or Septies Centena, &c.
800,000	—	6,400	Octingenta, or Octies Centena, &c.
900,000	—	7,200	Nonaginta, or Novies Centena, &c.
1,000,000	—	8,000	Decies, or Decies Centena (Millia), or Decies Seſtertiûm.
1,100,000	—	8,800	Undecies ſemel.
1,200,000	—	9,400	Duodecies, or Bis et Decies.
1,300,000	—	10,600	Tredecies.
1,400,000	—	11,200	Quaterdecies.
1,500,000	—	12,000	Quindecies.
1,600,000	—	12,800	Sexdecies.
1,700,000	—	13,400	Decies Septies.
1,800,000	—	14,600	Decies Octies.
1,900,000	—	15,200	Decies Novies.
2,000,000	—	16,000	Vicies Seſtertium, or Vicies Centena Millia.
2,100,000	—	16,800	Vicies Semel, or Vicies et Centum Millia.
2,200,000	—	17,600	Bis et Vicies Seſtertium.
3,000,000	—	24,000	Tricies.
4,000,000	—	32,000	Quadragies.
5,000,000	—	40,000	Quinquagies.
6,000,000	—	48.000	Sexagies.
7,000,000	—	56,000	Septuagies.
8,000,000	—	64,000	Octogies.
9,000,000	—	72,000	Nonagies.
10,000,000	—	80,000	Centies Seſtertium.
11,000,000	—	88,000	Semel et Centies, or Centies Decies.
12,000,000	—	96,000	Centies Vicies.
20,000,000	—	160,000	Ducenties.
21,000,000	—	168,000	Ducenties Decies.
30,000,000	—	240,000	Trecenties.
40,000,000	—	320,000	Quadringenties.
50,000,000	—	400,000	Quingenties.

Digitized by Google

Roman Money.		English Pounds.	
60,000,000	—	480,000	Sexcentiæ.
70,000,000	—	560,000	Septingentiæ.
80,000,000	—	640,000	Octingentiæ.
90,000,000	—	720,000	Nongentiæ.
100,000,000	—	800,000	Millies Sestertium.
101,000,000	—	808,000	Millies Deciès.
102,000,000	—	816,000	Millies Viciès.
110,000,000	—	880,000	Millies Centiès.
200,000,000	—	1,600,000	Bis Millies.
210,000,000	—	1,680,000	Bis Millies Centiès.
300,000,000	—	2,400,000	Ter Millies.
400,000,000	—	3,200,000	Quater millies.
500,000,000	—	4,000,000	Quinquies Millies.
600,000,000	—	4,800,000	Sexies Millies.
700,000,000	—	5,600,000	Septies Millies.
800,000,000	—	6,400,000	Octies Millies.
900,000,000	—	7,200,000	Novies Millies.
1,000,000,000	—	8,000,000	Deciès Millies (Sestertium).
1,100,000,000	—	8,800,000	Deciès Millies semel.
1,200,000,000	—	9,600,000	Bis et Deciès Millies.
1,300,000,000	—	10,400,000	Ter et Deciès Millies.
1,400,000,000	—	11,200,000	Quater et deciès Millies.
1,500,000,000	—	12,000,000	Quinque et Deciès Millies.
1,600,000,000	—	12,800,000	Sex et Deciès Millies.
1,700,000,000	—	13,600,000	Septem et Deciès Millies.
1,800,000,000	—	14,400,000	Octo et Deciès Millies.
1,900,000,000	—	15,200,000	Novies et Deciès Millies.
2,000,000,000	—	16,000,000	Viciès Millies, or Bis Deciès Millies.
2,100,000,000	—	16,800,000	Viciès Millies Semel.
2,200,000,000	—	17,600,000	Viciès Bis Millies.
2,300,000,000	—	18,400,000	Viciès Ter Millies.
2,400,000,000	—	19,200,000	Viciès Quater Millies.
2,500,000,000	—	20,000,000	Viciès Quinquies Millies
2,600,000,000	—	20,800,000	Viciès Sexies Millies
2,700,000,000	—	21,600,000	Viciès Septies Millies.
2,800,000,000	—	22,400,000	Viciès Octies Millies.
2,900,000,000	—	23,200,000	Viciès Novies Millies.
3,000,000,000	—	24,000,000	Triciès Millies.
3,100,000,000	—	24,800,000	Triciès Millies Semel
3,200,000,000	—	25,600,000	Triciès Bis Millies.
3,300,000,000	—	26,400,000	Triciès Ter Millies.
3,400,000,000	—	27,200,000	Triciès Quater Millies.
3,500,000,000	—	28,000,000	Triciès Quinquies Millies.
3,600,000,000	—	28,800,000	Triciès Sexies Millies.
3,700,000,000	—	29,600,000	Triciès Septies Millies.
3,800,000,000	—	30,400,000	Triciès Octies Millies.

Digitized by Google

Roman Money.		English Pounds.	
3,900,000,000	—	31,200,000	Tricies Novies Millies.
4,000,000,000	—	32,000,000	Quadragies Millies.
5,000,000,000	—	40,000,000	Quinquagies Millies.
6,000,000,000	—	48,000,000	Sexagies Millies.
7,000,000,000	—	56,000,000	Septuagies Millies.
8,000,000,000	—	64,000,000	Octogies Millies.
9,000,000,000	—	72,000,000	Nonagies Millies.
10,000,000,000	—	80,000,000	Centies Millies.
11,000,000,000	—	88,000,000	Decies et Centies Millies.
20,000,000,000	—	160,000,000	Ducenties Millies.
30,000,000,000	—	240,000,000	Tricenties Millies.
40,000,000,000	—	320,000,000	Quadringenties Millies.

FINIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

William Lewis Augustus Caesar Beaufort

January 1790

Digitized by Google

Digitized by Google

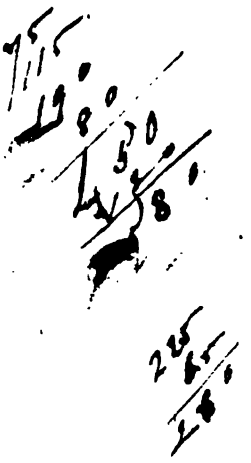

Digitized by Google
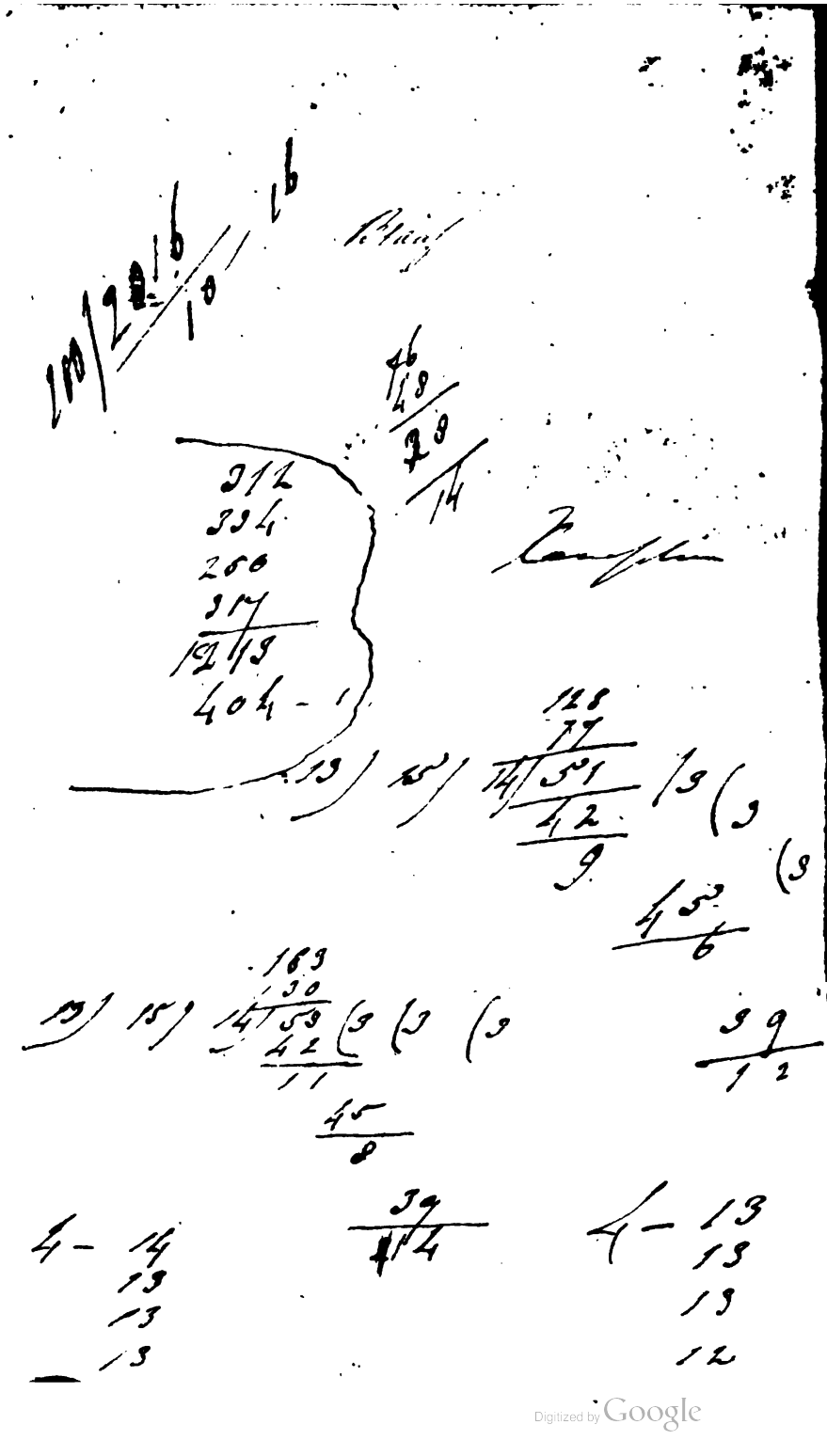
Digitized by Google